

Development Guidelines for Enhancing the Quality of Life of Residents in Pho Sai Ngam Subdistrict Administrative Organization, Bueng Na Rang District, Phichit Province

Phra Jarukit Ittiyano¹ Somkid Pumturian² and Phrakrunivitsinlkhan³

Received: March 25, 2025

Revised: March 22, 2026

Accepted: March 27, 2026

Abstract

This research aimed to: 1) examine the level of quality of life development among people in Pho Sai Ngam Subdistrict Administrative Organization, Bueng Na Rang District, Phichit Province; 2) analyze the relationship between Bhavana Dhamma principles and the quality of life development of the people; and 3) propose guidelines for improving the quality of life of the people in Pho Sai Ngam Subdistrict Administrative Organization. This study employed a mixed-methods research design, using the 20-Year National Strategy in six aspects as the conceptual framework. For the quantitative research, the population consisted of 4,077 residents in Pho Sai Ngam Subdistrict. The sample size was determined using the formula of Krejcie and Morgan, resulting in 365 respondents. Data were collected through questionnaires and analyzed using descriptive statistics and Pearson's correlation coefficient. For the qualitative research, in-depth interviews were conducted with 20 key informants, and

¹ Wat Wang Krasup

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: Cherjarukit3961@gmail.com

the data were analyzed using descriptive content analysis. The results revealed that: 1) the overall level of quality of life development based on Bhavana Dhamma principles in Pho Sai Ngam Subdistrict Administrative Organization was at a moderate level ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.47) and the policy implementation for quality of life development based on the 20-Year National Strategy was also at a moderate level ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.47); 2) the relationship between Bhavana Dhamma principles and quality of life development showed a very high positive correlation ($r = 0.783$); and 3) the guidelines for improving the quality of life should focus on six aspects: 3.1) enhancing occupational security and income by promoting community-relevant skills; 3.2) increasing competitiveness by strengthening local economic and marketing capacity; 3.3) developing human potential through wisdom development (Paññā Bhavana) to enhance knowledge, skills, and attitudes; 3.4) reducing inequality and ensuring equal access to opportunities for vulnerable groups; 3.5) promoting sustainable growth through physical development (Kāya Bhavana) in resource management; and 3.6) improving transparent public administration through public participation.

Keywords: Development Guidelines, Quality of Life, Bhavana Dhamma,
Phichit Province, Pho Sai Ngam Subdistrict Administrative Organization

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

พระจารุกิตติ์ อิทธิญาโณ¹ สมคิด พุ่มทุเรียน² และพระครูนิวาส์สีลขันธ³

Received: March 25, 2025

Revised: March 22, 2026

Accepted: March 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อ.บึงนาราง จ.พิจิตร 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภวนาธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของอบต.โพธิ์ไทรงาม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้แนวคิดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ใน 6 ด้านมาเป็นกรอบแนวคิด ในการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ศึกษาได้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ใน ต.โพธิ์ไทรงาม อ.บึงนาราง จ.พิจิตร จำนวน 4,077 คน นำมาคำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. ได้จำนวน 365 คน ใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และ การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 คน แล้ววิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภวนาธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงามโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.47) และนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของอบต.โพธิ์ไทรงามตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.47) 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภวนาธรรมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนมีค่าสหสัมพันธ์เชิง

¹ วัดวังกระสุบ

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: Cherjarukit3961@gmail.com

บวกในระดับสูงมาก ($r = 0.783$) และ 3) แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของ อบต.โพธิ์ไทรงาม ควรมุ่ง 6 ด้าน ได้แก่ 3.1) สร้างความมั่นคงทางอาชีพและรายได้ โดยส่งเสริมทักษะที่สอดคล้องกับชุมชน 3.2) เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เสริมศักยภาพเศรษฐกิจและการตลาดชุมชน 3.3) พัฒนาศักยภาพคน ด้วยหลักปัญญาภวามาเพื่อเสริมความรู้ ทักษะ และทัศนคติ 3.4) ลดความเหลื่อมล้ำ ดูแลกลุ่มเปราะบางให้เข้าถึงโอกาสอย่างเท่าเทียม 3.5) ส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยใช้หลักกายภวามาในการจัดการทรัพยากร และ 3.6) บริหารจัดการภาครัฐอย่างโปร่งใส ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, คุณภาพชีวิตประชาชน, ภาวนาธรรม, จังหวัดพิจิตร, องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักของภาครัฐ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทโดยตรงต่อการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังคงมีปัญหาคอขวดทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ประชาชนขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการภาครัฐได้อย่างเต็มที่ องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร เป็นตัวอย่างหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เผชิญกับความท้าทายในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นความมั่นคงด้านอาชีพ รายได้ สุขภาวะ สังคม หรือการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม, 2566)

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตในปัจจุบันมีความหลากหลาย โดยอาศัยทั้งแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการภาครัฐ และศาสตร์สังคมศาสตร์เข้ามาประยุกต์ใช้ อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสังคมไทย หลักธรรมทางพุทธศาสนาถือเป็นองค์ความรู้ที่มีศักยภาพในการนำมาใช้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเป็นองค์รวม “ภาวนาธรรม” เป็นหลักคำสอนที่ว่าด้วยการพัฒนาทั้งในระดับปัจเจกและสังคมผ่านกระบวนการฝึกฝนทางกาย ศีล จิต และปัญญา ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม การพัฒนาที่

ขับเคลื่อนด้วยภวนาธรรมมุ่งเน้นการพัฒนาในสี่มิติ ได้แก่ (1) กายภวนา - การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสุขภาวะ (2) ศิลภวนา - การสร้างระเบียบวินัยและความเป็นอยู่ที่ดีในสังคม (3) จิตภวนา - การพัฒนาสุขภาวะทางจิตใจ และ (4) ปัญญาภวนา - การเรียนรู้และพัฒนาทางปัญญา หลักการเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2544)

จากการศึกษาพื้นที่ตำบลโพธิ์ไทรงาม พบว่าประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในสังคมเกษตรกรรม มีรายได้จากภาคเกษตรเป็นหลัก อีกทั้งยังมีการดำรงชีวิตตามแนวทางพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังเผชิญปัญหาทางเศรษฐกิจ ความไม่มั่นคงด้านอาชีพ และการขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการภาครัฐอย่างทั่วถึง การดำเนินนโยบายพัฒนาคุณภาพชีวิตที่อาศัยเพียงมาตรการทางเศรษฐกิจหรือสวัสดิการรัฐอาจไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีแนวทางที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของประชาชนเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน หลักภวนาธรรมจึงอาจเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถช่วยขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่นี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ตำบลโพธิ์ไทรงามจะเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่มีพื้นฐานวัฒนธรรมพุทธเข้มแข็ง แต่ประชาชนยังประสบปัญหาความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ อาชีพ และการเข้าถึงบริการภาครัฐอย่างทั่วถึง มาตรการพัฒนาในปัจจุบันยังไม่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันหลักภวนาธรรมซึ่งมีบทบาทต่อการพัฒนาจิตใจและการดำเนินชีวิต ยังไม่ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ จึงเกิดคำถามว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรการบริหารส่วนตำบลในปัจจุบันมีลักษณะอย่างไร หลักภวนาธรรมมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนเพียงใด และจะสามารถประยุกต์หลักภวนาธรรมเป็นแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์กรการบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักภวนาธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) โดยผสมการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนสภาพการณ์จริงของการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภวนาธรรม รายละเอียดการดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญดังนี้

1. การศึกษาวรรณกรรมเอกสาร

1.1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภวนาธรรมและการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยใช้แนวคิดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ใน 6 ด้านมาเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

1.2 วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับท้องถิ่น ตลอดจนแนวปฏิบัติที่ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในบริบทอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเปรียบเทียบและประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วน Likert 5 ระดับ เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล โดยแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.85 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร จำนวน 4,077 คน มีขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้สูตรของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970) ได้จำนวน 365 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

2.3 ใช้การแจกแบบสอบถามทั้งแบบออนไลน์และแบบกระดาษ โดยดำเนินการภายใต้กระบวนการที่ควบคุมคุณภาพการตอบแบบสอบถามเพื่อลดอคติจากการตอบเอง (Self-selection bias)

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายแนวโน้มของข้อมูล นอกจากนี้ ใช้ สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างหลักภวนาธรรมกับคุณภาพชีวิตของประชาชน

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 คน ซึ่งคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม นักวิชาการ และประชาชนที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน

3.3 กระบวนการเก็บข้อมูล ออกแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและบทบาทของหลักภวนาธรรมในการบริหารงานภาครัฐ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการถอดความ (Transcription) จากบทสัมภาษณ์ นำมาจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์เชิงแนวคิดเพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร พบว่า ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ตามหลักภวนา 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.47) และนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การ

บริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงามทั้ง 6 ด้านในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 0.47) ดังปรากฏในตารางที่ 1 และ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ตามหลักทฤษฎี 4 โดยภาพรวม

(n=365)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎี 4	ระดับ		ความหมาย
	ความเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	
1. กายภาพนา คือ การพัฒนาด้านร่างกาย	3.48	0.58	ปานกลาง
2. ศีลภาพนา คือ การพัฒนาด้านกฎระเบียบ	3.39	0.52	ปานกลาง
3. จิตภาพนา คือ การพัฒนาด้านจิตสาธารณะ จิตอาสา	3.32	0.62	ปานกลาง
4. ปัญญาภาพนา คือ การพัฒนาด้านความรู้	3.21	0.59	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.35	0.47	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ตามหลักทฤษฎี 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.35$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประเด็นที่ได้รับความเห็นมากที่สุดคือ 1) กายภาพนา คือ การพัฒนาด้านร่างกายมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.48$ ประเด็นที่ได้รับความเห็นรองลงมา คือ 2) ศีลภาพนา คือ การพัฒนาด้านกฎระเบียบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.39$ 3) จิตภาพนา คือ การพัฒนาด้านจิตสาธารณะจิตอาสา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.32$ และประเด็นที่ได้รับความเห็นน้อยที่สุดคือ 4) ปัญญาภาพนา คือ การพัฒนาด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.21$ ของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอปีนาราง จังหวัดพิจิตร โดย
นโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม ทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวม
(n=365)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การบริหารส่วนตำบล โพธิ์ไทรงาม	ระดับ		ความหมาย
	ความเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านความมั่นคง	3.23	0.59	ปานกลาง
2. ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน	3.17	0.58	ปานกลาง
3. ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน	3.18	0.60	ปานกลาง
4. ด้านการสร้างความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางสังคม	3.48	0.67	ปานกลาง
5. ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	3.20	0.55	ปานกลาง
6. ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ	3.37	0.55	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	3.27	0.47	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอปีนาราง จังหวัดพิจิตร โดยนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม ทั้ง 6 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.27$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประเด็นที่ได้รับความเห็นมากที่สุดคือ 4. ด้านการสร้างความเสมอภาคและความเท่าเทียมกันทางสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.48$ ประเด็นที่ได้รับความเห็นรองลงมาคือ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.37$ และประเด็นที่ได้รับความเห็นน้อยที่สุดคือ 2. ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.17$ ของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

2. ความสัมพันธ์ของหลักภาวะธรรมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอ빙นาราง จังหวัดพิจิตร พบว่า ทั้ง ภาวะกาย ภาวะจิต ภาวะปัญญา และปัญญาวรรณ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะ จิตภาวะและปัญญาวรรณ ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ในระดับสูง ($r = 0.783$) แสดงให้เห็นว่าการพัฒนา ด้านจิตใจและการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิต นอกจากนี้ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกยังสะท้อนว่าประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมภาวะธรรมมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคมมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วม

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอ빙นาราง จังหวัดพิจิตร พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวะธรรมสามารถ ดำเนินการได้โดยมุ่งเน้น 6 ด้านหลัก ได้แก่

1) การสร้างความมั่นคงทางอาชีพและรายได้ โดยส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพ และการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน

2) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ผ่านการเสริมสร้างศักยภาพทาง เศรษฐกิจและการตลาดของชุมชน

3) การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน โดยใช้หลักปัญญาวรรณเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็น

4) การลดความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคม โดยให้ ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้มีรายได้น้อย

5) การเติบโตอย่างยั่งยืนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยประยุกต์ใช้หลักภาวะธรรม ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน

6) การบริหารจัดการภาครัฐที่สมดุลและโปร่งใส โดยให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า หลักภาวะธรรมสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับท้องถิ่น โดยแนวทางที่นำเสนอสามารถนำไปปรับใช้เป็นนโยบาย สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ตามหลักภาวะ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.35$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประเด็นที่ได้รับความเห็นมากที่สุดคือ 1) ภาวะกาย คือ การพัฒนาด้านร่างกายมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.48$ ประเด็นที่ได้รับความเห็นรองลงมา คือ 2) ศิลภาวนา คือ การพัฒนาด้านกฎระเบียบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.39$ 3) จิตภาวนา คือ การพัฒนาด้านจิตสาธารณะจิตอาสา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.32$ และประเด็นที่ได้รับความเห็นน้อยที่สุดคือ 4) ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.21$ ทั้งนี้เป็นเพราะการนำหลักภาวนาธรรมไปใช้ ยังเป็นลักษณะกิจกรรมเฉพาะด้านและรายบุคคล มากกว่าการบูรณาการเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบขณะเดียวกัน การส่งเสริมด้านกายภาวนาและศิลปภาวนาได้รับความสำคัญมากกว่ามิติด้านจิตภาวนาและปัญญาภาวนา ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ระยะยาวทั้งนี้ ผลการวิจัยสะท้อนถึงศักยภาพที่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ หากมีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับพระสุนัน เคะนะอ่อน (2568) พบว่า ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลรอบเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยที่ $\bar{X} = 3.21$, S.D. = 1.00 อยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด คือ ด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยที่ $\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.98 อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยที่ $\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.95 อยู่ในระดับปานกลางและข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ ด้านสติปัญญา มีค่าเฉลี่ยที่ $\bar{X} = 3.10$, S.D. = 1.04 อยู่ในระดับปานกลาง และ ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ตามนโยบายการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม ทั้ง 6 ด้าน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.27$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประเด็นที่ได้รับความเห็นมากที่สุดคือ ด้านการสร้างความสะดวกและความเท่าเทียมกันทางสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.48$ ประเด็นที่ได้รับความเห็นรองลงมา คือ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.37$ และประเด็นที่ได้รับความเห็นน้อยที่สุดคือ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.17$ ทั้งนี้เป็นเพราะ องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม สามารถทำภารกิจพื้นฐานได้ในระดับที่น่า

พอใจ แต่ยังขาดการขับเคลื่อนนโยบายที่เน้นการสร้างรายได้ (ความสามารถในการแข่งขัน) และการพัฒนาทักษะ (ศักยภาพคน) อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Maslow, A. H. (1943) ระบุว่า ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะความมั่นคงในอาชีพและรายได้ ซึ่งถือเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับท้องถิ่นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับ แนวทางแบบองค์รวม (Holistic Approach) ซึ่งไม่เพียงแต่เน้นการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ แต่ยังรวมถึงการพัฒนาสังคม จิตใจ และศักยภาพของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ United Nations Development Programme (2022) ที่เน้นให้เกิดการพัฒนาแบบสมดุลทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวะธรรมกับคุณภาพชีวิตของประชาชน พบว่า จิตภาวนา และปัญญาภาวนา มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับคุณภาพชีวิตของประชาชน แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทางด้านจิตใจและการเรียนรู้มีผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลโพธิ์ไทรงาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Noble, T. & McGrath, H. (2016) ที่ระบุว่า การส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจและการเรียนรู้สามารถช่วยให้ประชาชนมีความสามารถในการจัดการกับปัญหาชีวิต และพัฒนาตนเองให้สามารถใช้ศักยภาพได้อย่างเต็มที่

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกยังพบว่า ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมภาวนาธรรมมีแนวโน้มที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของ Amartya Sen (1999) ที่เสนอแนวคิดเรื่อง Capability Approach โดยระบุว่า คุณภาพชีวิตไม่ได้ขึ้นอยู่กับทรัพยากรทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละบุคคลในการพัฒนาตนเองและสังคม

ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิด Good Governance ที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยอาศัยหลักภาวะธรรมยังเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Goleman, D. P. (1995) ที่ระบุว่า ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) และการพัฒนาทางจิตใจมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและยั่งยืน

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร ตามหลักภาวะนาธรรม พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวะนาธรรมสามารถดำเนินการได้โดยมุ่งเน้น 6 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ส่งเสริมการพัฒนาทักษะอาชีพและการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน 2) การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ผ่านการเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจและการตลาดของชุมชน 3) การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน โดยใช้หลักปัญญาภาวนาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้และทักษะที่จำเป็น 4) การลดความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างความเสมอภาคทางสังคม โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบาง เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้มีรายได้น้อย 5) การเติบโตอย่างยั่งยืนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยประยุกต์ใช้หลักภาวะนาในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน และ 6) การบริหารจัดการภาครัฐที่สมดุลและโปร่งใส โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับเครือข่ายรรณเทพดำ และสุปรีชา ชำนาญพุฒิพร (2565) พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอเข็รใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมีการสนับสนุนโครงการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาอาชีพเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนภายในชุมชน ลดการว่างงาน ทำให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างต่อเนื่อง หลีกเสี่ยงปัญหาความกดดันให้กับประชาชนสามารถปฏิบัติตนร่วมกันกับกลุ่มคนหมู่มากและให้ประชาชนรู้จักช่วยเหลือแบ่งปันอย่างเหมาะสม มีจิตใจโอบอ้อมอารี สามารถร่วมกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ เช่น การฟังธรรม การสวดมนต์ การร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา หรือการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในชุมชนโดยไม่มีข้อแม้ และสอดคล้องกับพระครูปริยัติกิตติวรรณ (วีระ กิตติวณโณ/ใต้ทุกทาง) และคณะ (2566) พบว่า คุณภาพคนซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนนั้นเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการดำเนินวิถีชีวิตและการบริหารจัดการให้แสดงผลถึงความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ร่วมประสานงานสร้างวิถีชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลกันตวจระมวลให้มีขวัญกำลังใจอย่างต่อเนื่อง เพราะชุมชนมีพัฒนาการด้านพฤติกรรม บุคลิกภาพที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการชุมชนในปัจจุบัน ดังเดิมมาชุมชนได้นำวัฒนธรรมศาสนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปลุกฝังนิสัยใจคอให้แก่เด็กเยาวชน กุลบุตรลูกหลานจำนวนมากในหมู่บ้านได้รับการขัดเกลาอบรมบ่มทัศนคติจากการเรียน ภาษาบาลี-นักธรรม-

ปรียัติสามัญ ผลผลิตทางการส่งเสริมการศึกษาทำให้บุคลากรในชุมชน มีจบการศึกษา ระดับอุดมศึกษาปริญญาตรีจบปริญญาโท ปริญญาเอก จำนวนมาก เป็นภาพสะท้อนนิสัยแห่งการเรียนรู้รักในการพัฒนา ง่ายต่อการปรับตัวเพื่อให้ชีวิตดำเนินได้อย่างปกติบนวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อม เข้าใจถึงจำเป็นในการประพฤติปฏิบัติตนและดำเนินการใด ๆ อย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาพบว่า หลักภาวะนาธรรมสามารถเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องเผชิญกับความท้าทายด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม งานวิจัยนี้นำเสนอ “โมเดลการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวะนาธรรม” ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้จริง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน 4 มิติหลัก แสดงตามภาพที่ 1 ได้แก่

1. กายภาวนา (การพัฒนาด้านร่างกาย) – มุ่งเน้นการพัฒนาด้านสุขภาพ โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งแวดล้อม โดยใช้แนวทางที่คำนึงถึงสุขภาวะและความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น การออกแบบเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีต่อสุขภาพ
2. ศิลภาวนา (การพัฒนาด้านกฎระเบียบและวินัยสังคม) – มุ่งเน้นการส่งเสริมความเป็นระเบียบทางสังคมและจริยธรรมผ่านการบังคับใช้กฎหมายและการปลูกฝังวินัยให้กับประชาชน
3. จิตภาวนา (การพัฒนาด้านจิตใจและจิตสาธารณะ) – เน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจของประชาชน ลดปัญหาความเครียด และส่งเสริมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในชุมชน
4. ปัญญาภาวนา (การพัฒนาด้านองค์ความรู้) – ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมถึงการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีและการพัฒนานวัตกรรมในระดับชุมชน

ภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภวนาธรรม แสดงแนวทางการพัฒนาใน 4 มิติหลัก ได้แก่ กายภวนา ศีลภวนา จิตภวนา และปัญญภวนา โดยบูรณาการกับบริบทของชุมชนท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต 6 ด้าน ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อบูรณาการให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน ดังนี้

1. ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียม การพัฒนาคุณภาพชีวิตต้องเริ่มจากการสร้างโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมได้อย่างเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา บริการสุขภาพ หรือโอกาสทางอาชีพ แนวทางนี้เชื่อมโยงกับ ภายภาวนา ซึ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของประชาชน รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต การออกแบบพื้นที่สาธารณะที่รองรับคนทุกวัยและทุกกลุ่มสังคม การให้บริการทางสังคมอย่างครอบคลุม และการลดความเหลื่อมล้ำในระดับท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

2. ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ โครงสร้างการบริหารที่ดีจะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความต่อเนื่องและยั่งยืน ภาครัฐต้องมีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งแนวทางนี้สอดคล้องกับศีลภาวนา ที่เน้นความเป็นระเบียบทางสังคม การเสริมสร้างจริยธรรม และความซื่อสัตย์ในระบบราชการ การบริหารจัดการที่มีธรรมาภิบาลช่วยให้ประชาชนมีความไว้วางใจในภาครัฐ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนาชุมชน

3. ด้านความมั่นคง ความมั่นคงในระดับท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยต้องมีการลดปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของประชาชน เช่น ปัญหาอาชญากรรม การติดยาเสพติด และการขาดสวัสดิการพื้นฐานที่จำเป็น การพัฒนาด้านนี้สามารถบูรณาการกับจิตภาวนา ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาด้านจิตใจของประชาชน การเสริมสร้างจิตใจที่เข้มแข็งช่วยให้ประชาชนสามารถรับมือกับปัญหาและความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีสติ การส่งเสริมจิตสาธารณะและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในชุมชนจะช่วยลดความขัดแย้งในสังคม และส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีและความปลอดภัยร่วมกัน

4. ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตของประชาชนจะดีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม การพัฒนาที่เน้นความยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับการลดมลพิษ การจัดการขยะ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับกายภาวนา ที่เน้นการดูแลสุขภาพของประชาชนควบคู่ไปกับสิ่งแวดล้อม การออกแบบเมืองที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ การสร้างพื้นที่สีเขียว และการพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะที่ลดการปล่อยมลพิษ เป็นแนวทางที่ช่วยให้คุณภาพชีวิตโดยรวมของประชาชนดีขึ้น และส่งเสริมความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

5. ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาอย่างยั่งยืน ต้องอาศัยการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ ประชาชนควรได้รับโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรมทักษะที่จำเป็น และการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งแนวทางนี้สอดคล้องกับปัญหาภาวนา ที่เน้นการเสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง การสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ประชาชนสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมเป็นกุญแจสำคัญของการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การเพิ่มขีดความสามารถของแรงงาน และการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาภาวนา ที่เน้นการพัฒนาทักษะด้านนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ การสร้างแรงงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และการส่งเสริมเศรษฐกิจที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงจะช่วยให้ประเทศสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติ และเพิ่มโอกาสในการเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 6 ด้านที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าหลักภาวนาธรรมสามารถเป็นกรอบแนวคิดที่สามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้จริง ไม่เพียงแต่ช่วยให้การพัฒนาสังคมเป็นไปอย่างสมดุลเท่านั้น แต่ยังทำให้การพัฒนามีความต่อเนื่องและยั่งยืน เนื่องจากครอบคลุมทั้งมิติด้านร่างกาย จิตใจ จริยธรรม และองค์ความรู้ โมเดลนี้สามารถนำไปปรับใช้กับบริบทของพื้นที่อื่น ๆ ที่ต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล/องค์การบริหารส่วนจังหวัด) ควรบรรจุหลักภูวนาธรรมเป็นส่วนหนึ่งของ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับท้องถิ่น โดยส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ จิตภูวนาและศีลภูวนา เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจิตสาธารณะให้กับประชาชน
2. กระทรวงมหาดไทยและสำนักงานพัฒนาชุมชน ควรจัดทำแนวทางปฏิบัติ (Guidelines) สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการนำภูวนาธรรมมาประยุกต์ใช้กับนโยบายพัฒนาชุมชนเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม
3. กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันการศึกษา ควรส่งเสริมให้มีการนำหลักปัญญาภูวนา ไปบูรณาการกับหลักสูตรการเรียนรู้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อปลูกฝังแนวคิดด้านการพัฒนาตนเองและคุณภาพชีวิตตั้งแต่เยาว์วัย
4. กระทรวงแรงงานและหน่วยงานส่งเสริมอาชีพ ควรบูรณาการหลักกายภูวนา และ ปัญญาภูวนาเข้ากับโครงการฝึกอบรมอาชีพและพัฒนาแรงงาน โดยเน้นการสร้างความมั่นคงทางอาชีพ และการฝึกฝนทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน
5. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) ควรใช้แนวทาง กายภูวนา ในการออกแบบนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมระดับชุมชน เช่น โครงการบริหารจัดการขยะในชุมชน และการส่งเสริมวิถีชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยบูรณาการหลักภูวนาธรรมเข้ากับกระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของพื้นที่อย่างเหมาะสม
2. นักวิชาการและนักวิจัยควรใช้ผลการศึกษาในครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาต้นแบบในการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบหรือขยายผลไปยังพื้นที่อื่น ๆ โดยมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักภูวนา

ธรรมในระดับนโยบายและการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงบูรณาการ

3. หน่วยงานด้านสังคมสงเคราะห์ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และโครงการพัฒนาชุมชน ควรนำแนวคิดภวนาธรรมไปปรับใช้ในการออกแบบและดำเนินโครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ครอบคลุมมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้แก่ชุมชนในระยะยาว

4. สถาบันการศึกษาและมหาวิทยาลัยควรสนับสนุนการศึกษาริยะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักภวนาธรรมในระดับนโยบายสาธารณะ รวมถึงการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างหลักภวนาธรรมกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติได้อย่างกว้างขวาง

5. ภาคเอกชนและผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อสังคมควรนำหลักศีลภวนาและจิตภวนาไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) เพื่อส่งเสริมจริยธรรมทางธุรกิจ ความรับผิดชอบต่อสังคม และความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

เครือวรรณ เทพดำ และสุปรีชา ชำนาญพุฒิพร. (2565). การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในชุมชนท้องลำเจียก อำเภอยะใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(2), 130-143

พระครูปริยัติกิตติวรรณ (วีระ กิตติวณฺโณ/ได้ทุกทาง) และคณะ. (2566). ชุมชนชาวพุทธต้นแบบด้านความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนบ้านก้นตวงระมวล อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์. *วารสารวันมัญจนาแห่งพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 11(2), 141-156.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2544). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ : ดวงแก้ว.

- พระสุนัน เคนะอ่อน. (2568). การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักภานา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลรอบเมือง อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 7(3), 607-618.
- องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทรงาม. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570*. เข้าถึงได้จาก <https://www.phosaingam.go.th/project-detail?hd=7&id=23139> .
- Amartya Sen. (1999). *Development as freedom*. New York : Oxford University Press.
- Goleman, D. P. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ for character, health and lifelong achievement*. New York : Bantam Books.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- Noble, T. & McGrath, H. (2016). The positive educational practices framework: A tool for facilitating the work of educational psychologists in promoting pupil wellbeing. *Educational & Child Psychology*, 33(2), 67-77.
- United Nations Development Programme. (2022). *Human development report 2022: Uncertain times, unsettled lives*. New York : UNDP.

Buddhist Political Leadership for Good Governance of Organizational Executives: A Case Study of Local Administrative Organizations in Phitsanulok Province

PhrakruPaladsuwathanabuddhikun¹

Received: March 19, 2025

Revised: March 28, 2026

Accepted: March 30, 2026

Abstract

This research article aimed to study Buddhist Political Leadership for good governance of organizational executives: a case study of local administrative organizations in Phitsanulok Province. This was the qualitative research. in-depth interviews were conducted with 20 key informants who were local government administrators in Phitsanulok Province, selected using a purposive sampling. Data analysis was conducted by analyzing and synthesizing documents, books, textbooks containing concepts and theories, as well as related research, to identify variables that influenced the good governance of local government administrators. The research findings indicated that political leadership required a sense of duty, non-discrimination, straightforwardness, integrity, collaborative problem-solving, working within the legal framework, coordinating and promoting public participation in project implementation and discussions between project operators and affected communities, and leading a project to achieve its objectives, along with conducting

¹ Wat Phra Si Rattana Mahathat Woramahawihan

Corresponding author, e-mail: aofmcu@gmail.com, Tel. 092 993 9656

annual surveys of public satisfaction with the organization's services. The elements of Buddhist political leadership that influenced the thinking of local government administrators included: frequent meetings, unity in meetings, adherence to laws and regulations, setting a good example for the public, respecting and honoring elders, upholding the rule of law, fairness, refraining from abuse of power in decision-making, protecting important community sites, and promoting high-performing personnel who can successfully manage the organization and achieve its objectives.

Keywords: Leadership, Management, Local Government Organization

ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหาร องค์กร : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก

พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ¹

Received: March 19, 2025

Revised: March 28, 2026

Accepted: March 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร หนังสือ ตำราที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ตัวแปรที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองต้องรู้หน้าที่ไม่เลือกปฏิบัติ ตรงไปตรงมา ไม่คดโกงและแก้ปัญหาาร่วมกันทำงานอยู่ในกรอบของกฎหมาย ประสานความร่วมมือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่และหารือระหว่างผู้ดำเนินโครงการกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบ และการนำพาโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์พร้อมจัดสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์กรเป็นประจำทุกปี องค์กรประกอบในด้านของภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประชุมกันเนืองนิตย์ การพร้อมเพียงกันประชุม การปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างต่อประชาชน เคารพเชื่อฟังและให้เกียรติผู้ใหญ่ ตั้งมั่นในหลักนิติธรรม มีความยุติธรรม ไม่ลุแก่อำนาจในการตัดสินใจ ปกป้องรักษา

¹ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

Corresponding author, e-mail: aofmcu@gmail.com, Tel. 092 993 9656

สถานที่สำคัญของชุมชน ส่งเสริมบุคคลากรที่ปฏิบัติงานดีสามารถบริหารงานสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การบริหารจัดการ, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทนำ

การเมืองท้องถิ่น ภายใต้ระบบการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น อันเป็นกลไกสำคัญที่ทำการเป็นตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนในท้องถิ่น ทั้งการบริหารท้องถิ่น (ฝ่ายบริหาร) และการควบคุมตรวจสอบ (ฝ่ายนิติบัญญัติ) นักการเมืองหรือผู้ปฏิบัติงานทางการเมืองเป็นส่วนประกอบสำคัญของการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย นักการเมืองหรือผู้ปฏิบัติงานทางการเมืองมาจากการเลือกตั้งของประชาชน การบริหารองค์กรมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับประชาชน ดังนั้นต้องเป็นผู้นำที่มีการตัดสินใจที่เด็ดขาดและเป็นต้นแบบมองไกล มองรอบด้าน กล้าหาญ เสียสละ อดทน ว่องไวต่อปัญหา มีความคิดก้าวหน้าริเริ่มสร้างสรรค์ มีความคิดยืดหยุ่น ขยันหมั่นเพียร มีความวิริยะ อุตสาหะ มีความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่เห็นประโยชน์ของประชาชนมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่โกหกหลอกลวงประชาชน ให้สัญญากับประชาชนไว้อย่างไรต้องกระทำให้ได้อย่างที่สัญญาไว้กับประชาชนและที่สำคัญต้องยึดมั่นในหลักของธรรมาภิบาล (ไพบุลย์ สุขเจตน์, 2563) การบริหารงานของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจึงมีความสำคัญต้องรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นมากมาย จากเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ปัญหาทางด้านการเมือง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมที่มีความแตกแยกทางความคิดสูงในปัจจุบัน องค์กรจึงต้องการผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสามารถบริหารจัดการองค์กรได้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2552)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติไว้ในหมวดที่ 14 การปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงินและการคลัง และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (โชคสุข กรกิตติชัย, 2561) การบริหารองค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับประชาชน บางครั้งเกิดการผูกขาดอำนาจและผลประโยชน์ของบุคคลเฉพาะ เช่น ปัญหาการไม่ทราบข้อกฎหมาย หรือข้อบัญญัติต่าง ๆ ในการบริหาร ปัญหาความเห็นแก่ประโยชน์ของพวกพ้องของตนเป็นสำคัญ ปัญหาการบริหารงานที่ไม่มีความชัดเจนในเรื่องของงบประมาณ ปัญหาการไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ปัญหาการปฏิบัติงานโดยขาดความรับผิดชอบต่อน้ำที่และผลที่จะตามมา (สรพสิทธิ์ ชมภูษ และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, 2564) ภายใต้กรอบการบริหารจัดการภาครัฐดังกล่าว ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (ราชกิจจานุเบกษา, 2552) ซึ่งถือเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการยกระดับการบริหารภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ อันนำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นของประชาชน และการพัฒนาการบริหารงานท้องถิ่นให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ผู้นำเป็นบุคคลที่ช่วยเหลือให้กลุ่มปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (อัคพงศ์ สุขมาตย์ และคณะ, 2560) ภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญของผู้นำที่จะให้องค์กรประสบความสำเร็จ องค์กรประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการนำ ประกอบด้วย ด้านคุณลักษณะ อำนาจพฤติกรรม และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงองค์การในรูปแบบใด ๆ ก็ตามให้ประสบความสำเร็จได้นั้น องค์กรต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถให้กับบุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดขององค์กร (สุปัญญา สุนทรนนท์ และคณะ, 2558) จึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลปฏิบัติงานขององค์การในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กล่าวได้ว่า ผู้นำจะใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการติดต่อสัมพันธ์กันเพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม จะเห็นว่าภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาองค์การและการจัดการเพราะจะทำให้มีการปฏิบัติที่จะให้เกิดจุดมุ่งหมายขององค์การบรรลุเป้าหมาย องค์กรไม่ว่าจะเป็นระดับภาครัฐหรือเอกชน ระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่นภาวะผู้นำล้วนมีความสำคัญ เพราะก่อให้เกิดผลที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด

การมีผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถย่อมนำพาองค์การไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยภาวะผู้นำของผู้บริหารนับเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถสร้างอิทธิพลและชักนำพฤติกรรมของบุคคลในองค์การให้มุ่งสู่ความสำเร็จ ซึ่งตัวชี้วัดที่สำคัญของภาวะผู้นำ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน (ไพบุลย์ สุขเจตนิ, 2563) ขณะเดียวกันความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่น ย่อมขึ้นอยู่กับพฤติกรรมนโยบาย การสื่อสาร และผลการบริหารงานในพื้นที่ ดังนั้น ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางของภาคเหนือตอนล่าง ทั้งด้านการคมนาคม การศึกษา การสาธารณสุข และการบริการ อีกทั้งยังมีลักษณะเป็นพื้นที่เชื่อมโยงกับเขตชายแดน ส่งผลให้มีบทบาททั้งด้านความมั่นคงและการพัฒนาในระดับภูมิภาค นอกจากนี้ จังหวัดพิษณุโลกยังมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการให้บริการ (Hub) ของกลุ่มจังหวัดสี่แยกอินโดจีน ทั้งด้านการศึกษา สุขภาพ และเศรษฐกิจ ซึ่งเอื้อต่อการสร้างโอกาสและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง

อย่างไรก็ตาม ด้วยความเป็นศูนย์กลางและความหลากหลายของประชากรในพื้นที่ ส่งผลให้จังหวัดพิษณุโลกต้องเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนในหลายมิติ ทั้งด้านความมั่นคง เช่น การเฝ้าระวังพื้นที่ การจัดระเบียบสังคม และการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม รวมถึงปัญหาทางสังคม เช่น การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ปัญหาเด็กและกลุ่มเปราะบาง ตลอดจนความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและโอกาสของประชาชน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก, 2565)

ปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการมีผู้นำที่เปี่ยมด้วยคุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และแนวคิดภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธที่เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเสียสละ และการยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

ด้วยเหตุนี้ จังหวัดพิษณุโลกจึงเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการศึกษา เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สะท้อนทั้งศักยภาพในการพัฒนาและความซับซ้อนของปัญหาในระดับท้องถิ่น

ได้อย่างชัดเจน อันเพื่อให้สามารถวิเคราะห์บทบาทของภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กร : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร หนังสือ ตำราที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ตัวแปรที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) กับกลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 20 รูป/คน จากตำแหน่งงาน ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล, รองนายกเทศมนตรี รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และหัวหน้าฝ่ายงานในสำนักงาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interviews Form) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ การศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา คัมภีร์ ฉบับภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักอปริหานิยธรรม

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) หรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ ตำรา

ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวน วิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อให้ได้ตัวแปรที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 20 รูป/คน จาก 4 กลุ่มหลักในจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มตัวแทนภาคประชาชน โดยมุ่งเน้นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท้องถิ่นในพื้นที่อย่างชัดเจน

1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูป ประกอบด้วย เจ้าคณะภาค รองแม่กองบาลีสนามหลวง อธิการบดีมหาวิทยาลัยสงฆ์ รองเจ้าคณะภาค ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช เจ้าคณะจังหวัดพิษณุโลก คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย และเจ้าคณะอำเภอพรหมพิราม ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

2) กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 รูป/คน ประกอบด้วย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ ซึ่งมีบทบาทในการศึกษา วิเคราะห์ และให้ข้อเสนอเชิงวิชาการด้านการเมืองการปกครอง

3) กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและข้าราชการในพื้นที่ จำนวน 6 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครพิษณุโลก นายกเทศมนตรีเมืองอรัญญิก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ระกา และเจ้าพนักงานปกครองชำนาญการจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งล้วนเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการบริหารจัดการท้องถิ่นในพื้นที่โดยตรง

4) กลุ่มตัวแทนภาคประชาชนและผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารภาครัฐในระดับจังหวัด จำนวน 6 คน ประกอบด้วย อดีตสมาชิกวุฒิสภา อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก อดีตรองผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก ที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก และ

บุคลากรทางวิชาการในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการขับเคลื่อนนโยบายและมีประสบการณ์เชิงลึกเกี่ยวกับบริบทของจังหวัดพิษณุโลก

ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ตรงในบริบทของจังหวัดพิษณุโลก จึงสามารถสะท้อนข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมือง เชิงพุทธและการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีได้อย่างครอบคลุมและเป็นรูปธรรม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการศึกษาเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปและการจัดทำรายงาน ซึ่ง Creswell อ้างว่า การได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลในเวลาเดียวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเป็นประโยชน์ในด้านการช่วยให้เห็นภาพหรือโครงสร้างของการศึกษา ดังนั้นเมื่อสัมภาษณ์เสร็จ จึงมีการถอดคลิวิเคราะห์ออกมาให้รวดเร็วและทำการสังเคราะห์เพื่อให้ข้อมูลสามารถสนับสนุนและอ้างอิงในส่วนต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้คำถามการวิจัยเป็นตัวตั้ง ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทั่ว ๆ ไปต้องมีความเชื่อมโยง และบูรณาการสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การตีความและอภิปรายผลที่เป็นเอกภาพตามข้อคำถามในแต่ละตอนของแบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของเนื้อหาการวิจัย (Creswell, J. W., Plano Clark, V. L., Gutmann, M. L., & Hanson, W. E., 2003)

6. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปประเด็นหลักเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก 6 ประเด็น ประกอบด้วยดังนี้

1. หลักนิติธรรม พบว่า ผู้บริหารควรมีแนวทางคือต้องสนับสนุนบุคลากรที่ทำงานดี มีผลงานดีและลงโทษบุคลากรที่ปฏิบัติตนไม่เป็นไปในทางชอบธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการแต่งตั้งตัวแทนประชาชนให้เข้าไปบริหารบาเสนอแนะร่วมอนุมัติการจัดซื้อจัดจ้างตามโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกโครงการ นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์ผลการจัดซื้อจัดจ้างให้ประชาชนได้รับทราบทุกครั้งอย่างเปิดเผยและสม่ำเสมอทุกโครงการ ชี้แจงข้อมูล

เกี่ยวกับข้อบัญญัติระเบียบราชการเกี่ยวกับหน่วยงานให้ประชาชนได้ทราบอย่างชัดเจนเพื่อประชาชนจะได้รับรู้ขั้นตอนการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปตรวจสอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้ปฏิบัติมาแต่ละปีงบประมาณอย่างเปิดเผยสม่ำเสมอเพื่อคลายข้อสงสัยจากการปฏิบัติงานแก่ประชาชนทราบทั่วกัน

2. หลักคุณธรรม พบว่า หลักคุณธรรมที่สำคัญในการบริหารองค์กรคือการปฏิบัติงานด้วยความจริงใจในการให้บริการและนำความรู้ความสามารถของตนเองมาปรับใช้ในการให้บริการประชาชนที่มาเข้ารับบริการโดยไม่เลือกปฏิบัตินั้นมาควบคู่กับการทำงานตนเองในการสื่อสารให้ประชาชนได้รู้ได้เห็นตามความเป็นจริงทุกประการ นอกจากนี้ผู้บริหารควรตระหนักถึงการให้ความเคารพคนชราและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล ปฏิบัติตนต่อผู้มารับบริการไม่ว่าจะเป็นใครควรให้การบริการที่เท่าเทียมกัน เคารพนับถือความเชื่อของผู้ใช้บริการที่มีความหลากหลาย เช่น ภาษา วัฒนธรรม และศาสนา ในการปฏิบัติงานโครงการ วางนโยบาย หลักเพื่อให้การบริการประชาชน สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม ไม่สร้างภาระจนเกินความจำเป็น บุคลากรต้องทำความเข้าใจกับตำแหน่งและหน้าที่รับผิดชอบของตนเองจะทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความสมานฉันท์ รู้จักการเสียสละมีน้ำใจการปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมาย

3. หลักความโปร่งใส พบว่า องค์กรควรมีกระบวนการทำงานที่เปิดเผยตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบได้และสามารถชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย บุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารขององค์กรได้อย่างทั่วถึง และข้อมูลมีความถูกต้อง โดยให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องได้ มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัยและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารขององค์กร องค์กรมีระบบการร้องเรียนร้องทุกข์ที่มีประสิทธิภาพสูง องค์กรบริหารงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ มีการสรุปและเปิดเผยต่อสาธารณชน ภายหลังเข้ารับตำแหน่ง กำหนดวิสัยทัศน์การบริหารงานเป็นธรรม สร้างทีมงานบริหารเครือข่ายในภาคสังคม ภาคราชการเทคโนโลยีและสารสนเทศ มีคุณธรรม จริยธรรม ทำงานเพื่อประชาชนและประพุดิตนเป็นแบบอย่างที่ดี

4. หลักการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟัง

ความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ยังขาดความรู้และประสบการณ์ เทคนิควิธีการถ่ายทอดเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

5. หลักความรับผิดชอบ พบว่า ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จโดยไม่ละทิ้งงาน โดยการจัดประชุมเฉพาะภายในส่วนราชการของเทศบาลเดือนละหนึ่งครั้งเพื่อร่วมกันพิจารณาภาพรวมทั่วไป และปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน การบริหารงานเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด การบริหารนั้นจะมีการประชุมฝ่ายบริหารกับหัวหน้าส่วนราชการเป็นประจำทุกเดือน มีการติดตามและประเมินผลหลังการจัดกิจกรรม ผู้บริหารมีการยอมรับผลที่เกิดจากการตัดสินใจและการกระทำการบริหารงานส่วนใหญ่จะใช้หลักความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน โดยเฉพาะปัญหาความเดือดร้อนเร่งด่วนเทศบาลจะรีบเข้าไปดำเนินการอย่างทันที

6. หลักความคุ้มค่า พบว่า ผู้บริหารควรมีมาตรการในการใช้ทรัพยากรภายในองค์กรอย่างคุ้มค่าโดยการใช้สิ่งของที่สามารณำกลับมาใช้ซ้ำได้ การประหยัดไฟโดยการเปิดเครื่องปรับอากาศตอนเก้าโมง และปิดในช่วงพักกลางวันที่ไม่มีคนอยู่ในสำนักงาน และปิดก่อนเวลาเลิกงาน ผู้บริหารท้องถิ่นส่วนใหญ่มองว่าบุคลากรในเทศบาลมีการทุ่มเททำงานอย่างเต็มที่คุ้มค่ากับผลสัมฤทธิ์ของงานที่ การสนับสนุนให้พนักงานทำหน้าที่แทนกันได้ช่วยงานกันได้หากคนไม่พอ พนักงานหนึ่งคนต้องปฏิบัติงานให้ได้ในหลาย ๆ หน้าที่ ให้รู้งานอย่างละเอียด โดยวิธีการจูงใจให้พนักงานมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน

ผู้วิจัยสรุปประเด็นหลักเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 7 ประเด็น ประกอบด้วยดังนี้

1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พบว่า การทำงานร่วมกันของคนในองค์กรจะต้องมีการพบปะประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การร่วมประชุมทำให้สังคมเกิดความเข้าใจกัน ทุกปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ เพื่อหาข้อยุติร่วมกันจะได้มติที่ทุกคนพอใจ การประชุมกันเนืองนิตย์นั้นก็คือมีความสอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมของหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี การประชุมร่วมมีวางแผนงานประจำอย่าง

ต่อเนื่องโดยพร้อมเพรียงกัน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ยึดระเบียบกฎหมายเป็นสำคัญและมุ่งสร้างผลงานในการประกวดประเมินต่าง ๆ เพื่อเป็นการยกระดับพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรให้เป็นที่ยอมรับ

2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พบว่า การพร้อมเพรียงกันทำกิจกรรมใดแล้วสามัคคีและมีความรับผิดชอบในการทำนั้น ๆ เป็นการรักษากฎระเบียบปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของผู้คนที่แสดงให้ผู้ตามปฏิบัติตามและเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา การพร้อมกันเพื่อร่วมกันทำหน้าที่ ทำให้ประชาชนเห็นพลังของตัวแทน ที่ทำหน้าที่แทนตนว่าเลือกคนไม่ผิด มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เมื่อมีการเลือกตั้งประชาชนก็จะเป็นผู้พิจารณานักการเมืองที่ทำหน้าที่ด้วยความมีระเบียบวินัย ควรเข้าประชุมและเลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน หากผู้ใดผู้หนึ่งเลิกประชุมไปก่อน อาจจะทำให้องค์กรประชุมไม่ครบ เป็นปัญหาต่อเนื่องในกรณีที่ต้องมีการลงมติอีกด้วย

3. ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ พบว่า ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ควรยึดถือข้อบัญญัติและระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขององค์กรตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย พระราชบัญญัติที่กำหนดไว้ว่า ผู้บริหารที่ดีต้องเป็นผู้นำในการรักษากฎข้อบังคับให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนทั่วไป เป็นคุณสมบัติของผู้นำที่ดี ผู้บริหารต้องรักษากฎให้ประชาชนรู้เห็น มีการกระทำเป็นแบบอย่างที่ดีมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้เกิดความไว้วางใจของประชาชน ต้องเป็นผู้ที่อยู่ในกฎข้อบังคับและใช้กฎหมายเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป ผู้บริหารที่ดีจะต้องปฏิบัติตามกฎที่กฎหมายกำหนดไว้ ไม่ละเมิดข้อห้ามต่าง ๆ หรือดเว้นการปฏิบัติเพื่อความพอใจของคนใดคนหนึ่ง การปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับของชุมชน และบ้านเมือง

4. เคารพนับถือผู้ใหญ่ พบว่า การบริหารขององค์กรที่ดีควรชี้แจงให้บุคลากรทุกคนทราบแนวทางและแบบแผนในการปฏิบัติงานภายในองค์กรโดยยึดถือหลักข้อปฏิบัติของทางองค์กรอย่างเคร่งครัดจึงจะทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธาและมีความไว้วางใจผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นจะต้องทำให้ประชาชนในพื้นที่ไว้วางใจต่อผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น ผลตอบแทนคือความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันของคนในพื้นที่การปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา เพื่อให้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ปฏิบัติตามนโยบายขององค์กร และเพื่อให้บรรลุภารกิจที่ผู้บังคับบัญชาได้มอบหมายให้ด้วยความซื่อสัตย์ซื่อหมั่นเพียร ประชาชนใน

พื้นที่เกิดความผาสุกเมื่อหน่วยงานจะเข้าดำเนินการหรือพัฒนาในด้านใดต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้าร่วมต้องมีนโยบายที่ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้

5. ไม่ลู่แก่อำนาจ พบว่า ผู้บริหารต้องไม่ใช้อำนาจหน้าที่ของตนเองไปรังแก บังคับ เสรีภาพของประชาชนข้าราชการหรือชาวบ้าน ทนต่ออำนาจกิเลส และปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารที่ดีพึงระวังตนโดยการข่มจิตคิดวิเคราะห์ไม่พึงกระทำตามความต้องการของตนเอง ยับยั้งชั่งใจก่อนการตัดสินใจใด ๆ การตัดสินใจอนุมัติโครงการหรือกิจกรรมงานใด ๆ ของท้องถิ่นต้องได้รับความยินยอมร่วมมือร่วมใจจากประชาชนในพื้นที่ ไม่ทำกิจการใดโดยผลการกระทำโดยอยู่ภายใต้กฎหมาย อย่างมีคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดยรรยง ร่วมประชุมไม่แสดงอาการโกรธในที่ประชุม ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย จะต้องปฏิบัติหน้าที่โดยอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องยึดประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ไม่หลงในอำนาจ

6. ให้ความเคารพนับถือบูชาและบำรุงรักษาพุทธสถาน พบว่า ให้การสักการะเคารพ นับถือ บูชาและปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญของชุมชนต้องร่วมกันดูแลสิ่งที่ในพื้นที่มี ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน ศาสนวัตถุ เช่น วัดวาอาราม หรือหน่วยงานราชการที่เป็นที่พึ่งของประชาชนในการเป็นที่ยึดเหนี่ยวและเป็นศูนย์รวมในการอยู่ร่วมกันในสังคม ส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมที่งดงามของท้องถิ่นการยอมรับสิ่งที่มีในพื้นที่ ผสานความร่วมมือกับชาวบ้านในการอนุรักษ์ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง เข้าร่วมกิจกรรม ประเพณี ของท้องถิ่น รักในสิ่งที่ชาวบ้านนับถือและเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ปฏิบัติงานอย่างตั้งใจและสนใจปัญหาที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่และสามารถนำมาแก้ไขให้ประชาชนพอใจได้

7. ดำรงรักษาความผาสุกให้คงอยู่อย่างยั่งยืน พบว่า ผู้บริหารที่ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ มีจิตอาสาต่อท้องถิ่นชุมชนสังคม จะเป็นผู้ที่สามารถสร้างความผาสุกให้คงอยู่อย่างยั่งยืนได้ และได้รับการคุ้มครองจากประชาชน เลือกก็สมัยก็ได้ทุกสมัย จะเป็นนักการเมืองที่นั้งในใจของประชาชน ก่อนได้รับเลือกเป็นคนแบบไหนเมื่อได้รับเลือกก็ยังเข้าหาประชาชนเช่นเดิม ผู้บริหารร่วมกันตั้งใจสนับสนุนคนดี สนับสนุนให้นักการเมืองเป็นคนดีเข้ามาบริหารประเทศโดยสนับสนุนมวลชนที่มีจิตอาสาที่มีจิตใจเอื้ออาทร ให้ช่วยเหลือสังคมช่วยงานประเพณี วัฒนธรรมสม่ำเสมอ ปกป้องคนดี ส่งเสริมคนดี เลือกผู้ที่มีความสามารถและมีความชอบธรรมในการปฏิบัติงานเข้าร่วมทำงาน

จากผลการศึกษาพบว่า หลักธรรมาภิบาลและหลักภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักอภิธานิธรรมมีความสัมพันธ์และเกื้อหนุนซึ่งกันและกันอย่างชัดเจน โดยหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ทำหน้าที่เป็นกรอบแนวทางในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ขณะที่หลักภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักอภิธานิธรรม 7 ประการ ทำหน้าที่เป็นกลไกภายในที่หล่อหลอมพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้นำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีคุณธรรมและมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ หลักการหมั่นประชุมและความพร้อมเพรียง สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมของธรรมาภิบาล หลักการปฏิบัติตามกฎระเบียบและการไม่ลุแก่อำนาจ สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและความโปร่งใส ส่วนหลักการเคารพผู้ใหญ่ การบำรุงรักษาศาสนสถาน และการดำรงความผาสุกของสังคม สะท้อนถึงหลักคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธจึงเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งเสริมให้การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม อันนำไปสู่การพัฒนาการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กร : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผู้นำทางการเมืองที่ดีควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับองค์กรได้อย่างเหมาะสม สามารถกำหนดนโยบายที่ทันต่อเหตุการณ์ บ้านเมืองในปัจจุบันอย่างชัดเจนในการบริหาร การยืนยันเจตนารมณ์ของความเป็นผู้นำที่โปร่งใส ตรงไปตรงมาและยึดยืนกับหลักการซึ่งสอดคล้องกับหลักการพุทธเจ้าเป็นหลักการพุทธศาสนา ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นแบบอย่างแก่บุคลากรผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาชนในการประพฤติตนให้เหมาะสมกับบทบาทของตนให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร้องทุกข์นำปัญหาที่ได้รับทราบนำไปปฏิบัติดำเนินการแก้ไข การใช้อำนาจ อิทธิพลอย่างถูกต้องไม่ผิดกฎหมายควรจะเป็นอย่างไรอำนาจเก่าและอำนาจใหม่สามารถเข้ากันได้หรือไม่ ผู้นำท้องถิ่นที่เป็นผู้บริหาร ต้องมีความโปร่งใสในการนำหรือปฏิบัติหน้าที่ องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นควรปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและนโยบายของหน่วยงานให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในปกครอง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรประพฤติตนให้เหมาะสมกับบทบาทบริหารงานอย่างมีคุณธรรมแก่ประชาชนและบุคลากรภายใต้ปกครองอย่างสม่ำเสมอโดยไม่เลือกปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร้องทุกข์ และนำปัญหาที่ได้รับทราบนำไปปฏิบัติดำเนินการแก้ไขให้มากที่สุด มีการรายงานผลการดำเนินการเกี่ยวกับข้อร้องเรียนของประชาชนที่ได้รับทราบพนักงานเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรประพฤติตัวอยู่ในระเบียบวินัยใช้ทรัพยากรในสำนักงานอย่างประหยัดเพื่อลดค่าใช้จ่ายจากเงินโครงการและงบประมาณที่ได้ในแต่ละปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธิดา หนึ่งมี (2561) พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น คือการพัฒนาภาวะผู้นำโดยใช้ “SHADED Model” สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยูร เจนตระกูลโรจน์ (2563) พบว่า การสร้างจิตสำนึกด้วยกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงการประยุกต์พุทธวิธีในการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการเปิดประสบการณ์ของผู้เรียน การสะท้อนเชิงวิพากษ์ การสนทนา โดยใช้เหตุผลต่อมุมมองด้านสิ่งแวดล้อมที่ให้ความสำคัญกับการอยู่กับสิ่งแวดล้อมด้วยความมี เมตตากรุณาต่อทุกสรรพชีวิต ซึ่งงานวิจัยที่ยังได้อธิบายถึงคุณลักษณะของผู้นำของสุวรรณ์ แก้วนะ (2564) พบว่า 1) คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาคูณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล พบว่า การวางแผน จัดการองค์กร สั่งการ ประสานงาน ควบคุมงาน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำ

2. หลักอุปทานิยธรรมเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารควรยึดถือและนำไปปฏิบัติเพื่อสร้างระเบียบที่ดีของสังคมในการปฏิบัติงาน ทำให้องค์กรและบุคคลนั้นมีความสำเร็จและความมั่นคงของหมู่คณะ การที่ผู้นำรับรู้ปัญหา มีการสนทนากันเป็นประจำเมื่อใกล้วันที่จะประชุมต้องเข้าร่วมการประชุมหรือปราศรัยอย่างสร้างสรรค์ อย่าให้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการพูดจา การสื่อสาร การประสานงานที่ไม่เหมาะสม หากผู้นำไม่หลงแก่อำนาจให้เกียรติประชาชน อุทิศการทางการเมืองที่ได้รับการสั่งสมมาจากข่าวหรือคนใกล้ชิด ที่จะเป็นแรงผลักดันให้สมาชิกเกิดการตื่นตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเมืองท้องถิ่นเป็นระบบอุปถัมภ์ ผู้นำไม่ลุแก่อำนาจให้

เกียรติร่วมประชุมไม่แสดงอาการบังคับสมาชิกส่วนน้อยยอมรับมติที่ประชุม ร่วมประชุมแสดงกำหนดมติแนวปฏิบัติที่เหมาะสมทางการเมืองร่วมประชุมไม่แสดงอำนาจข่มสมาชิกในที่ประชุมสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจติยสถานของคนในชุมชนทั้งภายในและภายนอกและไม่ลบหลู่พลังกรรมอันชอบธรรม ซึ่งเคยให้เคยทำแก่เจติยสถานเหล่านั้น หมายถึง ให้การสักการะ เคารพ นับถือ บูชาและปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญของชุมชนนั้น ๆ โดยทั่วถึงทั้งหมดเพื่อให้เป็นเครื่องเตือนความทรงจำเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นศูนย์รวมใจของหมู่ชนเร้าให้ทำดี และไม่บั่นทอนผลประโยชน์ที่เคยอุปถัมภ์บำรุงเจติยหรือปูชนียสถานเหล่านั้นไม่ละเลยพิธีเคารพบูชาอันพึงทำต่ออนุสรณ์สถานเหล่านั้นตามประเพณีที่ดั่งงาม รวมถึงตั้งใจสนับสนุนคนดี ปกป้องคนดีส่งเสริมคนดีเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูสิทธ์ ภูคำชะโนด (2562) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนาเชิงพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐที่จัดให้กับประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ระดับมากที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมามีความคิดเห็นว่าการช่วยเหลือเกื้อกูลกันหรือระบบอุปถัมภ์นั้นยังเป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติกันอยู่ในสังคมไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ (2561) พบว่า นักการเมืองขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองแล้วก็จะก่อปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การมิได้รับความเป็นธรรมของกลุ่มธุรกิจที่ไม่ได้อยู่ฝ่ายเดียวกับรัฐบาล การกำหนดนโยบายต่าง ๆ อาจเอื้อต่อกลุ่มทุนรัฐบาลด้วย และทำให้การออกนโยบายต่าง ๆ ได้ประโยชน์กับคนเพียงบางกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกับพระสมุห์อุทัย อุทัยเมธี (2561) พบว่า ปัญหาทางการเมืองที่เป็นชนวนเหตุของความขัดแย้ง แดกความสามัคคี อันนำมาสู่ความแตกแยกทางการเมือง ลูกหลานไปสู่การแบ่งกลุ่มแบ่งพรรคแบ่งพวก เกิดเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่จะนำมาซึ่งความขัดแย้ง คือทัศนคติที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลที่เป็นผู้นำผู้ปกครอง นักวิชาการ หรือนักทฤษฎี ในแง่มุมต่าง ๆ พระพุทธศาสนาเป็นความหวังที่จะนำพาวิถีอารยธรรมไปสู่ การพัฒนาสันติภาพ ตามหลักอปริหานิยธรรม ขณะเดียวกันงานวิจัยของพระมหาพิพัฒพงษ์ จิตธมโม (วงศ์ชาลี) (2565) พบว่า นักการเมืองสามารถสื่อสารให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการแก้ไขปัญหาให้สำเร็จและโน้มน้าวให้ประชาชนเลือกมาเป็นตัวแทนของประชาชนได้โดยประชาชนได้พิจารณาจากการติดตามข่าวสารและนโยบายของพรรคการเมืองทางช่องทางการสื่อสารทุกช่องทางเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและนำมาวิเคราะห์แยกแยะ การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธ โดยการใช้หลัก

สัปปริยธรรม คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล เข้ามา
บูรณาการการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง
และยังมีนักวิจัยที่สามารถอธิบายจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นโดยงานวิจัยของพระมหานรินทร์
สุรพลบุญ (एमพันท์) (2562) พบว่า หลักธรรมสำหรับผู้ดำเนินการพัฒนาตน การพัฒนาคน การ
พัฒนางานเพื่อความมั่นคง มั่งคั่งยั่งยืนของตนประชาชนสังคมและประเทศชาติ การพัฒนาสังคม
อย่างแท้จริงนั้นจะต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาตนเองเสียก่อน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี
ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ไว้ดังนี้

ภาวะผู้นำทางการเมืองเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ภาวะผู้นำทางการเมือง	ภาวะผู้นำเชิงพุทธ
บทบาทผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพ -เข้าใจหลักกฎหมาย การบริหาร วิสัยทัศน์สร้างสรรค์ สำนึกรับผิดชอบ เสียสละ มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต การเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น -ใกล้ชิดประชาชน เข้าถึงได้ง่ายรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ใส่ใจปัญหาหรือทุกข์สุข กำกับติดตามและแก้ไขปัญหา แบบอย่างประชาธิปไตย -ยึดหลักการเป็นสำคัญอาศัยความร่วมมือการมีส่วนร่วมเปิดเผยข้อมูลข่าวสารประสานความแตกต่างให้เกิดประโยชน์ การเป็นนักบริหารมืออาชีพ -พัฒนาตนเองด้านความรู้ มีทักษะแผนยุทธศาสตร์กลยุทธ์ที่ชัดเจนมีเป้าหมายและตัวชี้วัดในการทำงานอย่างชัดเจน บทบาทอื่นตามสถานการณ์ -มองเห็นเหตุการณ์ คาดการณ์ตัดสินใจใช้ทักษะในการบริหารได้อย่างเหมาะสม สัน กระทบง่ายต่อผู้รับสารยกระดับขีดความสามารถขององค์กร	หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ -ประชุมเป็นประจำตามที่ กำหนดรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม -ปฏิบัติถูกต้องเป็นที่ยอมรับจากทุกคนมีจุดร่วมที่เป็นมติสามารถให้งานดำเนินร่วมกันยึดหลักสามัคคีธรรม ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ -ยึดหลักกฎระเบียบแบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณีของหมู่คณะไม่สร้างกติการะเบียบกฎหมายที่ไม่จำเป็นขึ้นมา เคารพนับถือผู้ใหญ่ -ยอมรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันเมตตาช่วยเหลือ มีความเชื่อถือ เคารพและความศรัทธา ไม่ลุแก่อำนาจ -ให้เกียรติ คุ่มครอง ไม่ข่มเหง ส่งเสริมสิทธิและพัฒนาศักยภาพหาแนวทางแก้ไขอย่างจริงจัง เคารพนับถือบูชาบำรุงรักษาพุทธสถาน -การรักษาดูแลที่เหมาะสมส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมสร้างศรัทธาและจิตสำนึกในการปฏิบัติ ดำรงรักษาความผาสุกให้คงอยู่อย่างยั่งยืน -การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี การรักษาคณดี
↓ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ↓	
หลักนิติธรรม -ปฏิบัติงานโดยยึดหลักความถูกต้องออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับอย่างเป็นธรรมตัดสินหรือแก้ปัญหาโดยยึดหลักความเสมอภาค หลักคุณธรรม -ถูกต้องดีงามเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัยสร้างมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม หลักความโปร่งใส -ปรับปรุงระบบการทำงานขององค์กรเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และส่งเสริมให้ประชาชนรับรู้รายงานผลการปฏิบัติงานให้ประชาชนอย่างสม่ำเสมอส่งเสริมการตรวจสอบการปฏิบัติงาน หลักการมีส่วนร่วม -ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมรับรู้และเสนอแนะความคิดเห็นร่วมตัวจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ในภาคประชาสังคม หลักความรับผิดชอบ -ยึดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ใส่ใจปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน กระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงาน หลักความคุ้มค่า -คิดวิเคราะห์ข้อมูลถือความคุ้มค่าในเชิงงบประมาณ รมรณรงค์การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดคุ้มค่า	

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพควรบูรณาการแนวคิดภาวะผู้นำเชิงพุทธเข้ากับหลักธรรมาภิบาล เพื่อเสริมสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยเน้นทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า อันนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาล ควรมีนโยบายส่งเสริมให้มีการใช้หลักพุทธธรรมในการประยุกต์สำหรับการกำหนดองค์ประกอบในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ เพื่อให้หลักพุทธธรรมมีความสำคัญในทางปฏิบัติควบคู่กับหลักธรรมาภิบาล
2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาปรับประยุกต์การใช้หลักพุทธธรรมคู่กับธรรมาภิบาลในการกำหนดนโยบาย หรือการสร้างตัวชี้วัดสำหรับองค์กรเพื่อการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล
3. หน่วยงานภาครัฐควรผลักดันนโยบายที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ควรเป็นนโยบายที่มีความเฉพาะเจาะจงและเหมาะสมกับลักษณะท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานระดับจังหวัดสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเกณฑ์ตัวชี้วัดและหลักสูตรฝึกอบรมด้านภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้กับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบุคลากรในสังกัด เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะในการบริหารงานอย่างมีคุณธรรมและประสิทธิภาพ
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล อาจนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและบุคลากรภายในองค์กร โดยจัดกิจกรรมอบรมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือร่วมกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานทาง

พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมควบคู่กับหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่นสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทาง ในการพัฒนาพฤติกรรมผู้นำและการปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และกฎระเบียบของสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารงานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2552). *การปกครองท้องถิ่นไทยหลักการและมิติใหม่ในอนาคต*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- โชคสุข กรกิตติชัย. (2561). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ธิดาภูมิ หมั่นมี. (2561). ภาวะผู้นำการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(3), 298-314.
- ประยูร เจนตระกูลโรจน์. (2563). การเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกอย่างยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธวิธี. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 295-313.
- พระมหานรินทร์ สุรบุญโญ (एमพันธ์). (2562). การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*, 2(1), 27-37.
- พระมหาพิพัฒพงศ์ จิตธมโม (วงศ์ชาลี). (2565). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารของนักการเมืองไทย. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 23(2), 149-158.
- พระสมุห์อุทัย อุทัยเมธี. (2561). กระบวนการสามัคคีตามหลักอปริหานิยธรรม. *วารสาร มจร นครน่านปริทรรศน์*, 2(1), 121-137.

- ไพบูลย์ สุขเจตน์. (2563). การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*, 7(10), 235-247.
- ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด. (2562). การพัฒนาชุมชนวิถีประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล: หลักความโปร่งใสของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(4), 278-279.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. (2552, 10 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 116 ตอนที่ 63 ง, หน้า 26-27.
- ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์. (2561). จริยธรรมของนักการเมืองในระบบการเมืองไทย. *วารสารสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 6(1), 67-81.
- สรรพลสิทธิ์ ชมภูซ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2564). การทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: เงื่อนไขและการป้องกัน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(10), 423-440.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก. (2565). รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดพิษณุโลก ประจำปี 2565. เข้าถึงได้จาก https://www.m-society.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/download/article/article_20220920155233.pdf#:~:text=%E0%B8%9E%E0%B8%B4%E0%B8%A9%E0%B8%93%E0%B8%B8%E0%B9%82%E0%B8%A5%E0%B8%81%20157%20814%203%2C792%2019%2C519%2021%2C243%202%2C672%2048%2C197.%20%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%AB%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%94
- สุปัญญา สุนทรนนท์ และคณะ. (2558). ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 9(2), 133-146.
- สุวรรณ์ แก้วนะ. (2564). การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารสังคมปริทรรศน์ มจร*, 10(3), 101-112.

อัคพงษ์ สุขมาตย์ และคณะ. (2560). ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ภายใต้กรอบการศึกษาประเทศไทย. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 16(2), 1-7.

Creswell. J. W. Plano Clark. V. L. Gutmann. M. L. & Hanson. W. E. (2003). *Advanced Mixed Methods Research Designs*. Thousand Oaks, CA : Sage Publications.

Participation in the Preservation of Local Traditions of Tak Tok Subdistrict Administrative Organization, Ban Tak District, Tak Province according to Buddhist principles

Phrasamu Cahtchai Nathigo (Kantanet)¹ Phrakrunivitsinkhan² and Somkid Pumturian³

Received: August 15, 2025

Revised: January 03, 2026

Accepted: March 27, 2026

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the level of participation in the preservation of local traditions in Tak Tok Subdistrict Administrative Organization, Ban Tak District, Tak Province; 2) to analyze the relationship between Sammappadhana 4 and participation in the preservation of local traditions; and 3) to propose guidelines for promoting participation in the preservation of local traditions in Tak Tok Subdistrict Administrative Organization based on Sammappadhana 4. This research employed a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research. The quantitative research employed the Cohen-Afhof participation theory framework. The study population consisted of 1,197 residents of Tak Tok Subdistrict. The sample size was calculated using Taro Yamane's formula, resulting in 300 respondents. The data collection instrument was

¹ Wat Bosat

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: Cherjarukit3961@gmail.com

a 5-level Likert scale questionnaire. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. The qualitative research involved in-depth interviews with 20 key informants, analyzed using descriptive content analysis. The research findings revealed that 1) the overall level of participation in the preservation of local traditions in Tak Tok Subdistrict Administrative Organization based on Sammapadhana 4 was moderate ($\bar{x}$ = 3.12, S.D. = 0.31), and the overall level of participation in the preservation of local traditions according to Cohen and Abhof's theory in all four aspects was also moderate ($\bar{x}$ = 3.40, S.D. = 0.27); 2) the analysis of Sammapadhana 4 showed a moderate positive correlation with participation in the preservation of local traditions in Tak Tok Subdistrict Administrative Organization (r = 0.303); 3) guidelines for promoting participation based on Sammapadhana 4 should encourage opportunities for citizens to participate in decision-making, planning and implementation, receiving benefits from activities, and monitoring and evaluating resulted through a systematic community participatory process.

Keywords: Participation, Preservation of Local Traditions, Buddhist Principles

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักพุทธธรรม

พระสมุห์ชัชชัย นนฺทโก (คันธะเนตร)¹ พระครูนิวาสิตขันธ์² และสมคิด พุ่มทุเรียน³

Received: August 15, 2025

Revised: January 03, 2026

Accepted: March 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมัตตปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น และ 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตกตามหลักสัมมัตตปธาน 4 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของโคเฮนและอ์โฮฟ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลตากตก จำนวน 1,197 คน กลุ่มตัวอย่างคำนวณด้วยสูตรของทาโร ยามาเน ได้จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตกตามหลักสัมมัตตปธาน 4 โดยภาพรวมอยู่ใน

¹ วัดโบสถ์

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: Cherjarukit3961@gmail.com

ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.12, S.D. = 0.31) และระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นตามทฤษฎีของโคเฮนและอ์โฮฟทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.40, S.D. = 0.27) 2) ผลการวิเคราะห์หลักสัมพัทธ์ 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตกในระดับปานกลาง (r = 0.303) และ 3) แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลักสัมพัทธ์ 4 ควรส่งเสริมการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผนและดำเนินงาน การรับผลประโยชน์จากกิจกรรม รวมถึงการติดตามและประเมินผลผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น, หลักพุทธธรรม

บทนำ

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นเป็นอีกหนึ่งเป้าหมายของภาครัฐ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทโดยตรงในการส่งเสริมสนับสนุนและอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาให้คงอยู่ต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันด้วยสถานการณ์ทางสังคมความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในพื้นที่มีความเจริญอย่างต่อเนื่องทำให้ประชาชนขาดความตระหนักและอาจจะหลงลืมภูมิปัญญาที่สั่งสมมาบรรพบุรุษสร้างไว้ให้ องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เป็นอีกหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เผชิญกับความท้าทายในการที่จะสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นอย่างยั่งยืน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก, 2567)

การมีส่วนร่วมในอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นในปัจจุบันมีหลายเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ไม่ว่าจะเป็นความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และประชากร เหตุปัจจัยอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสังคมไทย หลักธรรมทางพุทธศาสนาถือเป็นองค์ความรู้ที่มีศักยภาพในการนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อเป็นการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นให้คงอยู่โดยใช้หลัก “สัมมาปธาน 4” เป็นหลักคำสอนที่ใช้ในการประพฤติปฏิบัติผ่านกระบวนการ

ฝึกฝนทาง สังวรปธาน ปหานปธาน ภาวนापธาน และอนุรักษนาปธาน (พระพรหมคุณาภรณ์, 2558) ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการที่ขับเคลื่อนด้วยสัมมปปธาน 4 มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ในสี่มิติ ได้แก่ 1) สังวรปธาน หมายถึง เพียรระวัง คือ เพียรระวังไม่ให้เกิดการสูญหาย 2) ปหานปธาน หมายถึง เพียรละ คือ เพียรละความประมาทในการอนุรักษ์ 3) ภาวนापธาน หมายถึง เพียรสร้าง คือ เพียรสร้างความตื่นตัวในการอนุรักษ์ และ 4) อนุรักษนาปธาน หมายถึง เพียรรักษา คือ เพียรรักษาประเพณีอันดีงาม หลักการเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นเพื่อมิให้เกิดการสูญหาย (พระคันธสารภีวงศ์, 2549)

แม้องค์การบริหารส่วนตำบลตากตกจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น แต่การดำเนินงานที่ผ่านมา ยังขาดกรอบแนวคิดหรือแนวทางเชิงบูรณาการที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของประชาชนในพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นรากฐานทางความคิดและการดำเนินชีวิตของชุมชน มาใช้เป็นกลไกในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม หลักสัมมปปธาน 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการเพียรพยายามอย่างถูกต้อง อาจเป็นแนวทางสำคัญในการกระตุ้นและขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นให้เกิดความยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ยังขาดการศึกษาที่ชัดเจนเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมปปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมดังกล่าว ตลอดจนแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัมมปปธาน 4 ในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ (องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก, 2566)

ดังนั้น ปัญหาการวิจัยที่สำคัญคือ ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตากตกเป็นอย่างไร หลักสัมมปปธาน 4 มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมดังกล่าวในระดับใด และจะสามารถนำหลักสัมมปปธาน 4 มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตกได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนเพียงใด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
3. เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักสัมมปปธาน 4

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ซึ่งผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาวรรณกรรมเอกสาร

1.1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสัมมปปธาน 4 และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น รวมถึงกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

1.2 วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตามทฤษฎีของ โคเฮน และอัฟโฮฟ (Cohen, J.M., & Uphoff, N.T., 1981) 4 ด้าน 1) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล ตลอดจนแนวปฏิบัติที่ใช้ในการมีส่วนร่วมในบริบทอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเปรียบเทียบและประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วน Likert 5 ระดับ เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล โดยแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.85 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.727 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตากจำนวน 1,197 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ได้จำนวน 300 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามช่วงอายุและอาชีพ โดยมีตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ หลักสัมปัปธาน 4 และตัวแปรตาม การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามทฤษฎีของโคเฮน และอัฟโฟฟ (Cohen and Uphoff) 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การแจกแบบสอบถาม

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างหลักภวนาธรรมสัมปัปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 เครื่องมือวิจัย ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 คน ซึ่งคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 1) กองการศึกษา 2) ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลผู้นำกลุ่มอาชีพ 3) ผู้นำท้องถิ่น 4) ตัวแทนประชาชน 5) ปราชญ์ชาวบ้าน และ 6) ผู้แทนองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แนวคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ซึ่งออกแบบให้ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และบทบาทของหลักสัมปัปธาน 4 ในการบริหารงานภาครัฐ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการถอดความ (Transcription) จากบทสัมภาษณ์ นำมาจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์เชิงแนวคิดเพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักสัมมัตตปธาน 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.12$ และระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก ตามทฤษฎีของ โคเฮน และอัฟโฮฟ (Cohen & Uphoff, 1981) 4 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.40$ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักสัมมัตตปธาน 4 โดยภาพรวม

(n = 300)

การมีส่วนร่วมตามหลักสัมมัตตปธาน 4	ระดับ		ความหมาย
	ความเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	
1. สังวรปธาน (ความเพียร)	2.87	0.50	ปานกลาง
2. ปหานปธาน (เพียรละความประมาท)	3.20	0.45	ปานกลาง
3. ภavanaปธาน (เพียรตื่นตัว)	3.22	0.58	ปานกลาง
4. อนุรักษนาปธาน (เพียรสืบสานและรักษา)	3.19	0.44	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.12	0.31	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.12$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประเด็นที่ได้รับความเห็นมากที่สุดคือ ภาวนาปธาน (เพียรตื่นตัว) อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.22$ ประเด็นที่ได้รับความเห็นรองลงมา คือ ปหานปธาน (เพียรละความประมาท) อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.20$ และ ประเด็นที่ได้รับความเห็นน้อยที่สุดคือ สังวรปธาน (ความเพียร) อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 2.87$ ของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามทฤษฎีของ โคเฮน และอัฟโฮฟ (Cohen and Uphoff) 4 ด้าน โดยภาพรวม (n = 300)

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น ตามทฤษฎี ของโคเฮน และอัฟโฮฟ	ระดับ		ความหมาย
	ความเห็น $\bar{X}$	S.D.	
1. การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ	3.17	0.41	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ	3.20	0.39	ปานกลาง
3. การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์	4.18	0.53	ปานกลาง
4. การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล	3.05	0.47	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	3.40	0.27	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามทฤษฎีของ Cohen & Uphoff (1981) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.40$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประเด็นที่ได้รับความเห็นมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 4.18$ ประเด็นที่ได้รับความเห็นรองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ

อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.20$ และประเด็นที่ได้รับความเห็นน้อยที่สุดคือ การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.05$ ของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมัมปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง Pearson Correlation (r) (0.303^{**}) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของอนุรักษ์ขนาน (เพียรสืบสานและรักษา) (X_4) กับการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ (Y_2) มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.276^{**}$) รองมา ได้แก่ คู่ของปหานปธาน คือ (เพียรละความประมาท) (X_2) กับการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ (Y_1) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ $r = 0.230^{**}$ และน้อยที่สุด ได้แก่ สังวรปธาน คือ (ความเพียร) (X_1) กับการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ (Y_3) และภาวนาปธาน คือ (เพียรตื่นตัว) (X_3) กับการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ (Y_3) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.012$)

3. แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักสัมมัมปธาน 4 ควรดำเนินการดังนี้

- 1) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรมีการจัดประชุมของชุมชน เพื่อปรึกษาหารือ
- 2) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ การให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงาน ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการจัดงาน โดยให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญ เช่น เป็นผู้จัดงาน ผู้แสดง หรือผู้ช่วยงาน
- 3) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ การให้ความสนับสนุนประชาชนในการสนับสนุนงบประมาณ การจัดกิจกรรม เน้นการปรึกษาหารือกันในการจัดงาน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันให้เกิดความสามัคคี
- 4) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล ทำแบบประเมินความพึงพอใจ การจัดประชาคมเพื่อสอบถามความต้องการ ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมและสรุปโครงการว่ามีข้อดีและข้อเสียหรือปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งให้เสนอแนะแนวทางแก้ไข

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า หลักสัมมัตตปธาน 4 สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับท้องถิ่น โดยแนวทางที่นำเสนอสามารถนำไปปรับใช้เป็นนโยบายสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะ ประชาชนส่วนใหญ่มิได้มีบทบาทเป็นผู้เข้าร่วมงาน มิได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนหรือการจัดงานอย่างแท้จริง ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงกิจกรรม การขาดกลไกสนับสนุนประชาชนชาวบ้าน และกิจกรรมขาดการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบและต่อเนื่อง รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีมีการจัดทำกลไกการสอบถามหรือประเมินความพึงพอใจจากประชาชน ส่งผลให้ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินและปรับปรุงกิจกรรม สอดคล้องกับสุพัตรา คงขำ (2565) พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และชุมชนควรทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการประสานงานและขับเคลื่อนกิจกรรมการอนุรักษ์ โดยต้อง เพิ่มโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในทุกขั้นตอน (ตัดสินใจ, ดำเนินการ, ประเมินผล) และต้องจัดทำแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบกระทรวงวัฒนธรรมควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานในพื้นที่ ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ องค์ความรู้ และใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมประเพณีพื้นถิ่น รวมถึงการให้การรับรองประชาชนชาวบ้าน

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมัตตปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง Pearson Correlation (r) (0.303^{**}) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของอนุรักษ์ขนานปธาน (เพียรสืบสานและรักษา) (X_4) กับการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ (Y_2) มีค่าความสัมพันธ์สูงสุด ($r = 0.276^{**}$) ขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบัติ นามบุรี และธิดาภูมิ หมั่นมี (2564) การมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามตรวจสอบของชุมชน เป็นส่วนสำคัญในการสืบสานและฟื้นฟูประเพณี

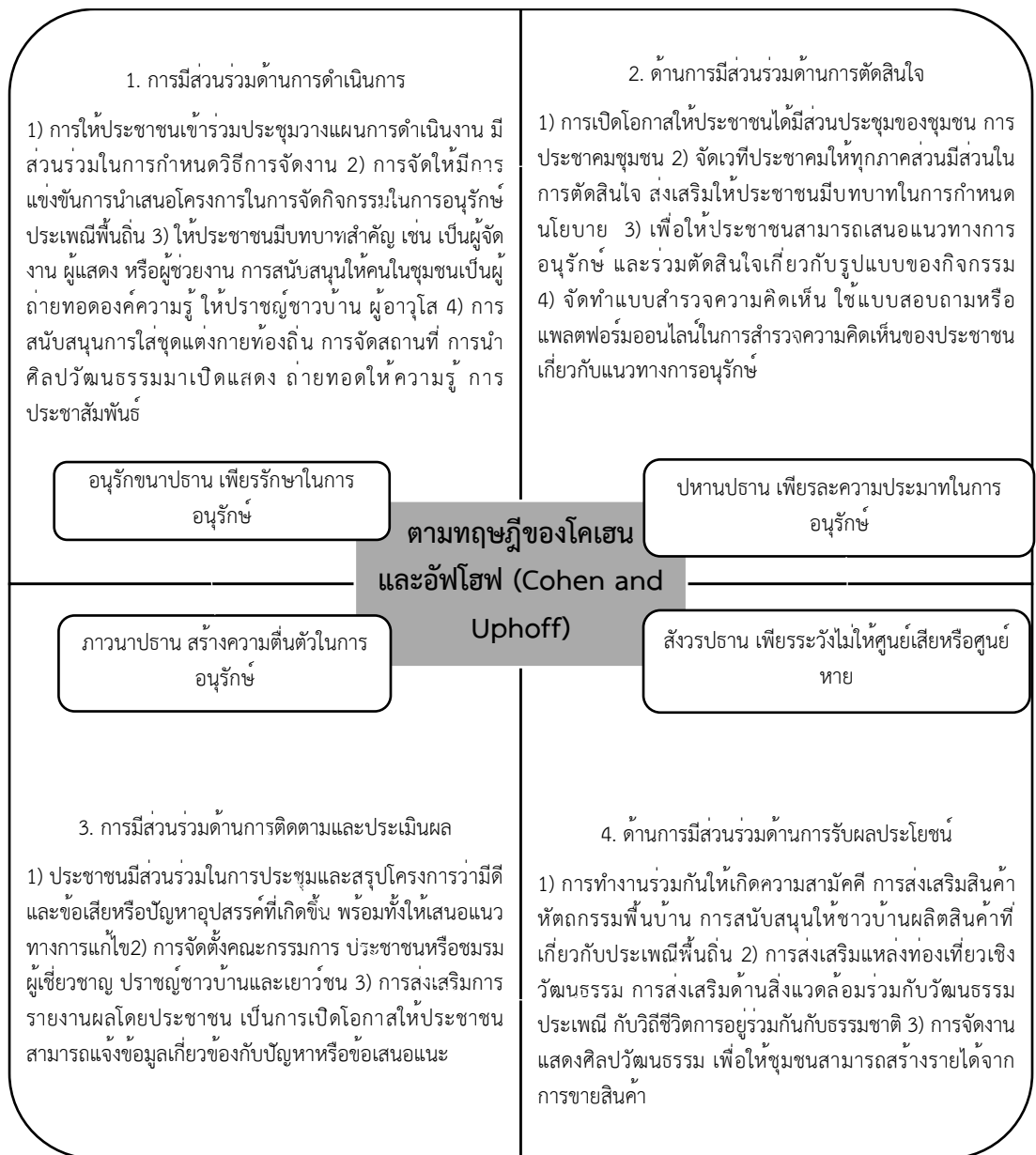
วัฒนธรรม การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน

3. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักสัมมาปธาน 4 ควรดำเนินการได้โดยมุ่งเน้น 1) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรมีการจัดประชุมของชุมชน เพื่อปรึกษาหารือ 2) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ การให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงาน ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการจัดงาน โดยให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญ เช่น เป็นผู้จัดงาน ผู้แสดง หรือผู้ช่วยงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ การให้ความสนับสนุนปราชญ์ชุมชนในการสนับสนุนงบประมาณ การจัดกิจกรรม เน้นการปรึกษาหารือกันในการจัดงาน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันให้เกิดความสามัคคี และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล ทำแบบประเมินความพึงพอใจ การจัดประชุมเพื่อสอบถามความต้องการ ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมและสรุปโครงการว่ามีข้อดีและข้อเสียหรือปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งให้เสนอแนวทางการแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยรัตน์ มาสอน (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมเสนอปัญหาและความต้องการตั้งแต่ต้น จะช่วยสร้างความโปร่งใสและลดความคลงแคลงใจในชุมชน ส่งผลให้การอนุรักษ์ประเพณีตั้งอยู่บนฐานความเห็นชอบของมหาชนอย่างแท้จริง รวมถึงการประชุมรายงานผลทุก 1-3 เดือน จะช่วยให้ประชาชนรู้สึกว่ามีอำนาจในการตรวจสอบและร่วมพัฒนา และสอดคล้องกับงานวิจัยของผ่องพรรณ เทียมเกาะ เทียมเกาะ และราเชนทร์ นพณิธวงศ์ (2563) ที่ระบุว่า การส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักสิทธิและบทบาทของตนเองผ่านการปฏิบัติจริง จะช่วยให้การมีส่วนร่วมนั้นมีคุณภาพและยั่งยืน เมื่อประชาชนได้ลงมือทำด้วยตนเองจะเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพงศ์ตระกูล พนมุตโต (2560) ที่เน้นว่าความเพียรในการรักษาความดีงามของประเพณีจะนำมาซึ่งความสามัคคีและการเปลี่ยนแปลงชีวิตในทิศทางที่ดีขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาพบว่า หลักสัมมปชาน 4 สามารถเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น โดยเฉพาะในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว งานวิจัยนี้นำเสนอ “โมเดลการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นตามหลักสัมมปชาน 4” ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้จริง โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น ใน 4 ด้าน แสดงตามภาพที่ 1 ได้แก่

1. ปชาน เพียรระวังไม่ให้ศูนย์เสียหรือศูนย์หาย เพื่อให้เกิดการตื่นตัว การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี การถ่ายทอดความรู้
2. ภวานาปชาน สร้างความตื่นตัวในการอนุรักษ์ เป็นการสร้างการมีส่วนร่วม โดยการสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
3. ปหานปชาน เพียรลดความประมาทในการอนุรักษ์ เพื่อให้ประเพณีพื้นถิ่น วิถีชีวิต เอกลักษณ์ยังคงอยู่ตลอดไป และก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน
4. อนุรักษนาปชาน เพียรรักษาในการอนุรักษ์ เพื่อให้การความต่อเนื่อง ค่อยติดตามดูแลและป้องกันไม่ให้ประเพณีพื้นถิ่นศูนย์หาย

ภาพที่ 1 โมเดลการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น

โดยได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตามทฤษฎีของ โคเฮน และอัฟโฮฟ (Cohen and Uphoff) จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ

1) การให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการจัดงาน

2) การจัดให้มีการแข่งขันการนำเสนอโครงการในการจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น

3) ให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญ เช่น เป็นผู้จัดงาน ผู้แสดง หรือผู้ช่วยงาน การสนับสนุนให้คนในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส

4) การสนับสนุนการใส่ชุดแต่งกายท้องถิ่น การจัดสถานที่ การนำศิลปวัฒนธรรมมาเปิดแสดง ถ่ายทอดให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์

2. ด้านการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ

1) การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนประชุมของชุมชน การประชาคมชุมชน

2) จัดเวทีประชาคมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนในการตัดสินใจ ส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย

3) เพื่อให้ประชาชนสามารถเสนอแนวทางการอนุรักษ์ และร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรม

4) จัดทำแบบสำรวจความคิดเห็น ใช้แบบสอบถามหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ในการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์

3. การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล

1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมและสรุปโครงการว่ามีดีและข้อเสียหรือปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งให้เสนอแนวทางการแก้ไข

2) การจัดตั้งคณะกรรมการ ประชาชนหรือชมรมผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ชาวบ้านและเยาวชน

3) การส่งเสริมการรายงานผลโดยประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแจ้งข้อมูลเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือข้อเสนอแนะ

4. ด้านการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์

- 1) การทำงานร่วมกันให้เกิดความสามัคคี การส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน การสนับสนุนให้ชาวบ้านผลิตสินค้าที่เกี่ยวกับประเพณีพื้นถิ่น
- 2) การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับวัฒนธรรมประเพณี กับวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ
- 3) การจัดงานแสดงศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้จากการขายสินค้า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประชุม การตัดสินใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น
2. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีนโยบายเปิดโอกาสในการนำเสนอการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีพื้นถิ่น
3. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีนโยบายการส่งเสริมให้เกิดการจัดประชาคมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น
4. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีนโยบายการส่งเสริมการตลาดทางช่องทางออนไลน์ แพลตฟอร์มเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

อปท. ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยเปิดโอกาสให้เข้าร่วมประชุมวางแผนและกำหนดรูปแบบการจัดงาน สนับสนุนให้มีการเสนอและคัดเลือกโครงการหรือกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นจากชุมชน รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญในกิจกรรม เช่น เป็นผู้จัดงาน ผู้แสดง หรือผู้ช่วยงาน พร้อมทั้งสนับสนุนให้ปราชญ์ชาวบ้านและผู้อาวุโสเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ตลอดจนส่งเสริมการใช้ชุดแต่งกายท้องถิ่น การจัดแสดงศิลปวัฒนธรรม และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างทั่วถึง

2. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

อปท. ควรจัดให้มีเวทีประชาคมและการประชุมชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายด้านการอนุรักษ์ ประเพณีพื้นถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเสนอแนวคิด รูปแบบกิจกรรม และแนวทางการอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมถึงพัฒนาระบบการรับฟังความคิดเห็นผ่านแบบสำรวจแบบสอบถาม หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

อปท. ควรกำหนดนโยบายให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โดยเปิดโอกาสให้เข้าร่วมประชุมสรุปผลโครงการ สะท้อนข้อดี ข้อจำกัด และปัญหาอุปสรรค พร้อมเสนอแนวทางการแก้ไข นอกจากนี้ ควรจัดตั้งคณะกรรมการหรือเครือข่ายติดตามผลที่ประกอบด้วยประชาชน ปราชญ์ชาวบ้าน เยาวชน และผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งส่งเสริมระบบการรายงานผลหรือรับแจ้งข้อเสนอแนะจากประชาชนอย่างต่อเนื่อง

4. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

อปท. ควรส่งเสริมนโยบายที่ทำให้ประชาชนและชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น โดยสนับสนุนการรวมกลุ่มและการทำงานร่วมกันของชุมชน ส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน รวมถึงการจัดงานแสดงศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างรายได้และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- ชัยรัตน์ มาสอน และคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(1), 336-354.
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระและคณะ. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนโยธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 5(2), 8-16.

- ผ่องพรรณ เทียมเกาะ และราเชนทร์ นพณีธวัชกร. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา ท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565) ขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภกอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 7(1), 146-159.
- พระคันธสารภิกขุ. (2549). *โพธิปักขิยธรรม*. กรุงเทพฯ : บริษัทบุญศิริการพิมพ์ จำกัด.
- พระพงศ์ตระกูล พนมมุตโต. (2560). การประยุกต์หลักปธาน 4 กับการส่งเสริมประเพณีโคลอยของชุมชนชาวพุทธตำบลบะ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมหาจุฬาลงกรณ์*, 8(2), 154-160.
- สมบัติ นามบุรีและ อติวุฒิ หนัณมี. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ. (รายงานการวิจัย). สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุพัตรา คงขำ. (2565). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีการลากพระบกของอำเภอฟิน จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 14(1), 129-130.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก. (2567). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 - 2570) เพิ่มเติม ครั้งที่ 4/2568*. เข้าถึงได้จาก https://www.takpao.go.th/frontend/images/grouppage/file_document/th/10153.pdf?1052
- องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570*. เข้าถึงได้จาก https://www.abt-taktok.go.th/file_download/file_20230330160009.pdf
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies*. New York : Cornell University Press.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rd ed.). New York : Harper & Row.

Enhancing Knowledge, Skills, and Attitudes on Political Integrity among Primary School Students in Nong Yai Da Subdistrict, Thap Than District, Uthai Thani Province

Phra Kittisak Wachirayano (Chaisi-On)¹ Phrarachrattanavedhi² and
Anongnat Kaewpaitoon³

Received: August 22, 2025

Revised: March 22, 2026

Accepted: March 27, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the level of knowledge and attitudes; 2) to develop communication skills; and 3) to evaluate the achievement of knowledge, skills, and attitude enhancement on the principle of political integrity among primary school students. This was a one group pre-test post-test experimental design. The sample consisted of 30 primary school students in Nong Yai Da Subdistrict, Thap Than District, Uthai Thani Province, during the second semester of the 2024 academic year, selected using purposive sampling. The instruments used included a knowledge enhancement package, an achievement test, a behavioral observation form, and an attitude questionnaire. Statistical analyses included percentages, mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and t-test. The research findings showed that 1) in terms of results of the study on knowledge and attitudes, students had an average post-test knowledge

¹ Wat Sangkat Rattana Khiri

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail cocolaba7@gmail.com, Tel. 063 181 7487

score of 25.73 points and an overall attitude level of moderate ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.47). Considering each aspect, knowledge and understanding were at a high level ($\bar{X}$ = 3.62), while behavior and feelings were at a moderate level; 2) in the aspect of outcomes of communication skills development from the speech activity, students' overall communication skills were at a good to very good level, with strengths in preparation, tone of voice, and content delivery. However, further development was needed in terms of eye contact and the use of natural body language; and 3) the effectiveness of knowledge, skill, and attitude enhancement on political integrity showed that students' pre-test scores had a mean ($\bar{X}$ = 20.80, S.D. = 1.58), and their post-test scores had a mean ($\bar{X}$ = 25.73, S.D. = 1.60). A comparison between the pre-test and post-test scores revealed that the post-test scores were significantly higher than the pre-test scores at the .05 statistical significance level.

Keywords: Knowledge Enhancement, Skill and Attitude, Political Integrity

การเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่ม นักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุพรรณบุรี

พระกิตติศักดิ์ วชิรญาโณ (ชายสีอ่อน)¹ พระราชรัตนเวที² และอนงค์นาฏ แก้วไพฑูริย์³

Received: August 22, 2025

Revised: March 22, 2026

Accepted: March 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความรู้และทัศนคติ 2) พัฒนาทักษะการสื่อสาร และ 3) ประเมินผลสัมฤทธิ์ จากการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่องหลักสุจริตธรรมทางการเมือง ของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียว กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ชุดการเสริมสร้างความรู้ ฯ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบสังเกตพฤติกรรม และแบบวัดทัศนคติ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลศึกษาระดับความรู้และทัศนคติ: นักเรียนมีคะแนนความรู้เฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.73 คะแนน และมีทัศนคติโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) ส่วนด้านพฤติกรรมและด้านความรู้สึกละอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลพัฒนาทักษะการสื่อสาร จากกิจกรรมพูดสุนทรพจน์ นักเรียนมีทักษะการสื่อสารภาพรวมอยู่ในระดับดีถึงดีมาก โดยมีจุดเด่นด้านการเตรียมตัว การใช้น้ำเสียง และการถ่ายทอดเนื้อหา แต่ควรพัฒนาเพิ่มเติมด้านการสบสายตาและการใช้ภาษากายให้เป็นธรรมชาติ และ

¹ วัดสังกัสรัตนคีรี

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail cocolaba7@gmail.com, Tel. 063 181 7487

3) ผลสัมฤทธิ์การเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมือง นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 20.80$, S.D. = 1.58 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 25.73$, S.D. = 1.60 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การเสริมสร้างความรู้, ทักษะและทัศนคติ, หลักสุจริตธรรมทางการเมือง

บทนำ

องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ Transparency International (TI) ได้จัดทำดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index: CPI) เพื่อใช้ประเมินระดับการรับรู้การทุจริตของแต่ละประเทศเป็นประจำทุกปีนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 โดยในรายงานปี 2564 พบว่าค่าเฉลี่ยระดับโลกยังคงอยู่ที่ 43 จากคะแนนเต็ม 100 ซึ่งไม่เปลี่ยนแปลงติดต่อกันเป็นปีที่ 10 สำหรับประเทศไทย ได้อันดับที่ 110 ของโลก (จากเดิมที่อยู่ในอันดับ 96 ในปี 2560) แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งที่ตามแผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้กำหนดเป้าหมายไว้ว่าประเทศไทยควรมีอันดับดีขึ้นเป็นลำดับที่ 54 และมีคะแนนไม่ต่ำกว่า 50 ภายในปี 2565 และจะต้องขยับขึ้นเป็น Top 20 ของโลกในปี 2580 (ไทยพับลิก้า, 2565) แม้ในปี 2565 คะแนนของไทยจะเพิ่มขึ้นเป็น 36 คะแนน และเลื่อนอันดับขึ้นมาเป็นอันดับที่ 101 แต่ก็ยังห่างไกลจากเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ดังกล่าว ปัญหาคอร์รัปชันจึงยังถือเป็นอุปสรรคใหญ่ของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และสะท้อนถึงภาวะวิกฤตทางคุณธรรมในสังคมไทย แนวทางหนึ่งที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน คือการปลูกฝังค่านิยมที่ไม่ยอมรับการทุจริตให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน เพราะพวกเขาจะเติบโตขึ้นเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต

ในปี 2553 กรุงเทพมหานครจึงได้ริเริ่มโครงการ “โตไปไม่โกง” โดยร่วมมือกับองค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย และศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เรื่องการต่อต้านคอร์รัปชัน สำหรับใช้ในโรงเรียนระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษา สาระสำคัญของหลักสูตรมุ่งเน้น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต 2) จิตสาธารณะ 3) ความเป็นธรรมทางสังคม

4) ความรับผิดชอบ และ 5) ความพอเพียง (กรุงเทพมหานคร ศูนย์สาธิตประโยชน์ ประชาสังคม และองค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย, 2565)

โรงเรียนประถมศึกษาในตำบลหนองยายดาในปัจจุบันคือ โรงเรียนบ้านหนองเม่น ตำบลหนองยายดา อำเภอดุสิต จังหวัดอุทัยธานี เป็นสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีนักเรียนจำนวน 103 คน ซึ่งจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านวิชาการ การอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) อย่างไรก็ตาม จากการติดตามผลการจัดการเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และข้อมูลจากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) รวมถึงผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) พบว่า ผู้เรียนบางส่วนยังมีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนด โดยเฉพาะในด้านหลักสุจริตรธรรมทางการเมือง (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566) และจากการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน พบว่าผู้เรียนบางส่วนขาดความสนใจในการเรียนรู้ ประกอบกับข้อจำกัดของผู้ปกครองในการดูแลและส่งเสริมพฤติกรรมของบุตรหลาน ส่งผลให้ผู้เรียนบางคนแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การโกหก การคดโกง และการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากสื่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติด้านคุณธรรม โดยเฉพาะหลักสุจริตรธรรมทางการเมือง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถแยกแยะถูกผิด และเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2563; UNESCO, 2021)

การส่งเสริมให้นักเรียนมีพื้นฐานทางความคิดที่ดีผ่านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การไม่ลักขโมย การไม่โกหก การพูดจาไพเราะ และการประพฤติตนอย่างเหมาะสมต่อผู้อื่น จะช่วยให้พวกเขาเป็นที่รักของคนรอบข้าง มีทัศนคติเชิงบวก มองเห็นเป้าหมายของชีวิต และรู้จักแยกแยะสิ่งที่ถูกผิดได้ชัดเจน เด็กและเยาวชนถือเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางทางพฤติกรรม หากขาดการปลูกฝังที่เหมาะสม ก็อาจกลายเป็นกลุ่มที่ซึมซับพฤติกรรมการทุจริตได้ง่าย และสะท้อนออกมาในพฤติกรรมของพลเมืองในอนาคต ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อประเทศในระยะยาว (พระมหากิตติคุณ สุกิตติเมธี, 2565) การสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตในกลุ่มเยาวชนโดยใช้แนวทางทางศีลธรรมและหลักสุจริตรธรรมจึงเป็นรากฐานสำคัญ ที่จะช่วยให้เด็กมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดี ห่างไกลจาก

พฤติกรรมทุจริต และกลายเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุพรรณบุรี” จึงมีความสำคัญในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติด้านหลักสุจริตธรรมทางการเมือง ว่าจะสามารถช่วยให้นักเรียนกลุ่มนี้เข้าใจปัญหาการทุจริตมากขึ้นเพียงใด และหากพวกเขาสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ได้จริง ก็ย่อมเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคมโดยรวม ตลอดจนสนับสนุนเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริต และร่วมกันพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่มั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ และทัศนคติการเสริมสร้างความรู้ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสาร เกี่ยวกับการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์จากการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง แบบการศึกษาทดลองโดยใช้กลุ่มเดียว (One Group Pre-test Post-test Design) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้ได้แก่ 1) ชุดการ

เสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลัง การเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมือง 3) แบบสังเกตพฤติกรรม 4) แบบวัดทัศนคติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (P) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติทดสอบ (t-test)

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดอุทัยธานี” ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาาระดับความรู้ และทัศนคติการเสริมสร้างความรู้ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดอุทัยธานี

1) ผลการศึกษาระดับความรู้ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดอุทัยธานี คะแนนเฉลี่ยจากทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนใช้ (E_1) มีคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 20.80 จากคะแนนระหว่างเรียน คิดเป็นค่าประสิทธิภาพร้อยละ (P) 84.92 คะแนนเฉลี่ยจากทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังใช้ (E_2) มีคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 25.73 คิดเป็นค่าประสิทธิภาพร้อยละ (P) 85.78

2) ผลการศึกษาระดับทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive) ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.61) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ฉันทู้สึกดีเมื่อพูดความจริงกับคุณครูและเพื่อน ๆ รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรม (Behavioral) ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.45) เมื่อเจอเงินตกอยู่ ฉันทจะนำไปคืนคุณครูหรือเจ้าของ และฉันทไม่เคยโกหกหรือปิดบังความจริงกับคุณครูและพ่อ

แม่ และด้านความรู้สึก (Affective) ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.55) การโกงเป็นสิ่งที่ไม่ดีและทำให้คนอื่นเดือดร้อน และสังคมจะน่าอยู่ถ้าทุกคนปฏิบัติตามหลักสุจริตธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการพัฒนาทักษะการสื่อสาร เกี่ยวกับการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอท้าวพัน จังหวัดอุทัยธานี ผู้วิจัยได้จัดทำกิจกรรมการพูดสุนทรพจน์ ในเรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอท้าวพัน จังหวัดอุทัยธานี โดยการจับกลุ่มกันแบบเจาะจง มีทั้งหมด 10 กลุ่ม โดยแบ่งเป็นนักเรียนออกเป็นกลุ่มละ 3 คน ผลัดเปลี่ยนกันมาพูดสุนทรพจน์โดยมีผู้ให้คะแนนจำนวน 3 ท่าน แบบประเมินคุณภาพพฤติกรรมทักษะการสื่อสารจากการพูดสุนทรพจน์มีด้วยกัน 10 ประเด็น โดยภาพรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม พบว่า นักเรียนกลุ่มที่ 2 ได้คะแนนสูงสุด ร้อยละ 69.33 รองลงมาคือ นักเรียนกลุ่มที่ 3 ร้อยละ 67.78 และกลุ่มที่ได้คะแนนลำดับสุดท้ายคือ นักเรียนกลุ่มที่ 5 ร้อยละ 61.11 สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนแสดงทักษะการสื่อสารอยู่ในระดับดีถึงดีมาก ในหลายด้านโดยเฉพาะการเตรียมตัว การใช้ น้ำเสียง และการถ่ายทอดเนื้อหา แต่มีบางจุดที่ยังควรพัฒนา เช่น การสบสายตา และการใช้ภาษากาย ให้เป็นธรรมชาติมากขึ้น การประเมินนี้สะท้อนถึงความสามารถในการนำหลัก วชิรสุจริต มาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านความสุภาพ ความซื่อสัตย์ และความชัดเจนในการสื่อสาร

3. ผลประเมินผลสัมฤทธิ์จากการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอท้าวพัน จังหวัดอุทัยธานี พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 20.80$, S.D. = 1.58 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 25.73$, S.D. = 1.60 เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประเมินผลสัมฤทธิ์จากการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอท้าวพัน จังหวัดอุทัยธานี โดยการประเมินคุณภาพพฤติกรรมทักษะการสื่อสารจากการพูดสุนทรพจน์มีด้วยกัน 10 ประเด็น ได้แก่ (1) การเตรียมตัวและความพร้อม (2) ความเหมาะสมของบุคลิกภาพโดยรวม เช่น การแต่งกาย (3) การใช้ น้ำเสียง เช่น เสียงหนัก เบา จังหวะในการพูด (4) การใช้ภาษากายในการ

สื่อสาร เช่น ยกมือ ผายมือ (5) การสบสายตา (6) การถ่ายทอดเนื้อหา เช่น คล่องแคล่ว ไม่ติดขัด เข้าใจประเด็นได้ง่าย (7) ปริมาณเนื้อหาที่น่าสนใจ มีปริมาณที่เหมาะสม (8) ความครบถ้วนของ ประเด็นและความถูกต้องของข้อมูล (9) ระยะเวลาในการพูด และ (10) ทำให้ผู้ฟังเข้าใจ พบว่า ทักษะในการสื่อสารการพูดสุนทรพจน์ ของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวม นักเรียนแสดงทักษะการสื่อสารอยู่ในระดับดีถึงดีมาก ในหลายด้านโดยเฉพาะการเตรียมตัว การใช้น้ำเสียง และการถ่ายทอดเนื้อหา แต่มีบางจุดที่ยังควร พัฒนา เช่น การสบสายตา และการใช้ภาษากาย ให้เป็นธรรมชาติมากขึ้น การประเมินนี้สะท้อนถึง ความสามารถในการนำหลัก วชิรสุจริต มาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านความสุภาพ ความ ซื่อสัตย์ และความชัดเจนในการสื่อสาร

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลัก สุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี” ซึ่งสามารถอภิปรายดังนี้

1. ระดับความรู้ และทัศนคติ ของการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลัก สุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี

1.1 ศึกษาระดับความรู้ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมือง คะแนนเฉลี่ยจากทำ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนใช้ (E_1) มีคะแนนเฉลี่ย $\bar{X} = 20.80$ จากคะแนนระหว่างเรียน คิดเป็น ค่าประสิทธิภาพร้อยละ (P) 84.92 คะแนนเฉลี่ยจากทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังใช้ (E_2) มี คะแนนเฉลี่ย $\bar{X} = 25.73$ คิดเป็นค่าประสิทธิภาพร้อยละ (P) 85.78 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนกร สมใจหวัง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์บนแท็บเล็ต เรื่อง ความรู้สู่ อาเซียน สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า 1) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์บนแท็บเล็ต เรื่อง ความรู้สู่อาเซียน สารการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 80.54/80.60 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนเรียนและหลัง

เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์บนแท็บเล็ต เรื่อง ความรู้สู่อาเซียน หลังเรียน ($\bar{X} = 24.18$, S.D. = 2.82) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 15.96$, S.D. = 2.17)

1.2 ผลการศึกษาระดับทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive) ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.61) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ฉันทู้สึกดีเมื่อพูดความจริงกับคุณครู และเพื่อน ๆ รองลงมาคือ ด้านพฤติกรรม (Behavioral) ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.45) เมื่อเจอเงินตกอยู่ ฉันทจะนำไปคืนคุณครูหรือเจ้าของ และฉันไม่เคยโกหกหรือปิดบังความจริงกับคุณครูและพ่อแม่ และด้านความรู้สึก (Affective) ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.55) การโกงเป็นสิ่งที่ไม่ดีและทำให้คนอื่นเดือดร้อน และสังคมจะน่าอยู่ถ้าทุกคนปฏิบัติตามหลักสุจริตธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางสอดคล้องกับงานวิจัยของพระคมสันต์ พรหมโชโต (พรหมเมฆ) (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี พบว่า โรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์เมื่อเก็บของผู้อื่นได้ประกาศหาเจ้าของเพื่อรับคืน โดยนักเรียนส่วนใหญ่มีความซื่อสัตย์สุจริต เมื่อเก็บของผู้อื่นได้ก็มักจะนำไปคืนเจ้าของบ่อย ๆ โดยเฉพาะเมื่อเก็บเงินของผู้อื่นได้ ก็นำไปประกาศหาเจ้าของ ส่วนใหญ่จะช่วยเหลือดูแลทรัพย์สินของโรงเรียน รับผิดชอบต่อหน้าที่เมื่อได้รับมอบหมายจากครู ตรงต่อเวลาในการมาเข้าแถวมีิริโอตดปละอายตนเอง ไม่โกหกหรือปิดบังความจริง ไม่ทำในสิ่งที่ไม่ดีงาม ไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของทศนา แหมมณี (2562) ที่ระบุว่า การพัฒนาทัศนคติของผู้เรียนต้องครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ความรู้สึก และพฤติกรรม โดยเฉพาะด้านพฤติกรรมและความรู้สึกซึ่งต้องใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติและการเสริมแรงอย่างต่อเนื่อง

2. ผลพัฒนาทักษะการสื่อสาร เกี่ยวกับการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายตา อำเภอทพทัน จังหวัดอุทัยธานี นักเรียนแสดงทักษะการสื่อสารอยู่ในระดับดีถึงดีมาก ในหลายด้านโดยเฉพาะการเตรียมตัว การใช้น้ำเสียง และการถ่ายทอดเนื้อหา แต่มีบางจุดที่ยังควรพัฒนา เช่น การสบสายตา และการใช้ภาษากาย ให้เป็นธรรมชาติมากขึ้น การประเมินนี้สะท้อนถึงความสามารถในการนำหลักวจิสุจริต มาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านความสุภาพ ความซื่อสัตย์ และความชัดเจน

ในการสื่อสาร สอดคล้องงานวิจัยของสิริประภา อินทคง (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการพูดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิคทีม คู่ เดี่ยว ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านการพูดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคทีม คู่ เดี่ยว สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 65 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้ เทคนิคทีม คู่ เดี่ยว อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัช สุขสมบูรณ์ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการพูดและความกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วงจรสอนการพูดของโกะ และเบิร์นส์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการพูดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลสัมฤทธิ์จากการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 20.80$, S.D. = 1.58 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 25.73$, S.D. = 1.60 คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องงานวิจัยของศรีสุภา วรคามิน (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมด้วย การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา “การเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เรื่อง หลักสุจริตธรรมทางการเมืองของกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษาในตำบลหนองยายดา อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี” ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาและปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นนั้นถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างพลเมืองดีในอนาคต โดยเฉพาะการเน้นย้ำหลักสุจริตธรรมอันประกอบด้วย กายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต ผู้วิจัยสามารถอธิบายองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

ความรู้ (Knowledge) นักเรียนสามารถเข้าใจความหมายของสุจริตธรรม เช่น ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม สามารถอธิบายความสำคัญของการมีพฤติกรรมสุจริตในชีวิตประจำวัน เช่น การไม่โกง สามารถนำแนวคิดเรื่องความซื่อสัตย์ไปใช้ในการเลือกหัวหน้าห้องหรือทำงานกลุ่ม สามารถแยกแยะพฤติกรรมที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกัน เช่น การเอาเปรียบเพื่อน สามารถประเมินการตัดสินใจของตนเองหรือเพื่อนว่ามีความยุติธรรม

ทัศนคติ (Attitude) นักเรียนสามารถเข้าใจความหมายของหลักสุจริตธรรมทางการเมือง เช่น ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมอย่างสุจริต รู้จักแยกแยะพฤติกรรมที่ถูกต้องกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในระบอบประชาธิปไตย เช่น การโกง การเอาเปรียบ การลำเอียง กับการเลือกตั้งอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส รู้จักใช้เหตุผลในการตัดสินใจทางจริยธรรม เช่น การคิดก่อนพูด การไตร่ตรองผลดีผลเสียก่อนลงมือทำ หรือการกล้าแสดงออกในทางสร้างสรรค์

ทักษะ (Skill)

- การเตรียมตัวและความพร้อม มีการเตรียมเนื้อหาและฝึกซ้อมล่วงหน้า แสดงถึงความตั้งใจและวางแผนอย่างดี (กายสุจริต, มโนสุจริต)
- ความเหมาะสมของบุคลิกภาพโดยรวม แต่งกายเรียบร้อย สุภาพเหมาะสมกับบริบท บุคลิกภาพขณะพูดแสดงออกถึงความมั่นใจ (กายสุจริต)
- การใช้น้ำเสียง สามารถควบคุมน้ำเสียงให้หนักแน่นชัดเจนในประเด็นสำคัญ มีจังหวะการพูดที่เหมาะสม ไม่เร็วหรือช้าเกินไป (วจีสุจริต)
- การใช้ภาษากายในการสื่อสาร ภาษากายช่วยเสริมการพูด เช่น การผายมือ การพยักหน้า บางรายยังใช้ท่าทางซ้ำหรือเกร็งเล็กน้อย ต้องการการฝึกเพิ่มเติม (กายสุจริต)
- การสบสายตา นักเรียนส่วนใหญ่สามารถสบตากับผู้ฟังได้อย่างมั่นใจ บางรายยังมีอาการประหม่า มองพื้นหรือมองข้ามศีรษะ (กายสุจริต, มโนสุจริต)

- การถ่ายทอดเนื้อหา การพูดส่วนใหญ่เป็นธรรมชาติ ไม่ท่องจำจนเกินไป สื่อสารประเด็นได้ชัดเจน เข้าใจง่าย (วิจัยสุจริต)
- ปริมาณเนื้อหาที่น่าสนใจ เนื้อหาที่พูดมีความเหมาะสม ไม่มากหรือน้อยเกินไป ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของสุนทรพจน์ (วิจัยสุจริต)
- ความครบถ้วนของประเด็น และความถูกต้องของข้อมูล สามารถกล่าวถึงหัวข้อได้ครบถ้วนเนื้อหา มีความถูกต้อง เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น (วิจัยสุจริต)
- ระยะเวลาในการพูด ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงเวลาที่กำหนด (กายสุจริต, มโนสุจริต)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถานศึกษาควรบรรจุหลักสูตรหรือกิจกรรมที่ส่งเสริม “หลักสุจริตธรรมทางการเมือง” ไว้ในแผนการเรียนรู้รายปี ทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อสร้างความต่อเนื่องในด้านจริยศึกษาและคุณธรรมของผู้เรียน โดยอ้างอิงจากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญ
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการควรสนับสนุนการจัดทำชุดการเรียนรู้เสริมทักษะด้านคุณธรรมเฉพาะด้าน เช่น สุจริตธรรมทางการเมือง เพื่อขยายผลไปยังโรงเรียนในพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กในชนบทที่เป็นรากฐานของการพัฒนาเยาวชน
3. ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาได้รับการอบรมเชิงลึกเกี่ยวกับหลักสุจริตธรรมทางพระพุทธศาสนาและการบูรณาการเข้ากับกิจกรรมในชั้นเรียน เพราะจากผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนตอบสนองต่อกิจกรรมที่มีลักษณะสอดคล้องกับบริบทของตนเองได้ดีกว่าแนวทางสั่งสอนแบบเดิม
4. สถานศึกษามีการประเมินผลด้านพฤติกรรมจริยธรรมในระดับโรงเรียนอย่างเป็นระบบ เช่น การประเมินพฤติกรรม “การรักษาสิ่งของ” “การเคารพกฎระเบียบ” หรือ “ความซื่อสัตย์ในการกระทำ” ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติด้านการต่อต้านการทุจริต

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ครูผู้สอนควรเพิ่มความถี่ของเวลาเรียนหรือจำนวนชั่วโมงในแต่ละสัปดาห์ เช่น จากเดิมเรียนสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง เป็น 2 ครั้งต่อสัปดาห์ หรือเรียนครั้งละ 1.5-2 ชั่วโมง เพื่อไม่ให้เนื้อหาขาดช่วง ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าการเรียนแบบเว้นช่วงทำให้บางครั้งผู้เรียนลืมเนื้อหาเดิม และลดความต่อเนื่องของการพัฒนา
2. ครูผู้สอนควรมีการทบทวนเนื้อหาทุกครั้งก่อนเข้าสู่บทเรียนใหม่ และใช้กิจกรรมเสริม เช่น เกมส์ สถานการณ์จำลอง หรือแบบฝึกหัดที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงหลักการสุจริตธรรมกับบริบทตนเองได้ดียิ่งขึ้น
3. ครูผู้สอนควรส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบมีส่วนร่วม เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การอภิปรายกลุ่ม และการสะท้อนคิด (Reflection) ซึ่งมีผลในการพัฒนาทัศนคติของนักเรียนตามผลการวิจัย
4. ครูผู้สอนควรมีการประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน โดยจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม เช่น โครงการ “พ่อแม่ลูกต่อต้านการโกง” เพื่อเสริมแรงจากหลายภาคส่วนและสร้างแบบอย่างที่ดีในสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพมหานคร ศูนย์สาธารณประโยชน์ ประชาสังคมและองค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย. (2565). *โครงการโรงเรียนสีขาว หลักสูตร “โตไปไม่โกง”*. เข้าถึงได้จาก <http://growinggood.org/project/>.
- ทัศนกร สมใจหวัง. (2558). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์บนแท็บเล็ต เรื่อง ความรู้สู่อาเซียน สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิตินา แคมมณี. (2562). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไทยพับลิก้า. (2565). *ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันปี 2564* ด้านทุจริตโลกย้ายอยู่กับที่ ไทยร่วงไปที่อันดับ 110. เข้าถึงได้จาก <https://thaipublica.org/2022/01/corruption-perception-index-2021/>.
- ธนิช สุขสมบูรณ์. (2566). *การพัฒนาความสามารถในการพูดและความกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วงจรสอนการพูดของโกะ และเบิร์นส์*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระคมสันต์ พรหมโชโต (พรหมเมฆ). (2565). การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ สุราษฎร์ธานี. *วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์*, 7(2), 209–222.
- พระมหากิตติธัญญ์ สุกิตติเมธี. (2565). การปลูกฝังคุณธรรมผ่านหลักธรรมพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียน. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*, 9(2), 61–75.
- ศรีสุภา วรคามิน. (2565). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะการรวมพลังทำงานเป็นทีมด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). วิทยาลัยครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2566). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET)*. กรุงเทพฯ : สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.* เข้าถึงได้จาก https://sesa.obec.go.th/index.php?file=detail&id=1387&name=best_
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *รายงานการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2563). *หลักสูตรต้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

สิริประภา อินทคง. (2567). *การพัฒนาความสามารถด้านการพูดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิคทิม คู่ เดี่ยว*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Factors Affecting the Life Quality of the Elderly in Nong Lum Subdistrict, Wachirabarami District, Phichit Province

Phramahasumek Samahito¹ Phrakrusirisuttasophon² Rinrapee Waiyuwat³ and
Pinpinutt Kojunya⁴

Received: January 02, 2025

Revised: January 09, 2026

Accepted: March 27, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the life quality of the elderly in Nong Lum Subdistrict; and 2) to analyze the factors affecting the life quality of the elderly in Nong Lum Subdistrict, Wachirabarami District, Phichit Province. This was the quantitative research. The sample consisted of 299 non-dependent elderly individuals, obtained using Taro Yamane's formula. The research instrument was a 5-level Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of .948. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, and inferential statistics using multiple linear regression analysis. The research findings revealed that 1) the level of self-care based on Bhavana 4, social support, and overall life quality of the elderly in Nong Lum Subdistrict were at a high level. When considered individually, all aspects were found to be at a high level; 2) self-care based on Bhavana 4, overall, significantly impacted the life quality of the elderly (Sig. = .00) at the .05 level, with a multiple correlation

¹⁻⁴ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: Sumektaweekul2561@gmail.com, Tel. 063-9593541

coefficient of 84.4% and a predictive efficiency of 71.2%. The predictive equation in standardized scores can be written as follows: life quality of the elderly in Nong Lum Subdistrict = $.463 + .287$, physical development (X_1) + $.282$, self-discipline development (X_2) + $.193$, cognitive development (X_4) + $.190$, mental stability development (X_3). Furthermore, social support, overall, significantly impacted the life quality of the elderly (Sig. = .00) at the .05 level, showing a high positive correlation (69.5%) and a predictive efficiency, representing 48.2 percent, the predictive equation in standardized scores can be written as follows: life quality of the elderly in Nong Lum Subdistrict = $1.406 + .049$, emotional aspect (X_1) + $.046$, information aspect (X_3). While the aspects of labor, material possessions, money, and services (X_2) did not significantly affect the life quality of the elderly in Nong Lum Subdistrict, Wachirabarami District, Phichit Province.

Keywords: Social Support, Life Quality of The Elderly, Nong Lum Subdistrict,
Bhavana 4

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชริบารมี จังหวัดพิจิตร

พระมหาสุเมฆ สมาหิโต¹ พระครูสิริสุตโสภณ² รินทร์ระพีร์ ไวยวัฒน์³ และปิ่นปิ่นท์ โกจัญญา⁴

Received: September 25, 2025

Revised: December 17, 2025

Accepted: March 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลหนองหลุม และ 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลหนองหลุม อำเภอชริบารมี จังหวัดพิจิตร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่ไม่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน 299 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณสูตรของ Taro Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .948 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการดูแลตนเองตามหลักภวนา 4 การสนับสนุนจากสังคม และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ด้านการดูแลตนเองตามหลักภวนา 4 โดยภาพรวมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ Sig. = .00 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ คิดเป็นร้อยละ 84.4 มีค่าประสิทธิภาพในการพยากรณ์ คิดเป็นร้อยละ 71.2 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้ $\text{คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม} = .463 + .287 \text{ การพัฒนาทางด้านร่างกาย } (X_1) + .282 \text{ การพัฒนาวินัยของตนเอง } (X_2) + .193 \text{ การพัฒนาทางความคิด } (X_4) + .190$

¹⁻⁴ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: Sumektaweekul2561@gmail.com, Tel. 063-9593541

การพัฒนาทางความมั่นคงทางจิตใจ (X_3) และด้านการสนับสนุนจากสังคม โดยภาพรวมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ Sig. = .00 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมีความสัมพันธ์สูง คิดเป็นร้อยละ 69.5 มีค่าประสิทธิภาพในการพยากรณ์ คิดเป็นร้อยละ 48.2 สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม = $1.406 + .049$ ด้านอารมณ์ (X_1) + $.046$ ด้านข้อมูลข่าวสาร (X_3) ในขณะที่ด้านแรงงาน สิ่งของเงินทอง และบริการ (X_2) ไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอเวียงชัยภูมิ จังหวัดพิจิตรอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ: การสนับสนุนจากสังคม, คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ, ตำบลหนองหลุม, ภาวนา 4

บทนำ

สหประชาชาติ คาดการณ์ว่าทั่วโลกจะมีประชากรอายุมากกว่า 60 ปี สูงถึง 1,200 ล้านคน ภายใน พ.ศ. 2568 และ 2,000 ล้านคน ภายใน พ.ศ. 2593 หรือร้อยละ 20 ของประชากรผู้สูงอายุแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1. ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ 2. ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ 3. ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (Super-aged society) หมายถึงสังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ (สำนักข่าว hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ, 2558) ตามที่ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุ (Aging Society) มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 จากการที่มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มีมากถึง 10 % ของประชากรทั้งประเทศ และต่อมาในปี พ.ศ. 2564 ไทยได้ก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์” (Aged Society) (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีคุณค่า มีประสบการณ์ และอาจยังมีบทบาทในสังคม การที่สุขภาพของผู้สูงอายุทรุดโทรมลงก่อนวัยอันควร ถือเป็นการสูญเสีย

ทรัพยากรบุคคลที่มีค่า การปล่อยปละละเลยอาการผิดปกติ ไม่ได้รับการตรวจวินิจฉัยโรคตั้งแต่เนิ่น ๆ โรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ อาจลุกลามและยากต่อการรักษาให้หายขาด หรืออาจต้องใช้การรักษาที่ซับซ้อนและมีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าการรักษาในระยะเริ่มต้นทำให้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในระดับครัวเรือน เพราะฉะนั้นอาการเจ็บป่วยที่ไม่ได้รับการรักษาจะส่งผลกระทบต่อความสุข ความสบาย และความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ ทำให้คุณภาพชีวิตโดยรวมลดลง

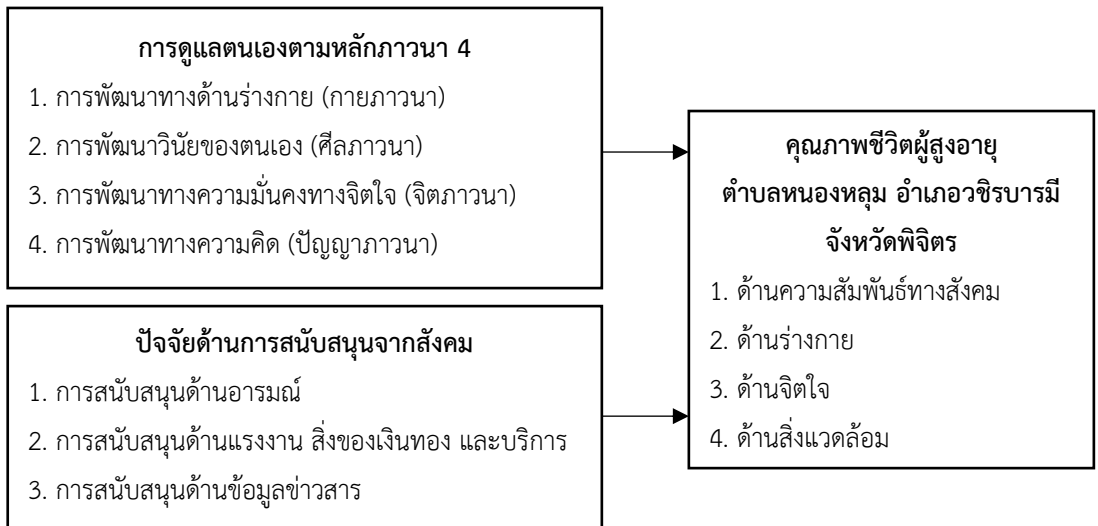
คุณภาพชีวิต คือ การรับรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคล เกิดจากการให้ความสำคัญและความพึงพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ตามสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ เป็นอยู่ หรือได้รับอยู่ (สินศักดิ์ชนม์ อุณพรมมี, 2556) การได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ตามความต้องการของร่างกายและจิตใจ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาวะแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ และสังคมอย่างเพียงพอ จนก่อให้เกิดการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีเป็นความรู้สึกที่เป็นสุขของมนุษย์ที่วัดด้วยตัวชี้วัดทางสังคม มากกว่าการวัดเชิงปริมาณเกี่ยวกับรายได้และผลผลิต ในปี ค.ศ. 1996 องค์การอนามัยโลก ได้จัดประเภทใหม่โดยรวมบางด้านเข้าด้วยกันให้เหลือเพียง 4 ด้าน ดังนี้ 1) สุขภาพกาย (Physical Domain) หมายถึง การรับรู้สุขภาพทางด้านร่างกายของตนเอง ซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของคุณภาพชีวิต 2) สภาพจิตใจ (Psychological Domain) หมายถึง การรับรู้สภาพจิตใจของตนเอง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของคุณภาพชีวิต 3) ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) หมายถึง การรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ ของตนกับบุคคลอื่นในสังคม การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น 4) สภาพแวดล้อม (Environment) หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ถ้าสภาพแวดล้อมดี ไม่มีมลภาวะที่เป็นพิษต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวก็จะส่งผลดีต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย (พระครูปราโมทย์ปัญญาวุฒน์ (บุญเลิศ เทชบุณโย), 2564)

จังหวัดพิจิตรมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในตำบลหนองหลุม อำเภอยางชุมน้อย ซึ่งมีผู้สูงอายุจำนวนมาก คิดเป็นร้อยละ 21.82 เมื่อเทียบกับประชากรทั้งหมด (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบัวยาง, 2568b) อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุในพื้นที่ยังประสบปัญหาด้านคุณภาพชีวิตหลายประการ ทั้งการขาดการสนับสนุนจากครอบครัว รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ขาดการมีส่วนร่วมทางสังคม และไม่สามารถเข้ารับการรักษาต่อเนื่องตามนัดหมายทาง

การแพทย์ เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวขาดเวลา ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุ หรือมองว่าเป็นเรื่องปกติของวัยชรา อีกทั้งยังมีข้อจำกัดด้านการเงินและการเดินทาง ส่งผลให้ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งมีภาวะสุขภาพที่ถดถอยและมีคุณภาพชีวิตต่ำลง ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของสมาชิกในครอบครัวต่อการดูแลผู้สูงอายุ และยังชี้ให้เห็นว่า ผู้สูงอายุจำเป็นต้องได้รับการดูแลที่ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพด้านการดูแลตนเองตามหลักภาวะ 4 คือ กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา ควบคู่กับการได้รับการสนับสนุนจากสังคม อย่างเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการศึกษาที่ชัดเจนว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุมอยู่ในระดับใด รวมถึงการดูแลตนเองตามหลักภาวะ 4 และการสนับสนุนจากสังคมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในตำบลหนองหลุมมากน้อยเพียงใด ดังนั้น จึงเกิด ปัญหาการวิจัย ว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม รวมทั้งปัจจัยด้านการดูแลตนเองตามหลักภาวะ 4 และการสนับสนุนจากสังคม มีความสัมพันธ์และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลหนองหลุม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี อย่างไร

ผู้วิจัยได้ศึกษาตามหลักภาวะ 4 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากสังคมตามแนวคิดของ Schaefer. C. & I. Coyne (1981) และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ WHOQOL-BREF-THAI (กรมสุขภาพจิต, 2568) และนำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยหลักภavana 4 และการสนับสนุนจากสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire)

1. ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ผู้สูงอายุที่ไม่มีภาวะพึ่งพิง ตำบลหนองหลุม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพิจิตร จำนวน 1,178 คน (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านบึงยาง, 2568a) นำมาคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Taro Yamane ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 (Yamane, T., 1987) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 299 คน และใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจายให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร มีรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงที่มาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

หมู่ที่	พื้นที่	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	ตำบลประดู่	87	22
2	โนนป่าแดง	87	22
3	ตำบลประดู่	95	24
4	ป่าสัก	87	22
5	หนองหลุม	102	26
6	ยางนงกระทุง	155	39
7	ไหลโก	152	39
8	ห้วยห้าง	129	33
9	บัวยาง	91	23
10	โนนไร่	72	18
11	โนนชาน	49	13
12	เหนือพัฒนา	72	18
รวม		1,178	299

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .948 ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการดูแลตนเองตามหลักภavana 4 ประกอบด้วย ด้านการพัฒนาทางด้านร่างกาย (กายภavana) ด้านการพัฒนาวิสัยของตนเอง (ศีลภavana) ด้านการพัฒนาทางความมั่นคงทางจิตใจ (จิตภavana) และด้านการพัฒนาทางความคิด (ปัญญาภavana) จำนวน 20 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการสนับสนุนจากสังคม 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านอารมณ์ ด้านการสนับสนุนด้านแรงงานสิ่งของเงินทองและบริการ และด้านการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารตามแนวคิดของ Schaefer. C. & I. Coyne (1981) จำนวน 15 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลหนองหลุม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ตามเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ WHOQOL-BREF-THAI (กรมสุขภาพจิต, 2568) จำนวน 20 ข้อ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากที่ได้รับแบบสอบถามคืนแล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ประกอบด้วย

3.1 สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุมตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

3.2 สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ (Multiple Linear Regression) แบบปกติ (enter) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชирบารมี จังหวัดพิจิตร ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

สรุปผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชирบารมี จังหวัดพิจิตร มีผลการวิจัยปรากฏตามตารางที่ 1-3 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการดูแลตนเองตามหลักภาวนา 4 ของผู้สูงอายุ ตำบลหนองหลุม อำเภอชирบารมี จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม

(n=299)

การดูแลตนเองตามหลักภาวนา 4 ของผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชирบารมี จังหวัดพิจิตร	ระดับค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาทางด้านร่างกาย (กายภาวนา)	3.77	.615	มาก
2. ด้านการพัฒนาวิสัยของตนเอง (ศีลภาวนา)	3.75	.673	มาก
3. ด้านการพัฒนาทางความมั่นคงทางจิตใจ (จิตภาวนา)	3.80	.617	มาก
4. ด้านการพัฒนาทางความคิด (ปัญญาภาวนา)	3.80	.630	มาก
ภาพรวม	3.78	.561	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การดูแลตนเองตามหลักภาวนา 4 ของผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชирบารมี จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = .561) เมื่อพิจารณา

เป็นรายด้าน พบว่า การดูแลตนเองตามหลักภavana 4 ของผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลือชัยบุรีรัมย์ จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการสนับสนุนจากสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลือชัยบุรีรัมย์ จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม

(n=299)

การสนับสนุนจากสังคมของผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลือชัยบุรีรัมย์ จังหวัดพิจิตร	ระดับค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการสนับสนุนด้านอารมณ์	3.69	.825	มาก
2. ด้านการสนับสนุนด้านแรงงาน สิ่งของเงินทอง และบริการ	3.56	.880	มาก
3. ด้านการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร	3.83	.680	มาก
ภาพรวม	3.70	.697	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า การสนับสนุนจากสังคมของผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลือชัยบุรีรัมย์ จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = .697) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การสนับสนุนจากสังคมของผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลือชัยบุรีรัมย์ จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลือชัยบุรีรัมย์ จังหวัดพิจิตร

(n=299)

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลือชัยบุรีรัมย์ จังหวัดพิจิตร	ระดับค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	3.69	.719	มาก
2. ด้านร่างกาย	3.77	.688	มาก
3. ด้านจิตใจ	3.76	.646	มาก
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.76	.662	มาก
ภาพรวม	3.74	.579	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชริบารมี จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = .579) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชริบารมี จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกข้อ

2. แสดงการวิเคราะห์ปัจจัยหลักถ้าวานา 4 และการสนับสนุนจากสังคมที่ส่งผลต่อ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชริบารมี จังหวัดพิจิตร มีผลการวิจัยปรากฏตามตารางที่ 5-6 ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงผลวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างการดูแลตนเองตามหลักถ้าวานา 4 กับ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชริบารมี จังหวัดพิจิตร

การดูแลตนเองตามหลักถ้าวานา 4	B	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ Constant	.463		3.727	.000**
1. ด้านการพัฒนาทางด้านร่างกาย (กายถ้าวานา) (X_1)	.270	.287	5.515	.000**
2. ด้านการพัฒนาวินัยของตนเอง (ศีลถ้าวานา) (X_2)	.243	.282	5.593	.000**
3. ด้านการพัฒนาทางความมั่นคงทางจิตใจ (จิตถ้าวานา) (X_3)	.178	.190	3.582	.000**
4. ด้านการพัฒนาทางความคิด (ปัญญาถ้าวานา) (X_4)	.178	.193	3.633	.000**
R = 0.844 R square (R^2) = 0.712 Std. Error. = .313 Sig = 0.000				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ด้านการดูแลตนเองตามหลักถ้าวานา 4 โดยภาพรวมส่งผลต่อ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชริบารมี จังหวัดพิจิตร (Sig. = .00) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมีความสัมพันธ์สูงสุด โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ คิดเป็นร้อยละ 84.4 ($R = 0.844$) และสามารถร่วมกันพยากรณ์ มีค่าประสิทธิภาพในการพยากรณ์ 71.2 ($R^2 = 0.712$) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชริบารมี จังหวัดพิจิตร = .463 + .287 (ด้านการพัฒนาทางด้านร่างกาย (กายถ้าวานา) (X_1)) + .282 (ด้านการพัฒนาวินัยของตนเอง (ศีลถ้าวานา) (X_2)) + .193 (ด้านการพัฒนาทางความคิด (ปัญญาถ้าวานา) (X_4)) + .190 (ด้านการพัฒนาทางความมั่นคงทางจิตใจ (จิตถ้าวานา) (X_3))

ตารางที่ 6 แสดงผลวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างการสนับสนุนจากสังคม กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

การสนับสนุนจากสังคม	B	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ Constant	1.406		9.397	.000**
1. ด้านอารมณ์ (X_1)	.163	.049	3.341	.001**
2. ด้านแรงงาน สิ่งของเงินทอง และบริการ (X_2)	.088	.051	1.711	.088
3. ด้านข้อมูลข่าวสาร (X_3)	.372	.046	8.098	.000**
R = 0.695 R square (R^2) = 0.482 Std. Error. = .419 Sig = 0.000				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พบว่า ด้านการสนับสนุนจากสังคม โดยภาพรวมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ (Sig. = .000) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมีความสัมพันธ์สูง มีค่าประสิทธิภาพในการพยากรณ์ 69.5 (R = 0.695) และสามารถร่วมกันพยากรณ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ คิดเป็นร้อยละ 48.2 (R^2 = 0.482) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านแรงงานสิ่งของเงินทองและบริการ ไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ = $1.406 + .049$ (ด้านอารมณ์ (X_1)) + $.046$ (ด้านข้อมูลข่าวสาร(X_3)) ในขณะที่ด้านแรงงานสิ่งของเงินทอง และบริการ (X_2) ไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า

1.1 การดูแลตนเองตามหลักภวนา 4 ของผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = .561) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การดูแลตนเองตามหลักภวนา 4 ของผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ อยู่ในระดับมากทุกด้านสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิชญ์ อิสสรานนโท (ใจชื่น) (2561)

ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ด้วยหลักภาวะ 4” ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยาด้วยหลักภาวะ 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านกายภาวนา รองลงมา คือ ด้านศีลภาวนา ด้านจิตภาวนา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปัญญาภาวนา และสอดคล้องกับงานวิจัยของระพีพัฒน์ กิตติกรมย์สันต์ (2566) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน” ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวะ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ กายภาวนา ศีลภาวนาจิตตภาวนาและปัญญาภาวนา อยู่ในระดับมากทุกด้าน

1.2 การสนับสนุนจากสังคมของผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชริบารมี จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = .697) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การสนับสนุนจากสังคมของผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชริบารมี จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกด้านสอดคล้องกับงานวิจัยของฤทธิชัย ขาแสน (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัย พบว่า ระดับปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคมของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ระดับปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคม แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของปรานค์ทิพย์ ศรีไทย (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอาจสามารถ อำเภอเมืองจังหวัดนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนทางสังคมต่อผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอาจสามารถโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การสนับสนุนด้านอารมณ์ รองลงมา คือ การสนับสนุนด้านการประเมิณ การสนับสนุนด้านการเงิน แรงงานและสิ่งของ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร

1.3 คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชริบารมี จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = .579) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอชริบารมี จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับ

งานวิจัยของวลัยกรณ์ จันทรวง (2566) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลัก ภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชูก จังหวัด สุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านสังคม รองลงมาคือ ด้านสติปัญญา ด้านจิตใจ และด้านร่างกาย และสอดคล้องกับ งานวิจัยของสุพล ศิริ (2566) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิผลการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และ ด้าน สิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอวนชื่รามี จังหวัดพิจิตร พบว่า

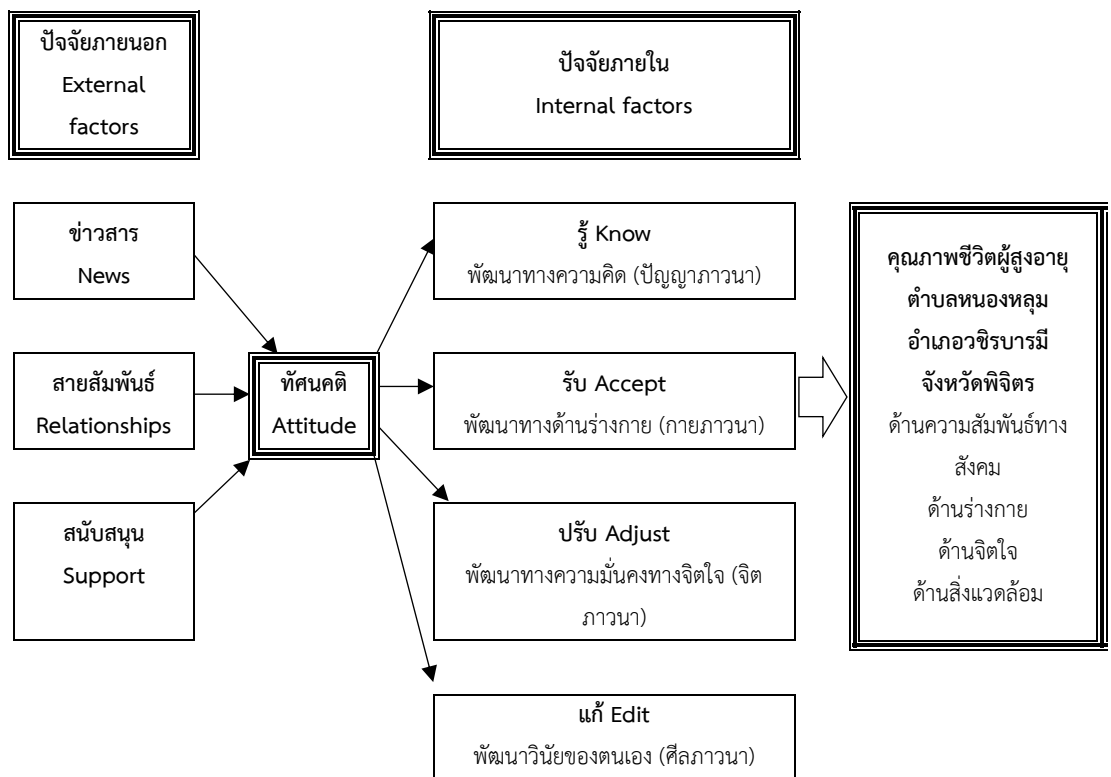
2.1 ด้านการดูแลตนเองตามหลักภาวนา 4 โดยภาพรวมส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอวนชื่รามี จังหวัดพิจิตร (Sig. = .00) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมีความสัมพันธ์สูงสุด โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ คิดเป็น ร้อยละ 84.4 ($R = 0.844$) และสามารถร่วมกันพยากรณ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ คิดเป็น ร้อยละ 71.2 ($R^2 = 0.712$) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้ คุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอวนชื่รามี จังหวัดพิจิตร = .287 (ด้านการพัฒนาทางด้าน ร่างกาย (กายภาวนา)) + .282 (ด้านการพัฒนานิยของตนเอง (ศีลภาวนา)) + .193 (ด้านการพัฒนา ทางความคิด (ปัญญาภาวนา)) + .190 (ด้านการพัฒนาทางความมั่นคงทางจิตใจ (จิตภาวนา)) เนื่องจากผู้สูงอายุมีการดูแลตนเองตามหลักภาวนา 4 ได้แก่ ด้านการพัฒนาทางด้านร่างกาย (กาย ภาวนา) มีการรับประทานอาหารที่ดีต่อสุขภาพตนเองเป็นประจำทุกวัน ด้านการพัฒนานิยของตนเอง (ศีลภาวนา) ผู้สูงอายุมีความเคารพกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในสังคมเนื่องจาก เข้าใจหลักใน การอยู่ร่วมกันในสังคม ด้านการพัฒนาทางความมั่นคงทางจิตใจ (จิตภาวนา) ผู้สูงอายุมีการใช้ ธรรมะเพื่อพัฒนาจิตใจต่อการดำเนินชีวิตในวัยชราอย่างมีความสุขได้และด้านการพัฒนาทาง ความคิด (ปัญญาภาวนา) ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต เช่น เกิด แก่ เจ็บ ตาย นั้น

เป็นเรื่องปกติของสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นมา จึงสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปราโมทย์ปัญญวัฒน์ (บุญเลิศ เทชบุญโญ) (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสงคราม” ผลการวิจัยพบว่า ภาวนา 4 ส่งผลครอบคลุมกระบวนการพัฒนากาย ศิล จิต และปัญญา ดังนี้ ด้านกายภาวนา ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุบริโภค อาหารตามหลักโภชนาการตามหลักโภชนาการ ด้านสติภาวนา ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเว้นจากการกระทำที่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นหลักศีล 5 ด้านจิตตภาวนา ได้แก่ ตนเองด้วยการทำสมาธิ และด้านปัญญาภาวนา ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตด้วยปัญญาโดยรู้เท่าทันและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

2.2 การสนับสนุนจากสังคมกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอยะบะระ จังหวัดปัตตานี ทั้ง 3 ด้าน ส่งผล (Sig. = .000) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมีความสัมพันธ์สูง โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณคิดเป็นร้อยละ 69.5 ($R = 0.695$) และสามารถร่วมกันพยากรณ์การสนับสนุนจากสังคมกับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอยะบะระ จังหวัดปัตตานี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ คิดเป็นร้อยละ 48.2 ($R^2 = 0.482$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (Standardized Coefficients) พบว่า ด้านแรงงาน สิ่งของเงินทอง และบริการ ไม่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอยะบะระ จังหวัดปัตตานี (Sig. >0.05) ในขณะที่ด้านอารมณ์ และด้านข้อมูลข่าวสาร (Beta .049, .046) ส่งผลต่อผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม อำเภอยะบะระ จังหวัดปัตตานีเชิงบวก (Sig. 0.01, 0.00) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เนื่องจากผู้สูงอายุมีการสนับสนุนจากสังคม ได้แก่ ด้านการสนับสนุนด้านอารมณ์ สมาชิกในครอบครัวให้ความสำคัญ ทำให้รู้สึกอบอุ่นและไม่โดดเดี่ยว ด้านการสนับสนุนด้านแรงงาน สิ่งของเงินทอง และบริการ สมาชิกในครอบครัวให้ความช่วยเหลือเมื่อต้องการ และด้านการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร ผู้สูงอายุได้รับคำแนะนำเมื่อมีปัญหาทางด้านสุขภาพจาก รพ.สต.บ้านบัวยาง สอดคล้องกับงานวิจัยของฤทธิชัย ชาแสน (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอพรหมานิกม จังหวัดสกลนคร” ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากสังคมส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอพรหมานิกม จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ <.05 โดยผลการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร มีอิทธิพลสูงที่สุด รองลงมา คือ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และ

น้อยที่สุด คือ การสนับสนุนด้านแรงงาน สิ่งของเงินทอง และบริการ มีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ =.696
อธิบายได้ว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากสังคมทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอ
พรหมานิม จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 69.60 (Adjusted R²=.696)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือ 3 ส.+ รู้ ปรับ รับ แก้

องค์ความรู้จากการวิจัย คือ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตำบลหนองหลุม เกิดจากการบูรณาการปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ดังนี้

1. ปัจจัยภายนอก (External Factors) คือ 3 ส. ประกอบด้วย

1.1 ข่าวสาร (News) ผู้สูงอายุต้องได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารในการดูแลตนเอง เช่น การเข้าถึงข้อมูลสวัสดิการ สิทธิการรักษาพยาบาล และคำแนะนำด้านสุขภาพที่ครอบคลุมและรวดเร็ว

1.2 สายสัมพันธ์ (Relationships) ผู้สูงอายุต้องได้รับความผูกพันในครอบครัวที่ดูแลเอาใจใส่ และความสัมพันธ์เชิงบวกในสังคมที่ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าและเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

1.3 สนับสนุน (Support) ผู้สูงอายุต้องได้รับการสนับสนุนเชิงรุกจากหน่วยงานรัฐ ทั้งทางกายภาพ เช่น ได้รับการตรวจสุขภาพ ได้เข้าร่วมชมรมผู้สูงอายุ และทางจิตใจ ควรจัดให้มีการดูแลด้านสุขภาพจิตที่เข้าถึงง่าย เช่น ระบบให้คำปรึกษาจิตวิทยาเป็นระยะ และการเยี่ยมบ้านสม่ำเสมอ

2. ปัจจัยภายใน (Internal Factor) ของผู้สูงอายุเอง ได้แก่ “รู้-รับ-ปรับ-แก้” ประกอบด้วย

2.1 รู้ (Know) ปัญญาวานา หมายถึง การอยู่กับปัจจุบันอย่าง “รู้เท่า รู้ทัน” ความเปลี่ยนแปลง เข้าใจกฎไตรลักษณ์ คือ เกิด แก่ เจ็บ ตายเป็นธรรมชาติของทุกสรรพสิ่ง และแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อการดูแลตนเอง

2.2 รับ (Accept) กายภาวนา หมายถึง การยอมรับความเสื่อมถอยของร่างกายที่เป็นไปตามวัยที่มากขึ้น พร้อมปรับพฤติกรรมสุขภาพ ทั้งการโภชนาการ การออกกำลังกาย และการพักผ่อนเพื่อชะลอความเสื่อม

2.3 ปรับ (Adjust) จิตภาวนา หมายถึง การฝึกจิตให้เข้มแข็ง รู้จัก “ปล่อยและวาง” เพื่อควบคุมอารมณ์ ลดความวิตกกังวล และสร้างความมั่นคงทางใจผ่านหลักธรรมะ

2.4 แก้ (Edit) ศีลภาวนา หมายถึง การปรับปรุงระเบียบวินัยในการดำเนินชีวิต เคารพกฎกติกาทางสังคม หลีกเลี่ยงอบายมุข และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กระทรวงมหาดไทยควรขับเคลื่อนนโยบาย “การออมเพื่อสังคมสูงวัย” ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น
2. กระทรวงสาธารณสุขควรให้ความสำคัญกับนโยบาย “3 หมอ” และ “หมออนามัยเชิงรุก” ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น
3. กระทรวงสาธารณสุขควรมีนโยบาย “รู้เขารู้เรา Know him, know us” โดยชุมชนรอบรู้สุขภาพของผู้สูงอายุภายในชุมชน เพื่อพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว และการรักษาโดยใช้การแพทย์ทางไกล (Telemedicine) อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดพิจิตร ควรทำงานเชิงรุก โดยการส่ง อสม. เข้าเยี่ยมเยียนผู้สูงอายุอยู่เสมอ เพื่อเป็นการเฝ้าระวัง ป้องกันโรค รวมถึงเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนโดยเฉพาะด้านความสัมพันธ์ทางด้านสังคม
2. องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิจิตร ควรจัดโครงการส่งเสริมและสร้างวินัยการออมเงินในครัวเรือนของผู้สูงอายุ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ปราศจากหนี้สินและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดพิจิตรควรแจ้งข่าวสารต่าง ๆ ด้านสาธารณสุขมูลฐาน ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุให้หลากหลายช่องทาง เพื่อให้เข้าถึงผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2567). สถิติผู้สูงอายุ ธันวาคม 2567. เข้าถึงได้จาก https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=1&id=2566
- กรมสุขภาพจิต. (2568). เครื่องวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ ฉบับภาษาไทย. เข้าถึงได้จาก <https://dmh.go.th/test/download/view.asp?id=17>

- ณัฏฐนนท ทวีสิน และธรรคพงศ์ วงษ์สวัสดิ์. (2563). บทบาทการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมของผู้สูงอายุยุคใหม่ในเขตชุมชนทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 6(1), 115-128.
- ปรารงค์ทิพย์ ศรีไทย. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลอาจสามารถ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระครูปราโมทย์ปัญญาวัดน์ (บุญเลิศ เตชบุญโญ). (2564). *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของคณะสงฆ์ จังหวัดสมุทรสงคราม*. (ดุฎฐินิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิชญ์ อิสสรานนโท (ใจชื่น). (2561). *กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ด้วยหลักภาวนา 4*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอุทัย กตคุโณ (ประดิษฐ์สร). (2564). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้หลักวิถีพุทธ ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ระพีพัฒน์ กิตติภิรมย์สันต์. (2566). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งช้าง อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบัวยาง. (2566). *ปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุที่สำคัญในปี 2563-2566*. (อัดสำเนา).

- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้วยาง. (2568a). ข้อมูลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและผู้พิการที่มีภาวะพึ่งพิงปี 2568 ตำบลหนองหลุม อำเภอศรีบารมี จังหวัดพิจิตร. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านบ้วยาง. (อึดสำเนา).
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้วยาง. (2568b). รายงานข้อมูลตำบลหนองหลุม. เข้าถึงได้จาก urlkub.co/0Ei2x0
- ฤทธิ์ชัย ชาแสน. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วลัยกรณ์ จันท์ทอง. (2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังลึก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักข่าว hfocus เจาะลึกระบบสุขภาพ. (2558). 2544-2643 โลกเข้าสู่ศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ. เข้าถึงได้จาก <https://www.hfocus.org/content/2015/04/9734>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทยในมิติความต่างเชิงพื้นที่ พ.ศ.2564. เข้าถึงได้จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/ebook/2023/20230506145038_72776.pdf
- สินศักดิ์ชนม์ อุ่นพรมมี. (2556). พัฒนาการสำคัญของการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพฯ : ธนาเพรส.
- สุพล ศิริ. (2566). ประสิทธิผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเพชรบูรณ์. (ดุขฎีนิพนธ์ปรัชญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Schaefer. C. & I. Coyne (1981). The Health-Related Function of Social Support. *Journal of Behavioral Medicine*, 4(4), 381-405.
- Yamane, T. (1987). *Elementary Sampling Throry*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall.

Application of Buddhist Principles to Promote Political Culture of Police Officers under the Administrative Division, Police General Hospital

Cholarin Thaweebunyathinsiri¹

Received: January 02, 2025

Revised: January 09, 2026

Accepted: March 27, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the level of political culture among police officers; 2) to compare the level of political culture among police officers under the Administrative Division, Police General Hospital based on personal factors; and 3) to propose guidelines for applying Buddhist principles to promote the political culture of police officers under the Administrative Division, Police General Hospital. This research employed a mixed-methods approach, combining quantitative research with data collected from a sample of 155 people, calculated using Taro Yamane's formula. The instrument used was a questionnaire with an IOC value of 0.788, and data was analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test/f-test. Qualitative research involved in-depth interviews with 15 key informants, and descriptive content analysis was used to analyze the data. The research findings revealed that 1) police officers had a high overall level of political culture ($\bar{X} = 3.90$, S.D.= 0.07);

¹ Royal Thai Police Headquarters

Corresponding author, e-mail: lekkek2407@gmail.com, Tel.099-1952464

2) a comparison of the level of political culture among police officers showed that officers with different personal factors had different overall levels of political culture, thus accepting all hypotheses; 3) the application of Buddhist principles to promote the political culture of police officers using Sangahavatthu found that the political culture of police officers was characterized by clear hierarchical structures and strict adherence to orders from superiors. This can be achieved by applying Buddhist principles emphasizing equality, understanding, and compassion to develop and improve the work culture. These principles included 1) Dana: giving to allocate positions and resources equally; 2) Piyavaca: kind speech which reduced feelings of “citizen” (*subservience*) and promoted constructive participation within the organization; 3) Atthacariya: good conduct setting a good example within the police force, which helped improve behavior and work processes in a constructive and efficient way; and 4) Samanatta: equality allocating resources and opportunities without regard to political relationships or individuals.

Keywords: Police Officers, Political Culture, Buddhist Principles

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการ ตำรวจ ในสังกัดกองบังคับการอำนวยการโรงพยาบาลตำรวจ

ชลอริญช์ ทวีบุญทินสิริ¹

Received: January 02, 2025

Revised: January 09, 2026

Accepted: March 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจ 2) เปรียบเทียบระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ ตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ การวิจัยนี้ใช้แบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 155 คน คำนวณจากสูตรทาโร ยามาเน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่มีค่า IOC อยู่ที่ 0.788 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test/f-test การวิจัยคุณภาพ มีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ข้าราชการตำรวจมีระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.07) 2) ผลการเปรียบเทียบระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจพบว่า ข้าราชการตำรวจที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจโดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ทุกข้อ 3) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจ โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า วัฒนธรรม

¹ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Corresponding author, e-mail: leklek2407@gmail.com, Tel.099-1952464

ทางการเมืองของข้าราชการตำรวจมีลักษณะซับซ้อนที่ชัดเจน และมีการปฏิบัติตามคำสั่ง จากผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด สามารถทำได้โดยการนำหลักธรรมที่เน้นความเสมอภาค ความเข้าใจ และความมีเมตตา มาปรับใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงวัฒนธรรมการทำงาน หลักการ 1) ให้ท่านเพื่อจัดสรรตำแหน่งและทรัพยากรอย่างเท่าเทียม 2) หลักปียาจา คือ การพูดดีจะช่วยลดความรู้สึกของการเป็น “ไฟรฟ้า” และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ในองค์กร 3) หลักอรรถจริยา (การทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี) ในองค์กรข้าราชการตำรวจ สามารถช่วยในการปรับปรุงพฤติกรรม และกระบวนการทำงานให้เป็นไปในทางที่สร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ และ 4) หลักสมานัตตาในการจัดสรรทรัพยากร และโอกาสต่าง ๆ โดยไม่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางการเมือง หรือบุคคล

คำสำคัญ: ข้าราชการตำรวจ, วัฒนธรรมทางการเมือง, หลักพุทธธรรม

บทนำ

วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) เป็นแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลซึ่งมาจากความเชื่อ (Beliefs) ค่านิยม (Values) และทัศนคติทางการเมือง (Attitude) ที่ได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังสืบทอดจนบุคคลยอมรับและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติวัฒนธรรมทางการเมืองเกิดจากกระบวนการปลูกฝังอบรมกล่อมเกลางานการเมือง (Political Socialization Process) ทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นระยะเวลายาวนานจนทำให้บุคคลในสังคมมีความรู้ทางการเมือง (Political Knowledge) ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง (Political Behavior) ของบุคคลในสังคมและเมื่อบุคคลในสังคมมีพฤติกรรมทางการเมืองเป็นแบบแผน (Pattern) พฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นแบบแผนก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมนั้น (ธัชชนันท์ อิศรเดช, 2565) วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองเป็นผลิตผลของความรู้ ความคิด ความเชื่อ และทัศนคติทางการเมืองของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นผลของการแสดงออกพฤติกรรมของคนในสังคม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองที่สะท้อนให้เห็นภาพของการเรียนรู้เป็นเสมือนแนวทางของพฤติกรรมในการเสริมสร้างพลังให้ประชาชนได้ยึดถือปฏิบัติ ซึ่งการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองนั้น ต้องอาศัยกระบวนการอบรม ปลูกฝังหล่อหลอมกล่อมเกล

ทั้งค่านิยม ความเชื่อและทัศนคติจากสถาบันหลักที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันสื่อมวลชน และจากสถาบันทางสังคมอื่น ๆ อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และมีความศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตย จนเกิดเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีความเหมาะสม

กองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ เป็นหน่วยงานในสังกัด โรงพยาบาลตำรวจ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่หลักในการบริหารจัดการงานสนับสนุนโรงพยาบาลฯ ทั้งหมด ทั้งด้านธุรการ สารบรรณ ประชาสัมพันธ์ การเงิน บัญชี พัสดุ กำลังพล เทคโนโลยีสารสนเทศ กฎหมาย การวิจัย พัฒนาศักยภาพ และการประสานงาน เพื่อให้การดำเนินงานด้านการแพทย์และการบริการของโรงพยาบาลตำรวจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามวิสัยทัศน์และพันธกิจหลักในการเป็นสถาบันการแพทย์ตำรวจที่มีความเป็นเลิศระดับสากล

วัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ มีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้ดำรงอยู่อย่างมีเสถียรภาพ ซึ่งข้าราชการทุกหมู่เหล่ารวมทั้งข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ ส่วนใหญ่สนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอยู่แล้ว ที่ผ่านมาวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ ในวัยใกล้เกษียณอายุราชการ ส่วนใหญ่มักมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมหรือคับแคบ โดยสังคมแบบนี้ถูกรักษาไว้ด้วยรูปแบบ และวิธีการที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามสมัย หรือถูกจำกัดโดยกรอบคิดที่แคบ ไม่เปิดกว้างทางความคิด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากหลายปัจจัย เช่น ระบบการปกครองที่ไม่เปิดกว้าง ไม่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ได้บังคับบัญชา ให้ความสำคัญกับอำนาจและความมั่นคงมากกว่าความโปร่งใสและความยุติธรรม ประกอบกับการมีวัฒนธรรมแบบไพร่ฟ้า การแบ่งชั้นวรรณะตามชั้นยศ แบ่งตามสายการบังคับบัญชาอย่างชัดเจน จำกัดสิทธิการแสดงความคิดเห็นของผู้ได้บังคับบัญชา รวมทั้งมีการตื่นตัวทางการเมืองในระดับต่ำ ส่วนข้าราชการตำรวจที่เป็นคนรุ่นใหม่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความเป็นประชาธิปไตย และยังเสริมสร้างความเท่าเทียม ความชอบธรรม และรับฟังความคิดเห็นของผู้ได้บังคับบัญชา ร่วมแรงร่วมใจกับปฏิบัติหน้าที่ของตนตามความรับผิดชอบอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังช่วยให้ข้าราชการตำรวจพัฒนาทักษะทางการเมืองและเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสังคมที่ดีขึ้น แต่

หากข้าราชการตำรวจมีความตื่นตัวทางการเมืองในระดับน้อยจะส่งผลทำให้เกิดการเฉาทางการเมือง

จากปัญหาข้างต้นที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ” เพื่อนำไปสู่การสร้างเครือข่ายการพัฒนา ในระดับประเทศ เนื่องจากข้าราชการตำรวจ มีความสำคัญต่อคุณภาพของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบและระดับต่าง ๆ มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองของคนในสังคม ทุกสังคมมีวัฒนธรรมทางการเมืองในหลายรูปแบบเพียงแต่รูปแบบใดที่จะมีอิทธิพลต่อคนส่วนใหญ่ส่งผลต่อคุณภาพการเมืองการปกครอง และเพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ มีความศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตย จนเกิดเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีความเหมาะสม และเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ ตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัย รูปแบบระเบียบการวิจัยเชิงผานวิธี ประกอบด้วย

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร โดยทำการทบทวนจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดวัฒนธรรมทางการเมือง แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย และหลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อนำมาวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 155 คน จากข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ ที่มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 253 นาย โดยใช้สูตรของทาร์โร ยามาเน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีค่าความเที่ยงตรง ระหว่าง 0.8-1.0 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น 0.788 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย คือ สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอ้างอิงคือ สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ ค่า t-test และ f-test

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและตัวแทนชุมชน จำนวน 15 รูป/คน ประกอบด้วย 1) พระสงฆ์นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา 2) ข้าราชการตำรวจ สังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ 3) นักรัฐศาสตร์ และ 4) นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนาโดยการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน สามารถอธิบายเสริมสนับสนุน ข้อโต้แย้งต่าง ๆ และเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ รวมถึงการเสนอแนะข้อคิดเห็นในประเด็นที่มีข้อขัดแย้ง หรือเห็นควรเพิ่มเติมให้ชุดความรู้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตัวแปรศึกษา คือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ โดยภาพรวม

ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจ กองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ	ระดับวัฒนธรรมทางการเมือง		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมหรือค้ำแคบ	3.84	0.16	มาก
2. ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟฟ้า	4.01	0.25	มาก
3. ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม	3.85	0.16	มาก
โดยรวม	3.90	0.07	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ข้าราชการตำรวจมีระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.07) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไฟฟ้า ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.25) ด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.16) และด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมหรือค้ำแคบ ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.16) ตามลำดับ ของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. การเปรียบเทียบระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ จำแนกตามอายุการทำงาน โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ข้าราชการตำรวจที่มีเพศ อายุ การศึกษา และอายุการทำงานต่างกัน มีระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ดังรายละเอียดตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลทดสอบสมมติฐานโดยการเปรียบเทียบระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ จำแนกตามอายุการทำงาน โดยจำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐาน ที่	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	t-test/ f-test	ค่า Sig	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
					ยอมรับ	ไม่ยอมรับ
1.	เพศ	วัฒนธรรมทางการเมือง	12.54	0.00	✓	
2.	อายุ	วัฒนธรรมทางการเมือง	47.91	0.00	✓	
3.	ระดับการศึกษา	วัฒนธรรมทางการเมือง	4.62	0.00	✓	
4.	อายุการทำงาน	วัฒนธรรมทางการเมือง	7.99	0.00	✓	

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ พบว่า มีลักษณะที่หลากหลายและซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม แบบไพร่ฟ้า และแบบมีส่วนร่วม การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นไปในทิศทางที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ความยุติธรรม และประสิทธิภาพในการทำงาน

1) การปรับปรุงวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมหรือค้ำค้ำด้วยหลักพุทธธรรม

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมในองค์กรข้าราชการตำรวจมีลักษณะเด่นที่การเน้นลำดับชั้นและการปฏิบัติตามคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด การตัดสินใจมักเป็นแบบรวมศูนย์จากระดับสูงลงสู่ระดับล่าง ทำให้ขาดความยืดหยุ่นและการมีส่วนร่วมจากระดับปฏิบัติการ เพื่อแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ จึงมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ดังต่อไปนี้

ท่าน ไม่ได้จำกัดเพียงการให้สิ่งของ แต่รวมถึงการให้โอกาสในการพัฒนาความรู้และการฝึกอบรม เพื่อลดการยึดติดกับวิธีการดั้งเดิม และส่งเสริมการรับรู้แนวคิดใหม่ ๆ

ศีล มุ่งเน้นการส่งเสริมความซื่อสัตย์และความเป็นธรรมในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจ โดยยึดมั่นในหลักจริยธรรมและกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการลดปัญหาการทุจริตและการแทรกแซง

ปัญญา การสนับสนุนให้ข้าราชการตำรวจพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ การวิเคราะห์ปัญหา และการสร้างนวัตกรรม เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพและไม่ยึดติดกับแนวทางเดิมมากเกินไป

2) การเปลี่ยนผ่านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบโปร่งใสสู่ความเสมอภาค

วัฒนธรรมแบบโปร่งใสมักมีการเชื่อมโยงระหว่างการจัดสรรตำแหน่งและผลประโยชน์กับความสัมพันธ์ส่วนตัวและการสนับสนุนทางการเมือง ทำให้การก้าวหน้าในอาชีพขาดความเป็นธรรมและไม่ยึดหลักความสามารถ การประยุกต์ใช้พุทธธรรมจึงเน้นที่การสร้างเสมอภาคและความโปร่งใส

ศีลและทาน กำหนดให้มีการจัดสรรตำแหน่งและทรัพยากรอย่างเท่าเทียมและมีกระบวนการที่ชัดเจน โปร่งใสในการแต่งตั้งและเลื่อนตำแหน่ง เพื่อป้องกันการทุจริตและการใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตน

เมตตาและสมานัตตา ผู้บังคับบัญชาต้องให้ความสำคัญกับการเห็นคุณค่าและความเสมอภาคของทุกคนในองค์กร โดยไม่เน้นการแบ่งแยกตามตำแหน่ง และต้องเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงานที่เป็นธรรมและยุติธรรมในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากร ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มความร่วมมือในองค์กร

3) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมด้วยหลักธรรม

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมเน้นการเปิดโอกาสให้ทุกระดับได้แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และส่งเสริมการทำงานเป็นทีม อย่างไรก็ตาม ข้าราชการตำรวจมีข้อจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยตรง เนื่องจากต้องวางตัวเป็นกลาง การประยุกต์ใช้หลักธรรมจึงมุ่งเน้นที่การสื่อสารภายในและการพัฒนาบุคลากร

ปิยวาจา การส่งเสริมการสื่อสารที่เป็นมิตรและเปิดกว้าง โดยเน้นการพูดดีและเสนอความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และมีเหตุผล ซึ่งช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีคุณค่าและนำไปสู่การพัฒนากระบวนการทำงาน

เมตตา การสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีและสนับสนุนช่วยเหลือข้าราชการตำรวจ
 อย่างเป็นธรรม โดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ทางการเมือง เพื่อลดความรู้สึกของการถูกเอาเปรียบ

สมานัตตา การปฏิบัติตนอย่างเสมอภาคและใช้ความอดทนและสันติวิธีในการแก้ไข
 ปัญหา เพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายในองค์กรและกับประชาชน

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจ
 ในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญและสามารถนำไปสู่การ
 เปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมได้ โดยการใช้หลัก ทาน ศีล ปัญญา ในการลดความคับแคบ ใช้หลัก
 สมานัตตา เมตตา ในการสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคแทนที่ระบบไพร่ฟ้า และใช้หลัก
 ปิยวาจา ในการเปิดช่องทางการสื่อสารและเสริมสร้างการมีส่วนร่วม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
 และได้รับการสนับสนุนจากผู้นำระดับสูงจะช่วยให้ข้าราชการตำรวจสามารถทำงานได้อย่างมี
 ประสิทธิภาพ มีความสุข และเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยและการสร้างสังคมที่สงบ
 สุขต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

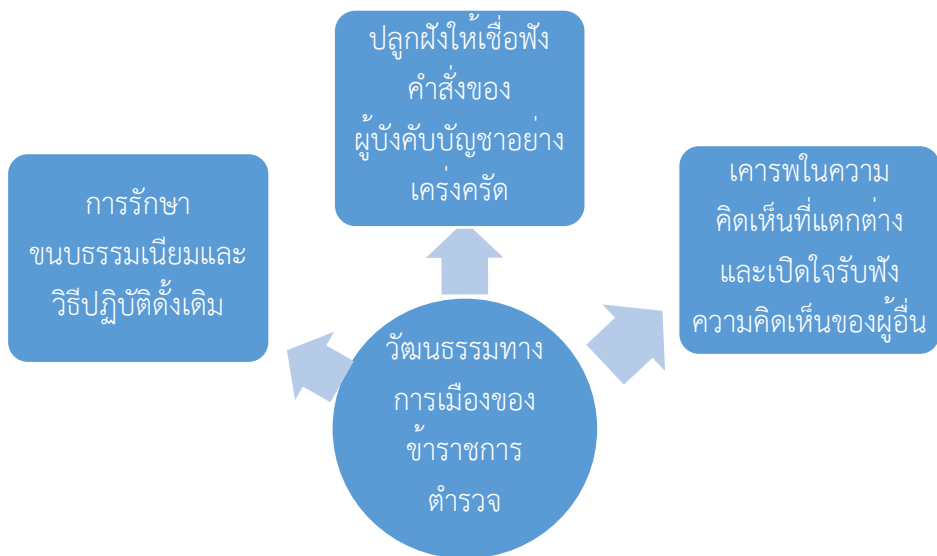
1. ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ
 โรงพยาบาลตำรวจ พบว่า ข้าราชการตำรวจมีระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจใน
 สังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะสังคมไทยมี
 พื้นฐานวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบและยึดโยงกับระบบอุปถัมภ์ ทำให้การตัดสินใจทาง
 การเมืองมักขาดการไตร่ตรองเหตุผล รวมถึงวัฒนธรรมการเมืองไทยยังสะท้อนความคิดแบบ
 ผู้ปกครอง-ผู้ใต้ปกครอง ส่งผลให้ข้าราชการตำรวจถูกปลูกฝังให้เชื่อมั่นและยึดถือหลักการ
 ประชาธิปไตย เคารพดึกา และเชื่อว่าประชาธิปไตยสามารถแก้ปัญหาของชาติได้ นอกจากนี้องค์กร
 ตำรวจมีการถ่ายทอดค่านิยมทางการเมืองจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้คงไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมและแนวปฏิบัติ
 ดั้งเดิม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Pye, L. W. (2014) ที่มองว่าวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นชุด
 ทักษะและความเชื่อที่กำหนดความหมายและความเป็นระเบียบของระบบการเมือง รวมทั้ง
 สอดคล้องกับผลงานของพระครูปลัดเกษรา ภาทอง (2562) และงานวิจัยของรัตน สาร์ภัก (2563)

ที่พบว่าพื้นฐานวัฒนธรรมการเมืองของคนไทยส่วนใหญ่มีลักษณะค้ำแคบ แต่ยังมีการสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยในระดับสูง

2. การเปรียบเทียบระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ข้าราชการตำรวจที่มีเพศอายุ การศึกษา และอายุการทำงานต่างกัน มีระดับวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ โดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัชชนันท์ อิศรเดช (2565) พบว่า ประชาชนที่มี เพศ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมทางการเมือง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของศรายุทธ นกใหญ่ (2558) พบว่า อายุ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่งงาน มีผลทำให้ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ พบว่า ทาน (การแบ่งปัน/ให้โอกาส) และสมานัตตา (การปฏิบัติตนเสมอภาค) ช่วยลดช่องว่างระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหา ลำดับชั้น และความเหลื่อมล้ำ ในวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมและไพร่ฟ้า การส่งเสริมความร่วมมือด้วยปิยวาจา (การสื่อสารที่ดี) ในการเปิดช่องทางการสื่อสาร และเสริมสร้างการมีส่วนร่วม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและได้รับการสนับสนุนจากผู้นำระดับสูงจะช่วยให้ข้าราชการตำรวจสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสุข และเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยและการสร้างสังคมที่สงบสุขต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชลิดา นาคสุด (2567) พบว่า การปฏิบัติงานของตำรวจควรปฏิบัติงานด้วยใจที่ เสียสละ (ทาน) มากกว่าคาดหวังผลตอบแทน และการทำองค์กรให้เป็นที่พักพิงของประชาชน ปิยวาจา (การสื่อสารที่ดี) พัฒนาหน่วยงานที่ทำหน้าที่สื่อสารและประชาสัมพันธ์ อยู่เสมอและให้มีประสิทธิภาพตามหลักแห่งความจริง และสมานัตตา (การปฏิบัติตนเสมอภาค) การทำงานทุกอย่างต่อไม่เลือกปฏิบัติใด ๆ ต่อชุมชน ต่อองค์กร และต่อประชาชน อย่างเสมอภาค ไม่เลือกที่รักมักที่ชังใด ๆ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากแผนภาพอธิบายได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนารูปแบบการเมืองของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้จากงานวิจัย สรุปได้ว่า

การรักษาขนบธรรมเนียมและวิธีปฏิบัติดั้งเดิม พบว่า ข้าราชการตำรวจปฏิบัติตนอย่างซื่อสัตย์ และเป็นแบบอย่างของการรักษามาตรฐานจริยธรรม การรักษาขนบธรรมเนียมวิธีการปฏิบัติดั้งเดิมที่ปฏิบัติสืบ ๆ กันมา มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยก่อนที่ข้าราชการตำรวจจะเข้ารับราชการจะต้องผ่านโรงเรียนตำรวจ ซึ่งเป็นสถานที่ฝึกอบรมให้ข้าราชการตำรวจมีระเบียบวินัย เรียนรู้กฎระเบียบต่าง ๆ ให้ความเคารพรุ่นพี่ ช่วยเหลือรุ่นน้อง และมีความรักสามัคคีในหมู่คณะ ไม่ทำให้เกิดความแตกแยกในหมู่คณะ สิ่งเหล่านี้ข้าราชการตำรวจถูกปลูกฝังมาตั้งแต่เริ่มต้นแล้ว ดังนั้นจึงทำให้ข้าราชการตำรวจมีวิธีการปฏิบัติด้วยการเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด โดยมีสายการบังคับบัญชาเป็นลักษณะชั้นยศ ผู้ที่มียศน้อยกว่าต้องให้ความเคารพผู้ที่มียศสูงกว่า ทั้งนี้การไม่ให้ความเคารพระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชากับผู้บังคับบัญชาจะส่งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชาถูกลงโทษทางวินัย และยังส่งผลต่อตำแหน่งหน้าที่ของตนอีกด้วย

ปลูกฝังให้เชื่อฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด พบว่า ข้าราชการตำรวจถูกปลูกฝังให้มีการเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นอย่างเคร่งครัด เป็นวินัยที่ข้าราชการตำรวจทุกคนต้องปฏิบัติ การเชื่อฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาเหนือตน เป็นการบ่งบอกถึงหน่วยมีการสายการบังคับบัญชาที่เข้มแข็ง สามารถทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด และการปลูกฝังให้เชื่อฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัดนั้น ส่งผลให้ภารกิจที่ได้รับมอบหมายบรรลุตามวัตถุประสงค์ เพราะถ้ามีการสั่งการจากผู้บังคับบัญชาในระดับสูงลงไปตามลำดับแล้ว ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เชื่อฟังคำสั่ง หรือไม่ปฏิบัติตามก็จะส่งผลกระทบต่อภารกิจ หรือถ้าหากเลวร้ายไปกว่านั้น หากเป็นภารกิจที่มีการใช้อาวุธปืนอาจมีการใช้อาวุธปืนดังกล่าวฆาตกรรมพวกเดียวกัน จึงทำให้การปลูกฝังให้ข้าราชการตำรวจเชื่อฟังคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด

เคารพในความเห็นที่แตกต่างและเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น พบว่า ในสังคมเรานั้น มีกลุ่มคนหลากหลายที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยเฉพาะกลุ่มการเมือง ข้าราชการตำรวจเป็นหน่วยงานของรัฐ มีหน้าที่พิทักษ์สันติราษฎร์ รักษาความสงบสุขภายในประเทศ ต้องมีความเป็นกลางทางการเมือง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ปฏิบัติหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ การเคารพในความคิดเห็นที่ต่างต่างนั้น เป็นการไม่สร้างความแตกแยกความสามัคคีในประเทศ และการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยไม่เอาความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง แม้ว่าข้าราชการตำรวจจะมีสายการบังคับบัญชาที่เข้มแข็ง และมีการปลูกฝังให้ข้าราชการตำรวจเชื่อฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตนอย่างเคร่งครัด ซึ่งยุคสมัยได้เปลี่ยนแปลงไปทำให้ข้าราชการตำรวจรุ่นใหม่ ๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองการปกครองได้สะดวกรวดเร็ว จึงทำให้มีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากข้าราชการตำรวจรุ่นเก่า ดังนั้นการเคารพในความเห็นที่แตกต่างและเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ข้าราชการตำรวจรุ่นใหม่ควรต้องใส่ใจ เพื่อพัฒนาองค์กรข้าราชการตำรวจให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. กองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ ควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร ข้าราชการตำรวจให้เน้นการทำงานร่วมกัน และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน และนำไปสู่การพัฒนาองค์กรข้าราชการตำรวจให้มีความก้าวหน้าทันสมัยทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน
2. กองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ ควรส่งเสริมให้องค์กรข้าราชการตำรวจมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากขึ้นโดยการมีส่วนร่วมปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. กองบังคับการอำนวยการ โรงพยาบาลตำรวจ ควรกำหนดนโยบายให้ผู้บังคับบัญชาระดับสูงปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมในทุกชั้นยศ โดยเฉพาะในกระบวนการพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนยศ และการเลื่อนขั้นเงินเดือน เพื่อสร้างความเสมอภาค โปร่งใส และลดความเหลื่อมล้ำในองค์กร ตลอดจนส่งผลให้ข้าราชการตำรวจทุกระดับมีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น
2. ฝ่ายทรัพยากรบุคคล (HR) และกองกำลังพล โรงพยาบาลตำรวจ ควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนาศักยภาพบุคลากร โดยส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาตนเองในระดับที่สูงขึ้น เช่น การสนับสนุนทุนการศึกษา การเข้าร่วมอบรม หรือการพัฒนาทักษะเฉพาะทาง ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพบุคลากรในระยะยาว
3. ผู้บังคับบัญชาระดับสูงของทุกแผนกและทุกกองฝ่าย ควรประยุกต์ผลการวิจัยในการจัดระบบการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชาเกี่ยวกับปัญหาในการปฏิบัติงานในแต่ละหน่วยงาน โดยจัดให้มีช่องทางรับฟังความคิดเห็นที่เป็นทางการ เช่น การประชุมประจำเดือน เวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือแบบสอบถามออนไลน์ เพื่อนำข้อเสนอแนะที่ได้รับไปใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหา พัฒนางค์กร และยกระดับประสิทธิภาพบุคลากรในทุกระดับ

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2559). *รัฐศาสตร์กับการเมือง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ตะเกียง.
- ชลิตา นาคสุด. (2567). การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างข้าราชการตำรวจกับประชาชนด้วยหลักสังคหวัตถุธรรมในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสาร มจร.ทริภูมชัยปริทรรศน์*, 8(2), 400-414.
- ธัชชนันท์ อิศรเดช. (2565). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(1), 482-499.
- พระครูปลัด เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). วัฒนธรรมทางการเมือง: แนวคิดสู่การพัฒนาสังคมไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษมหาจุฬาลงกรณ*, 6(2), 14-27.
- รัตนา สารักษ์. (2563). *การส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองของประชาชนในอำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดระยอง*. (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรายุทธ นกใหญ่. (2558). *วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของบุคลากรวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Pye, L. W. (2014). Political culture and political development (S. Verba & L. W. Pye, Eds.). Princeton, NJ : Princeton University Press.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rd ed.). New York : Harper & Row.

Guidelines for Leadership Development of Local Politicians in Mueang Nakhon Sawan District, Nakhon Sawan Province based on Papanikadhamma

Sangprateep Pilnet¹ and Sayam Dampreeda²

Received: April 11, 2025

Revised: December 11, 2025

Accepted: March 27, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the leadership level of local politicians; 2) to analyze the relationship between Papanikadhamma and the leadership of local politicians; and 3) to propose guidelines for developing the leadership of local politicians according to Papanikadhamma. The research employed a mixed-methods approach. Quantitative data was collected from 399 individuals using questionnaires, analyzed using descriptive statistics and Pearson correlation coefficient. Qualitative data was collected from 17 key informants through in-depth interviews. The research findings revealed that 1) the overall level of opinion regarding the leadership of local politicians based on Papanikadhamma was at the highest level, with a mean $\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.24, and the overall level of opinion regarding the leadership of local politicians in Mueang Nakhon Sawan District based on Plato's theory was also at the highest level, with a mean $\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.16;

¹ Boonsong Serm Ltd., Part

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail sangprateepilnet@gmail.com

2) the overall correlation between Papanikadhamma and the leadership of local politicians in Mueang Nakhon Sawan District based on Plato's theory was at a moderate level (Pearson Correlation (r) (0.509); 3) guidelines for developing the leadership of local politicians based on Papanikadhamma included 3.1) Justice: promoting a sense of conscience among local politicians; 3.2) Wisdom: appropriate actions, and proactive work; 3.3) Courage: protecting one's life from temptations; and 3.4) Moderation: It was the power of effort to control the senses from all distractions.

Keywords: Development, Leadership, Local Politicians

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักปาปนิกรรม

แสงประทีป นิลเนตร¹ และสยาม ดำปรีดา²

Received: April 11, 2025

Revised: December 11, 2025

Accepted: March 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักปาปนิกรรมกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตามหลักปาปนิกรรม การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากประชาชน 399 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 17 รูป/คน ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตามหลักปาปนิกรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.24 และระดับความคิดเห็นภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ตามทฤษฎี Plato ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.16 2) ความสัมพันธ์ของหลักปาปนิกรรม กับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ ตามทฤษฎี Plato โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง Pearson Correlation (r) (0.509) และ 3) แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตามหลักปาปนิกรรมได้แก่ 3.1) ด้านความยุติธรรม ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้มีจิตสำนึก

¹ ห้างหุ้นส่วนจำกัดบุญส่งเสริม

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail sangprateepnilnet@gmail.com

3.2) ความฉลาดหรือปัญญา เป็นการกระทำที่เหมาะสม มีการทำงานเชิงรุก 3.3) ด้านความกล้าหาญ เป็นการป้องกันชีวิตให้หลุดพ้นจากสิ่งยั่วยวนกวนใจ และ 3.4) ด้านความรู้จักพอประมาณ เป็นพลังแห่งความพยายามที่จะควบคุมประสาทสัมผัสจากสิ่งยั่วยวนกวนใจทั้งหลายได้

คำสำคัญ: การพัฒนา, ภาวะผู้นำ, นักการเมืองท้องถิ่น

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่ได้รับการกล่าวขานมากที่สุด นับตั้งแต่รัฐบาล นายชน หลีกภัย ได้ผ่านร่างพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ปี พ.ศ. 2537 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 ทำให้มีการปรับฐานะการบริหารราชการในระดับตำบลจากสภาตำบล เปลี่ยนเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลและมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น เพื่อให้บริหารจัดการท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ทำให้การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยที่รัฐไม่ได้รวมกลุ่มอำนาจแทบทุกอย่างไว้ที่รัฐบาลกลางอีกต่อไป แต่จะกระจายอำนาจการบริหารลงมาให้ท้องถิ่นได้พัฒนาตัวเอง และดูแลกิจการของตัวเองอย่างเต็มรูปแบบ จึงเป็นเหตุให้เกิดการปฏิรูปสังคมไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่กำหนดให้รัฐบาลต้องดำเนินการจัดสรรงบประมาณ และแบ่งงานด้านสาธารณูปโภคหรือการดำเนินนโยบาย และการปฏิบัติราชการต่าง ๆ ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ของตน โดยจัดสรรผ่านโครงสร้างอำนาจทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอันได้แก่กลไกของรัฐ โดยมีผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินการตามนโยบาย และการปฏิบัติราชการต่าง ๆ แทนส่วนกลางเพื่อลดภาระให้กับรัฐบาลในการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ โดยมอบหมายให้ท้องถิ่นดำเนินการเองทั้งงบประมาณและบุคลากร โดยรัฐบาลจะมีหน้าที่กำหนดแนวนโยบายให้กับท้องถิ่นโดยภาพรวม และกำกับดูแลการดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง (เอมอร บุตนนท์, 2557)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ที่ใช้บังคับไปแล้วพบว่ามีการร้องเรียนและตรวจพบการทุจริตคอร์รัปชันหลาย

รูปแบบ สอดคล้องกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เผยแพร่เอกสาร ผลการประเมินแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พบว่า ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทยยังคงเป็นวิกฤติสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไข (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) โดยคะแนนดัชนีรับรู้การทุจริตลดลงจาก 37 คะแนนในปี 2560 เหลือเพียง 35 คะแนนในปี 2564 สะท้อนว่าภาพลักษณ์ด้านความโปร่งใสของประเทศถดถอยลง อีกทั้งอันดับโลกด้านทุจริตตกจากอันดับที่ 96 เป็น 110 และอันดับในอาเซียนลดลงจากอันดับที่ 4 เหลือ 5 (Transparency International, 2021) แสดงให้เห็นว่ามาตรการต่อต้านทุจริตในแผนฉบับที่ 12 ยังไม่บรรลุผลเป็นรูปธรรมมากนัก นอกจากนี้ การทุจริตเชิงอำนาจของฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการเกี่ยวกับสินบนและผลประโยชน์ทับซ้อนยังอยู่ในระดับต่ำ แม้คะแนนจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยก็ตาม ข้อค้นพบเหล่านี้จึงถูกนำมาเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ในบริบทของการเลือกตั้งท้องถิ่น ข้อมูลจากแผนฉบับที่ 12 สามารถเชื่อมโยงได้ว่า ปัญหาทุจริตเชิงโครงสร้างในระดับชาติส่งผลกระทบต่อคุณภาพของระบบเลือกตั้งท้องถิ่นโดยตรง เนื่องจากการเลือกตั้งระดับ อบต. เทศบาล และ อบจ. มักเป็นพื้นที่ที่พบการซื้อเสียง การใช้อิทธิพลทางการเมือง และการใช้งบประมาณท้องถิ่นในทางที่ไม่โปร่งใส ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากวัฒนธรรมทางอำนาจที่ยังไม่ผ่านการปฏิรูปอย่างแท้จริง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จึงเน้นย้ำการป้องกันการทุจริตเชิงระบบตั้งแต่ระดับท้องถิ่น เช่น การเปิดเผยงบประมาณท้องถิ่น การเพิ่มช่องทางให้ประชาชนตรวจสอบ การใช้เทคโนโลยีเพื่อลดดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และการสนับสนุนกระบวนการเลือกตั้งที่เสรี โปร่งใส และปลอดการซื้อเสียง เพื่อวางรากฐานของการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน และสร้างสถาบันท้องถิ่นที่มีธรรมาภิบาลเพียงพอในการขับเคลื่อนประเทศในระยะยาว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

จากการกลับมาของ “การเลือกตั้งท้องถิ่น” สามารถเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนและยกระดับการตรวจสอบอำนาจในระดับพื้นที่ ซึ่งภายใต้เงื่อนไขที่มีการแข่งขันทางการเมืองที่เพียงพอและการไหลของข้อมูลที่เสรี จะช่วยให้การกระจายอำนาจลดโอกาสการคอร์รัปชันได้ โดยเฉพาะผ่านการตรวจสอบจากประชาชนและการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติของผู้บริหารท้องถิ่น (Albornoz, F. & Cabrales, A., 2013) ผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้นำที่เหมาะสมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นปัจจัยกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการปฏิบัติงาน

ในทุกมิติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การส่งเสริมความก้าวหน้าทางการเมืองท้องถิ่นและการพัฒนาระบบธรรมาภิบาลจึงขึ้นอยู่กับสมรรถนะและบุคลิกลักษณะ ของผู้นำเป็นสำคัญ ผู้นำจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถ นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม เพื่อให้องค์กรมีความคล่องตัว และพร้อมรับมือกับความท้าทายทางสังคมและเศรษฐกิจที่ซับซ้อนและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจะมีการพัฒนาที่ทำให้องค์กรเกิดประสิทธิผล เช่น การสร้างบารมีและการใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมคติการจูงใจเพื่อสร้างแรงดลใจในการปฏิบัติงานให้กับสมาชิกในองค์กร การกระตุ้นและสร้างปัญญาให้แก่สมาชิกเพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานการให้รางวัลและลงโทษอย่างเท่าเทียม และเสมอภาคภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกัน เป็นต้น (รพีพร ธงทอง, 2561)

ความสำเร็จในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาอันหลากหลายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพและภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นหัวใจสำคัญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้นำที่เหมาะสมในการทำหน้าที่บริหารกิจการสาธารณะจะต้องเป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยคุณสมบัติทั้งในด้านความสามารถ และจริยธรรม โดยจะต้องแสดงออกถึงการตัดสินใจที่เด็ดขาด มีวิสัยทัศน์ที่มองการณ์ไกลและรอบด้าน สามารถเป็นต้นแบบที่น่าเชื่อถือในการนำองค์กร นอกจากนี้ ยังต้องมีความกล้าหาญที่จะเสียสละและอดทนต่อแรงกดดันต่าง ๆ พร้อมทั้งมีความว่องไวต่อการรับรู้และแก้ไขปัญหาอยู่ตลอดเวลา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงลักษณะของนักบริหารไว้ 3 ประการ คือ 1) จักขุม หมายถึง มีปัญญามองการณ์ไกล ประชาธิปไตยแบบตัวแทน การมีวิสัยทัศน์ 2) วิธูโร หมายถึง จัดการธุระได้ดีมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การพัฒนา และแก้ไขปัญหาและ 3) นิสสยสัมปันโน หมายถึง เป็นคนมนุษยสัมพันธ์ดี ผู้อื่นฟังพวาอาศัยได้ การเข้าถึงประชาชนผูกใจจนไว้ได้

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการท้องถิ่น ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารงานท้องถิ่น มีความเจริญก้าวหน้าและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักปาปนิกรรม เพื่อเป็นการส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักปาปนิกรรมกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักปาปนิกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน โดยมีกระบวนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร โดยทำการทบทวนจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ การปกครองส่วนท้องถิ่น หลักปาปนิกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัยเพื่อนำมาวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังกตวัตถุธรรมกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความนิยมทางการเมืองของประชาชนต่อนักการเมืองท้องถิ่น โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 399 คน ซึ่งสุ่มจากประชากรที่เป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีชื่อทะเบียนบ้านในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวนประชากร 212,000 คน โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามานะ (Yamane, T., 1967) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่พัฒนาขึ้นตามกรอบการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ (เป็นแบบตรวจสอบรายการ)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด เกี่ยวกับความสัมพันธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วยหลักปาปนิ

กรรม 3 ได้แก่ 1) จักขุมา คือมีวิสัยทัศน์ 2) วิรุโ คือ จัดการงานดี และ 3) นิสสยสัมปันโน คือ มีมนุษยสัมพันธ์

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด เกี่ยวกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย 4 ประเด็น ตามแนวคิดของ Plato 1) ด้านความฉลาดหรือปัญญา 2) ด้านความกล้าหาญ 3) ด้านความรู้จักพอประมาณ และ 4) ด้านความยุติธรรม

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

แบบสอบถามมีค่าความเที่ยงตรง ระหว่าง 0.8-1.0 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น 0.983 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย คือ สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอ้างอิงคือ สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานวิเคราะห์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมถึงประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ แบ่งเป็น 6 กลุ่ม จำนวน 23 รูป/คน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน สามารถอธิบายเสริมสนับสนุน ข้อโต้แย้งต่าง ๆ และเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ รวมถึงการเสนอแนะข้อคิดเห็นในประเด็นที่มีข้อขัดแย้ง หรือเห็นควรเพิ่มเติมให้ชุดความรู้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักปาปนิกรรม ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าระดับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักปาปนิกรรม ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.53$, S.D. 0.24 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ได้รับความเห็น มากที่สุด คือ ด้าน นิสสัยสัมปโนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.58$, S.D. 0.31 รองลงมาด้านจักขุมา อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมี ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.53$, S.D. 0.33 และด้านที่มีภาวะผู้นำต่ำที่สุด คือ ด้านวิธูโร อยู่ในระดับมาก โดยมี ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.48$, S.D. 0.32 และระดับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมือง นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ตามทฤษฎี Plato โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.55$, S.D. 0.16 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ได้รับความเห็น มากที่สุดของภาวะ ผู้นำ คือ ด้านความกล้าหาญ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.63$, S.D. 0.31 รองลงมา ด้านความฉลาดหรือปัญญา อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.56$, S.D. 0.28 และต่ำที่สุด คือ ด้านความรู้จักพอประมาณ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.46$, S.D. 0.33

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปนิกรรม กับการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมือง ท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ความสัมพันธ์ในทางบวกหรือ ความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง Pearson Correlation (r) (0.509) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของด้านจักขุมา (X1) กับ ด้านความกล้าหาญ (Y3) มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.371$) รองมา ได้แก่ คู่ของด้านจักขุมา (X1) กับด้านความรู้จักพอประมาณ (Y4) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.238$) และน้อยที่สุด ได้แก่ คู่ ของด้านวิธูโร (X2) กับ ด้านความฉลาดหรือปัญญา (Y2) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.062$)

3. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักปาปนิกรรม มีดังนี้

3.1 ด้านความยุติธรรม มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ ดังนี้

1) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้มีจิตสำนึกในการรับใช้ประชาชนอย่างเท่าเทียม

2) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นในด้านการมีความโปร่งใสในการดำเนินงานและการใช้จ่ายงบประมาณ

3) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้ใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

4) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้ใช้กระบวนการตัดสินใจโดยใช้เสียงส่วนใหญ่

5) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้ใช้ข้อมูลและหลักฐานในการตัดสินใจอย่างเป็นกลาง

3.2 ความฉลาดหรือปัญญา มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ ดังนี้

1) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและหาแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

2) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้ใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อในการตัดสินใจ

3) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้มีการศึกษาความรู้ด้านกฎหมายท้องถิ่น เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

4) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นในด้านภาวะผู้นำเชิงบวก มีความเห็นอกเห็นใจและไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ

5) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้เป็นผู้นำที่ยอมรับฟังและเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของประชาชน

3.3 ด้านความกล้าหาญ มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ ดังนี้

1) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้มีความยืนหยัดในอุดมการณ์ ยึดหลักความถูกต้องตามกฎหมายในการดำเนินงาน

2) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้มีความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต ไม่ทุจริต ไม่รับสินบน (วิธูโร)

3) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นในด้านการปกป้องสิทธิของประชาชนหรือการจัดการกับปัญหาการทุจริตที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

4) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้มีความกล้าในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน เพื่อความโปร่งใสในการทำงาน

5) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้เป็นบุคคลที่กล้าคิด กล้าทำ รับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น

3.4 ด้านความรู้จักพอประมาณ มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ ดังนี้

- 1) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้มีการวิเคราะห์และวางแผนในการใช้งบประมาณหรือทรัพยากรให้เหมาะสมกับความจำเป็น
- 2) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการวางแผนงาน โครงการในท้องถิ่น
- 3) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้มีการใช้จ่ายเงินงบประมาณอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นในด้านการไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจากตำแหน่งหน้าที่
- 5) ส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นให้ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายทั้งการทำงานและการดำเนินชีวิต เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนในท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวตามลำดับของวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ระดับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักปาณิณธรรม ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.53$, S.D. 0.24 ทั้งนี้เพราะความคาดหวังของสาธารณชนต่อผู้นำท้องถิ่นผู้นำท้องถิ่นพึงมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและริเริ่มสร้างสรรค์ โดยมีความสามารถเชิงกลยุทธ์ ในการวางแผน, นำนโยบายไปปฏิบัติ และแก้ไขปัญหาอย่างทันท่วงที เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ ยังต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และความสามารถในการสื่อสารประสานงาน ผ่านการลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อรวบรวมข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับคັນสนีย์ คำเงิน และคณะ (2567) พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำสามแก้ว ตามหลักปาณิณธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$, S.D. 0.573) สะท้อนถึงการมีวิสัยทัศน์ มนุษยสัมพันธ์ และ

ความสามารถในการบริหารจัดการที่สอดคล้องตามหลักจักษุมา วิธูโร และนิสสัยสัมปันโน โดยเฉพาะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสอดคล้องกับพระมีชัย ชยสีโล (ศรีกลชาญ) และคณะ (2568) พบว่าระดับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น ตามหลักปาปณิกธรรมอยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.34) สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้การปรับใช้นาหลักปาปณิกธรรมมาประยุกต์ใช้ในบริบทของการเมืองท้องถิ่นในการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น และเป็นความสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำเป็นอย่างมากที่สุด

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตามหลักปาปณิกธรรมกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง Pearson Correlation (r) (0.509) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของด้านจักษุมา (X_1) กับด้านความกล้าหาญ (Y_3) มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.371$) รองมา ได้แก่ คู่ของด้านจักษุมา (X_1) กับด้านความรู้จักพอประมาณ (Y_4) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.238$) และน้อยที่สุด ได้แก่ คู่ของด้านวิธูโร (X_2) กับด้านความฉลาดหรือปัญญา (Y_2) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.062$) ซึ่งสะท้อนว่าวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความมั่นใจและความกล้าตัดสินใจของผู้นำท้องถิ่น ส่วนความชัดเจนในการปฏิบัติงาน (วิธูโร) มีความสัมพันธ์ต่ำมากกับปัญญา กลยุทธ์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับคັນสนีย์ คำเงิน และคณะ (2567) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักปาปณิกธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำสามแก้ว อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานีมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับค่อนข้างสูง ($R=0.920$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเมื่อตรวจสอบรายด้านพบว่า หลักนิสสัยสัมปันโนมีความสัมพันธ์สูงที่สุด ($R=0.900$) รองลงมาคือ หลักวิธูโร ($R=0.851$) และหลักจักษุมา ($R=0.823$) ตามลำดับ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการที่ผู้บริหารปฏิบัติตามหลักปาปณิกธรรมอย่างสมดุล ทั้งในด้านการมีวิสัยทัศน์ (จักษุมา) ความสามารถในการจัดการปัญหา (วิธูโร) และความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคลากร (นิสสัยสัมปันโน) ส่งผลให้เกิดความน่าเชื่อถือ ความร่วมมือ และแรงจูงใจในองค์กร ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

3. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักปาปณิกธรรม

3.1 ด้านความยุติธรรม (Justice) พบว่า ผู้นำท้องถิ่นต้องเน้นการส่งเสริมให้มีจิตสำนึกในการรับใช้ประชาชนอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม โดยเฉพาะการใช้อำนาจตามกฎหมาย และกฎระเบียบอย่างเป็นกลาง ไม่เลือกปฏิบัติ และคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ และให้ความสำคัญกับการสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงานและการใช้จ่ายงบประมาณ ตลอดจนการใช้ข้อมูลและหลักฐานในการตัดสินใจโดยยึดเสียงส่วนใหญ่เป็นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับพระประดิษฐ์ อภินนโท (นรินนอก) (2561) พบว่า ผู้บริหารเทศบาลควรมีความเมตตาและกรุณาต่อลูกน้องด้วยการใส่ใจในการดูแลประชาชนในองค์กรเสมือนหนึ่งสมาชิกในครอบครัว ให้เจ้าหน้าที่หรือประชาชนมีความสุขกับการทำงาน และทำงานอย่างเต็มความสามารถ อยากให้มีความยุติธรรมในการพิจารณาความดีความชอบให้แก่ประชาชน และเจ้าหน้าที่ควรมีความกรุณาต่อประชาชนและสนับสนุนให้สมาชิกและประชาชนในองค์กรได้ศึกษาดูงาน อบรม สัมมนาเพื่อนำความรู้มาปรับปรุงท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้นไป และเตรียมความพร้อมในการบริการประชาชน ไม่ควรเลือกปฏิบัติในการให้บริการประชาชนที่มาขอรับบริการผู้บริหารเทศบาลควรให้ความสำคัญในการให้บริการประชาชนด้วยความเต็มใจ

3.2 ฉลาดหรือปัญญา (Wisdom) พบว่า ผู้นำควรได้รับการส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวก ให้มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและหาแนวทางพัฒนาอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งมีความเห็นอกเห็นใจและไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ เน้นให้ผู้นำมีการศึกษาความรู้ด้านกฎหมาย ท้องถิ่น เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ciulla, J. B. (1995); Bass, B. M. & Steidlmeier, P. (1999) ที่ชี้ว่าผู้นำควรมีความรู้ ทัศนคติทางศีลธรรม และความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกัน แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลงที่เน้นการกระตุ้นทางปัญญาและการรับฟังความคิดเห็น (Bass, B. M., Avolio, B. J. & Goodheim, L., 1987) ซึ่งทั้งหมดสะท้อนว่าผู้นำที่ยึดจริยธรรม ใช้เหตุผล และเปิดรับความคิดเห็น จะสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใสยิ่งขึ้น.

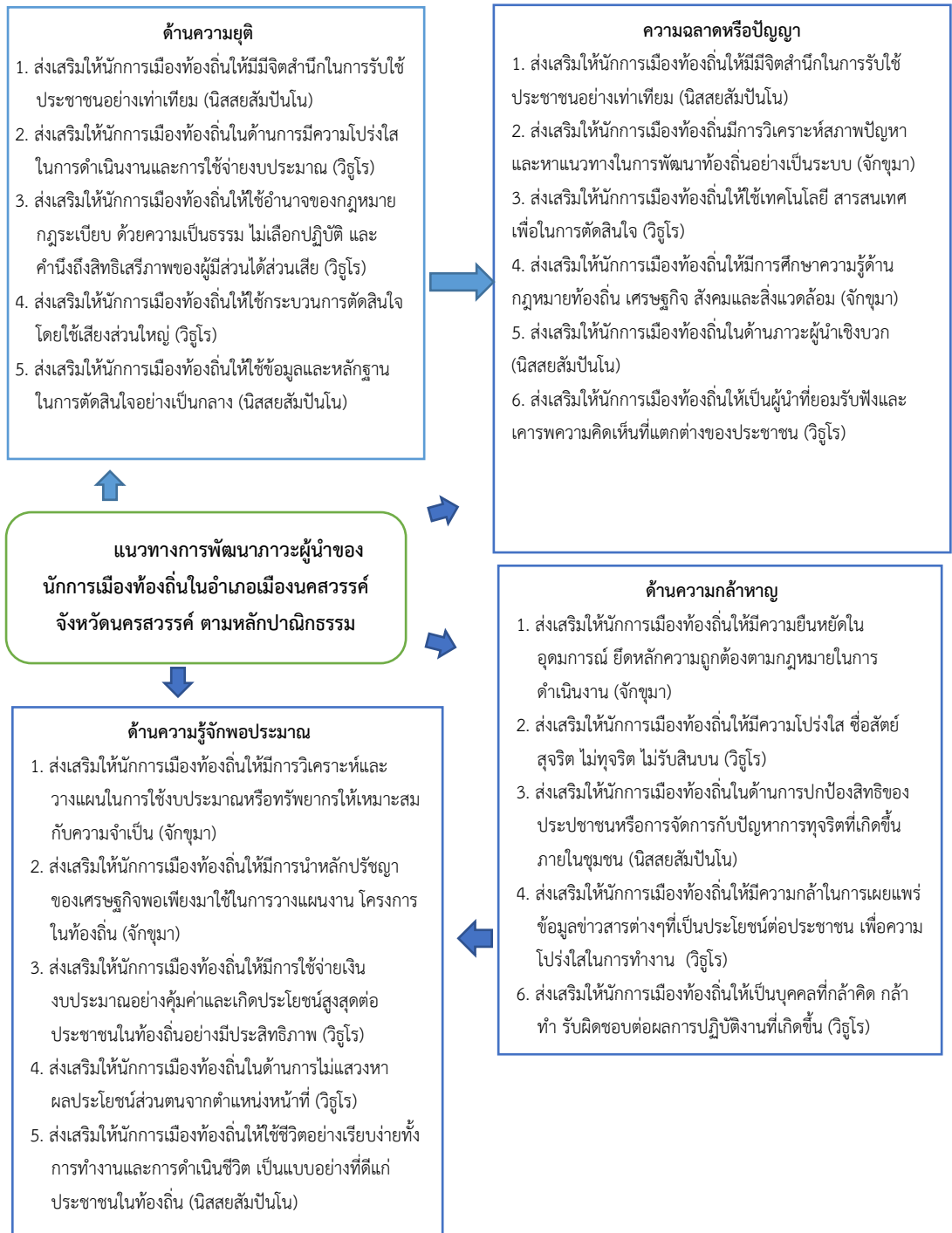
3.3 ด้านความกล้าหาญ (Courage) พบว่า ควรส่งเสริมให้ผู้นำมีความ กล้าคิด กล้าทำ รับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน โดยมีความยืนหยัดในอุดมการณ์ ยึดหลักความถูกต้องตามกฎหมาย และมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์สุจริต ไม่ทุจริต ไม่รับสินบน เน้นการ ปกป้องสิทธิของประชาชน และมีความกล้าในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนเพื่อป้องกัน

การทุจริตที่อาจเกิดขึ้นภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับพินัย วิถีสวัสดิ์ (2563) พบว่า แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานี ควรมุ่งเน้นการบูรณาการหลักธรรมาภิบาลเข้ากับการปฏิบัติหน้าที่ โดยกำหนดให้ผู้บริหารต้องควบคุมตนเองและประพฤติตนเป็นแบบอย่างทางจริยธรรม ขณะเดียวกันก็ต้องยึดหลักประโยชน์สูงสุดของประชาชน เป็นฐานในการตัดสินใจ พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับนโยบายคุณธรรมและความโปร่งใสในการบริหารงานและยึดมั่นในมาตรฐานจริยธรรมตามกฎหมาย

3.4 ด้านความรู้จักพอประมาณ (Temperance) พบว่า ผู้นำท้องถิ่นควรมีการวิเคราะห์ และวางแผนการใช้งบประมาณหรือทรัพยากรให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ต่อประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความจำเป็นเน้นการเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจากตำแหน่งหน้าที่ และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการวางแผนงานและโครงการในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับพิชญ์นิษฐา พรหมศิลป์ (2558) พบว่า ผู้นำท้องถิ่นควรมีการบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักปาปนิกรรม” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ 2) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักปาปนิกรรมกับภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักปาปนิกรรม ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรมีภาวะผู้นำและให้ความสนใจแก่ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความปรารถดีมีไมตรี
2. นักการเมืองท้องถิ่นสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ในปัจจุบันที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น
3. นักการเมืองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่
4. นักการเมืองท้องถิ่นยึดกฎระเบียบ กฎหมายของท้องถิ่นในการปฏิบัติงานสำคัญ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1. นักการเมืองท้องถิ่นควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำในท้องถิ่นและสร้างผู้นำท้องถิ่นให้กล้าคิด กล้าทำและกล้านำเสนอผลงาน และให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า
2. นักการเมืองท้องถิ่นควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเป็นไปได้อย่างมีรูปธรรมและสอดคล้องตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่นสามารถนำไปใช้ได้จริง

เอกสารอ้างอิง

พระประดิษฐ์ อภินนโท (นรินนอก). (2561). *รูปแบบภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารเทศบาลตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมีชัย ชยสีโล (ศรีกลชาญ) และคณะ. (2568). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นตำบลท่าขุนราม อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารวิจัยและวิชาการบวรพัฒน์*, 3(4), 1-20.
- พิชญ์นิฐา พรหมศิลป์ และคณะ. (2558). บทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 3(2), 146-161.
- พินัย วิธิสวัสต์ และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลเมืองในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 6(1), 430-447.
- รพีพร ธงทอง. (2561). ภาวะผู้นำและแนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับ ผู้บริหารส่วนท้องถิ่นภายใต้บริบทแห่งการเปลี่ยนแปลง. *วารสารการพัฒนาท้องถิ่น*, 13(45), 103-114.
- คันสนีย์ คำเงิน และคณะ. (2567). การประยุกต์หลักปาปนิคธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำการบริหารงานของผู้บริหารเทศบาลเมืองลำสามแก้ว อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 8(4), 70-83.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *รายงานการประเมินผลแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- เอมอร บุตนนท์. (2559). *ภาวะผู้นำกับการบริหารธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดบึงกาฬ*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิตแขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Albornoz, F., & Cabrales, A. (2013). Decentralization, political competition and corruption. *Journal of Development Economics*, 105, 103–111.
- Bass, B. M., & Steidlmeier, P. (1999). Ethics, Character, and Authentic Transformational Leadership Behavior. *The Leadership Quarterly*, 10, 181-217.

- Bass, B. M., Avolio, B. J., & Goodheim, L. (1987). Biography and the assessment of transformational leadership at the world-class level. *Journal of Management*, 13(1), 7–19.
- Ciulla, J. B. (1995). Leadership ethics: Mapping the territory. *Business Ethics Quarterly*, 5(1), 5–28.
- Transparency International. (2021). *Corruption Perceptions Index: Regional analysis – Asia Pacific*. Retrieved from <https://www.transparency.org>.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. (2nd ed.). New York : Harper & Row.

**Political Trust of People toward Local Politicians in Chum Ta Bong
Subdistrict, Chum Ta Bong District, Nakhon Sawan Province
based on Sangahavatthu 4**

Paphatsadaphon Ninman¹ and Sukanyanat Opsin²

Received: May 15, 2025

Revised: March 20, 2026

Accepted: March 27, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the levels of local political trust among people in Chum Ta Bong Subdistrict, Chum Ta Bong District, Nakhon Sawan Province; 2) to study the relationship between Sangahavattu 4 and factors affecting political trust in politicians; and 3) to propose guidelines for developing public political trust in politicians based on Sangahavattu 4. The research employed a mixed-methods approach. Quantitative data was collected from a sample of 366 individuals using a questionnaire with a reliability coefficient of 0.764, and data was analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. Qualitative data were collected through in-depth interviews with 18 key informants, and data was analyzed using descriptive content analysis. The research findings revealed that 1) the level of factors influencing public political trust in politicians based on Sangahavattu 4 was at

¹ J. D. POOL NAKHONSAWAN CO., LTD

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail paphatsadaphon480@gmail.com

the highest level overall ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.31), and the level of factors influencing public political trust in politicians was at a high level overall ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.42); 2) the relationship between Sangahavattu 4 and factors influencing political trust in politicians showed a positive and congruent relationship, with an overall moderate level (r) (0.328**); 3) guidelines for developing public political trust in politicians found that 3.1) policies should be tailored to needs, transparent, and open to public participation; 3.2) local administrative organizations should manage their operations transparently, be accountable, and adhere to good governance; 3.3) politicians should act honestly, transparently, selflessly, and responsibly; and 3.4) politicians should disclose information, be open to opinions, and respond politely.

Keywords: People's Politics, Trust, Local Politicians

ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่น ในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุ 4

ปภัสฎาภรณ์ นิลมนิ¹ และสุกัญญาณัฐ ออบสิน²

Received: May 15, 2025

Revised: March 20, 2026

Accepted: March 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความไว้วางใจทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับ ปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของนักการเมือง และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง ตามหลักสังคหวัตถุ 4 การวิจัยใช้แบบผานวิธี เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 366 คน โดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.764 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.31) และระดับปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.42) 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของ

¹ บริษัท เจ.ดี. พูลนครสวรรค์ จำกัด

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail paphatsadaphon480@gmail.com

นักการเมือง พบว่า ความสัมพันธ์ในทางบวก และคล้อยตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (r) (0.328^{**}) และ 3) แนวทางในการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง พบว่า 3.1) ควรกำหนดนโยบายตรงความต้องการ โปร่งใส และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม 3.2) อปท.ควรบริหารงานโปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดธรรมาภิบาล 3.3) นักการเมืองควรปฏิบัติตนอย่างซื่อสัตย์ โปร่งใส เสียสละ รับผิดชอบ และ 3.4) นักการเมืองควรเปิดเผยข้อมูล เปิดรับความคิดเห็น และตอบสนองอย่างสุภาพ

คำสำคัญ: การเมืองของประชาชน, ความไว้วางใจ, นักการเมืองระดับท้องถิ่น

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นคือรากฐานของประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันฝึกสอนทางการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าได้มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีส่วนได้เสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่น อันนำมาซึ่งความเสมอภาคและเสรีภาพในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในที่สุด (ชูศักดิ์ เทียงตรง, 2518) ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ที่ใช้บังคับไปแล้วพบว่ามีการร้องเรียนและตรวจพบการทุจริตคอร์รัปชันหลายรูปแบบ สอดคล้องกับ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้นำเสนอข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาประเทศไทยอยู่ในภาวะชะงักงันมาเป็นระยะเวลานาน โดยมีสาเหตุสำคัญจากปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังรากลึก ซึ่งมีปัญหาในระยะสั้น หากแต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและเชิงสถาบัน อาทิ กฎระเบียบที่ล้าสมัย ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ความอ่อนแอของหลักนิติธรรม และการบริหารจัดการภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2568) ขณะที่ผลการจัดอันดับดัชนีการรับรู้การทุจริตของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2567 (รายงานผลในปี พ.ศ. 2568) ซึ่งจัดทำโดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ พบว่า ประเทศไทยมีคะแนน CPI อยู่ที่ 34 คะแนน (จากปี 2567 ที่ได้ 35 คะแนน) จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน และอยู่ในอันดับที่ 107 จาก 180 ประเทศทั่วโลก แม้อันดับโลกจะขยับขึ้นเล็กน้อย (เพราะประเทศอื่นคะแนนร่วงหนักกว่า) แต่คะแนนดิบของไทยลดลง สะท้อนว่าความเชื่อมั่นของนักลงทุนและผู้เชี่ยวชาญต่อความโปร่งใสไทย

แย่ง โดยเฉพาะในมิติการแข่งขันทางธุรกิจที่คะแนนลดลงอย่างเห็นได้ชัด (Transparency International, 2025) นอกจากนี้ องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย) หรือ ACT ได้มีการระบุถึงสถานการณ์ด้านการทุจริตในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2568 ว่ามีความซับซ้อนและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความเชื่อมโยงระหว่าง “ทุนเทระดับโลก” กับ “เจ้าหน้าที่รัฐไทย” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการทุจริตที่เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของโลกสมัยใหม่ ประเด็นสำคัญประการแรก คือ การเกิดขึ้นของส่วยและสินบนในรูปแบบที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและสกุลเงินดิจิทัลเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้กระบวนการจ่ายและรับสินบนมีความซับซ้อนมากขึ้น ประการที่สอง คือ การทุจริตเชิงนโยบาย ซึ่งมีการตั้งข้อสังเกตถึงนโยบายประชานิยมบางประการที่ขาดความโปร่งใสในการใช้งบประมาณแผ่นดิน รวมถึงการออกแบบนโยบายที่อาจเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มทุนขนาดใหญ่ มากกว่าการตอบสนองต่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวม อันสะท้อนถึงปัญหาการแทรกแซงของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะ อย่างไรก็ตาม แม้กลไกการตรวจสอบจากภาครัฐจะถูกมองว่ายังมีความอ่อนแอและข้อจำกัดในหลายด้าน แต่ในขณะเดียวกัน ภาคประชาชนและสื่อมวลชนกลับมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในการติดตามตรวจสอบการทุจริต โดยมีความตื่นตัวและเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็ง (THE STANDARD TEAM, 2568) จากปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมดจะเห็นได้ว่าภาพลักษณ์ของการทุจริตในภาครัฐที่ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

การเลือกตั้งท้องถิ่นเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความชอบธรรมผู้บริหารท้องถิ่นและคุณภาพประชาธิปไตย โดยพิจารณาจากระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนและความเข้มข้นของการแข่งขันทางการเมือง ซึ่งผลการเลือกตั้งสะท้อนการตอบสนองของประชาชนต่อนโยบายผู้สมัคร และนำไปสู่การปรับทิศทางนโยบายท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากขึ้น (Colin Rallings and Michael Thrasher, 1997) ปัจจุบันการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลยังขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถพัฒนาท้องถิ่นได้ตามเป้าหมายของการกระจายอำนาจ ส่งผลให้ประชาชนเกิดความไม่เชื่อมั่นต่อกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นและระบบการเมืองโดยรวม ทั้งนี้ ประชาธิปไตยที่ยั่งยืนจำเป็นต้องมีความชอบธรรมและการสนับสนุนจากประชาชน หากกระบวนการเมืองไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมนำไปสู่ความเสื่อมศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้ ปัญหาการเมืองไทยที่เรื้อรัง ได้แก่ การขาดการมี

ส่วนร่วมของประชาชน ความขัดแย้งในสังคม และการขาดจริยธรรมของนักการเมือง โดยเฉพาะการทุจริตและการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและการบริหารท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (พระสมุห์ยุทธนา ญาณเมธี (สุภาติ), 2559)

ปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) และการขาดจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมืองท้องถิ่น นับเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเป็นธรรม ความโปร่งใส และความอิสระของสังคมไทย (ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2558) ปรากฏการณ์ดังกล่าวมิได้ส่งผลเพียงต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่ยังบั่นทอนโอกาสในการพัฒนาชุมชน และทำให้การจัดบริการสาธารณะไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของปัญหาดังกล่าว คือ ความไม่ต่อเนื่องและความคลุมเครือของนโยบายการกระจายอำนาจตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ซึ่งทำให้เกิดความสับสนในทางปฏิบัติระหว่างหน่วยงานส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้การกระจายอำนาจขาดเอกภาพ และไม่สามารถบรรลุเจตนารมณ์ของการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง (วีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ, 2558)

ภายใต้บริบทดังกล่าว “ความไว้วางใจทางการเมือง” กลายเป็นตัวแปรเชิงคุณค่าที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเสถียรภาพของระบบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น ความไว้วางใจมิได้เป็นเพียงความรู้สึกเชิงจิตวิทยาของประชาชนต่อผู้นำทางการเมืองเท่านั้น หากแต่ยังถือเป็น ทูตทางสังคม ที่ทำให้ระบบการเมืองสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีความชอบธรรมและมีประสิทธิภาพ หากประชาชนขาดความไว้วางใจต่อผู้นำและสถาบันทางการเมือง ย่อมนำไปสู่การต่อต้าน การไม่ให้ความร่วมมือ และอาจพัฒนาไปสู่ความขัดแย้งในระดับโครงสร้างของสังคม (Kornhauser, W., 1960) ในระดับท้องถิ่น ความไว้วางใจทางการเมืองมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในสามมิติ ได้แก่ 1) เป็นรากฐานของความชอบธรรมในการใช้อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น 2) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานผ่านความร่วมมือของประชาชน และ 3) ทำหน้าที่เป็นกลไกลดความขัดแย้งในช่วงที่ต้องดำเนินนโยบายที่อ่อนไหวหรือเผชิญวิกฤต

งานวิจัยนี้จึงมิได้มุ่งศึกษาเพียงปัญหาเชิงโครงสร้างด้านการทุจริตหรือผลประโยชน์ทับซ้อนเหมือนงานศึกษาที่ผ่านมา หากแต่ให้ความสำคัญกับกลไกเชิงคุณค่าในการฟื้นฟูระบบการเมืองท้องถิ่น ผ่านการสร้าง ความไว้วางใจทางการเมืองโดยอาศัยกรอบแนวคิดทางพุทธศาสนา คือ

หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อุตถจริยา และสมานัตตมา มาเป็นเครื่องมือเชิงจริยธรรมในการพัฒนาพฤติกรรมของนักการเมืองท้องถิ่นในบริบทตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ การประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4 ในงานวิจัยนี้ มีได้มองในมิติศีลธรรมเชิงอุดมคติเท่านั้น หากแต่พัฒนาเป็นกรอบเชิงปฏิบัติในการสร้างความไว้วางใจ เช่น การให้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรม (ทาน) การสื่อสารอย่างจริงใจและโปร่งใส (ปิยวาจา) การลงมือแก้ปัญหาที่ตรงจุด (อุตถจริยา) และการปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเสมอภาค (สมานัตตมา) ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นปัจจัยที่สามารถแปลงเป็นพฤติกรรมทางการเมืองที่ตรวจสอบได้ในเชิงประจักษ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความไว้วางใจทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสังคหวัตถุ 4
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ซึ่งผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาวรรณกรรมเอกสาร

1.1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักหลักสังคหวัตถุ 4 แนวคิดความไว้วางใจทางการเมือง ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และแนวคิดเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นรวมถึงกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

1.2 วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน ประกอบด้วย 1) ด้านพฤติกรรมนักการเมือง 2) ด้านนโยบาย 3) ด้าน

การสื่อสารทางการเมือง และ 4) ด้านการบริหารงานของท้องถิ่น (อปท.) ตลอดจนแนวปฏิบัติที่ใช้ในการมีส่วนร่วมในบริบทอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเปรียบเทียบแลประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วน Likert 5 ระดับ เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล โดยแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.80 - 1.00 ทุกข้อและมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.764 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป หรือผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตพื้นที่ในอำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 19,431 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, T., 1973) ได้จำนวน 395 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การแจกแบบสอบถาม

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างหลักกฏนาธรรมสัมปทาน 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 เครื่องมือวิจัย ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 18 รูป/คน ซึ่งคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 1) นักวิชาการด้านหลักพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป 2) นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 5 คน 3) ด้านผู้นำองค์กรท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 5 คน และ 4) ด้านประชาชน จำนวน 5 คน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แนวคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ซึ่งออกแบบให้ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาความไว้วางใจ

ทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุ 4

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการถอดความ (Transcription) จากบทสัมภาษณ์ นำมาจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์เชิงแนวคิดเพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับปัจจัยที่มีผลต่อผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.31) และระดับปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.42) ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ระดับปัจจัยที่มีผลต่อผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในภาพรวมแต่ละด้าน (n = 366)

ข้อ	ปัจจัยที่มีผลต่อผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองตามหลักสังคหวัตถุ 4	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านทาน (การให้สิ่งของแก่คนที่ควรให้)	4.48	0.41	มาก
2	ด้านปิยวาจา (การเจรจาด้วยถ้อยคำน่ารัก)	4.52	0.43	มากที่สุด
3	ด้านอรรถจริยา (ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น)	4.52	0.43	มากที่สุด
4	ด้านสมานัตตตา (ความเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย)	4.58	0.52	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.52	0.31	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ระดับปัจจัยที่มีผลต่อผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.31

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สูงที่สุด ความไว้วางใจทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน ด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.52 รองลงมา ความไว้วางใจทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน ด้านด้านปียวจา และด้านด้านอรรถจริยา อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน $\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.43 และระดับต่ำที่สุด คือ ความไว้วางใจทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน ด้านทาน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.41

ตารางที่ 2 ระดับปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมแต่ละด้าน

(n = 366)

ข้อ	ปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านพฤติกรรมนักการเมือง	4.50	0.48	มาก
2	ด้านนโยบาย	4.47	0.94	มาก
3	ด้านการสื่อสารทางการเมือง	4.54	0.88	มากที่สุด
4	ด้านการบริหารงานของท้องถิ่น (อปท.)	4.48	0.40	มาก
รวมเฉลี่ย		4.50	0.42	มาก

จากตารางที่ 2 ระดับปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.42 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สูงที่สุด ด้านการสื่อสารทางการเมือง อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.88 รองลงมา ด้านพฤติกรรมนักการเมือง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.48 รองลงมา ด้านการบริหารงานของท้องถิ่น (อปท.) อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.40 และต่ำที่สุด ด้านนโยบาย อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.94

2. ความสัมพันธ์ระหว่างด้านหลักสังคหวัตถุ 4 กับ ปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง Pearson Correlation (r) (0.328^{**}) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของอัตถจริยา (X_3) กับด้านการบริหารงานของท้องถิ่น (อปท.) (Y_4) มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.449^{**}$) รองลงมาได้แก่ คู่ของทาน (X_1) กับด้านการบริหารงานของท้องถิ่น (อปท.) (Y_4) ค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.440^{**}$) และน้อยที่สุด ได้แก่ คู่ของทาน (X_1) กับด้านนโยบาย (Y_2) ค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.008^{**}$)

3. แนวทางการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า

3.1. ด้านนโยบาย

1) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะกำหนดนโยบายที่ตอบโจทย์ประชาชนอย่างแท้จริง โดยศึกษาปัญหาและความต้องการเชิงลึก เข้าใจบริบทพื้นที่ และออกแบบนโยบายที่สามารถปฏิบัติได้จริง

2) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะนำเสนอนโยบายอย่างชัดเจนและโปร่งใส เปิดเผยงบประมาณ วิธีดำเนินงาน และสามารถติดตามประเมินผลได้

3) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะสื่อสารนโยบายอย่างต่อเนื่องและจริงใจ เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและปรับนโยบายตามสถานการณ์

4) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะยึดมั่นในคำมั่นสัญญา ปฏิบัติตามนโยบายที่หาเสียงไว้ และชี้แจงเหตุผลอย่างตรงไปตรงมาหากมีข้อจำกัด

5) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการออกแบบและนำนโยบายไปปฏิบัติจริงผ่านเวทีประชาคมหรือคณะกรรมการชุมชน

3.2 ด้านการบริหารงานของท้องถิ่น (อปท.)

1) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะบริหารงานด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม

2) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะยึดหลักธรรมาภิบาล เชื่อสัจย์ ไม่แสวงหาประโยชน์ส่วนตน และตัดสินใจบนพื้นฐานผลประโยชน์ส่วนรวม

3) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะบริหารด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียม ให้บริการประชาชนทุกกลุ่มโดยไม่เลือกปฏิบัติ และรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

3.3 ด้านพฤติกรรมนักการเมือง

1) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะแสดงความซื่อสัตย์ เสียสละ และมุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน

2) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะเปิดเผยข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณ และยอมรับการตรวจสอบจากประชาชน

3) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะมีความรับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจ และแยกผลประโยชน์ส่วนตัวออกจากผลประโยชน์สาธารณะ

4) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะใช้คำพูดสุภาพ ตรงไปตรงมา รับฟังความคิดเห็น และสื่อสารอย่างจริงจังตามหลักปิยะวาจา

3.4 ด้านการสื่อสารทางการเมือง

1) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างโปร่งใส และเข้าถึงได้ง่ายผ่านสื่อที่เหมาะสมกับชุมชน

2) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เป็นกันเอง และเหมาะสมกับทุกกลุ่มประชาชน

3) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะสร้างช่องทางการสื่อสารสองทาง เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วม

4) นักการเมืองระดับท้องถิ่นควรที่จะตอบสนองต่อข้อร้องเรียนและคำถามอย่างรวดเร็ว สุภาพ และรายงานผลการแก้ไขอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลจากการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่มีผลต่อผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบงในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.31 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สูงที่สุด ความไว้วางใจทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนด้านสมานัตตตา อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.52 รองลงมา ความไว้วางใจทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน ด้านด้านปิยวาจา และด้านด้านอัตถจริยา อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน $\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.43 และต่ำที่สุด ความไว้วางใจทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชน ด้านทาน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.41 ทั้งนี้เพราะ ประชาชนเกิดความไว้วางใจต่อนักการเมืองจากการบริหารที่ตรงไปตรงมา มุ่งประโยชน์ส่วนรวม และสามารถแก้ปัญหาได้จริง โดยให้ความสำคัญกับการลงพื้นที่และการปฏิบัติ (อัตถจริยา) มากกว่าคำพูด ขณะที่การให้ความช่วยเหลือ (ทาน) ต้องตั้งอยู่บนความจำเป็นและความยุติธรรมจึงจะสร้างความศรัทธาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับพระกฤษฎา กิตติปญโญ (สังคา) (2566) พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของ นักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อจำแนก เป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ด้านสมานัตตตา ($\bar{X} = 4.06$) รองลงมา คือ ด้านอัตถจริยา ($\bar{X} = 4.04$) และน้อยที่สุด ด้านทาน ($\bar{X} = 3.96$) ตามลำดับ และระดับปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.42) ซึ่งสอดคล้องกับพระไกรสร สุมโน (กันมา) และคณะ (2564) พบว่า ระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดเลย โดยภาพรวม อยู่ใน

ระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) และสอดคล้องกับไพบูลย์ สุขเจตน์ (2563) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$)

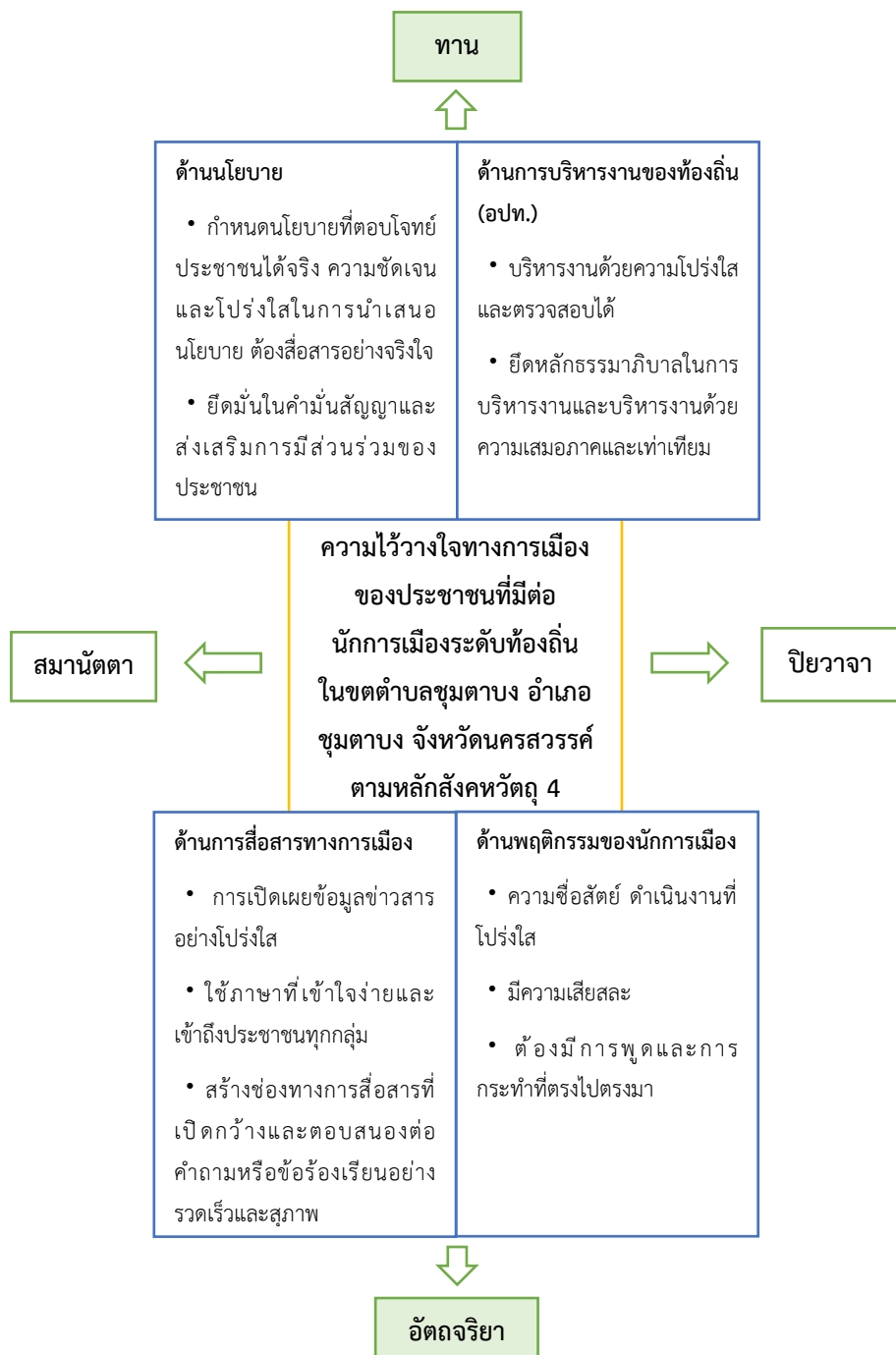
2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างด้านหลักสังคหวัตถุ 4 กับปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง Pearson Correlation (r) (0.328^{**}) ซึ่งไม่สอดคล้องกับธนภฤต ชัยเทวะกุล (2567) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีความสัมพันธ์เชิงบวก ในระดับสูง ($r=0.811^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กล่าวคือ หลักสังคหวัตถุ 4 สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในการเป็นผู้ให้ที่ดีและสื่อสารที่เกิดประโยชน์ ประพฤติตนเป็นแบบอย่าง วางตนเสมอต้นเสมอปลาย น่าศรัทธา

3. แนวทางการพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า ควรมุ่งเน้นการกำหนดนโยบายที่ตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง มีความชัดเจน โปร่งใส และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบและติดตามผล ควบคู่กับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส เสมอภาค และยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ อีกทั้งนักการเมืองต้องแสดงพฤติกรรมที่รับผิดชอบ เสียสละ แยกผลประโยชน์ส่วนตนออกจากผลประโยชน์สาธารณะ และสื่อสารกับประชาชนอย่างเปิดเผย เป็นกันเอง และตอบสนองต่อข้อร้องเรียนอย่างจริงจัง ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความไว้วางใจทางการเมืองอย่างยั่งยืนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของประชาชน จะเห็นว่าการเมืองท้องถิ่นที่ได้ใจประชาชนเพราะลงพื้นที่มีกิจกรรมที่ร่วมสนับสนุน ซึ่งสอดคล้องกับธนภฤต ชัยเทวะกุล (2567) พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นที่ได้ใจประชาชนเพราะลงพื้นที่มีกิจกรรมที่ร่วมสนับสนุน มีปัญหาที่เข้าไปช่วยแก้ไข เป็นแบบอย่างในการประพฤติและปฏิบัติตามกฎของส่วนรวม มีการสื่อสารกับประชาชน การเป็นคนกลางในการสื่อสารระหว่างประชาชนกับหน่วยงานราชการ หรือเครือข่ายในพื้นที่ รวมถึงส่งเสริมการพัฒนา

ท้องถิ่นให้มีศักยภาพเป็นเมืองที่สมบูรณ์ในอนาคต นักการเมืองท้องถิ่นมีภาระหน้าที่ที่ต้องทำตามกฎหมาย และบทบาทการเป็นผู้นำทางสังคม การมีหน้าที่ปกครองดูแลประชาชนในท้องถิ่นฐานเสียง การดูแลผลประโยชน์ ดูแลทุกข์ สุขของประชาชน ตลอดจนการพัฒนาการดูแลให้เกิดความสงบเรียบร้อย

องค์ความรู้ใหม่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในเขตตำบลชุมตาบง อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นแนวทางสำคัญจากข้อค้นพบที่ได้รับ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในรูปแบบแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านจริยธรรม และความรับผิดชอบของนักการเมืองท้องถิ่น โดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นและข้อบัญญัติท้องถิ่น เพื่อให้การการเมืองปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับอย่างเคร่งครัด มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และยึดประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ

2. สภาท้องถิ่นและฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายด้านการสื่อสารสาธารณะ โดยจัดทำแผนประชาสัมพันธ์โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างโปร่งใส ชี้แจงข้อมูลตามข้อเท็จจริงของสถานการณ์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและลดความกังวลของประชาชน

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายการสื่อสารเชิงรุก โดยพัฒนาช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การประชุมประชาคม การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ทางการ และศูนย์รับเรื่องร้องเรียน เพื่อให้ข้อมูลทันต่อเหตุการณ์ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

4. ฝ่ายบริหารและสภาท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายความร่วมมือระหว่างนักการเมืองท้องถิ่นกับหน่วยงานในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยบูรณาการการทำงานด้านนโยบาย กิจกรรม และโครงการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่น มุ่งรักษาผลประโยชน์ของประชาชนและส่วนรวม พร้อมทั้งกำหนดกลไกตรวจสอบถ่วงดุล เพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำท้องถิ่นที่ได้จากผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้กำหนดเป็นนโยบายหรือบรรจุไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยจัดโครงการอบรม พัฒนาศักยภาพ และเวทีสร้างผู้นำชุมชน เพื่อส่งเสริมให้นักการเมืองท้องถิ่นและผู้นำชุมชนมีความกล้าคิด กล้าตัดสินใจ และกล้านำเสนอแนวทางพัฒนาพื้นที่

2. ฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานในสังกัด สามารถนำข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำท้องถิ่นที่ได้จากผลการวิจัยครั้งนี้ไปกำหนดเป็นแนวทางในการจัดทำโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็น การประชุมประชาคม หรือการรับฟังข้อเสนอแนะจากประชาชน เพื่อให้โครงการมีความเป็นไปได้อย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ เทียงตรง. (2518). *การบริหารการปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนกฤต ชัยเทวะกุล. (2567). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมบทบาทนักการเมืองท้องถิ่นในเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง*. (ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2558). ปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนในการเมืองการปกครองท้องถิ่นไทย. *สัททอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทสม.)*, 21(2), 1-16.
- พระกฤษฎา กิตติปัญญา (สังคา). (2566). *ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย*. (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระไกรสร สุมโน (กันมา) และคณะ. (2564). ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดเลย. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 6(1), 120-133.
- พระสมุห์ยุทธนา ญาณเมธี (สุภาดี). (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตแม่เอย จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 7(4), 105-117
- ไพบุลย์ สุขเจตน์. (2563). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี*. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ และคณะ. (2558). *15 ปี การกระจายอำนาจของไทย: สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย*. กรุงเทพฯ ฯ : ศูนย์ส่งเสริมนวัตกรรมการบริหารท้องถิ่น

- สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.). (2568). ป.ป.ช. เผยองค์การเพื่อความโปร่งใสนานาชาติประกาศผลดัชนีการรับรู้การทุจริต (CPI) ประจำปี 2567 ประเทศไทย ได้ 34 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 107 ของโลก เข้าถึงได้จาก <https://www.nacc.go.th/categorydetail/20180831184638361/20250211151004?>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2568). ปลดล็อกอนาคต! สศช. ชี้ทางออกประเทศไทยต้อง “กล้า” ยกเครื่องโครงสร้างครั้งใหญ่ สร้างความหวังคนทั้งชาติ เข้าถึงได้จาก <https://www.nesdc.go.th/nesdc26092568/>.
- Kornhauser, W. (1960). *The politics of mass society*. London : Routledge & Kegan Paul.
- Rallings, C., & Thrasher, M. (1997). The local elections. *Parliamentary Affairs*, 50(4), 681–692.
- The Active. (2568). ACT เปิด 10 ข่าวคอร์รัปชันแห่งปี 2568 จับตา “3 กรณีใหญ่ 6 เรื่องร้อน”. เข้าถึงได้จาก <https://theactive.thaipbs.or.th/news/corruption-20251225>.

Strengthening Reconciliatory Political Ideology Based on Pancasila and Pancadhamma of Ban Taluk Khoi Nam Community, Khao Chon Kan Sub-district, Mae Wong District, Nakhon Sawan Province

Bandit Thongsanthia¹ and Sayam Dampreede²

Received: May 25, 2025

Revised: March 20, 2026

Accepted: March 27, 2026

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the level of strengthening reconciliatory political ideology based on Pancasila and Pancadhamma of Ban Taluk Khoi Nam Community, Khao Chon Kan sub-district, Mae Wong district, Nakhon Sawan province; 2) to analyze the relationship between Pancasila and Pancadhamma of Ban Taluk Khoi Nam Community and strengthening reconciliatory political ideology based on Pancasila and Pancadhamma of Ban Taluk Khoi Nam Community; and 3) to propose guidelines for developing strengthening reconciliatory political ideology based on Pancasila and Pancadhamma of Ban Taluk Khoi Nam Community. The research employed a mixed-methods approach. Quantitative research collected data from a sample of 350 people using questionnaires, analyzed using descriptive statistics and Pearson correlation coefficient. Qualitative research collected data from 20 key informants through in-depth interviews. The research

¹ Department of Provincial Administration

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: banditwiriya @gmail.com., Tel. 090-205-9035

findings revealed that 1) the overall level of strengthening reconciliatory political ideology based on Pancasila and Pancadhamma of Ban Taluk Khoi Nam Community was high with a mean of $\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.39; 2) the overall relationship between Pancasila and Pancadhamma and strengthening reconciliatory political ideology based on Pancasila and Pancadhamma of Ban Taluk Khoi Nam Community had a Pearson correlation coefficient of 0.696; 3) the guidelines to strengthen reconciliatory political ideology based on Pancasila and Pancadhamma of Ban Taluk Khoi Nam Community included 1) Truth: cultivating honesty, promoting transparency, providing opportunities for honest expression, and establishing a secure complaint and monitoring system within the community; 2) Justice: having fair and transparent rules, avoiding discrimination, providing opportunities for everyone to participate, encouraging people to speak out against injustice, and protecting the rights of community members equally; and 3) Compassion: cultivating volunteerism, mutual assistance, sharing, and not abandoning anyone, and providing opportunities for everyone to participate and building a culture of compassion in the community; and 4) Peace: promoting polite communication, listening to each other, resolving conflicts peacefully, and opposing all forms of violence in the community.

Keywords: Strengthening, Pancasila and Pancadhamma, Political Ideology

การเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม ของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอม่วงก่ จังหวัดนครสวรรค์

บัณฑิต ธงสันเทียะ¹ และสยาม คำปรีดา²

Received: May 25, 2025

Revised: March 20, 2026

Accepted: March 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอม่วงก่ จังหวัดนครสวรรค์ 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักเบญจศีลเบญจธรรมกับการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 รูป/คน ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ $\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.39 2) ความสัมพันธ์ของตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมกับการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ โดยภาพรวม มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันคอร์เลชัน เท่ากับ 0.696** 3) แนวทางในการเสริมสร้าง

¹ กรมการปกครอง

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: banditwiriya @gmail.com., Tel. 090-205-9035

อุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของชุมชนบ้าน ตลุกข่อยน้ำ ประกอบไปด้วย 3.1) ความจริง คือ การปลูกฝังความซื่อสัตย์ สร้างความโปร่งใส เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา และมีระบบตรวจสอบ-ร้องเรียนที่ปลอดภัยในชุมชน 3.2) ความยุติธรรม คือ การมีกติกาที่เป็นธรรม โปร่งใส ไม่เลือกปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม กล้าพูดความไม่เป็นธรรม และคุ้มครองสิทธิของคนในชุมชนอย่างเท่าเทียม 3.3) ความเมตตา คือ การปลูกฝังจิตอาสา การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แบ่งปัน ไม่ทอดทิ้งกัน เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม และสร้างวัฒนธรรมความเอื้ออาทรในชุมชน และ 3.4) สันติภาพ คือ การส่งเสริมการสื่อสารอย่างสุภาพ การรับฟังกัน การแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และการต่อต้านความรุนแรงทุกรูปแบบในชุมชน

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง, เบญจศีลเบญจธรรม, อุดมการณ์ทางการเมือง

บทนำ

จากสภาพสังคมในปัจจุบัน วิถีชีวิตของคนในชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมและคุณภาพชีวิต อาทิ การขาดความโอปปาติกะ ความสามัคคี และความปรองดอง ดังนั้น เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเฝ้าระวังและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยการน้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ซึ่งโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 นับเป็นรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอย่างมีระเบียบและสันติ เป็นแนวทางสำคัญในการสร้างสังคมตามวิถีพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาสาทร ธมฺมาทโร, 2560) ดังที่ คัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปญจกนิบาต พรธนาถึง ศีล 5 ว่าเป็นธรรมเป็นเหตุให้ถูกเชิญไปอยู่ในสวรรค์ความว่า “ศีลเป็นหลักปฏิบัติเรียกว่า สิกขาบท ดังที่คัมภีร์ที่ขนิทายปาฏิภวรรค ระบุว่า สิกขาบท 5 อย่างอันเป็นธรรมซึ่งเป็นเหตุให้ถูกเชิญไปอยู่ในสวรรค์ ประกอบด้วย 1) ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องจเว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) อทินนาทานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องจเว้นจากการลักทรัพย์ 3) กาเมสุมิฉฉาจาร เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องจเว้นจากการประพฤติดิฉินในกาม 4) มุสาวาทา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องจเว้นจากการพูดเท็จ และ 5) สุราเมยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องจเว้นจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

โครงการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เกิดขึ้นจากสถานการณ์สังคมไทยที่เผชิญปัญหาหลากหลาย อาทิ การกระทำผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรม สิ่งเสพติด อบายมุข การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความแตกแยกทางความคิดและการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ซึ่งล้วนสะท้อนถึงการขาดสติและจิตสำนึกด้านศีลธรรม ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งในสังคม คณะสงฆ์โดยเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชมิ่งคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช จึงมีดำริให้ส่งเสริมการน้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อเสริมสร้างความสงบ สันติสุข และความสามัคคีของคนในชาติ โดยให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันขับเคลื่อนโครงการจากระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ทั้งนี้ หลักศีล 5 ถือเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติ เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน และดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและเกื้อกูลกัน (สำนักงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5, 2556)

การขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ของจังหวัดนครสวรรค์ ดำเนินการโดยคณะสงฆ์ร่วมกับผู้แทนระดับจังหวัด และหัวหน้าส่วนราชการ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนในระดับอำเภอและตำบล เพื่อเสริมสร้างบทบาทความร่วมมือระหว่างวัดและชุมชนอย่างยั่งยืน พร้อมกำหนดนโยบายให้ทุกอำเภอ รายงานผลการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในโครงการ “วัด ประชา รัฐ สร้างสุข” และโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ซึ่งมุ่งขยายผลสู่หมู่บ้านศีลธรรมใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การแก้ไข ปัญหาความยากจน 2) การส่งเสริมภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพ 3) จิตอาสาเพื่อสังคม 4) การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง และ 5) นโยบายหรือโครงการสำคัญในพื้นที่ (สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดนครสวรรค์, 2567)

ในระดับอำเภอแม่วงก์ คณะสงฆ์ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชน และภาคเอกชน ได้ดำเนินการขับเคลื่อนโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยตำบลเขาชนกัน ประกอบด้วย 17 หมู่บ้าน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย จำนวน 5 แห่ง และสำนักสงฆ์ 12 แห่ง ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจของชุมชน (องค์การบริหาร ส่วนตำบลเขาชนกัน, 2567) ทั้งนี้ ตำบลเขาชนกันได้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ครบทั้ง 17 หมู่บ้าน ตามนโยบายของมหาเถรสมาคม โดยเฉพาะชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ซึ่งประกอบด้วยหมู่ที่ 4

หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 12 มีวัดจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ วัดเทพสวรรค์สีมาราม วัดกลางพรหมนิมพลี และวัดวิสุทธิวิทยาราม ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในระดับชุมชน

จากปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์นับเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความเปราะบางของชุมชน อย่างไรก็ตาม ปัญหาความขัดแย้งเชิงอุดมการณ์ในปัจจุบันมักถูกแก้ไขผ่านกระบวนการทางกฎหมายหรือโครงสร้างอำนาจ ซึ่งบ่อยครั้งไม่สามารถเข้าถึงความไว้วางใจในระดับจิตสำนึกได้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการนำหลัก “เบญจศีล และเบญจธรรม” มาเป็นเครื่องมือเชิงจริยธรรมในการขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งเป็นมิติที่งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมองข้ามในการเชื่อมโยง “หลักธรรมพื้นฐาน” เข้ากับ “พฤติกรรมพลเมืองในวิถีประชาธิปไตย” อย่างเป็นรูปธรรม การศึกษาในพื้นที่ชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีบริบทเฉพาะตัวในการบูรณาการสถาบันทางศาสนา เข้ากับวิถีชีวิตชาวบ้านอย่างเหนียวแน่น โดยผู้วิจัยมุ่งนำเสนอแง่มุมใหม่ของการศึกษาอื่นยังไม่ได้ลงลึก นั่นคือการวิเคราะห์ว่าหลักเบญจศีลเบญจธรรมมิได้เป็นเพียงข้อปฏิบัติส่วนบุคคล แต่สามารถทำหน้าที่เป็น “สัญญาประชาคม” ที่ช่วยจัดความสัมพันธ์ทางการเมืองในชุมชนให้เกิดความโปร่งใส และลดการใช้วาทะสร้างความเกลียดชังผ่านกลไกทางวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่เดิม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักเบญจศีลเบญจธรรมกับการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม โดยจากการแจกแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.952 กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Taro Yamane จากจำนวนประชากรทั้งหมด 2,749 คน ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 (Yamane, T., 1987) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 350 คน จากจากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้วิธีการการสุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบหลายขั้นตอน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและตัวแทนชุมชน แบ่งเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้ 1) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน 2) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน 3) กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 4 คน 4) ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 4 คน 5) ประชาชนชุมชน จำนวน 4 คน และ 6) ผู้แทนประชาชน จำนวน 4 คน รวมจำนวน 20 รูป/คน ในครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอแม่वंก จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. 0.39) และระดับการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิง

สมานฉันท์ตามแนวคิดของ Lederach โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.49, S.D. 0.47) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ระดับการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอม่วงก้ง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม

(n = 350)

หลักเบญจศีลเบญจธรรม	ระดับความเห็น		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. เมตตากรุณา	3.62	0.64	มาก
2. สัมมาอาชีวะ	3.51	0.70	มาก
3. กามสังวร	3.54	0.55	มาก
4. สัจจะ	3.30	0.51	ปานกลาง
5. สติสัมปชัญญะ	3.61	0.47	มาก
รวมเฉลี่ย	3.52	0.39	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอม่วงก้ง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X}$ = 3.52, S.D. 0.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประเด็นที่ได้รับความเห็นมากที่สุด คือ เมตตากรุณา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X}$ = 3.62, S.D. 0.64 ประเด็นที่ได้รับความเห็นรองลงมา คือ สติสัมปชัญญะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X}$ = 3.61, S.D. 0.47 กามสังวร มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X}$ = 3.54, S.D. 0.55 และประเด็นที่ได้รับความเห็นน้อยที่สุด คือ สัจจะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X}$ = 3.30, S.D. 0.51

ตารางที่ 2 ระดับการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามแนวคิดของ Lederach ของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอม่วงก้ง จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม

(n = 350)

การเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์	ระดับความเห็น		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ความจริง	3.42	0.58	ปานกลาง
2. ความยุติธรรม	3.56	0.51	มาก
3. ความเมตตา	3.66	0.61	มาก
4. สันติภาพ	3.32	0.64	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	3.49	0.47	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามแนวคิดของ Lederach ของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอม่วงก้ง จังหวัดนครสวรรค์ ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D. 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประเด็นที่ได้รับความเห็นมากที่สุด คือ ด้านความเมตตา มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.66$, S.D. 0.61 ประเด็นที่ได้รับความเห็นรองลงมา คือ ด้านความยุติธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.56$, S.D. 0.51 และประเด็นที่ได้รับความเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านสันติภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.32$, S.D. 0.64

2. ความสัมพันธ์ของหลักเบญจศีลเบญจธรรมกับการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอม่วงก้ง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง Pearson Correlation (r) (0.696**) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของสัจจะ คือ การรักษาความสัตย์ ซื่อตรงในกาย วาจาใจ (X4) กับด้านความจริง (Y1) มีความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.584^{**}$) รองมา ได้แก่ คู่ของสติสัมปชัญญะ คือ ความระลึกได้และความรู้ตัวอยู่เสมอ (X5) กับด้านความจริง (Y1) มีความสัมพันธ์อยู่ที่ $r = 0.560^{**}$ และน้อยที่สุด ได้แก่

ของกามสังวร คือ การสำรวมในกาม รู้จักพอใจในคู่ครอง (X3) กับด้านความยุติธรรม(Y2) มีความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.241^{**}$)

3. แนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอแม่วงก์ จังหวัดนครสวรรค์พบว่า ควรยึดหลักเบญจศีลเบญจธรรมเป็นฐานสำคัญ ได้แก่ หลักเมตตา กรุณา หลักสัมาอาชีวะ หลักสัจจะ หลักสติสัมปชัญญะ และหลักกามสังวร โดยกำหนดแนวทางการส่งเสริมใน 4 ด้าน ดังนี้

1. *ด้านสันติภาพ (Peace)* มุ่งส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ลดความขัดแย้ง และสร้างวัฒนธรรมสันติวิธีในชุมชน โดยมีแนวทางการส่งเสริม ได้แก่

1.1 ส่งเสริมการสื่อสารอย่างสันติ ให้ประชาชนใช้ถ้อยคำสุภาพ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

1.2 บูรณาการการให้ความรู้เรื่องสันติภาพในโรงเรียนและศาสนสถาน เพื่อปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก

1.3 ส่งเสริมการแก้ไขความขัดแย้งด้วยกระบวนการไกล่เกลี่ย โดยใช้ผู้นำหรือบุคคลกลางของชุมชน

1.4 หนุนเสริมต่อต้านความรุนแรงทุกรูปแบบ ทั้งทางร่างกาย วาจา และจิตใจ

2. *ด้านความจริง (Truth)*

2.1 มุ่งสร้างสังคมที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์ โปร่งใส และรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยมีแนวทางการส่งเสริม

2.2 ปลูกฝังคุณธรรมเรื่องความซื่อสัตย์ในครอบครัว เริ่มจากการอบรมลูกหลานให้รักความจริง

2.3 จัดให้มีระบบตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อสร้างความโปร่งใส

2.4 ส่งเสริมให้ประชาชนกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ โดยไม่หวั่นเกรงต่อการถูกคุกคาม

2.5 จัดตั้งระบบรับเรื่องร้องเรียนที่ไม่เปิดเผยตัวตน เพื่อให้ประชาชนแจ้งปัญหาได้อย่างปลอดภัย

3. ด้านความยุติธรรม (Justice)

3.1 มุ่งสร้างความเสมอภาค ความเป็นธรรม และการเคารพสิทธิของทุกคน
ในชุมชน โดยมีแนวทางการส่งเสริม

3.2 กำหนดกติกาชุมชนที่ชัดเจน เป็นธรรม และใช้บังคับกับทุกคนอย่างเท่า
เทียม

3.3 จัดให้มีระบบร้องเรียนที่เปิดกว้าง เป็นความลับ และไม่เลือกปฏิบัติตาม
ฐานะ เพศ อายุ ศาสนา หรือชาติพันธุ์

3.4 ส่งเสริมให้ประชาชนกล้าแสดงออกเมื่อพบเห็นความไม่เป็นธรรมใน
ชุมชน

3.5 ให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองกลุ่มผู้ด้อยโอกาสหรือกลุ่มเปราะบาง

3.6 ส่งเสริมวัฒนธรรมความโปร่งใส เช่น การเปิดเผยข้อมูลรายรับรายจ่าย
ของโครงการต่าง ๆ

4. ด้านความเมตตา (Mercy)

4.1 มุ่งสร้างสังคมแห่งการเกื้อกูล เอื้ออาทร และมีจิตสาธารณะ โดยมีแนว
ทางการส่งเสริม ได้แก่

4.2 ส่งเสริมการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามเดือดร้อน เช่น การเจ็บป่วย
อุบัติเหตุ หรือภัยพิบัติ

4.3 จัดกิจกรรม “วันทำความดีของชุมชน” อย่างสม่ำเสมอ

4.4 จัดอบรมหรือกิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะและความเมตตาในชุมชน

4.5 เปิดโอกาสให้กลุ่มด้อยโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนอย่างเท่า
เทียม

4.6 ใช้สื่อชุมชนรณรงค์สร้างค่านิยม “ความเมตตาคือพลังของสังคม”

แนวทางดังกล่าวเป็นการบูรณาการหลักเบญจศีลเบญจธรรมเข้ากับกระบวนการพัฒนา
ชุมชน เพื่อเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงमानฉันท์ อันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข
เป็นธรรม และยั่งยืนในระดับชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอมะม่วง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. 0.39) ทั้งนี้เพราะเนื่องจากชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำมีวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยผสมผสานกับความฉลาดทางอารมณ์และสติในการรับข่าวสาร โดยมีโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นกลไกขับเคลื่อนจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนในชุมชนมองเห็นความเป็น ญาติมิตร มากกว่าความเป็น ฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของพระกิตติภัทโร กิตติภัทโร (อนันต์เมธากุล) (2561) พบว่า ระดับพฤติกรรมทางหลักเบญจศีลเบญจธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยระดับค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 3.64$) เนื่องจากสถาบันครอบครัวเป็นกลไกหลักในการปลูกฝังคุณธรรม โดยเฉพาะบทบาทของบิดามารดาที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดอุดมการณ์เบญจศีลเบญจธรรมอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ นักเรียนให้ความสำคัญกับการมีสติ และการตระหนักรู้ภายในมากกว่าการปฏิบัติตามคำสั่งส่งผลให้พฤติกรรมที่แสดงออกมาไม่ได้เกิดจากการบังคับตามกฎระเบียบภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการที่นักเรียนเห็นคุณค่า และเคารพตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นแรงจูงใจภายใน ที่ทำให้การปฏิบัติตามหลักเบญจธรรมเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติและยั่งยืน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Rawls, J. (2000) เสนอให้ใช้เหตุผลเพื่อก้าวข้ามผลประโยชน์ส่วนตนไปสู่โครงสร้างที่ยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของชาวบ้านตลุกข่อยน้ำที่ใช้ หลักเบญจศีลเบญจธรรม เป็นเครื่องมือขัดเกลาใจ การรักษาศีลช่วยลดความโลภและความเห็นแก่ตัว ทำให้คนมองเห็น “ความเป็นธรรมสำหรับทุกคน” มากกว่าประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และสอดคล้องกับแนวคิดของ Habermas, J. (1999) ที่เน้นว่ากระบวนการสื่อสารที่ชัดเจนและเป็นธรรมจะนำไปสู่ฉันทามติ ซึ่งสอดคล้องกับที่พบว่าชาวบ้านตลุกข่อยน้ำมีสติในการรับข่าวสาร และความฉลาดทางอารมณ์ ทำให้การพูดคุยไตร่ตรองในชุมชนไม่เป็นการใช้อารมณ์ แต่เป็นกระบวนการหาทางออกร่วมกัน

2. ความสัมพันธ์ของหลักเบญจศีลเบญจธรรมกับการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอมะม่วง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายคลึงกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง Pearson Correlation (r) (0.696**) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของ

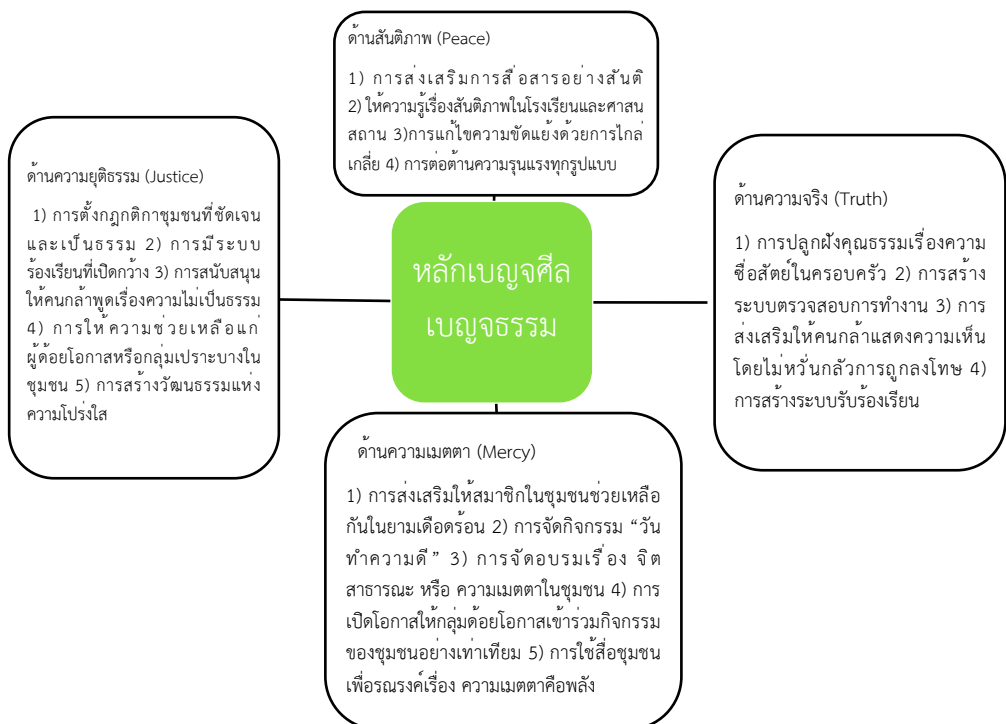
สัจจะ คือ การรักษาความสัตย์ ซื่อตรงในกาย วาจาใจ (X4) กับด้านความจริง (Y1) มีค่าความสัมพันธ์สูงสุดที่ ($r = 0.584^{**}$) รองมา ได้แก่ คู่ของสติสัมปชัญญะ คือ ความระลึกได้และความรู้ตัวอยู่เสมอ (X5) กับด้านความจริง (Y1) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.560^{**}$) และน้อยที่สุด ได้แก่ กามสังวร คือ การสำรวมในกาม รู้จักพอใจในคู่ครอง (X3) กับ ด้านความยุติธรรม (Y2) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.241^{**}$) ทั้งนี้เพราะ คนในชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำปฏิบัติตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมมากขึ้น อุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ก็จะยิ่งเข้มแข็งขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะด้านสัจจะ คือ การรักษาความสัตย์ ซื่อตรงในกาย วาจาใจ (X4) กับด้านความจริง (Y1) มีค่าความสัมพันธ์สูงสุดที่ ($r = 0.584^{**}$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฮาเบอร์มาส ที่กล่าวว่า ความซื่อตรงคือพื้นฐานการสื่อสาร เมื่อชาวบ้านยึดถือ “สัจจะ” (พูดจริง ทำจริง ไม่โกหก) จะทำให้การสนทนาทางการเมืองในชุมชนเป็นเรื่องของความจริงไม่มีการบิดเบือนข้อมูลหรือสร้างข่าวปลอม (Habermas, J., 1999)

3. แนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอแม่वंก จังหวัตนครสวรรค์ พบว่า ในมิติด้านสันติภาพ (Peace) การส่งเสริมการสื่อสารอย่างสันติและการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยสะท้อนให้เห็นว่า สันติภาพในชุมชนไม่ได้เกิดจากการบังคับด้วยอำนาจรัฐเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความเข้าใจและการเคารพซึ่งกันและกัน ในด้านความจริง (Truth) ความซื่อสัตย์และความโปร่งใสเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสร้างความไว้วางใจทางการเมืองในระดับชุมชน โดยเฉพาะการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและการมีระบบตรวจสอบการทำงานของผู้นำท้องถิ่น สำหรับด้านความยุติธรรม (Justice) การกำหนดกติกาชุมชนที่เป็นธรรม การสร้างโอกาสที่เท่าเทียมและการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ขณะที่ด้านความเมตตา (Mercy) การส่งเสริมจิตสาธารณะและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นพลังทางสังคมที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้มแข็งของ สอดคล้องกับพระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ (2560) พบว่า ชุมชนที่มีความเข้มแข็งต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ การมีผู้นำที่เข้มแข็งและรวมกลุ่มเป็นองค์กรชุมชน การเคารพกฎกติกาของสังคม การอยู่ร่วมกันด้วยหลักเมตตา การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงไม่ยึดติดวัตถุนิยม และการมีความพร้อมเพรียงสามัคคีของสมาชิกในชุมชน

ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความร่วมมือ เกื้อกูลกัน มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและยั่งยืนในระดับชุมชน

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงमानฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอม่วงก่ จังหวัดนครสวรรค์” ได้ดำเนินการศึกษาวิจัยในพื้นที่ชุมชนชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอม่วงก่ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นแนวทางสำคัญจากข้อค้นพบที่ได้รับ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และนำเสนอองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในรูปแบบแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาวิจัยโดยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงमानฉันท์ตามหลักเบญจศีลเบญจธรรม ซึ่งเป็นการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงमानฉันท์ของชุมชนบ้านตลุกข่อยน้ำ ตำบลเขาชนกัน อำเภอม่วงก่ จังหวัดนครสวรรค์ จำแนก

ออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย เมตตากรุณา คือ ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น, สัมมาอาชีวะ คือ การประกอบสัมมาชีพ สุจริต, กามสังวร คือ การสำรวมในกาม รู้จักพอใจในคู่ครอง, สัจจะ คือ การรักษาความสัตย์ ซื่อตรงในกาย วาจาใจ, สติสัมปชัญญะ คือ ความระลึกได้และความรู้ตัวอยู่เสมอ กับ การสร้างความปรองดอง สมานฉันท์ในชุมชนและสังคม 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความจริง (Truth), ด้านความยุติธรรม (Justice), ด้านความเมตตา (Mercy), ด้านสันติภาพ (Peace)

1. ด้านสันติภาพ (Peace) ด้านเมตตากรุณา คือ ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น, ด้านสัมมาอาชีวะ คือ การประกอบสัมมาชีพ สุจริต, ด้านสัจจะ คือ การรักษาความสัตย์ ซื่อตรงในกาย วาจาใจ, ด้านสติสัมปชัญญะ คือ ความระลึกได้และความรู้ตัวอยู่เสมอ, ด้านกามสังวร คือ การสำรวมในกาม รู้จักพอใจในคู่ครอง ผู้นำชุมชนควรพัฒนาและส่งเสริมในเรื่องการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ของประชาชนในชุมชน ดังต่อไปนี้

1) การให้การส่งเสริมการสื่อสารอย่างสันติ สนับสนุนให้คนในชุมชนพูดคุยกันด้วยความสุภาพและรับฟังซึ่งกันและกัน

2) การให้ความรู้เรื่องสันติภาพในโรงเรียนและศาสนสถาน ปลุกฝังตั้งแต่วัยเด็ก

3) การแก้ไขความขัดแย้งด้วยการไกล่เกลี่ย ใช้บุคคลกลางหรือตัวแทนชุมชนในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง

4) การส่งเสริมการต่อต้านความรุนแรงทุกรูปแบบ ทั้งทางร่างกายและวาจา

2. ด้านความจริง (Truth) ด้านเมตตากรุณา คือ ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น, ด้านสัมมาอาชีวะ คือ การประกอบสัมมาชีพ สุจริต, ด้านสัจจะ คือ การรักษาความสัตย์ ซื่อตรงในกาย วาจาใจ, ด้านสติสัมปชัญญะ คือ ความระลึกได้และความรู้ตัวอยู่เสมอ, ด้านกามสังวร คือ การสำรวมในกาม รู้จักพอใจในคู่ครอง เพื่อเป็นการปลุกฝังจิตสำนึกที่ดีในสังคมให้เกิดความโปร่งใสและต่อต้านการทุจริต) ผู้นำชุมชนควรพัฒนาและส่งเสริมในเรื่องการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ของประชาชนในชุมชน ดังต่อไปนี้

1) การปลุกฝังคุณธรรมเรื่องความซื่อสัตย์ในครอบครัว เริ่มจากสอนลูกหลานให้รักความจริงตั้งแต่เด็ก

2) การสร้างระบบตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อความโปร่งใส

3) การส่งเสริมให้คนกล้าแสดงความเห็นโดยไม่หวั่นกลัวการถูกลงโทษ

4) การสร้างระบบรับร้องเรียนที่ไม่เปิดเผยตัวตน ให้คนแจ้งปัญหาได้อย่างปลอดภัย

3. ด้านความยุติธรรม (Justice) ด้านเมตตากรุณา คือ ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น, ด้านสัมมาอาชีวะ คือ การประกอบสัมมาชีพ สุจริต, ด้านสัจจะ คือ การรักษาความสัตย์ ซื่อตรงในกาย วาจาใจ, ด้านสติสัมปชัญญะ คือ ความระลึกได้และความรู้ตัวอยู่เสมอ, ด้านกามสังวร คือ การสำรวมในกาม รู้จักพอใจในคู่ครอง, ผู้นำชุมชนควรพัฒนาและส่งเสริมในเรื่องการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ของประชาชนในชุมชน ดังต่อไปนี้

1) ตั้งกฎกติกาชุมชนที่ชัดเจนและเป็นธรรม ทุกคนต้องอยู่ภายใต้กติกาเดียวกัน

2) มีระบบร้องเรียนที่เปิดกว้างและเป็นความลับได้ไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลตามฐานะ เพศ อายุ ศาสนา หรือชาติพันธุ์

3) สนับสนุนให้คนกล้าพูดเรื่องความไม่เป็นธรรม

4) ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาสหรือกลุ่มเปราะบางในชุมชน

5) สร้างวัฒนธรรมแห่งความโปร่งใส เช่น เปิดเผยแพร่รายรับรายจ่ายของโครงการต่าง ๆ

4. ด้านความเมตตา (Mercy) ด้านเมตตากรุณา คือ ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น, ด้านสัมมาอาชีวะ คือ การประกอบสัมมาชีพ สุจริต, ด้านสัจจะ คือ การรักษาความสัตย์ ซื่อตรงในกาย วาจาใจ, ด้านสติสัมปชัญญะ คือ ความระลึกได้และความรู้ตัวอยู่เสมอ, ด้านกามสังวร คือ การสำรวมในกาม รู้จักพอใจในคู่ครอง, ผู้นำชุมชนควรพัฒนาและส่งเสริมในเรื่องการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ของประชาชนในชุมชน ดังต่อไปนี้

1) ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนช่วยเหลือกันในยามเดือดร้อน เช่น เจ็บป่วย อุบัติเหตุ หรือภัยธรรมชาติ

2) จัดกิจกรรม “วันทำความดี” ของชุมชนเป็นประจำ

3) จัดอบรมเรื่อง จิตสาธารณะ หรือ ความเมตตาในชุมชน

4) เปิดโอกาสให้กลุ่มด้อยโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างเท่าเทียม

5) ใช้สื่อชุมชนเพื่อรณรงค์เรื่อง ความเมตตาคือพลัง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และผู้นำชุมชน ควรกำหนดนโยบายและแผนงานในการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองเชิงสมานฉันท์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและปลูกฝังทักษะการสื่อสารที่ดีแก่ประชาชนในชุมชน เช่น การจัดเวทีสาธารณะ การอบรมการสื่อสารอย่างสันติ และการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานด้านการศึกษาและศาสนสถานในพื้นที่ ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมวัฒนธรรมความจริงและความโปร่งใส โดยสนับสนุนให้ประชาชนเปิดเผยความจริง กล้าแสดงความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของชุมชนผ่านกลไก เช่น เวทีรับฟังความคิดเห็น ระบบร้องเรียน และช่องทางสื่อสารของชุมชน
3. คณะกรรมการหมู่บ้านและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรร่วมกันกำหนดนโยบายในการจัดทำกฎกติกาชุมชนที่ชัดเจน เป็นธรรม และยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดกติกา และบังคับใช้กับทุกคนอย่างเท่าเทียม เพื่อเสริมสร้างความเป็นธรรมและความสมานฉันท์ในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการกำหนดกิจกรรมหรือโครงการส่งเสริมการสื่อสารอย่างสันติในชุมชน โดยจัดเวทีพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างประชาชน เพื่อปลูกฝังการใช้ถ้อยคำสุภาพ การรับฟังซึ่งกันและกัน และลดความขัดแย้งภายในชุมชน
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคณะกรรมการหมู่บ้าน ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาระบบตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น การเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานและงบประมาณ เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและความไว้วางใจของประชาชนในชุมชน
3. คณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดตั้งระบบรับเรื่องร้องเรียนที่เปิดกว้างและรักษาความลับของผู้ร้องเรียน โดยไม่เลือก

ปฏิบัติตามฐานะหรือสถานะทางสังคม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสะท้อนปัญหา และตรวจสอบการบริหารงานของชุมชน

4. ผู้นำชุมชน หน่วยงานสาธารณสุข และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการส่งเสริมกิจกรรมการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน เช่น การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยหรือผู้ประสบภัย เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ ความเอื้ออาทร และความสามัคคีของคนในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- พระกิตติภทฺธ กิตติภทฺโธ (อนันต์เมธากุล). (2561). *ความสัมพันธ์ปัจจัยจิตสังคมที่มีต่อพฤติกรรมตามหลักเบญจศีลเบญจธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ. (2560). หมู่บ้านรักษาศีล 5 : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2-05), 435-448.
- พระมหาสาทร ธมมาทโร. (2560). หมู่บ้านรักษาศีล 5: รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างการดำรงชีวิต. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 13(3), 82-83.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5. (2556). *ความเป็นมาโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา*. เข้าถึงได้จาก <https://www.moo-bansila5.com/about>.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครสวรรค์. (2567). *จังหวัดนครสวรรค์ ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนบทบาทในการเกื้อหนุนระหว่างวัดและชุมชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน*. เข้าถึงได้จาก https://www.facebook.com/239NSPRD?locale=pa_IN.

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชนไก่. (2567). *ประวัติความเป็นมาของตำบล*. เข้าถึงได้จาก <https://www.khaochonkan.go.th/condition>.

Habermas, J. (1999). *Moral consciousness and communicative action* (C. Lenhardt & W. S. Nicholsen, Trans.). Cambridge : MIT Press.

Rawls, J. (2000). *Lectures on the history of moral philosophy*. Cambridge : Harvard University Press.

Yamane, T. (1987). *Statistics: An introductory analysis*. (2nd ed.). New York : Harper & Row.

Application of Buddhadhamma to Promote Public Political Participation in Khu Khot Town Municipality, Lam Luk Ka District, Pathum Thani Province

Phum Pakdeerod¹

Received: May 27, 2025

Revised: January 07, 2026

Accepted: March 27, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the level of public political participation in Khu Khot Town Municipality, Lam Luk Ka District, Pathum Thani Province according to Buddhadhamma; 2) to study the relationship between Buddhadhamma and the promotion of public political participation in Khu Khot Town Municipality, Lam Luk Ka District, Pathum Thani Province; and 3) to propose guidelines for using Buddhadhamma to promote public political participation in Khukhot Municipality, Lam Luk Ka District, Pathum Thani Province. This was a mixed-methods research combining quantitative research using questionnaires distributed to 396 people. Statistics used in the analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient, and qualitative research through in-depth interviews with 17 informants, utilizing content analysis. The research findings revealed that 1) the overall level of public political participation in Khu Khot Town Municipality based on Sappurisdhamma 7 was moderate ($\bar{X}$ = 3.05, S.D. = 0.72) the

¹ Sananrak Municipality Office

Corresponding author, e-mail: phumii@hotmail.com Tel 082-5652515

overall level of public political participation in Khu Khot Town Municipality was moderate ($\bar{X} = 3.06$, S.D. = 0.70); 2) the overall relationship between Buddhaddhamma and the promotion of public political participation in Khu Khot Municipality showed a very high positive correlation (Pearson Correlation, $r = 0.826$); 3) guidelines for applying Buddhaddhamma to promote public political participation in Khu Khot Town Municipality found that (1) opportunities should be provided for people to participate in thinking and decision-making, (2) People should be encouraged to choose leaders who were knowledgeable, capable, and virtuous, (3) people should monitor policies using Buddhaddhamma and wisdom, (4) people should be encouraged to participate in activities that benefited society, (5) learning activities about Buddhist principles should be organized, (6) people should be encouraged to use technology, (7) political literacy should be promoted, and internal oversight should be created within the community, (8) people should be encouraged to have Sati (mindfulness) and comprehension (Smpajanya) and the moral principles of leadership.

Keywords: Application, Political Participation, Buddhaddhamma

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

ภูมิ ภัคธีรอด¹

Received: May 25, 2025

Revised: March 20, 2026

Accepted: March 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี และ 3) เสนอแนวทางในการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณโดยแจกแบบสอบถาม จำนวน 396 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 17 รูป/คน และใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 0.72) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$, S.D. = 0.70) 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต ภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก Pearson Correlation ($r = 0.826$) และ 3) แนวทางในการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อ

¹ สำนักงานเทศบาลเมืองสนั่นรักษ์

Corresponding author, e-mail: phumii@hotmail.com Tel 082-5652515

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเทศบาลเมืองคูต พบว่า (1) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ (2) ส่งเสริมให้ประชาชนเลือกผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรม (3) ประชาชนควรติดตามนโยบาย โดยใช้หลักพุทธธรรมและใช้ปัญญา (4) ส่งเสริมให้ประชาชนทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา (6) ส่งเสริมประชาชนให้มีการใช้เทคโนโลยี (7) ส่งเสริมความรู้ทางการเมือง สร้างการตรวจสอบภายในชุมชน และ (8) ส่งเสริมให้ประชาชนมีสติสัมปชัญญะ และหลักคุณธรรมของผู้นำ

คำสำคัญ: การประยุกต์, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, หลักพุทธธรรม

บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เน้นความสำคัญกับประชาชนในการมีส่วนร่วมต่อการจัดการปกครองระดับประเทศและระดับท้องถิ่นโดยให้เสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรม ภายใต้กรอบกติกาแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ระบอบประชาธิปไตยนั้น ยึดหลักเสียงข้างมากในการพิจารณาตัดสินอย่างมีเหตุผล อย่างไรก็ตาม เมื่อประชาชนตื่นตัวทางการเมือง ย่อมให้ความสนใจกับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองติดตามมา เนื่องจากการเมือง การปกครอง มีผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรงความต้องการของประชาชนได้ตรงจุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยรวมและเพื่อประเทศชาติด้วย (กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2565)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นองค์ประกอบของประชาธิปไตย ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตย เป็นการสะท้อน อำนาจประชาธิปไตยที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ยังได้กำหนดบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมทั้งการเมือง การพัฒนาตามบริบทของท้องถิ่นตัวเอง โดยได้กระจายอำนาจการปกครองไปสู่ส่วนท้องถิ่นให้มีบทบาทกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย (กรมการปกครอง, 2561) ตลอดจนการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการป้องกันนักการเมืองกำหนดนโยบายไม่เหมาะสมกับสังคมนั้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟังความต้องการ

รัฐธรรมนูญของประเทศไทย พ.ศ. 2560 หมวด 7 ให้อำนาจแก่ประชาชนสามารถเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบบประชาธิปไตยได้ (ทวิศ ศรีเกตุ, 2565) การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารประเทศ ประชาชนต้องตระหนักว่า ตนเป็นเจ้าของประเทศและต้องเข้าไปรับผิดชอบในกิจการของบ้านเมืองในทุกโอกาสที่สามารถทำได้ ต้องไม่ละเลยเพิกเฉย และควรส่งเสริมคนดีให้เข้ามาบริหารบ้านเมือง

จังหวัดปทุมธานีในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566 จัดขึ้นในวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 โดยแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 7 เขตเลือกตั้ง มีประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 962,874 คน มีผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง 764,802 คน คิดเป็นร้อยละ 79.43 บัตรเสีย 16,470 ใบ คิดเป็นร้อยละ 1.71 บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน 20,928 ใบ คิดเป็นร้อยละ 2.17 และจำนวนบัตรดี 727,403 ใบ คิดเป็นร้อยละ 75.54 (วิกิพีเดีย, 2566) แต่การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พ.ศ. 2567 วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2567 ที่ผ่านมามีประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 953,302 คน มีผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง 357,695 คน คิดเป็นร้อยละ 37.52 บัตรเสีย 7,258 ใบ คิดเป็นร้อยละ 2.03 บัตรไม่ประสงค์ลงคะแนน 25,044 ใบ คิดเป็นร้อยละ 7.00 และจำนวนบัตรดี 325,393 ใบ คิดเป็นร้อยละ 90.97 (วิกิพีเดีย, 2567) จะเห็นได้ว่าประชาชนจังหวัดปทุมธานีมีส่วนร่วมทางการเมืองการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พ.ศ. 2567 น้อยกว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566 จึงไม่เป็นผลดีต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการมีส่วนร่วมในรูปแบบของการไปใช้สิทธิเลือกตั้งถือเป็นการมีส่วนร่วมการเมืองที่สำคัญในการบริหารระดับท้องถิ่นและการบริหารระดับประเทศภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตย

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีส่วนสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยรัฐมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีสิทธิและมีโอกาสทั้งในรูปแบบและกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้สำเร็จลุล่วง จึงจำเป็นต้องอาศัยหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ สัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรม ที่นำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) รู้จักเหตุ 2) รู้จักผล 3) รู้จักตน 4) รู้จักประมาณ 5) รู้จักกาล

6) รู้จักชุมชน และ 7) รู้จักบุคคล อันจะทำให้ประชาชนออกมาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของบ้านเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติในทุกโอกาส เพื่อนำไปสู่การยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยให้สูงขึ้น ดังนั้นจากความสำเร็จและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะ ศึกษา เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนใน เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี เพื่อทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 อีกทั้งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต และแนวทางในการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม ทางการเมืองในเทศบาลเมืองคูคต โดยมุ่งหมายจะนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อ เป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน รวมถึงการทำงานของเทศบาลเมือง คูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ให้ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อเสนอแนวทางในการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนใน

เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี คำนวณได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ 0.756 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 31 หมู่บ้าน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 396 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น และแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาถึงปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยวิเคราะห์การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูป/คน แบ่งเป็น 5 ฝ่าย ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา จำนวน 2 รูป 2) ฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน 3) ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 2 คน และ 5) ฝ่ายประชาชน จำนวน 5 คน แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอนได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และตอนที่ 2 สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาบันทึกเป็นข้อความหรือถอดบันทึกเสียงเป็นข้อความมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีและนำเสนอต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ตามหลักพุทธธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 มากที่สุดอยู่ที่ด้านรู้จักเหตุ ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.79) รองลงมาอยู่ที่ด้านรู้จักตน ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.74) และน้อยที่สุดอยู่ที่ด้านรู้จักบุคคล ($\bar{X} = 2.51$, S.D. = 0.65) ส่วนระดับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มากที่สุดอยู่ที่ด้านสนใจติดตามข่าวสารและกิจกรรมทางการเมือง ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.69) รองลงมาอยู่ที่ด้านศึกษานโยบายของผู้สมัครและพรรคการเมือง ($\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.72) และน้อยที่สุดอยู่ที่ด้านเป็นอาสาสมัครสอดส่องและช่วยเหลือการเลือกตั้ง ($\bar{X} = 2.32$, S.D. = 0.73)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มีความสัมพันธ์เชิงบวกและเชิงลบ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก ($r = 0.826$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของด้านรู้จักชุมชนกับด้านแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องทางการเมืองและการเลือกตั้งร่วมกับผู้อื่น มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.860$) รองลงมา ได้แก่ คู่ของด้านรู้จักเหตุผลกับด้านสนใจติดตามข่าวสารและกิจกรรมทางการเมืองมีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.855$) และน้อยที่สุด ได้แก่ คู่ของด้านรู้จักบุคคลกับด้านเป็นอาสาสมัครสอดส่องและช่วยเหลือการเลือกตั้งมีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = -0.114$)

3. แนวทางการใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ 1) ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหา 2) ส่งเสริมให้ประชาชนเลือกผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรม 3) ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการติดตามนโยบาย โดยใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินงาน ใช้ปัญญาในการตัดสินใจ 4) ส่งเสริมให้ประชาชนทำกิจกรรมทางสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 5) จัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา ฝึกฝนคุณธรรมในชีวิตประจำวัน 6) ส่งเสริมประชาชนให้มีการใช้เทคโนโลยี เพิ่มการมีส่วนร่วม 7) ส่งเสริมความรู้ทางการเมือง สร้างกลไกตรวจสอบภายในชุมชน และ 8) ส่งเสริมให้ประชาชนมีสติสัมปชัญญะ และหลักคุณธรรม ผู้นำต้องมีหลักธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านธัมมัญญตา (รู้จักเหตุ) 2) ด้านอัตตัญญตา (รู้จักตน) อยู่ในระดับน้อย 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกาลัญญตา (รู้จักเวลา) 2) ด้านบุคคลัญญตา (รู้จักบุคคล) ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรยุทธ ชะนิล (2566) พบว่าการประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 กับการสื่อสารทางการเมือง เพื่อสร้างความนิยมในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน

2. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.06, S.D. = 0.70) สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยาณี กปิถัย (2554) โดยศึกษาถึงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองนาสาร อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี แบ่งออกเป็นด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และการตรวจสอบการปฏิบัติงาน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกและเชิงลบ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson Correlation ($r = 0.826$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านรู้จักชุมชนกับด้านแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องทางการเมืองและการเลือกตั้งร่วมกับผู้อื่น มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.860$) ทั้งนี้เพราะประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต เห็นว่านักการเมือง พรรคการเมือง เข้าใจสภาพของชุมชนและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปพัฒนาและแก้ไขปัญหา เห็นว่านักการเมืองรู้จักปรับตัวให้เข้ากับชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของเกษงา ผาทอง (2566) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปุริสธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอมือง หนองคาย จังหวัดหนองคาย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับรูปแบบภาวะผู้นำแบบสนับสนุน อยู่ในระดับสูงมาก ($r=0.827$)

4. แนวทางในการส่งเสริมการใช้หลักพุทธธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา เลือกผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรม มุ่งเน้นการปกครองที่เป็นธรรมและซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบประชาชน มีความโปร่งใสในการดำเนินงาน ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการติดตามนโยบาย มีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรม เช่น การพัฒนาความเมตตา ความเข้าใจผู้อื่น ควรให้ประชาชนทำกิจกรรมทางสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม จัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ช่วยให้มีความเข้าใจผู้อื่น เช่น มีความอดทน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ประชาชนสามารถติดตามตรวจสอบและกำหนดทิศทางร่วมกันกับนักการเมือง เลือกผู้นำที่มีความตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชน มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วม การส่งเสริมความรู้ทางการเมือง ส่งเสริมความสามัคคีและการมีส่วนร่วม เช่น ประชุมหารืออย่างสม่ำเสมอ เคารพเสียงส่วนใหญ่ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระจำรัส จิตธมโม (สวาสโพธิกลาง) (2554) พบว่า แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารจัดการชุมชนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร พบว่า ควรทำงานโดยการนำหลักสัปปุริสธรรมมาประยุกต์ใช้ คือ ด้านความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักหลักการ รู้จักหลักเกณฑ์และระเบียบการบริหารจัดการ ด้านความเป็นผู้รู้จักผล รู้ความมุ่งหมาย รู้หน้าที่และรู้ประโยชน์ที่พึงประสงค์ ด้านความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้ว่าตัวตนของเรา มีหน้าที่อะไร ด้านความเป็น

ผู้รู้จักประมาณ ความพอเพียงในการใช้จ่ายทรัพย์ ด้านความเป็นผู้รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม ด้านความเป็นผู้รู้จักชุมชน การเข้าหาชุมชนหรือกลุ่มคนในสังคม ด้านความเป็นผู้รู้จักบุคคล ความแตกต่างแห่งบุคคล ทำงานเพื่อส่วนรวม ซื่อตรงต่อตนเอง ต่องาน ต่อบุคคลอื่น บริหารจัดการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัยในตนเอง รักษากฎระเบียบที่ตั้งไว้ เคารพความคิดเห็นของกันและกัน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการในชุมชน แสดงความคิดเห็น และร้องทุกข์เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาตนเองและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาคมเพชร วชิรปญโญ (เรืองผา) (2553) พบว่า ผู้นำได้สร้างภาวะผู้นำหรือสร้างการยอมรับให้เกิดขึ้นกับผู้ตามส่วนหนึ่ง คือ การนำเอาหลักสัปปุริสธรรม 7 ไปประยุกต์ใช้ เป็นต้นว่า การรู้เหตุ รู้ผลย่อมนำมาซึ่งความน่าเชื่อถือ การรู้จัก รู้ประมาณ ย่อมนำมาซึ่งความศรัทธา การรู้จัก รู้ชุมชน และสังคม ย่อมนำมาซึ่งความไว้วางใจ และที่สำคัญหากผู้นำคนใด รู้ตน นั้นแสดงว่าผู้นำคนนั้นสามารถครองตน ครองคน และครองงานอย่างมีสติ

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเป็นผลมาจากการศึกษา การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลเมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา เลือกผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรม มุ่งเน้นการปกครองที่เป็นธรรมและซื่อสัตย์ ไม่เอาเปรียบประชาชน มีความโปร่งใสในการดำเนินงาน ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการติดตามนโยบาย มีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรม เช่น การพัฒนาความเมตตา ความเข้าใจผู้อื่น ควรให้ประชาชนทำกิจกรรมทางสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม จัดกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ช่วยให้มีความเข้าใจผู้อื่น เช่น มีความอดทน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ประชาชนสามารถติดตามตรวจสอบและกำหนดทิศทางร่วมกันกับนักการเมือง เลือกผู้นำที่มีความตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชน มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วม การส่งเสริมความรู้ทางการเมือง ส่งเสริมความสามัคคีและการมีส่วนร่วม เช่น ประชุมหารืออย่างสม่ำเสมอ เคารพเสียงส่วนใหญ่

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พรรคการเมือง นักการเมืองท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอเพื่อสร้างความใกล้ชิดและความไว้วางใจกับประชาชน ควบคู่กับการสนับสนุนให้นักการเมืองมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนจัดให้มีระบบหรือช่องทางที่เอื้อต่อการเข้าถึงและการตรวจสอบของประชาชน เช่น เวทีพบประชาชนหรือช่องทางสื่อสารออนไลน์ นอกจากนี้ ควรผลักดันมาตรการด้านคุณธรรมและความโปร่งใสของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อยกระดับความน่าเชื่อถือและสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการเมืองในระยะยาว

2. คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) กระทรวงมหาดไทย และสถานศึกษา ควรร่วมกันกำหนดนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสอดส่องการเลือกตั้ง โดย กกต. เป็นหน่วยงานหลักในการรณรงค์และสร้างความเข้าใจทางการเมือง พัฒนาระบบประชาสัมพันธ์ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย ขณะที่สถานศึกษาปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นพลเมืองแก่เยาวชน พร้อม

ทั้งส่งเสริมเครือข่ายอาสาสมัคร กลไกเฝ้าระวังการทุจริต และช่องทางแจ้งเหตุผิดปกติ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างสุจริตและเป็นธรรม

3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ผู้นำชุมชน และภาคประชาสังคม ควรร่วมกันกำหนดนโยบายส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางการเมืองและการเลือกตั้งในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดย อปท. และ กกต. เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าหน้าทีหรือผู้ช่วยในการจัดการเลือกตั้ง ควบคู่กับการกำกับดูแลให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามกฎหมายและกติกากำหนด พร้อมทั้งสนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อสะท้อนปัญหาในพื้นที่ และใช้กิจกรรมชุมชนเป็นช่องทางในการสื่อสารและผลักดันข้อเสนอของประชาชนสู่การแก้ไขปัญหาโดยรัฐและนักรการเมืองอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานภาครัฐและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยเฉพาะด้านกัลยาณุตตาและบุคคลัญญุตตา ซึ่งอยู่ในระดับน้อย มาพัฒนาเป็นแนวทางหรือกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อเพิ่มความเหมาะสมด้านเวลา วิธีการ และการเข้าถึงประชาชนแต่ละกลุ่มอย่างตรงจุด

2. หน่วยงานภาครัฐและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรใช้ผลการวิจัยเป็นฐานข้อมูลในการออกแบบโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เช่น การอบรม การเสวนา หรือกิจกรรมชุมชน ที่บูรณาการหลักพุทธธรรมเข้ากับกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และคุณธรรมในการตัดสินใจทางการเมือง

3. นักการเมือง พรรคการเมือง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการสื่อสารและการทำงานร่วมกับชุมชน โดยเน้นความเข้าใจบริบทชุมชน ความโปร่งใส และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม และกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2561). *พัฒนาการการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข*. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.

- กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2565). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. เข้าถึงได้จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20180531155204.pdf
- เกษงา ผาทอง. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปริสธรรม 7 กับรูปแบบภาวะผู้นำของเจ้าอาวาส ในอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาลังคม*, 1(3), 1-16.
- ทวิยศ ศรีเกตุ (2565). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญของประชาชน*. เข้าถึงได้จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=1739
- ธีรยุทธ ชะนิล. (2566). *การประยุกต์หลักพุทธธรรมและการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองเพื่อสร้างความนิยมสำหรับการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช*. (ดุขภูนิพนธ์ปรัชญาดุขภูบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปิยาณี กปิตถัย. (2554). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองนาสารอำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระจำรัส ฐิตธมโม (สวาสโพธิกลาง). (2554). *การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 ในการบริหารจัดการชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนวัดใหม่พิเรนทร์ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาคมเพชร วชิรปญโญ (เรืองผา). (2553). *การนำหลักสัปปริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางบัวทองจังหวัดนนทบุรี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วิกิพีเดีย. (2566). จังหวัดปทุมธานีในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566. เข้าถึงได้จาก https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดปทุมธานีในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป_พ.ศ._2566
- วิกิพีเดีย. (2567). การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี พ.ศ. 2567. เข้าถึงได้จาก https://th.wikipedia.org/wiki/การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี_พ.ศ._2567

A Participatory Political Culture in a Democratic System of People in Nakhon Sawan City Municipality, Nakhon Sawan Province

Jiaranai Wanthong¹

Received: March 19, 2025

Revised: March 28, 2026

Accepted: March 30, 2026

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the level of the opinions towards a democratic political culture of people in Nakhon Sawan City Municipality; 2) to analyze the relationship between Saraniyadhamma and political participation in a democratic system of people in Nakhon Sawan Municipality; and 3) to propose guidelines for developing a participatory democratic political culture of people in Nakhon Sawan City Municipality based on Saraniyadhamma. This was a mixed-methods research. Quantitative research used a survey method with a questionnaire having a reliability coefficient of 0.91 and a sample of 399 people. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient. Qualitative research involved in-depth interviews with 18 key informants selected using purposive sampling and content analysis with contextual analysis. The research findings revealed that 1) overall opinions regarding Saraniyadhamma and a political culture in a democratic system of people in Nakhon Sawan Municipality City were at a high level ($\bar{X}$ = 3.76, S.D. = 0.57). The opinions

¹ Nakhon Sawan Municipality

Corresponding author, e-mail: Suriwassaeveeve@gmail.com Tel 095 635 0519

regarding a political culture in a democratic system of people in Nakhon Sawan City Municipality, Nakhon Sawan Province, were also at a high level ($\bar{X} = 3.73$, S.D.= 0.53); 2) the analysis of the relationship between Saraniyadhamma and political participation in a democratic system of people in Nakhon Sawan City Municipality showed a low overall positive correlation ($r = 0.381$); 3) recommendations for developing a participatory political culture in a democratic system based on Saraniyadhamma should focus on promoting faith in democracy, coupled with respect for human dignity and adherence to democratic rules. This should involve providing opportunities for constructive participation, fostering a sense of civic duty, cultivating positive attitudes and mutual trust, promoting reasoned criticism, and reducing authoritarianism, as well as upholding the principles of equality and peaceful coexistence in a democratic society.

Keywords: Political Culture, Democratic Participation, Saraniyadhamma

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

เจียรระโน วันทอง¹

Received: March 19, 2025

Revised: March 28, 2026

Accepted: March 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ของหลักสสาราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ ตามหลักหลักสสาราณียธรรม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.91 กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน เลือกแบบเจาะจงและใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท ผลการวิจัย พบว่า 1) ความคิดเห็นที่มีต่อหลักหลักสสาราณียธรรมกับวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D.= 0.57) ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D.= 0.53) 2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักสสาราณียธรรม

¹ เทศบาลนครนครสวรรค์

Corresponding author, e-mail: Suriwassaeveeve@gmail.com Tel 095 635 0519

กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์พบว่า มีค่าความสัมพันธ์ในทางบวก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.381$) 3) แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระดับประชาธิปไตยของประชาชนตามหลักหลักสาราณียธรรม พบว่า ควรมุ่งส่งเสริมศรัทธาในระดับประชาธิปไตย ควบคู่กับการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการยึดถือกติกาประชาธิปไตยเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ มีสำนึกในหน้าที่พลเมือง และมีทัศนคติเชิงบวกพร้อมทั้งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งควรส่งเสริมการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล และลดแนวคิดแบบเผด็จการ เพื่อยึดหลักความเท่าเทียมและอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมประชาธิปไตย

คำสำคัญ: วัฒนธรรมทางการเมือง, มีส่วนร่วมในระดับประชาธิปไตย, หลักสาราณียธรรม

บทนำ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและพัฒนาผ่านกระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดกันในกลุ่ม สะท้อนแนวคิด ค่านิยม และพฤติกรรมร่วมกันที่คนส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงาม (ธารรงค์ อุดมไพจิตรกุล และสุขุม เฉลยทรัพย์, 2550) วัฒนธรรมทางสังคมจึงมีอิทธิพลโดยตรงต่อการก่อร่างวัฒนธรรมทางการเมือง โดยเฉพาะในสังคมที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน เช่นการเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น หรือการรวมกลุ่มเพื่อผลักดันนโยบาย ล้วนสะท้อนถึงระดับของวัฒนธรรมทางการเมืองที่ฝังอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คน ประเทศไทยได้นำระบอบประชาธิปไตยมาใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพและมีส่วนร่วมในการปกครองมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา เช่น การแบ่งฝักฝ่าย การประท้วงและรัฐประหาร สะท้อนถึงช่องว่างของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ยังไม่หยั่งรากลึกในสังคมไทย (ไชยันต์ ไชยพร, 2557)

การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจึงต้องอาศัยการปลูกฝังจิตสำนึกของพลเมืองให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง รู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น ยึดหลักสันติวิธี และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองเหล่านี้ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน สื่อสารมวลชน และประสบการณ์ทางสังคม ซึ่งทำหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง

จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่นยังอยู่ในระดับต่ำ เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยแรงจูงใจทางกฎหมายมากกว่าจิตสำนึกทางการเมือง การไม่กล้าแสดงออกเพราะเกรงผลกระทบ หรือการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องสิทธิก็ยังไม่เข้มแข็งเพียงพอ ภายใต้บริบทเช่นนี้ เทศบาลนครนครสวรรค์ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการกระจายอำนาจการปกครองระดับท้องถิ่น จึงควรได้รับการศึกษาถึงระดับของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

เทศบาลนครนครสวรรค์เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด ทำให้มีความหลากหลายของประชากร เหมาะแก่การศึกษาพฤติกรรมทางการเมือง อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมที่ไม่เข้มแข็งและการแสดงออกทางการเมืองที่จำกัด ดังนั้น พื้นที่นี้จึงสะท้อนทั้งศักยภาพและปัญหาของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมได้อย่างชัดเจน และเหมาะสมต่อการนำไปพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

การวิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์” จึงมีความสำคัญยิ่ง เพื่อเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างเหมาะสม และสนับสนุนการพัฒนาการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทยให้มีความมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์หลักสาราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ ตามหลักหลักสาราณียธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.91 (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อหลักสารานุกรมวัฒนธรรมทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระดับประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสารานุกรม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด

1.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลนครสวรรค์ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 81,515 คน ซึ่งคำนวณในสูตรของทาโร ยามาเน (Yamane, T., 1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน

1.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาถึงปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2) สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารานุกรม วัฒนธรรมทางการเมืองในระดับประชาธิปไตยของ

ประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยวิเคราะห์การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ และตอนที่ 2 สัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสาราณียธรรม

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 3 คน 2) ผู้นำท้องที่หรือผู้นำท้องถิ่น จำนวน 3 คน 3) ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 4) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 คน และ 5) ประชาชนทั่วไป จำนวน 6 คน

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาบันทึกเป็นข้อความหรือถอดบันทึกเสียงเป็นข้อความมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย วิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีและนำเสนอต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นที่มีต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านเมตตาทายกรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 0.73) รองลงมาคือ ด้านเมตตาวิจิตรกรรม พุดต่อกันด้วยเมตตา ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.84) และด้านทวิภูมิจิตสามัญญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.81) ด้านสาธารณโภคี ได้มาแบ่งกันกินกันใช้ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.81) ด้านศีลสามัญญตา ประพฤติให้ดีเหมือนเขา ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.76) และส่วนด้านต่ำสุด คือ ด้านเมตตาโมกกรรม ติดต่อกันด้วยเมตตา ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.69) ตามลำดับ ส่วนระดับความคิดเห็น

ที่มีต่อวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ด้านการมองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ ($\bar{X} = 3.84$, S.D. = 0.49) รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.78) ด้านจิตใจแบบเผด็จการ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.70) และด้านการเคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างของหลักสาราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้ายตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวม อยู่ในระดับต่ำ ($r = 0.381$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย คู่ของด้านจิตใจแบบเผด็จการ (Y8) กับด้านเมตตาทายกรรม (ทำต่อกันด้วยเมตตา) (X1) มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.855$) รองลงมา ได้แก่ คู่ของด้านความรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและเป็นไปในทางสร้างสรรค์ (Y7) กับด้านด้านเมตตาทายกรรม (ทำต่อกันด้วยเมตตา) (X1) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.754$) และน้อยที่สุด ได้แก่ คู่ของด้านจิตใจแบบเผด็จการ (Y8) กับด้านเมตตาโมกกรรม (คิดต่อกันด้วยเมตตา) (X3) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.120$)

3. แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสาราณียธรรม พบว่า ควรดำเนินการดังนี้ 1) ส่งเสริมศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย ผ่านการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการยึดหลักคุณธรรม 2) ส่งเสริมการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ผ่านคำพูด การกระทำ และกิจกรรมร่วมกัน 3) ปลุกฝังการเคารพกติกาประชาธิปไตยตั้งแต่วัยเยาว์ และสร้างเวทีการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ ใช้ถ้อยคำสุภาพ และคำนึงถึงส่วนรวม 5) เสริมสร้างสำนึกหน้าที่พลเมืองและความเชื่อมั่นในตนเอง ผ่านการช่วยเหลือและการรับฟังกัน 6) ปลุกฝังทัศนคติเชิงบวกและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 7) ส่งเสริมการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ ผ่านการพัฒนาทักษะการสื่อสาร และ 8) ลดทัศนคติแบบเผด็จการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม โดยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของกันและกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนคร นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย 1) ด้านการมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย 2) ด้านการยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล 3) ด้านการเคารพกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย 4) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง 5) ด้านการมีสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง 6) ด้านการมองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ 7) ด้านการรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล และเป็นไปในทางสร้างสรรค์ 8) ด้านจิตใจแบบเผด็จการ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของสอดคล้อง กับงานของสุรสิทธิ์ อุตบุรี (2558) ที่ชี้ว่าประชาชนมีแนวโน้มแสดงออกทางการเมืองในลักษณะมี เหตุผลและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และวุฒิพงษ์ ไชยพรพัฒนา (2546) ที่เน้นการมีส่วนร่วมแบบมี คุณธรรมในข้าราชการ นอกจากนี้งานของวิทยา บุญยะเวชชีวิน (2543) และคงฤทธิ์ กุลวงษ์ (2561) ยังแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะเกิดขึ้นได้ดีในสภาพแวดล้อมที่มีการพูดคุยปรึกษา และมีการเคารพในความคิดเห็นของกันและกัน ซึ่งสะท้อนตรงกับหลักสาราณียธรรมทั้ง 6 ประการ ส่วนความสัมพันธ์หลักสาราณียธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ ประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย 1) ด้านเมตตาทายกรรม ทำ ต่อกันด้วยเมตตา 2) ด้านเมตตาวชิกรรม พูดต่อกันด้วยเมตตา 3) ด้านเมตตาโมกกรรม ติดต่อกัน ด้วยเมตตา 4) ด้านสาธารณโภคี ได้มาแบ่งกันกินกันใช้ 5) ด้านสัสสามัญญตา ประพฤติให้ดีเหมือน เขา 6) ด้านทัญญูสามัญญตา ปรึบความเหินเข้ากันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรสิทธิ์ อุตบุรี (2558) ที่พบว่า ขนชั้นกลางในเขตเมืองมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยโดยเน้นความ ร่วมมือและความไว้นื้อเชื่อใจ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมเมตตาทายกรรมของประชาชนในเทศบาล นครนครสวรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญา จรูญโรจน์ (2538) ที่ชี้ว่าคณะกรรมการสภา ตำบลที่มีค่านิยมเคารพในศักดิ์ศรีและสิทธิผู้อื่นมักมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่าง สร้างสรรค์ ซึ่งพบลักษณะเดียวกันในกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิพงษ์ ไชยพรพัฒนา (2546) และกานต์ ตระกูลสม (2559) ที่พบว่าข้าราชการที่มีแนวโน้มช่วยเหลือและ สนับสนุนเพื่อนร่วมงานมักมีแนวทางประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ทั้งด้านความเชื่อมั่นในระบอบและการ ยอมรับความหลากหลาย

2. ความสัมพันธ์ของหลักสารานุกรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ภาพรวมนั้นมีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายคลึงกันเป็นคู่อยู่ในระดับปานกลาง ($r = 0.381$) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระกิตติพล กิตติโก (ช่างพิมพ์) และคณะ (2568) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสารานุกรมกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.423

3. แนวทางทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสารานุกรม

- 1) การมีศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่นให้เข้มแข็ง ผ่านการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการนำโดยยึดหลักคุณธรรม
- 2) การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นรากฐานสำคัญของประชาธิปไตยที่ยั่งยืน ซึ่งสามารถส่งเสริมได้ผ่านคำพูด การกระทำ และกิจกรรมร่วมตามหลักสารานุกรม
- 3) การเคารพกติกาประชาธิปไตยควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเยาว์ สร้างเวทีให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยในการแสดงออก
- 4) การมีส่วนร่วมทางการเมืองควรทำอย่างสร้างสรรค์ ใช้ถ้อยคำสุภาพ มีเจตนาดีต่อส่วนรวม และไม่มุ่งหวังผลประโยชน์ส่วนตน
- 5) การมีสำนึกในหน้าที่พลเมืองและความเชื่อมั่นในตนเองช่วยพัฒนาคนให้มีคุณภาพ โดยการมีส่วนร่วมอาจอยู่ในรูปแบบของการช่วยเหลือแบ่งปัน และรับฟังกันด้วยเมตตา
- 6) การมองโลกในแง่ดีและไว้วางใจผู้อื่นช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน ผ่านการฝึกฝนและสร้างสังคมที่เอื้อต่อความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
- 7) การวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ควรส่งเสริมผ่านการอบรมการพูดเชิงบวก เปิดพื้นที่สื่อสาร ฝึกฝนจากแบบอย่างผู้นำ ใช้หลักธรรม และบูรณาการกับการศึกษาและสื่อ
- 8) การขจัดจิตใจแบบเผด็จการ การขจัดจิตใจแบบเผด็จการต้องฝึกจิตใจภายในควบคู่กับสร้างระบบภายนอกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ฟังด้วยเมตตา และส่งเสริมสิทธิ เสียง และศักดิ์ศรีอย่างเท่าเทียม ซึ่งสอดคล้องกับกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture) ของ Almond, G. A., & Verba, S. (1963) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาประชาธิปไตยจำเป็นต้องอาศัยประชาชนที่มีความ

ศรัทธาในระบบการเมือง มีการเคารพกติกา และมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่เน้นการปลูกฝังศรัทธาในระบบประชาธิปไตย การเคารพกติกา และการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์

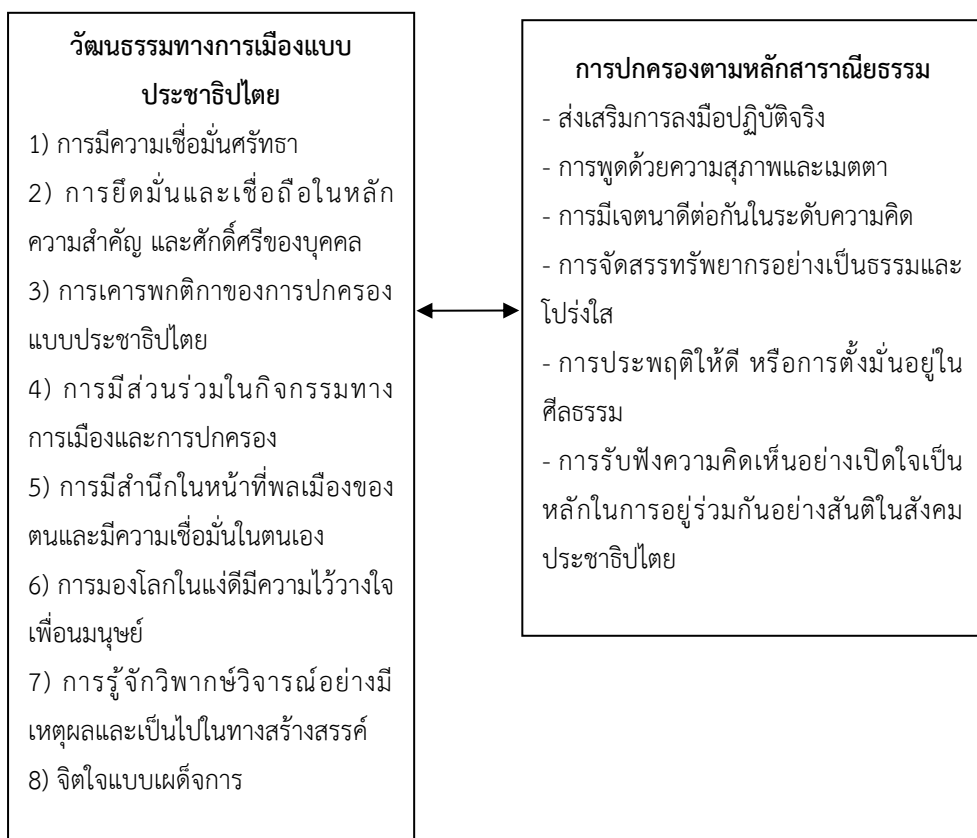
นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Putnam, R. D. (1993) ที่เน้นความสำคัญของ “ทุนทางสังคม” (Social Capital) ได้แก่ ความไว้วางใจ ความร่วมมือ และเครือข่ายทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้ประชาธิปไตยมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่เน้นการมองโลกในแง่ดี การไว้วางใจผู้อื่น และการมีสำนึกในหน้าที่พลเมือง ล้วนสะท้อนแนวคิดดังกล่าวอย่างชัดเจน

ในบริบทของสังคมไทย ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดของนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2565) ที่เสนอว่าประชาธิปไตยจะยั่งยืนได้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการลดทัศนคติแบบอำนาจนิยม ซึ่งตรงกับผลการวิจัยที่มุ่งเน้นการจัดจิตใจแบบเผด็จการ และส่งเสริมความเสมอภาคทางความคิดและการแสดงออก ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับงานของธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล และสุขุม เฉลยทรัพย์ (2550) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองต้องอาศัยการปลูกฝังค่านิยมตั้งแต่วัยเยาว์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างผู้นำที่เป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งปรากฏชัดในผลการวิจัยที่เสนอให้มีการสร้างเวทีการมีส่วนร่วม การพัฒนาผู้นำ และการจัดกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป ผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับทั้งแนวคิดสากลและบริบทสังคมไทย โดยเฉพาะในประเด็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความไว้วางใจ การเคารพกติกา และการยึดหลักคุณธรรม ซึ่งเมื่อบูรณาการเข้ากับหลักสาราณียธรรมทั้ง 6 ประการแล้ว จะช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนทั้งในระดับบุคคลและสังคม

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเป็นผลมาจากการศึกษา วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยควรเริ่มจากการปลูกฝังจิตสำนึกตั้งแต่วัยเด็กผ่านการศึกษาและครอบครัว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเสมอภาค เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และเคารพศักดิ์ศรีของผู้อื่น ส่งเสริมการสนทนาอย่างสุภาพ ยึดมั่นในกติกาและหลักนิติธรรม สร้างความโปร่งใสในทุกกระบวนการ มีสำนึกในหน้าที่พลเมือง และความเชื่อมั่นในตนเอง มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจ

ซึ่งกันและกัน สนับสนุนการวิพากษ์อย่างสร้างสรรค์ และหลีกเลี่ยงจิตใจแบบเผด็จการ โดยเปิดรับความคิดเห็นและตรวจสอบอำนาจอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้นำทางการเมืองควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงนโยบายในการส่งเสริมการ ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การจัดเวทีเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออกทางการเมือง
2. ผู้นำทางการเมืองควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการร่วมบริหารกับการปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์ให้พื้นที่ของตนเกิดการ พัฒนา และมีส่วนร่วมในการทำประชาคม เสนอแนะสภาพปัญหา
3. ผู้นำทางการเมืองควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของการปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้การทำงานของ การปกครองส่วน ท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความโปร่งใส

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา ควรนำผลการ ศึกษาความรู้ความเข้าใจของประชาชนไปใช้ในการออกแบบกิจกรรมและหลักสูตร เพื่อพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชน
2. หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรนำผลการศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการมีส่วนร่วมทางการเมืองไปใช้ในการกำหนดนโยบายและมาตรการแก้ไข เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และนักวิจัย ควรนำผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองไปใช้ในการวางแผนพัฒนา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ ตระกูลสม. (2559). *วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนายทหารสังกัดกรมราชองครักษ์*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คงฤทธิ์ กลวงษ์. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 14(3), 109-125
- ไชยันต์ ไชยพร. (2557). *นิธิ เอียวศรีวงศ์ ใน/กับวิกฤตการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล และสุขุม เกลยทรัพย์. (2550). *สังคมและวัฒนธรรมไทย Thai Society and Culture*. กรุงเทพฯ : หจก. อีลาส กราฟฟิค & พรีนติ้ง.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2565). *นิธิ เอียวศรีวงศ์: ประชาธิปไตยใหม่*. เข้าถึงได้จาก <https://prachatai.com/journal/2022/09/100437>
- ปริญญญา จรุงโรจน์. (2538). *วัฒนธรรมทางการเมืองของคณะกรรมการสภาตำบลศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระกิตติพล กิตติโก (ช่างพิมพ์) และคณะ (2568). การประยุกต์หลักสารานิยมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 10(2), 156-169.
- วิทยา บุญยะเวชชีวิน. (2543). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ*. (ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วุฒิพงษ์ ไชยพรพัฒนา (2546). *วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของข้าราชการกองบิน 41 จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุรสิทธิ์ อุตบุรี. (2558). *วัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย* (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Almond, G. A., & Verba, S. (1963). *The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations*. Princeton, NJ : Princeton University Press.

Putnam, R. D. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton, NJ : Princeton University Press.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rd ed.). New York : Harper and Row.

**Driving the Wat (temple) Pracha (people) Rat (state) for Happiness
Creation Project of Yang Tan Subdistrict Administrative Organization,
Krok Phra District, Nakhon Sawan Province
based on the Iddhipadadhamma**

Kreangkrai Kerdum¹

Received: September 03, 2025

Revised: January 07, 2026

Accepted: March 30, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study driving the Wat (temple) Pracha (people) Rat (state) for happiness creation project of Yang Tan Subdistrict Administrative Organization, Krok Phra District, Nakhon Sawan Province based on Iddhipadadhamma; 2) to analyze the relationship between Iddhipadadhamma and driving the Wat (temple) Pracha (people) Rat (state) for happiness creation project of Yang Tan Subdistrict Administrative Organization; and 3) to propose guidelines for developing to drive the Wat (temple) Pracha (people) Rat (state) for happiness creation project of Yang Tan Subdistrict Administrative Organization based on Iddhipadadhamma. This research employed a mixed-methods approach. Quantitative research was conducted using a sample population of 1,717 people in Yang Tan Subdistrict, resulting in a sample size of 326 people obtained using Krejcie & Morgan's table. Statistical analysis included frequency, percentage,

¹ Uthai Thani Provincial Education Office

Corresponding author, e-mail: write_for@hotmail.com, Tel. 065-2311879

mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. Qualitative research involved in-depth interviews with 18 key informants selected using purposive sampling. Interview questionnaires were used, and descriptive content analysis was employed. The research findings revealed that 1) driving the Wat (temple) Pracha (people) Rat (state) for happiness creation project of Yang Tan Subdistrict Administrative Organization based on Iddhipadadhamma was at a high level overall ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.827), and the implementation according to 5s principles had a high overall correlation ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.826); 2) the analysis of the relationship between Iddhipadadhamma and driving the 5s, Wat (temple) Pracha (people) Rat (state) for happiness creation project of Yang Tan Subdistrict Administrative Organization was found to have a high level of positive correlation; 3) guidelines to drive the Yang Tan Subdistrict Administrative Organization's Wat (temple) Pracha (people) Rat (state) for happiness creation project according to 5s comprised (1) Sort: surveying, planning, and improving the place to be suitable, (2) Set in Order: organizing the area according to the needs of the temple, community, and visitors, (3) Shine: maintaining cleanliness and creating a good awareness, (4) Standardize: defining clear guidelines and goals, and (5) Sustain: cultivating responsibility until it became a sustainable behavior.

Keywords: Wat (temple) Pracha (people) Rat (state) for Happiness Creation, 5s Principles, Iddhipadadhamma

การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบล ยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม

เกรียงไกร เกิดคำ¹

Received: September 03, 2025

Revised: March 20, 2026

Accepted: March 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล ตามหลักอิทธิบาทธรรม การวิจัยนี้เป็นแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณจากประชากรที่ศึกษาในเขตตำบลยางตาล จำนวน 1,717 คน นำมาคำนวณด้วยการเปิดตารางของ Krejcie & Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 326 คน โดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน คอรีเลชัน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 คน กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล ตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.827) และดำเนินการตามหลัก 5ส มีความสัมพันธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.826) 2) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิ

¹ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุทัยธานี

Corresponding author, e-mail: write_for@hotmail.com, Tel. 065-2311879

บาทธรรมกับการ ขับเคลื่อนโครงการ 5ส วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาลพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง 3) แนวทางการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล ตามหลัก 5ส ประกอบด้วย (1) สะสาง การสำรวจวางแผน และปรับปรุงสถานที่ให้เหมาะสม (2) สะดวก การจัดระเบียบพื้นที่ตามความต้องการของวัด ชุมชน และผู้มาเยือน (3) สะอาด การดูแลรักษาความสะอาดและสร้างจิตสำนึกที่ดี (4) สร้างมาตรฐาน การกำหนดแนวทางปฏิบัติและเป้าหมายที่ชัดเจน และ (5) สร้างวินัย การปลูกฝังความรับผิดชอบจนเป็นพฤติกรรมที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: วัด ประชา รัฐ สร้างสุข, หลัก 5ส, อิทธิบาทธรรม

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีต คนไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และหล่อหลอมมุมมอง ค่านิยม และวิถีชีวิตตามหลักธรรมคำสอนและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงทำให้พระพุทธศาสนามีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนไทยอย่างแนบแน่น อย่างไรก็ตาม เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรม สังคมไทยจึงได้รับอิทธิพลจากกระแสการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ซึ่งก่อให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียตามมา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้สังคมไทยต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม ภาวะวิกฤติเหล่านี้ส่งผลต่อกิจการพระพุทธศาสนาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม แม้คำสอนทางพระพุทธศาสนาจะเป็นสัจธรรมที่ทันสมัย และสามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกยุคสมัย แต่การปรับตัวที่ล่าช้าขององค์กรทางพระพุทธศาสนาและบุคลากรทางศาสนาได้ก่อให้เกิด “วิกฤติศรัทธา” ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในสังคมไทย จากสถานการณ์ดังกล่าวนำไปสู่ความจำเป็นในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา เพื่อให้พระพุทธศาสนายังคงเป็นที่พึ่งทางจิตใจ และเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของประชาชนได้อย่างแท้จริง ในการนี้มหาเถรสมาคมและรัฐบาลได้ร่วมกันเห็นชอบ อนุมัติแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ระยะ 5 ปี และ 20 ปี ซึ่งเกิดจากการระดมความคิด ถกเถียง และเห็นชอบร่วมกันของคณะสงฆ์ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ โดยคณะสงฆ์

กรุงเทพมหานครได้กำหนดจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร ตามมติมหาเถรสมาคม ในการประชุมครั้งที่ 5/2559 (มติที่ 106/2555) และในการประชุมครั้งที่ 2/2560 เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2560 ที่มีมติเห็นชอบแผนแม่บทการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2560)

“โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข” ตั้งอยู่บนแนวคิดที่ว่าตามวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนไทย วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นสถาบันสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งด้านสุขภาพกายและสุขภาพใจ วัดจึงมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยมาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไป วัดได้กลายเป็นสถานที่ที่ผู้คนจากหลายระดับชั้นเข้ามาใช้ประโยชน์จำนวนมาก ส่งผลให้เกิดปัญหาความไม่เป็นระเบียบ ความสกปรก และขาดระบบการจัดการที่เหมาะสม ทั้งในด้านการอำนวยความสะดวก การจัดการสิ่งแวดล้อม และการจัดการขยะภายในวัด ซึ่งยังไม่มีรูปแบบที่เป็นระบบชัดเจน ด้วยเหตุนี้ สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ร่วมกับสถาบันอาศรมศิลป์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้ร่วมกันพัฒนา “โครงการวัดสร้างสุข” และ “โครงการวัดบันดาลใจ” เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการวัดอย่างเป็นระบบ รวมถึงนำแนวคิด 5ส ซึ่งประกอบไปด้วย สะสาง สะดวก สะอาด สร้างมาตรฐาน และสร้างวินัย ลงสู่บริบทของวัด เพื่อส่งเสริมให้วัดเป็นสถานที่ร่มรื่น สวยงาม เหมาะสมกับการเรียนรู้ เป็นพื้นที่แบบอย่างทางด้านกายภาพและด้านจิตใจ รวมถึงการนำแนวคิดการออกแบบพื้นที่ตามหลักภูมิสถาปัตยกรรมมาใช้ในการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่สัปปายะ เป็นอารามที่รื่นรมย์ มีความสวยงามตามหลักภูมิสถาปัตยกรรมไทย เป็นศูนย์กลางของชุมชนที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างสุขภาวะทั้งทางด้านกายภาพ จิตใจ สังคม และปัญญาสืบต่อไป (สำนักงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข, 2560)

โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่าง วัด ชุมชน และภาครัฐ เพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน โดยมีหลักเกณฑ์การดำเนินงาน และการประเมินที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การปฏิบัติตามมาตรฐาน การเรียนรู้ร่วมกัน และการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับสู่การเป็นวัดต้นแบบในระดับต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ แม้จะมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี แต่ยังไม่สามารถ

ยกระดับผลการดำเนินงานเพื่อเข้ารับการประเมินในระดับอำเภอและระดับจังหวัดได้ สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการขับเคลื่อนโครงการให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์และตัวชี้วัดการประเมินอย่างเป็นรูปธรรม ปัญหาสำคัญ คือ ยังขาดการศึกษาเชิงระบบที่อธิบายกระบวนการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าว และยังไม่มีผู้นำ หลักอิทธิบาทธรรม มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์และพัฒนาโครงการอย่างชัดเจน ดังนั้นจึงเกิดคำถามว่า การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล สอดคล้องกับหลักอิทธิบาทธรรมมากน้อยเพียงใด และหลักอิทธิบาทธรรมสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและยกระดับการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาโครงการให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรม กับการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ซึ่งผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาวรรณกรรมเอกสาร

- 1.1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอิทธิบาทธรรมและหลัก 5 ส รวมทั้งกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2.2 วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ ตามหลัก 5ส และแนวปฏิบัติที่ใช้ในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ ตามหลัก 5ส ในบริบทอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเปรียบเทียบและประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 1,717 รูป/คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้สูตรของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970) ได้จำนวน 326 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามช่วงอายุและอาชีพ

2.2 เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วน Likert 5 ระดับ เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล โดยแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.85 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการแจกแบบสอบถามทั้งในรูปแบบออนไลน์และแบบกระดาษ พร้อมทั้งควบคุมกระบวนการตอบแบบสอบถามอย่างเป็นระบบ เพื่อรักษาคุณภาพของข้อมูลและลดอคติที่อาจเกิดจากการตอบด้วยตนเอง (Self-selection bias)

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายแนวโน้มของข้อมูล นอกจากนี้ ใช้ สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับหลัก 5ส

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 เครื่องมือวิจัยหลักที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 18 คน ซึ่งคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมแนวคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ซึ่งออกแบบมาเพื่อให้ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับประเด็นการขับเคลื่อนหลัก 5ส ตามหลักอิทธิบาทธรรม

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการถอดความ (Transcription) จากบทสัมภาษณ์ นำมาจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์เชิงแนวคิดเพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาลอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม อยู่ในระดับมาก

4.2 หลักอิทธิบาทธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมากกับการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = 0.827) และดำเนินการตามหลัก 5ส มีความสัมพันธ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = 0.826) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์การศึกษาการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ตามหลักอิทธิบาทธรรม ด้วยการดำเนินการตามหลัก 5ส ดังนี้

1.1 ด้านฉันทะ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ ช่วยให้ทุกคนเห็นคุณค่าและมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการดำเนินการตามหลัก 5ส ด้วยความเต็มใจ

1.2 ด้านวิริยะ มีความอดทนอดกลั้นในการดำเนินโครงการให้เสร็จ สมบูรณ์ตามหลักการ และกระบวนการที่ได้กำหนดไว้ตามหลัก 5ส

1.3 ด้านจิตตะ ในการดำเนินโครงการ มีความเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายตามหลัก 5ส ให้เสร็จสมบูรณ์

1.4 ด้านวิมังสา มีการประชุมวางแผนงาน ทบทวน และสรุปผลการดำเนินงานในการปฏิบัติงานตามหลัก 5ส อยู่เสมอ

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า หลักอิทธิบาทธรรมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับหลัก 5ส โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน คอรีเลชัน (Pearson's Correlation Coefficient) เท่ากับ $r = 0.662$ เป็นไปตามสมมติฐาน แสดงให้เห็นองค์กรหรือบุคคลต้องการส่งเสริมการปฏิบัติตามหลัก 5ส อย่างยั่งยืน การปลูกฝังหลักอิทธิบาทธรรมจะเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพ เพราะทั้งสองหลักมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

3. แนวทางการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม มุ่งเน้นตามหลัก 5ส ได้แก่

3.1 ด้าน ส1 สะสาง การสำรวจ และวางแผนการสะสางพื้นที่ต่างๆ กำหนดว่าแต่ละพื้นที่ต้องใช้แรงงาน และทรัพยากรในการสะสาง ปรับปรุงสถานที่นั้น สร้างระบบบริหารจัดการความสะอาดอย่างยั่งยืน

3.2 ด้าน ส2 สะดวก การวางแผนการพัฒนาด้วยการวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของวัด ชุมชน ผู้มาเยือน ดำเนินการจัดวางสิ่งของ ให้เป็นระเบียบอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมต่อการค้นหา มีระบบในการจัดเก็บ เป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจน

3.3 ด้าน ส3 สะอาด คือ การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้ ปลูกฝังความรักในความสะอาด ดูแลรักษาวัดและสภาพแวดล้อมให้สะอาดอยู่เสมอ

3.4 ด้าน ส4 สร้างมาตรฐาน คือ การวางแผนกำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์ข้อมูล จุดแข็ง จุดอ่อน จัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องแก้ไข กำหนดมาตรฐานหรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งต้องปรับให้ทันสมัยและเหมาะสมอยู่เสมอ

3.5 ด้าน ส5 สร้างวินัย คือ การปลูกฝังจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และแรงบันดาลใจ ฝึกฝนจนกลายเป็นพฤติกรรมถาวรที่ไม่ต้องมีการบังคับ มีการยกย่องเพื่อสร้างแรงจูงใจ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า หลักอริยาบทธรรมสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข โดยแนวทางที่นำเสนอสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอริยาบทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.827) จำแนกเป็นรายด้าน ได้แก่

1.1 ด้านฉันทะ ความพอใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.628) มีความพึงพอใจในหน้าที่ที่ตนกำลังปฏิบัติอยู่ และปรารถนาจะให้การขับเคลื่อนโครงการบรรลุผลสำเร็จ มีความเต็มใจที่จะอุทิศเวลาและความคิดของตนในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่แล้วพร้อมที่จะทุ่มเททั้งร่างกาย และแรงใจอุทิศให้แก่การปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาขวัญชัย อดิชาโต (หนูจันทร์) (2566) พบว่า บุคลากรของสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร มีระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอริยาบทธรรม ด้านฉันทะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากบุคลากรมีความยินดีให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่มาติดต่อสอบถามอย่างเต็มความสามารถ เมื่อประชาชนมาติดต่อราชการผู้ปฏิบัติมีความพอใจในการให้บริการประชาชน

1.2 ด้านวิริยะ ความเพียร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.710) ในการขับเคลื่อนโครงการนั้นผู้ดำเนินโครงการมีความเข้มแข็งอดทนมุมานะที่จะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ ไม่ท้อถอย ไม่เลิกละ สามารถทำงานได้อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องจนกว่างานนั้นจะประสบความสำเร็จ มีความมุ่งมั่น สร้างสรรค์ และเปลี่ยนแปลงสำหรับการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรวุฒิ ภูเลื่อน (2554) พบว่า การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในเทศบาล ตำบลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการบริหารตนเองด้านวิริยะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก บุคลากรสามารถนำหลักอริยาบทธรรมด้านวิริยะมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี คือ บุคลากรมีความขยันหมั่นเพียรเป็นคุณสมบัติที่ติดตัวมาผู้ปฏิบัติงานจะต้องไม่ยอมย่อท้อต่ออุปสรรค

1.3 ด้านจิตตะ เอาใจใส่ ติดตาม ทบทวนต่อสิ่งนั้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.776) ผู้ดำเนินโครงการผูกใจจดจ่ออยู่กับหน้าที่ และงานที่ตนรับผิดชอบ มีความมุ่งมั่น มีสมาธินั่นคงอยู่กับงาน ทำงานด้วยความไม่ประมาทไม่ปล่อยปะละเลย หมั่นตรวจสอบข้อบกพร่องของตน นำข้อบกพร่องของชนมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาการทำงานในการดำเนินโครงการในคราวต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนุต์ม์ น้อยพานิช (2566) พบว่า ด้านจิตตะ (ติดตาม ตรวจสอบงาน) ของบุคลากรสาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี ตรวจตราดูแลความเรียบร้อยของงานที่ปฏิบัติอยู่เสมอ ศึกษารายละเอียดของงานที่ได้รับมอบหมายอยู่เสมอ และปฏิบัติงานโดยมีการแบ่งเวลาไว้อย่างชัดเจน

1.4 ด้านวิมังสา ความรอบคอบไตร่ตรองถึงเหตุ และผลด้วยปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.687) ดำเนินโครงการใช้ปัญญาในการใคร่ครวญตรวจตรารหาเหตุและผล มีการประชุมติดตาม และทบทวน การดำเนินงานอยู่เสมอ นำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤติพงษ์ สายปา (2565) พบว่า แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการองค์กรภาครัฐสู่ความเป็นเลิศ โดยการประยุกต์ตามหลักอิทธิบาทธรรมในส่วนของหลักวิมังสาพบว่า การรู้จักวิเคราะห์และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนากทักษะความสามารถอันจะเป็นผลให้เกิดประโยชน์กับการพัฒนาองค์กรให้มีคุณภาพ

2. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรม กับการขับเคลื่อนโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในระดับค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านวิริยะ ความเพียร รองลงมาคือ ด้านจิตตะ ความตั้งใจ ด้านฉันทะ ความพอใจ และด้านวิมังสา ไตร่ตรองถึงเหตุและผลด้วยปัญญา ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิรพงษ์ ตลับทอง (2564) พบว่า การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ วิมังสา การใช้ปัญญาใคร่ครวญหา เหตุผล วิริยะ ความเพียร จิตตะ การเอาใจฝึกฝน และฉันทะ ความพอใจ

3. แนวทางในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ขององค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม ควรมีแนวทาง 5ส คือ

ด้าน ส1 สะสาง คือ การสำรวจ และวางแผนการสะสางพื้นที่ต่างๆ กำหนดว่าแต่ละพื้นที่ต้องใช้ทรัพยากรในการสะสาง ปรับปรุงสถานที่นั้น สร้างระบบบริหารจัดการความสะอาดอย่างยั่งยืน

ด้าน ส2 สะดวก คือ การวางแผนการพัฒนาด้วยการวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการ ดำเนินการจัดวางสิ่งของ ให้เป็นระเบียบอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมต่อการค้นหา มีระบบในการจัดเก็บ

ด้าน ส3 สะอาด คือ การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้ ปลุกฝังความรักในความสะอาด ดูแลรักษาวัดและสภาพแวดล้อมให้สะอาดอยู่เสมอ

ด้าน ส4 สร้างมาตรฐาน คือ การวางแผนกำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน จัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องแก้ไข กำหนดมาตรฐานหรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ปรับปรุงให้ทันสมัยและเหมาะสมอยู่เสมอ

ด้าน ส5 สร้างวินัย คือ การปลุกฝังจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และแรงบันดาลใจ ฝึกฝนจนกลายเป็นพฤติกรรมถาวรที่ไม่ต้องมีการบังคับ มีการยกย่องเพื่อสร้างแรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพวงศกร ฐิตญาโณ (มะลิลา) (2564) พบว่า การสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ เช่น การนำเสนอตัวอย่างให้เห็นถึงผลดีที่ได้รับจากการทำ 5ส ซึ่งการดำเนินโครงการทุกครั้งต้องมีการตรวจประเมินทุกครั้ง และชี้จุดบกพร่อง เพื่อสามารถปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป ซึ่งการทำ 5ส ต้องมีความรักความเข้าใจ โดยการสร้างบรรยากาศที่ดีให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ เพื่อพัฒนาให้วัดเป็นวัดของทุกคน เป็นวัดที่ให้ความรู้ หลักธรรม และการปฏิบัติธรรม

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาพบว่า หลักอริยบทธรรมสามารถเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข โดยเฉพาะในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน งานวิจัยนี้จึงนำเสนอ “โมเดลการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ตามหลักอริยบทธรรม” ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้จริง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาตามหลัก 5ส แสดงตามภาพที่ 1 ได้แก่

1. ส1 สะสาง (การเสียสละ ลดสิ่งของที่ไม่จำเป็น) ลดของใช้ส่วนตัวของพระภิกษุสงฆ์ แบ่งปันให้ชุมชน จัดพื้นที่วัดให้เรียบง่าย
2. ส2 สะดวก (การพัฒนาด้านกฎระเบียบและวินัยสังคม) มุ่งเน้นการส่งเสริมความเป็นระเบียบทางสังคมมีจริยธรรม และปลูกฝังวินัยให้กับประชาชน
3. ส3 สะอาด (ความสะอาดทั้งภายนอกและภายใน) ดูแลวัดให้สะอาด สรรวจความเรียบร้อยเป็นประจำ
4. ส4 สร้างมาตรฐาน (การกำหนดระเบียบปฏิบัติร่วมกัน) วางกฎเกณฑ์ กำหนดมาตรฐานหรือแนวทางปฏิบัติร่วมกัน
5. ส5 สร้างวินัย (การรักษาพระธรรมวินัย) ปฏิบัติตามระเบียบสงฆ์ ส่งเสริมศีลธรรมในชุมชน

ภาพที่ 1 โมเดลการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ตามหลักอิทธิบาทธรรม

โดยได้เสนอแนวทางการขับเคลื่อนโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ตามหลัก 5ส โดยนำแนวคิดหลัก 5ส มาพัฒนาารูปแบบ และนำแนวคิดของหลัก 5ส มาใช้บริบทของพื้นที่ ดังนี้

1. *ส1 สะสาง* การสำรวจ และวางแผนการสะสางพื้นที่ต่างๆ กำหนดว่าแต่ละพื้นที่ต้องใช้แรงงาน และทรัพยากรในการสะสาง ปรับปรุงสถานที่นั้น สร้างระบบบริหารจัดการความสะอาดอย่างยั่งยืน

2. *ส2 สะดวก* การวางแผนการพัฒนาด้วยการวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของวัด ชุมชน ผู้มาเยือน ดำเนินการจัดวางสิ่งของ ให้เป็นระเบียบอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมต่อการค้นหา มีระบบในการจัดเก็บ เป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจน

3. *ส3 สะอาด* การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักรู้ ปลุกฝังความรักในความสะอาด ดูแลรักษาวัดและสภาพแวดล้อมให้สะอาดอยู่เสมอ

4. *ส4 สร้างมาตรฐาน* การวางแผนกำหนดเป้าหมาย วิเคราะห์ข้อมูล จุดแข็ง จุดอ่อน จัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องแก้ไข กำหนดมาตรฐานหรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งต้องปรับให้ทันสมัยและเหมาะสมอยู่เสมอ

5. *ส5 สร้างวินัย* การปลุกฝังจิตสำนึก ความรับผิดชอบ และแรงบันดาลใจ ผักผ่อนจนกลายเป็นพฤติกรรมถาวรที่ไม่ต้องมีการบังคับ มีการยกย่องเพื่อสร้างแรงจูงใจ

ในการดำเนินโครงการต้องอาศัยหลักอิทธิบาทธรรม เป็นหลักในการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของวัดนั้น มีแนวคิดในการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับบุคคลทุกภาคส่วน นำไปสู่การเรียนรู้วิถีพุทธ โดยนำหลักอิทธิบาทธรรมมาใช้ในการขับเคลื่อนโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ดังนี้

1. *ฉันทะ* ความพอใจ ผู้ดำเนินโครงการต้องมีความพอใจในการทำงานเต็มใจที่จะอุทิศเวลาร่างกาย และความคิดของตนในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่พร้อมที่จะทุ่มเททั้งร่างกาย และแรงใจอุทิศให้แก่การปฏิบัติงานให้สำเร็จผลตามที่ตั้งใจไว้

2. *วิริยะ* ความเพียร ในการขับเคลื่อนโครงการนั้นผู้ดำเนินโครงการมีความเข้มแข็งอดทน มุมานะที่จะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ ไม่ท้อถอย ไม่ละเลิก มองความลำบากและอุปสรรคในการทำงานเป็นสิ่งท้าทายความสามารถของตนเองเสมอเพื่อเอาชนะความท้าทายนั้น และเพื่อให้งานสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์

3. จิตตะ ความตั้งใจ ผู้ดำเนินโครงการมีความตั้งใจ จิตใจจดจ่ออยู่กับหน้าที่ และงานที่ตนรับผิดชอบ มีความมุ่งมั่น มีสมาธิมั่นคงอยู่กับงาน ทำงานด้วยความไม่ประมาท

4. วิมังสา ไตรตรองถึงเหตุและผลด้วยปัญญา การขับเคลื่อนโครงการผู้ดำเนินโครงการใช้ปัญญาในการใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุและผล มีการประชุมติดตาม และมีการประเมินผลหลังการดำเนินงาน เพื่อให้รู้ว่าสิ่งใดได้ผล และควรสานต่อ หรือควรปรับปรุง มีข้อมูลสำหรับการดำเนินโครงการในรุ่นต่อไป

แนวทางการขับเคลื่อนโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ตามหลักอิทธิบาทธรรมที่กล่าวมานี้ แสดงให้เห็นว่าหลักอิทธิบาทธรรมสามารถเป็นกรอบแนวคิดที่สามารถนำไปใช้ในการขับเคลื่อนได้จริง ทำให้การพัฒนาวัดมีความต่อเนื่องและยั่งยืน โมเดลนี้สามารถนำไปปรับใช้กับบริบทของพื้นที่อื่น ๆ ที่ต้องการขับเคลื่อนโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล นำไปกำหนดนโยบายในการจัดตั้งคณะกรรมการและขับเคลื่อนโครงการ โดยกำหนดบทบาทด้านการวางแผน ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบ

2. องค์การบริหารส่วนตำบลยางตาล นำไปกำหนดนโยบายด้านการวางแผนพัฒนาทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและปรับแผนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

3. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ร่วมกับวัด โรงเรียน และหน่วยงานสาธารณสุข นำไปกำหนดนโยบายด้านการบูรณาการความร่วมมือ เพื่อพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน

4. องค์การบริหารส่วนตำบลยางตาลและภาคีเครือข่าย นำไปกำหนดนโยบายส่งเสริมกิจกรรมด้านคุณธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น การพัฒนาวัด การจัดการขยะ และการช่วยเหลือผู้เดือดร้อน

5. องค์การบริหารส่วนตำบลยางตาลร่วมกับคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
นำไปกำหนดนโยบายพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และผู้นำชุมชน ให้มีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรม
และการแก้ไขปัญหาสังคม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์การบริหารส่วนตำบลยางตาลควรเป็นผู้ขับเคลื่อนให้มีการวางแผนร่วมกัน
วางแผนและกิจกรรมระหว่างวัด องค์การส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน และชุมชน และ
ภาคส่วนอื่นๆ เช่น กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ปฏิบัติธรรมนั่งสมาธิ กิจกรรมพัฒนาวัดในเขตพื้นที่
ตำบลยางตาล กิจกรรมวัดปลอดขยะปลอดลูกน้ำยุงลาย หรือส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียน

2. องค์การบริหารส่วนตำบลยางตาลควรเป็นผู้ขับเคลื่อนให้มีการจัดโครงสร้าง
คณะทำงานที่ชัดเจน เช่น ฝ่ายอำนวยการ อำนวยการ ฝ่ายประสานงาน ฝ่ายกิจกรรม ฝ่าย
ประชาสัมพันธ์ มีการตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการโครงการ มีบทบาทในการกำหนดเป้าหมาย
ติดตาม และประเมินผล ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

3. องค์การบริหารส่วนตำบลยางตาลควรเป็นผู้ขับเคลื่อนให้มีคณะกรรมการ
หรือผู้รับผิดชอบโครงการต้องสื่อสารการดำเนินโครงการหรือการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน ให้แต่ละฝ่าย
เข้าใจบทบาทตนเอง

4. องค์การบริหารส่วนตำบลยางตาลควรเป็นผู้ขับเคลื่อนให้มีการประสานงาน
เชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วน ด้วยการเชื่อมโยง จัดการ และการทำให้ทุกหน่วยงาน
หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในโครงการทำงานร่วมกันได้อย่างสอดคล้อง และมีประสิทธิภาพสูงสุด

5. องค์การบริหารส่วนตำบลยางตาลควรเป็นผู้ขับเคลื่อนให้มีการควบคุมและ
ติดตามการดำเนินโครงการ การดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดหรือไม่ มีการติดตาม
และประเมินผลอย่างเป็นระบบ ตรวจสอบผลการดำเนินกิจกรรมทุกขั้นตอน เก็บข้อมูลทั้งเชิง
ปริมาณและคุณภาพ เสนอแนวทางปรับปรุงให้คณะกรรมการ สร้างรายงานสรุปผลการดำเนิน
โครงการ ควรมีปรับปรุงโครงการ หรือปรับวิธีดำเนินการส่งเสริมให้โครงการบรรลุเป้าหมายอย่างมี
ประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤติพงษ์ สายปา (2565). *การส่งเสริมการบริหารจัดการองค์การภาครัฐสู่ความเป็นเลิศของเทศบาลตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธนุต์ม น้อยพานิช. (2566). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสาธารณสุข อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาขวัญชัย อดิชาโต (2566). *พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานของเทศบาลตำบลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพงศ์กร ฐิตญาโณ (มะลิลา) (2563). *ประสิทธิผลการขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ตามแนวทาง 5ส ในอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พีรพงษ์ ตลับทอง. (2564). *การขับเคลื่อนโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัด นครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มติมหาเถรสมาคม. (2559). *มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 5/2559*. นครปฐม : สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม
- มติมหาเถรสมาคม. (2560). *มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 2/2560*. นครปฐม : สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม
- วีรวัฒน์ ภูเลื่อน. (2554). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ตามหลักกฏีบาท 4 : กรณีศึกษา บริษัท แอมพาส อินดัสตรี จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สันติภาพ รอดสถิต. (2554). *แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชนเมืองโดยใช้ความร่วมมือ ระหว่างบ้าน วัดและโรงเรียน*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน). บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2560). *แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ระยะ 5 ปี และ 20 ปี*. กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Development and National Security of the Armed Forces Development Command: A Case Study of Mobile Development Unit 31

Aekkachai Khontrong¹ Wiittaya Chinnabutr² and Sukanyanat Opsin³

Received: January 05, 2026

Revised: March 20, 2026

Accepted: March 27, 2026

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the level of development and national security of Mobile Development Unit 31; and 2) to propose guidelines for the development and national security of Mobile Development Unit 31. This was a mixed-methods research. Quantitative research involved collecting data from 897,794 people across two provinces: 15 districts of Nan Province and 8 districts of Phrae Province. By using Taro Yamane's formula, the sample size was 400 people. Data was collected using questionnaires, and statistical analyses included frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative research involved in-depth interviews with 19 key informants, analyzed using descriptive content analysis. The research findings revealed that 1) the overall level of development and national security enhancement of the Armed Forces Development Command: A Case Study of Mobile Development Unit 31 according to

¹ Mobile Development Unit 31

²⁻³ MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity

Corresponding author, e-mail: aekkachai7373@gmail.com, Tel. 061-4266900

the overall plan, had a high average score ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.39), and the overall level of opinion regarding the development and national security enhancement of Mobile Development Unit 31 based on Aparihaniyadhamma 7 had a high average score ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.32); and 2) the guidelines for the development and national security enhancement of Mobile Development Unit 31 consisted of four aspects, namely (1) regarding transportation, there should be development and improvement of transportation routes in communities and agricultural areas to facilitate travel, product transportation, and increase safety during travel; (2) in terms of the provision of drinking water, there should be development and provision of water sources to address drought and flooding problems, as well as support for the provision of water for consumption and agricultural purposes to the people; (3) in the aspect of assistance and development of the people, assistance should be provided to disaster victims, and knowledge of agriculture and living according to the sufficiency economy principles should be promoted; (4) regarding the promotion of integrated farming, there should be support for agricultural occupations, the formation of occupational groups, and income generation to strengthen the resilience and sustainability of communities.

Keywords: Development, National Security, Armed Forces Development Command

การพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กรณีศึกษาหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31

เอกชัย คนตรง¹ วิทยา ชินบุตร² และสุกัญญาณัฐ ออบสิน³

Received: January 05, 2026

Revised: March 20, 2026

Accepted: March 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ทั้งหมด 2 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดน่าน 15 อำเภอ จังหวัดแพร่ 8 อำเภอ จำนวนประชากร 897,794 คน จากสูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการพัฒนาและการสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กรณีศึกษาหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ตามแผนงานโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.39) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ตามหลักอปรินิพพาน 7 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.32) และ 2) แนวทางใน

¹ หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: aekkachai7373@gmail.com, Tel. 061-4266900

การพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ประกอบด้วย 4 ด้านได้แก่ (1) ด้านการคมนาคม ควรมีการพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางคมนาคมในชุมชนและพื้นที่การเกษตร เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง การขนส่งผลผลิต และเพิ่มความปลอดภัยในการสัญจร (2) ด้านการจัดหาน้ำกินน้ำใช้ ควรมีการพัฒนาและจัดหาแหล่งน้ำเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วม รวมถึงมีการสนับสนุนน้ำอุปโภคบริโภคและน้ำเพื่อการเกษตรให้แก่ประชาชน (3) ด้านการช่วยเหลือและพัฒนาประชาชน ควรให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย และส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตรและการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และ (4) ด้านการส่งเสริมเกษตรผสมผสาน ควรมีการสนับสนุนการประกอบอาชีพด้านการเกษตร การรวมกลุ่มอาชีพ และการสร้างรายได้ เพื่อเสริมความเข้มแข็งและความยั่งยืนของชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนา, การสร้างความมั่นคงแห่งชาติ, หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา

บทนำ

ปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศไทยในปัจจุบันมีลักษณะผสมผสานระหว่างภัยคุกคามรูปแบบเดิม (traditional security threats) คือ ภัยคุกคามด้านการทหาร เช่น การสู้รบตามแนวชายแดน หรือความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดน และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (non-traditional security threats) คือ ภัยคุกคามที่เกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ และส่งผลกระทบต่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ รวมถึงทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาวะโลกร้อน ภัยพิบัติธรรมชาติ อันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ก่อให้เกิดภัยพิบัติธรรมชาติที่รุนแรง และการแพร่ขยายที่ก่อให้เกิดอันตรายในวงกว้าง เช่น โรคอุบัติใหม่ อาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย (ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนา, 2561) และวิกฤตการณ์ความมั่นคงในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับโลก การใช้แนวทางปฏิบัติที่ดีในระดับสากลมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติที่สมบูรณ์และเหมาะสมกับการดำเนินการของประเทศไทยมากที่สุด ทั้งเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมรับรู้เรียนรู้และศึกษาทำความเข้าใจแนวทางการจัดการความเสี่ยงด้วยการเตรียมความพร้อมของชาติตั้งแต่ในภาวะปกติตลอดจน สามารถสนับสนุนและลดความเสี่ยงของภัยคุกคามในรูปแบบ

ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะส่งผลดีต่อความมั่นคงของประชาชนสังคมและประเทศชาติอย่างแท้จริง (ประยุทธ์ จันทร์โอชา, 2560)

หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นทพ.) ซึ่งเป็นหน่วยขึ้นตรงกองบัญชาการกองทัพไทย มีหน้าที่พิจารณาเสนอความเห็นเกี่ยวกับนโยบาย วางแผน อำนาจการ ประสานงานและดำเนินการ พัฒนาประเทศเพื่อสร้างความมั่นคงของชาติสนับสนุนภารกิจของรัฐในการพัฒนาชาติป้องกันและ แก้ไขปัญหาจากภัยพิบัติและการช่วยเหลือประชาชน ตลอดจนปฏิบัติภารกิจอื่นใดตามที่ได้รับ มอบหมาย โดยหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาได้ดำเนินงานพัฒนาช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ ตาม 8 แผนงานหลัก ดังนี้ 1) แผนงานสร้างเส้นทางคมนาคม ถนนหนทางนับเป็นปัจจัยสำคัญใน การนำความเจริญเข้าไปสู่ท้องถิ่นพร้อม ๆ กับการนำผลผลิตของผู้คนออกมาสู่ตลาด 2) แผนงาน ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ อาทิการผลิตน้ำเชื้อแช่แข็ง เพื่อผสมเทียมให้แก่แม่โคพันธุ์พื้นเมือง ของเกษตรกร การผลิตพันธุ์ปลาน้ำจืดสนับสนุนเกษตรกร การจัดตั้งโครงการประมงหมู่บ้าน ประมง โรงเรียน รวมทั้งการผลิตเมล็ดพันธุ์หญ้าเพื่อเป็นอาหารสัตว์การเพาะพันธุ์ กล้าไม้ยืนต้น โครงการ สหกรณ์การเกษตรซึ่งในปัจจุบันมีสหกรณ์การเกษตรในความดูแลรับผิดชอบของหน่วยบัญชาการ ทหารพัฒนา จำนวน 35 แห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค 3) แผนงานพัฒนาแหล่งน้ำ 4) แผนงาน พัฒนาชุมชนและสาธารณูปการ ได้แก่ การสร้างถนนภายในหมู่บ้าน การขุดเจาะบ่อน้ำบาดาลการ สร้างระบบประปา หมู่บ้าน ระบบประปาภูเขาการสร้างถังเก็บน้ำฝน สร้างศาลาประชาคม ศาลาที่ พัก ริมทาง และสนามเด็กเล่น 5) แผนงานการสาธารณสุข การสร้างสถานอนามัยให้แก่หมู่บ้านและ ประสานขอรับการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ประจำสถานอนามัย รวมถึงจัดชุดแพทย์เคลื่อนที่ออกไป ให้บริการถึงหมู่บ้าน 6) แผนงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เช่น สร้างอาคารเรียน จัดหา อุปกรณ์การเรียน การกีฬา ทุนการศึกษาและส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน เช่น การจัดตั้งศูนย์ เยาวชน การฝึกอาชีพให้แก่เยาวชน รวมทั้งการขยายโอกาสทางการศึกษาและฝึกอาชีพแก่ทหาร กอง ประจำการ 7) แผนงานการประชาสัมพันธ์และจิตวิทยา เช่น หอกระจายข่าว และสถานี วิทยุกระจายเสียงของหน่วย 8) แผนงานสังคมสงเคราะห์และอื่น ๆ ซึ่งการช่วยเหลือตามแผนงานนี้ จะกระทำในนามศูนย์บรรเทาสาธารณภัยหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (ศบภ.นทพ.) (ปิยะนุช ปิ๋ว, 2561)

หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา มีวิสัยทัศน์คือ “หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเป็นหน่วยงานชั้นเยี่ยมของกองทัพไทยในด้านการพัฒนาเพื่อความมั่นคง โดยเตรียมความพร้อมของทรัพยากรบุคคล ชุมชน พื้นที่ เพื่อป้องกันภัยคุกคามทุกรูปแบบ และประชาชนมีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อกองทัพไทย” และมีพันธกิจคือ 1) เติบโตจนสถาบันพระมหากษัตริย์และส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) สนับสนุนภารกิจของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติการช่วยเหลือประชาชน การป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัยและภัยพิบัติ 3) สนับสนุนภารกิจของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาสำคัญเร่งด่วนของชาติตลอดจนปฏิบัติการกิจอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย (ปิยะนุช ปิ๋ว, 2561)

หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 เป็นหน่วยงานหลักของสำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาในการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดแพร่-จังหวัดน่าน มีการบริหารจัดการที่ดีมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการ กำลังพลอยู่อย่างมีเกียรติศักดิ์ศรี มีสวัสดิการที่ดี มีความสุขและมีความรักความสามัคคีในองค์กร โดยรับผิดชอบในการพัฒนาครอบคลุม 2 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดน่าน มี 15 อำเภอ 98 ตำบล 874 หมู่บ้าน จังหวัดแพร่ มี 8 อำเภอ 73 ตำบล 595 หมู่บ้าน รวมพื้นที่รับผิดชอบ 17,947,884 ตารางกิโลเมตร มี 7 อำเภอของจังหวัดน่านที่ติดชายแดน มีระยะทาง 203 กิโลเมตร (หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31, 2566)

จากเหตุผลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยอยากศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กรณีศึกษาหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31” เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา และเป็นไปตามพันธกิจของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาด้านการสนับสนุนรัฐบาลในการพัฒนาประเทศเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ การช่วยเหลือประชาชน การป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณภัยและภัยพิบัติ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31

2. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้าน โดยมีกระบวนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร โดยทำการทบทวนจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดการพัฒนาแนวคิดการพัฒนายั่งยืน แนวคิดการสร้าง ความมั่นคงแห่งชาติ หลักการบริหารนิยธรรม 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลบริบทพื้นที่วิจัยเพื่อนำมาวิเคราะห์และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน ซึ่งสุ่มจากประชาชนในพื้นที่ทั้งหมด 2 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดน่าน 15 อำเภอ จังหวัดแพร่ 8 อำเภอ จำนวนประชากร 897,794 คน (กรมการปกครอง, 2567) โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน (Yamane, T., 1973) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสอบถามมีค่าความเที่ยงตรง ระหว่าง 0.8-1.0 ทุกข้อ และมีค่าความเชื่อมั่น 0.942 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย คือ สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมถึงประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม จำนวน 19 รูป/คน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน สามารถอธิบายเสริม สนับสนุน ข้อโต้แย้งต่าง ๆ และเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ รวมถึงการเสนอแนะข้อคิดเห็นในประเด็นที่มีข้อขัดแย้ง หรือเห็นควรเพิ่มเติมให้ชุดความรู้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 พบว่า ระดับการพัฒนาและการสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา วิทยาลัยศึกษาหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ตามแผนงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.39 และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ตามหลักอปริธานิยธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.32 ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา วิทยาลัยศึกษาหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ตามแผนงาน
ภาพรวม

(n=400)

การพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ตามแผนงาน ภาพรวม	ระดับความเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านแผนงานก่อสร้างเส้นทางคมนาคม	3.58	0.60	มาก
2. ด้านแผนงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้	3.67	0.54	มาก
3. ด้านแผนงานพัฒนาช่วยเหลือประชาชน	3.61	0.56	มาก
4. ด้านแผนงานส่งเสริมเกษตรผสมผสาน	3.82	0.71	มาก
รวม	3.67	0.39	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการพัฒนาและการสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา วิทยาลัยศึกษาหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ตามแผนงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ได้รับความเห็นมากที่สุด คือ ด้านแผนงานส่งเสริมเกษตรผสมผสาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.71 รองลงมา คือ ด้านแผนงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.54 ด้านแผนงานพัฒนาช่วยเหลือประชาชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.61$, S.D. = 0.56 และ

ด้านที่ได้รับความเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านแผนงานก่อสร้างเส้นทางคมนาคม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.60 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างความมั่นคง
แห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กรณีศึกษาหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ตามหลักอปริ
หานิยธรรม 7 ภาวะรวม

(n=400)

การพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยพัฒนา การเคลื่อนที่ 31 ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 ภาวะรวม	ระดับความเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการประชุมอย่างต่อเนื่อง	3.61	0.48	มาก
2. ด้านการมีองค์กรประชุมครบ	3.64	0.43	มาก
3. ด้านการจัดทำมติร่วมกัน	3.59	0.57	มาก
4. ด้านการให้การยอมรับกับความแตกต่างหลากหลาย	3.67	0.49	มาก
5. ด้านการให้ความเสมอภาค เสรีนิยม	3.62	0.41	มาก
6. ด้านการให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส สถานที่และทรัพยากร	3.65	0.58	มาก
7. ด้านการให้ความร่วมมือสร้างภูมิคุ้มกันชุมชน	3.58	0.48	มาก
รวม	3.62	0.32	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างความมั่นคง
แห่งชาติของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ตามหลักอปริหานิยธรรม 7 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก
มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.32 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ได้รับความเห็นมากที่สุด
คือ ด้านการให้การยอมรับกับความแตกต่างหลากหลาย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.67$,
S.D. = 0.49 รองลงมา คือ ด้านการให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส สถานที่และทรัพยากร อยู่ในระดับ
มาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.65$, S.D. = 0.58 ด้านการมีองค์กรประชุมครบ $\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.43 ด้านการ
ให้ความเสมอภาค เสรีนิยม $\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.41 ด้านการประชุมอย่างต่อเนื่อง $\bar{X} = 3.61$,
S.D. = 0.48 ด้านการจัดทำมติร่วมกัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.57 และด้านที่
ได้รับความเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านการให้ความร่วมมือสร้างภูมิคุ้มกันชุมชน อยู่ในระดับมาก มี
ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.48ตามลำดับ

2. แนวทางในการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 พบว่า หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ควรมีแนวทางในการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติ ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านแผนงานก่อสร้างเส้นทางคมนาคม หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ควรมุ่งพัฒนาและปรับปรุงเส้นทางคมนาคมในชุมชนและพื้นที่การเกษตรให้ได้มาตรฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกในการสัญจรและการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

2.2 ด้านแผนงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ ควรดำเนินการพัฒนาและบริหารจัดการแหล่งน้ำอย่างเป็นระบบ เพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วมขังในพื้นที่การเกษตร โดยมุ่งเน้นการสร้างและปรับปรุงแหล่งกักเก็บน้ำ รวมถึงการจัดหาน้ำอุปโภคบริโภค เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนและเสริมสร้างความมั่นคงด้านทรัพยากรน้ำให้แก่ชุมชน

2.3 ด้านแผนงานพัฒนาช่วยเหลือประชาชน ควรให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์ภัยพิบัติและเหตุฉุกเฉิน ควบคู่กับการส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการเกษตรและการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเองและลดความเปราะบางของชุมชน

2.4 ด้านแผนงานส่งเสริมเกษตรผสมผสาน ควรส่งเสริมและสนับสนุนการทำเกษตรผสมผสานและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยสนับสนุนกิจกรรมด้านการปศุสัตว์ การปลูกพืชผัก การทำปุ๋ยชีวภาพ และการปลูกไม้ยืนต้น เพื่อสร้างรายได้ เพิ่มแหล่งอาหาร และพัฒนาความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาว

การพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กรณีศึกษา หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ตามหลักการบริหารนิยธรรม 7 ควรมีแนวทางดังนี้

1. ส่งเสริมการประชุมอย่างต่อเนื่อง ควรจัดให้มีการประชุมและการประสานงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างหน่วยงาน ผู้นำชุมชน และประชาชน เพื่อสร้างความร่วมมือและความเข้าใจร่วมกัน

2. เน้นการมีองค์ประชุมครบถ้วน ควรให้ความสำคัญกับการมีองค์ประชุมครบเพื่อให้มติที่ได้เกิดความชอบธรรมและลดปัญหาความขัดแย้งในภายหลัง

3. ส่งเสริมการจัดทำมติด่วนร่วมกัน ควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร่วมกันกำหนดมติ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างสมครสมานสามัคคี

4. ยอมรับความแตกต่างหลากหลายของชุมชน ควรให้ความสำคัญกับความเสมอภาคและการเคารพในความแตกต่างด้านชาติพันธุ์ อาชีพ การศึกษา และเพศ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสันติและทั่วถึง

5. ส่งเสริมความเสมอภาคและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี โดยยึดหลักเหตุผลและการไม่ใช้อำนาจ เพื่อให้การตัดสินใจตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

6. ให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส สถานที่ และทรัพยากร ควรยึดหลักความอ่อนน้อมถ่อมตน การเคารพผู้อาวุโส และการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในชุมชน

7. สร้างความร่วมมือเพื่อเสริมภูมิคุ้มกันของชุมชน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความมั่นคงของชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 พบว่า ระดับการพัฒนาและการสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา วิทยาลัยศึกษาหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ตามแผนงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.39 ทั้งนี้เป็นเพราะ หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรน้ำ การช่วยเหลือประชาชน และการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะในด้านการจัดการแหล่งน้ำ การส่งเสริมเกษตรผสมผสาน และการช่วยเหลือประชาชนในภาวะภัยพิบัติ ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อคุณภาพชีวิตและความมั่นคงของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุรัตน์ ดีเสมอ และคณะ (2563) พบว่า การดำเนินงานของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เนื่องจาก หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาได้ดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมและแหล่งน้ำ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ลดความเสี่ยงอุบัติเหตุ และ

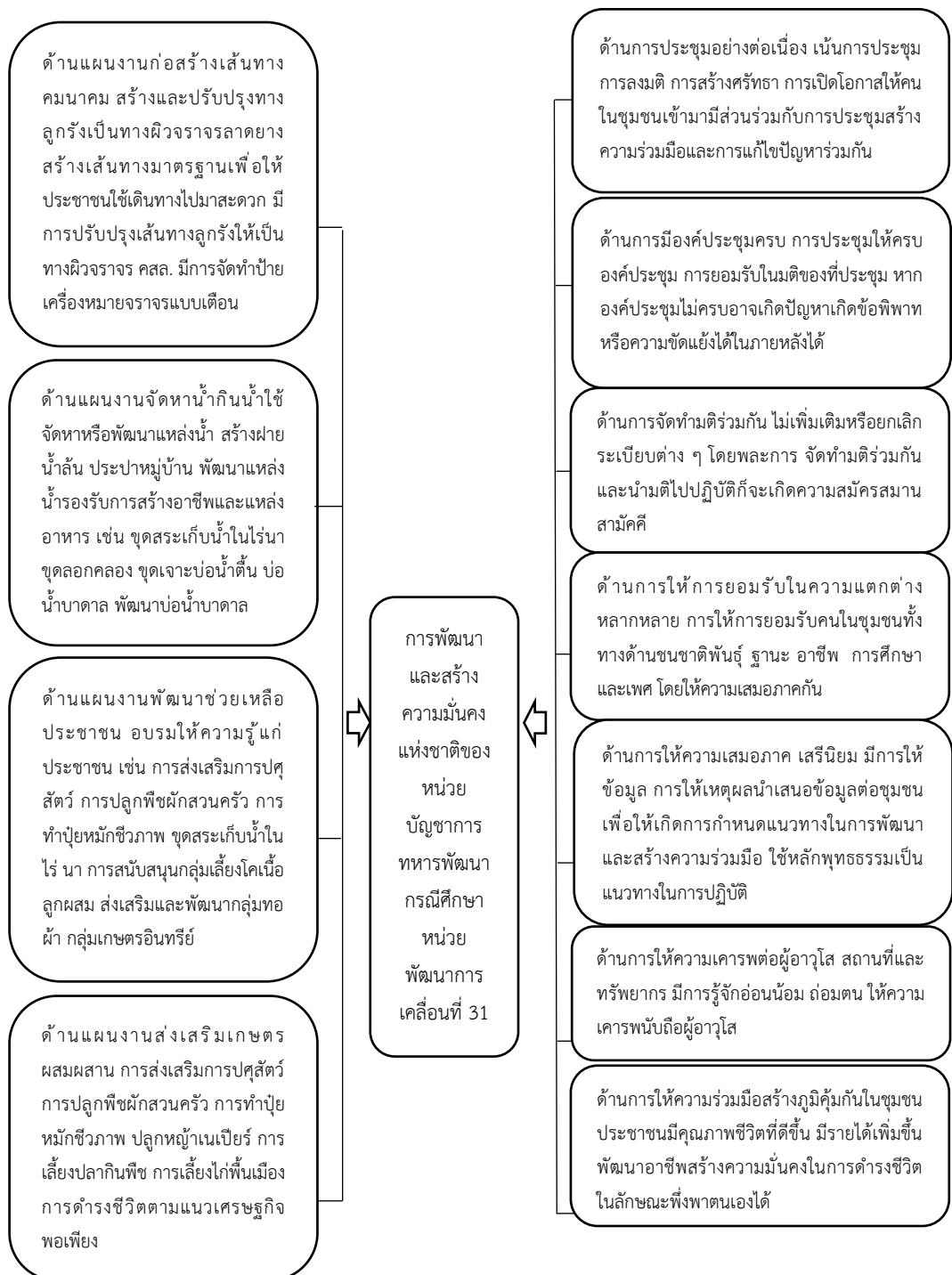
สนับสนุนการเกษตรของประชาชนควบคู่กับการช่วยเหลือและส่งเสริมอาชีพในชุมชน ทั้งการแปรรูป การเลี้ยงสัตว์ และการพัฒนาแหล่งอาหาร เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชุมชน การดำเนินงานดังกล่าวส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างรัฐกับประชาชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การพึ่งพาตนเอง เพิ่มรายได้ และลดรายจ่าย และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 ตามหลักอภิธานิธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 0.32) ทั้งนี้เป็นเพราะ หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 มีการดำเนินงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ความเสมอภาค การยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และการเคารพซึ่งกันและกัน โดยให้ความสำคัญกับการเคารพผู้อาวุโสเป็นสำคัญ อีกทั้งกระบวนการประชุมมีองค์ประชุมครบถ้วน สะท้อนถึงรูปแบบการดำเนินงานที่เปิดกว้าง โปร่งใส และเอื้อต่อการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกับชุมชน สอดคล้องกับปรัชญา โชติชะมา และคณะ (2566) พบว่า การใช้หลักอภิธานิธรรมต่อการบริหารงานของเทศบาลเมืองม่วงงาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.96, σ = 0.76) ทั้งนี้เป็นเพราะ การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการประชุมหารืออย่างสม่ำเสมอและพร้อมเพรียง เพื่อสร้างความเข้าใจร่วม ควบคู่กับการยึดถือหลักการและแนวปฏิบัติที่ดีของผู้นำ การให้ความสำคัญต่อภาวะผู้นำ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการเคารพศรัทธาและประเพณีของพื้นที่ ตลอดจนการส่งเสริมศักยภาพบุคลากร ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการบริหารงานขององค์กร

2. แนวทางการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 พบว่า ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้ได้มาตรฐานเพื่อสนับสนุนการสัญจรและการขนส่งผลผลิต 2) การบริหารจัดการแหล่งน้ำกินน้ำใช้และน้ำเพื่อการเกษตรเพื่อลดปัญหากภัยแล้งและน้ำท่วม 3) การพัฒนาช่วยเหลือประชาชนทั้งในภาวะปกติและสถานการณ์ฉุกเฉินควบคู่กับการส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และ 4) การส่งเสริมเกษตรผสมผสานเพื่อสร้างรายได้ เพิ่มแหล่งอาหาร และความยั่งยืนของชุมชน นอกจากนี้การนำหลักอภิธานิธรรม 7 มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยเน้นการประชุมอย่างต่อเนื่อง การมีองค์ประชุมครบถ้วน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การเคารพความหลากหลาย ความเสมอภาค การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส สถานที่ และทรัพยากร รวมถึงการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกับประชาชน มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ช่วยลดความขัดแย้ง และนำไปสู่

การสร้าง ความมั่นคงอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับพัชรี พิพิธสุขสันต์ (2568) พบว่า แนวทางการพัฒนาบทบาทกองทัพบกไทยในการสนับสนุนงานความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยส่งเสริมอาชีพ การรวมกลุ่มของเกษตรกร และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชน ควบคู่กับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินโครงการผ่านเวทีประชาคม เพื่อให้การพัฒนาสอดคล้องกับบริบทและความต้องการของพื้นที่อย่างแท้จริง ทั้งนี้ การประยุกต์ใช้หลักอภิธานิยธรรม 7 เป็นกรอบในการดำเนินงาน โดยเน้นการประชุมอย่างต่อเนื่อง การมีองค์ประชุมครบถ้วน การตัดสินใจร่วมกัน การเคารพผู้นำ ความเสมอภาค การใช้คุณธรรมแทนอำนาจ และการเคารพทรัพยากรของชุมชน จะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ ความสามัคคี และภูมิคุ้มกันของชุมชน อันนำไปสู่ความมั่นคงอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กรณีศึกษาหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31” ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กรณีศึกษาหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31 โดยใช้หลักอภิธานิธรรม 7 สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ด้านแผนงานก่อสร้างเส้นทางคมนาคม ดำเนินการสร้างถนนเพื่อช่วยการเดินทางระหว่างชุมชนและเส้นทางเข้าพื้นที่การเกษตร สำหรับขนย้ายสินค้าทางการเกษตรไปจำหน่าย ประชาชนสามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรจากพื้นที่กระจายไปสู่ภายนอกชุมชนสะดวก รวดเร็ว ปรับปรุงทางลูกรังเป็นทางผิวจราจรลาดยาง สร้างเส้นทางมาตรฐานเพื่อให้ประชาชนใช้เดินทางไปมาสะดวก มีการปรับปรุงเส้นทางลูกรังให้เป็นทางผิวจราจร คสล.

2. ด้านแผนงานจัดหาน้ำกินน้ำใช้ จัดหาหรือพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อลดปัญหาน้ำท่วมขังพื้นที่ทำการเกษตร ชะลอความรุนแรงการไหลของน้ำ รวมทั้งสร้างฝายน้ำล้นเพื่อเชื่อมเส้นทางจราจร สร้างแหล่งน้ำร่วมกับชุมชนสำหรับทำประปาหมู่บ้าน พัฒนาแหล่งน้ำรองรับการสร้างอาชีพ และแหล่งอาหาร

3. ด้านแผนงานพัฒนาช่วยเหลือประชาชน มีการออกสำรวจและแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น อุทกภัย อัคคีภัย อุทกภัย และวาตภัย เป็นต้น จัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้ทางการเกษตรแก่ประชาชน ช่วยให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4. ด้านแผนงานส่งเสริมเกษตรผสมผสาน ส่งเสริมและสนับสนุนโครงการเกษตรผสมผสานให้กับประชาชน เช่น การส่งเสริมการปศุสัตว์ การปลูกพืชผักสวนครัว การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ การปลูกต้นไม้ยืนต้น และต้นไม้ผลในพื้นที่ป่าต้นน้ำ ปลูกหญ้าเนเปียร์ ส่งเสริมการเลี้ยงปลา กินพืช ส่งเสริมการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

5. ด้านการประชุมอย่างต่อเนื่อง เน้นการประชุมให้ครบองค์ประชุมเพราะการที่ทำให้ครบองค์ประชุมจะทำให้เกิดความพร้อมเพียงการยอมรับในมติของที่ประชุม หากองค์ประชุมไม่ครบอาจเกิดปัญหาเกิดข้อพิพาท หรือความขัดแย้งได้ในภายหลัง เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทหาร ผู้นำชุมชน และประชาชน เป็นการระดมความคิดเห็น และความต้องการในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนของแต่ละชุมชน

6. ด้านการมีองค์ประชุมครบ เน้นการประชุมให้ครบองค์ประชุมเพราะการที่ทำให้ครบองค์ประชุมจะทำให้เกิดความพร้อมเพียง การยอมรับในมติของที่ประชุม หากองค์ประชุมไม่ครบอาจเกิดปัญหาเกิดข้อพิพาท หรือความขัดแย้งได้ในภายหลังได้

7. ด้านการจัดทำมติร่วมกัน การรับฟังข้อเสนอแนะจากประชาชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยไม่เพิ่มเติมหรือยกเลิกระเบียบต่าง ๆ โดยพลการ ดำเนินการจัดทำมติร่วมกันและนำไปปฏิบัติก็จะเกิดความสมัคสมานสามัคคีในการดำเนินโครงการ ซึ่งผลของการประชุมแต่ละครั้งจะอาศัยการลงมติร่วมกันเพื่อให้เกิดการปฏิบัติและทำกิจกรรมร่วมกัน

8. ด้านการให้การยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย การให้การยอมรับในความแตกต่างหลากหลายของคนในชุมชนทั้งทางด้านชนชาติพันธุ์ ด้านฐานะ อาชีพ ด้านการศึกษา และทางด้านเพศ ให้ความเสมอภาคกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย เชื่อมโยงความต้องการไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

9. ด้านการให้ความเสมอภาค เสรีนิยม เน้นการประชุมการสร้างความร่วมมือ ทดแทนการควบคุม มีการใช้ข้อมูล การให้เหตุผลนำเสนอข้อมูลต่อชุมชน เพื่อให้เกิดการกำหนดแนวทางในการพัฒนา และสร้างความร่วมมือ และที่สำคัญใช้หลักพุทธธรรมเป็นแนวทางในการปฏิบัติ การรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกมาเป็นแนวทางในการจัดการประชุมเพื่อให้เกิดความสามัคคีและปรองดองร่วมกัน

10. ด้านการให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส สถานที่และทรัพยากร มีการรู้จักอ่อนน้อม ถ่อมตน ให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโส แสดงความเคารพต่อกันอย่างเหมาะสม รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นโดยปราศจากอคติ ผ่านการสร้างและการนำเสนอองค์ความรู้ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากร การใช้สถานที่ที่ตรงกับความต้องการของประชาชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ

11. ด้านการให้ความร่วมมือสร้างภูมิคุ้มกันชุมชน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น พัฒนาอาชีพสร้างความมั่งคั่งในการดำรงชีวิต ในลักษณะพึ่งพาตนเองได้ เพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันภายในชุมชน และประชาชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาควรมีการส่งเสริมมุ่งเน้นการพัฒนาคณะ ชุมชน รวมถึงกำลังพลของหน่วยให้มีความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาร่วมกัน โดยจัดให้มีสถานที่อบรมและศึกษาเฉพาะงานของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา
2. หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาควรพิจารณายุติภารกิจการทำงานบางงานที่มีซ้ำซ้อนกับหน่วยงานราชการอื่นเพื่อปรับลดภาระงานและงบประมาณของหน่วยงาน
3. หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาควรมีการปรับบทบาทและวิธีการทำงานของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทเรื่องความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากร กำลังพล และชุมชน โดยการจัดอบรมและแหล่งเรียนรู้เฉพาะด้าน เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
2. หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาปรับภารกิจที่ซ้ำซ้อน เพื่อลดภาระงานและงบประมาณ พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน
3. หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา สามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับบทบาทและวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทด้านความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความทันสมัยของหน่วยงาน

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2567). โครงสร้างข้อมูลสถิติจำนวนประชากรไทยที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน แยก รายอายุ รายเดือน ระดับหมู่บ้าน เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567. เข้าถึงได้จาก https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByMooBan.php?year=67&month=02

- ฉัตรชัย ศรีเมืองกาญจนา. (2561). *การบริหารจัดการด้านความมั่นคงพื้นที่ชายแดนของประเทศ*
ไทย. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ปกิต สันตินิยม. (2555). *บทบาทหน้าที่หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ หน่วยบัญชาการทหารพัฒนาใน*
กระบวนการสื่อสารทางการเมือง เพื่องานพัฒนาด้านความมั่นคงในพื้นที่ชนบท (ช่วง
พ.ศ. 2505–2553). (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง).
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก.
- ประยุทธ์ จันทร์โอชา. (2560). *แผนเตรียมความพร้อมแห่งชาติ (พ.ศ. 2560–2564).* กรุงเทพฯ :
สำนักยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อมและการป้องกันประเทศ สำนักงานสภาความ
มั่นคงแห่งชาติ.
- ปิยะนุช ปิ้ว. (2561). *บทบาทของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนาเพื่อสนับสนุนงานความมั่นคง.*
กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- พัชร พิพิธสุขสันต์. (2568). *การพัฒนาบทบาทของกองทัพไทยเพื่อสนับสนุนงานความมั่นคง*
แห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา. วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 8(10), 99–109.
- ภาณุรัตน์ ดีเสมอ และคณะ. (2563). *การพัฒนาการสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยบัญชาการ*
ทหารพัฒนา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 9(4), 215–228.
- ภาณุรัตน์ ดีเสมอ. (2563). *การพัฒนาการสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วยบัญชาการทหาร*
พัฒนา. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัชฎา โชตะชะมา และคณะ. (2566). *การใช้หลักอุปทานิยธรรมต่อการบริหารงานของเทศบาล*
เมืองม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและ
เอกชน, 6(1), 133–147.
- เสนอ อัครมณฑา. (2557). *รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอุปทานิยธรรมขององค์การบริหาร*
ส่วนจังหวัดนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
ศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31. (2566). *การพัฒนาและสร้างความมั่นคงแห่งชาติของหน่วย
บัญชาการทหารพัฒนา กรณีศึกษาหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 31. หน่วยบัญชาการ
ทหารพัฒนา. (อัสสำเนา)*

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rd ed.). New York : Harper &
Row.

Innovative Leadership and Ethical Challenges: The Role of Executives in Maintaining Ethics Amidst Performance-Based Pressure

Donlar sena¹ Woraphon Worasuwanrot² and Sirinrak sangsahachat³

Received: October 09, 2025

Revised: February 03, 2026

Accepted: February 09, 2026

Abstract

The objective of this research article aimed to study innovative leadership and the ethical challenges in the role of executives in maintaining ethics amidst performance-based pressures. Executives as leaders faced intense pressure to achieve results from performance indicators, quantitative outcomes, and expectations from stakeholders at multiple levels. While innovation was a crucial mechanism for driving organizational adaptation and competitiveness in a rapidly changing context, without a solid ethical framework in management, operations may result in decisions that neglected the impact on society, the environment, and the moral principles that formed the foundation of legitimate management. This article aimed to analyze the role of executives as innovative leaders, utilizing theoretical frameworks of leadership, management ethics, and systemic pressure as a basis for analyzing the role of executives as innovative leaders who faced the challenge of maintaining ethical principles amidst the pursuit of urgent results. The study found that executives needed to proactively define an organizational culture that promoted

¹⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: senadthai@gmail.com, Tel. 081-0415889

ethics, encouraged value-based decision-making, and developed management approaches that struck a balance between efficiency and integrity. Policy recommendations included a clear ethics oversight system should be established; performance indicators should be developed that did not neglect the ethical dimension; the ethical capabilities of senior executives should be strengthened with the goal of enabling innovative leadership to drive organizations towards sustainability, transparency, and genuine public trust.

Keywords: Ethics in Management, Innovative Leadership, Performance Pressure

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับความท้าทายทางจริยธรรม : บทบาทของผู้บริหาร ในการรักษาจริยธรรมท่ามกลางแรงกดดันของการเร่งรัดผลงาน

ดอนลาร์ เสนา¹ วรพล วรสุวรรณโรจน์² และศิริรักษ์ สังสหาติ³

Received: October 09, 2025

Revised: February 03, 2026

Accepted: February 09, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับความท้าทายทางจริยธรรมในบทบาทของผู้บริหารในการรักษาจริยธรรมท่ามกลางแรงกดดันของการเร่งรัดผลงาน ซึ่งผู้บริหารในฐานะผู้นำกำลังเผชิญกับแรงกดดันจากการเร่งรัดผลสัมฤทธิ์ทางผลงานอย่างเข้มข้น ทั้งจากระบบตัวชี้วัด ผลลัพธ์เชิงปริมาณ และความคาดหวังจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในหลายระดับ แม้นวัตกรรมจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถปรับตัวและแข่งขันได้ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่หากปราศจากกรอบจริยธรรมที่มั่นคงในการบริหารแล้ว การดำเนินงานอาจก่อให้เกิดการตัดสินใจที่ละเลยผลกระทบต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและหลักคุณธรรมอันเป็นรากฐานของการบริหารที่ซื่อสัตย์ บทความนี้ มุ่งวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำเชิงนวัตกรรม โดยอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีด้านภาวะผู้นำ จริยธรรมในการบริหารและแรงกดดันเชิงระบบ เพื่อเป็นฐานในการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำเชิงนวัตกรรม ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการรักษาหลักจริยธรรมท่ามกลางการผลักดันให้เกิดผลลัพธ์อย่างเร่งด่วน ผลการศึกษาพบว่าผู้บริหารจำเป็นต้องมีบทบาทเชิงรุกในการกำหนดวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมคุณธรรม ส่งเสริมการตัดสินใจเชิงคุณค่าและพัฒนาแนวทางการบริหารที่สามารถสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพกับความถูกต้อง ข้อเสนอเชิงนโยบาย ได้แก่ ควรสร้างระบบกำกับดูแลด้านจริยธรรมที่มีความชัดเจน

¹⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: senadthai@gmail.com, Tel. 081-0415889

การพัฒนาเครื่องมือชีวิตผลลัพธ์ที่ไม่ละเลยมิติคุณธรรม และการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านจริยธรรมให้แก่ผู้บริหารระดับสูง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นพลังขับเคลื่อนองค์กรสู่ความยั่งยืน โปร่งใส และได้รับความไว้วางใจจากสังคมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: จริยธรรมในการบริหาร, ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, แรงกดดันเร่งรัดผลงาน

บทนำ

ยุคที่การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์ได้นำมาสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต่างเผชิญกับแรงกดดันในการเร่งสร้างผลสัมฤทธิ์ (Performance) อย่างเป็นรูปธรรม ไม่ว่าจะเป็นผลกำไร ความพึงพอใจของประชาชน หรือดัชนีวัดผลด้านนวัตกรรม อย่างไรก็ตาม ภายใต้การเร่งรัดดังกล่าวปรากฏให้เห็นชัดเจนว่า จริยธรรมในการบริหารกำลังเผชิญกับความท้าทายอย่างยิ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) ซึ่งถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร สู่ความยั่งยืน จึงไม่อาจแยกขาดจากการบริหารจริยธรรมได้ เนื่องจากนวัตกรรมที่ไร้ทิศทางทางคุณธรรมจริยธรรมนั้น อาจกลายเป็นอาวุธย้อนกลับมาทำลายความน่าเชื่อถือขององค์กรเอง

บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือมุ่งเน้นการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำเชิงนวัตกรรม ท่ามกลางแรงกดดันของการเร่งรัดผลงาน โดยเน้นประเด็นการรักษาหลักจริยธรรมในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์และการบริหารจัดการองค์กรร่วมสมัย

การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมควบคู่กับความท้าทายทางจริยธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทที่องค์กรเผชิญแรงกดดันด้านผลสัมฤทธิ์สูง ผู้บริหารต้องสามารถสร้างนวัตกรรมโดยไม่ละเลยหลักคุณธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสังคม ภาวะผู้นำที่ยึดจริยธรรมจะช่วยกำหนดทิศทางการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ลดความเสี่ยงจากการแสวงหาผลงานระยะสั้นเกินควร และเสริมสร้างความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันเป็นฐานสำคัญของความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในบริบทการบริหารร่วมสมัย

คำว่า ผู้นำ มีหลายสถานะ เช่น เป็นผู้บริหารองค์กร ผู้ปกครอง หรือหัวหน้า เพราะผู้นำ และผู้บริหารไม่เหมือนกัน ผู้นำ (Leader) ผู้บริหาร (Administrator) ผู้จัดการ (Manager) มีความหมายใกล้เคียงกัน แต่แตกต่างกันในบทบาท จุดเน้น และวิธีการขับเคลื่อนองค์กร ดังนี้ ผู้นำ (Leader) คือผู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้อื่น สามารถสร้างวิสัยทัศน์ แรงบันดาลใจ และชักนำให้คนเต็มใจเดินไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนผู้บริหาร (Administrator) คือผู้ที่ได้รับอำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการในการวางแผน จัดองค์กร สั่งการ และควบคุมทรัพยากร เพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ประวัติความเป็นมาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) เป็นแนวคิดที่เริ่มปรากฏและได้รับความสนใจในแวดวงวิชาการและการปฏิบัติด้านการบริหารในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ผู้บริหารและนักวิชาการต่างตระหนักว่าการใช้วิธีการบริหารแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นเพียงการควบคุม และการบริหารงานตามขั้นตอน อาจไม่เพียงพอสำหรับการรับมือกับความซับซ้อนและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและการบริหารภาครัฐ (Denhardt, R. B., & Denhardt, J. V., 2015)

ในช่วงเวลานั้น แนวคิดเรื่องการบริหารเชิงนวัตกรรมจึงเกิดขึ้น เพื่อเน้นย้ำบทบาทของผู้นำในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง (Mumford, M. D., Scott, G. M., Gaddis, B., & Strange, J. M., 2002) ผู้นำเชิงนวัตกรรม ต้องมีความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ ๆ กระตุ้นให้เกิดการทดลองแนวทางใหม่ และส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับความคิดริเริ่มและความเสี่ยง (Cooper, T. L., 2006) ตลอดจนต้องมีทักษะในการประสานงานและสร้างความร่วมมือในทีมเพื่อให้การเปลี่ยนแปลงนั้นบรรลุผลสำเร็จในระยะยาว

ความหมายของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

คำว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ในบริบทของการบริหาร หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการนำองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์และยั่งยืนผ่านการคิดและลงมือทำที่เป็นนวัตกรรมทั้งในแง่ของกระบวนการ วิธีการ และผลลัพธ์ (Terry, L. D., 1998) ซึ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการคิดสร้างสรรค์เท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการจัดการความเสี่ยง

การสร้าง ความมุ่งมั่นในองค์กร และการรักษาความสมดุลระหว่างผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและคุณค่าทางสังคม (Frederickson, H. G., 1997)

ในบริบทของการบริหารภาครัฐ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมยังถูกมองว่า เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงนโยบายและการบริหารราชการ ให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิผลมากขึ้น (Denhardt, R. B., & Denhardt, J. V., 2015) อย่างไรก็ตาม ภาวะผู้นำในลักษณะนี้ ยังต้องเผชิญกับความท้าทายทางจริยธรรม เนื่องจากความต้องการเร่งรัดผลงานและการทดลองนวัตกรรมอาจสร้างความเสี่ยงต่อการละเมิดหลักคุณธรรมในกระบวนการตัดสินใจ (Bowman, J. S., West, J. P., & Beck, M. A., 2021) ดังนั้น การเข้าใจและกำหนดนิยามภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม จึงต้องพิจารณาถึงทั้งมิติของการสร้างสรรค์และการธำรงรักษาจริยธรรมควบคู่กันไป

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มิได้หมายถึงเพียงการส่งเสริมหรือสนับสนุนเทคโนโลยีใหม่ ๆ หากแต่หมายรวมถึง ความสามารถในการคิดเชิงระบบ (System Thinking) การมองการณ์ไกล (Foresight) และการยอมรับความเสี่ยง อย่างมีจริยธรรม (Ethical Risk-Taking)

นักรัฐประศาสนศาสตร์อย่าง Denhardt, R. B., & Denhardt, J. V. (2015) กล่าวถึงภาวะผู้นำในภาครัฐว่าต้องเป็นทั้งผู้บุกเบิกและผู้พิทักษ์ กล่าวคือ เป็นผู้ที่สามารถนำนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริการสาธารณะ ในขณะที่เดียวกันก็ต้องรักษาคุณค่าสาธารณะ (Public Value) ไว้อย่างไม่บกพร่อง

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตามแนวคิดของ Mumford, M. D., Scott, G. M., Gaddis, B., & Strange, J. M. (2002) คือความสามารถของผู้นำ ในการริเริ่ม เปลี่ยนแปลง และขับเคลื่อนแนวทางใหม่ ๆ โดยไม่ยึดติดกับกรอบเดิมขององค์กร ขณะเดียวกันยังสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรกล้าเผชิญกับความไม่แน่นอนอย่างสร้างสรรค์

โดยที่ กุลชลี จงเจริญ (2561) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม หมายถึง การแสดงออกถึงคุณลักษณะของผู้นำที่มีสมรรถนะบุคลิกภาพ บทบาท ความสามารถในการเข้าถึงปัญหาหรือโอกาสที่สลับซับซ้อน ค้นพบแนวทางในการดำเนินการใหม่ ๆ เน้นสัมพันธภาพของกลุ่มบุคลากรที่มีคุณภาพ และมีความไว้วางใจสมาชิกภายในองค์กร รวมทั้งใช้กระบวนการของการสร้างสรรค์

บริบททางนวัตกรรมเพื่อขับเคลื่อนให้บุคลากร สามารถสร้างนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับ
ผลิตผลและการใช้บริการอย่างสร้างสรรค์

นอกจากนี้ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2561) ได้ให้ความหมายว่า การที่ผู้บริหารมี
ความสามารถในการรับรู้และใส่ใจรายละเอียดของเหตุการณ์ วิเคราะห์สถานการณ์ได้ อย่างลึกซึ้ง
และเปิดใจรับแนวคิดใหม่ กล้าคิดแตกต่างอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งนำแนวคิดเก่ามาต่อยอด เพื่อหา
แนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหา หรือสร้างสิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

ในทัศนะของนักรัฐประศาสนศาสตร์ ภาวะผู้นำในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่มีบทบาทเชิงกล
ยุทธ์ในการสร้างนวัตกรรมเท่านั้น แต่ยังต้องมีวิจรรย์ญาณเชิงจริยธรรมที่มั่นคง เพื่อป้องกันไม่ให้
นวัตกรรมกลายเป็นเครื่องมือที่ละเมิดคุณค่าของสังคมหรือบั่นทอนความไว้วางใจของประชาชน

จากนักวิชาการที่ได้กล่าวมาเบื้องต้นสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม คือ
ความสามารถของผู้นำในการนำองค์กรสู่การเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์และยั่งยืน ผ่านการคิดและ
การลงมือทำในรูปแบบใหม่ ๆ ที่ไม่เพียงแต่เน้นนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีหรือกระบวนการเท่านั้น
แต่ยังรวมถึงการจัดการความเสี่ยงอย่างมีจริยธรรม การมองการณ์ไกล และการรักษาความสมดุล
ระหว่างผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจกับคุณค่าทางสังคม โดยเฉพาะในภาคการบริหารภาครัฐ ภาวะผู้นำเชิง
นวัตกรรม ยังต้องผสมผสานบทบาททั้งการเป็นผู้บุกเบิกนวัตกรรมและผู้พิทักษ์คุณค่าสาธารณะ เพื่อ
สร้างความก้าวหน้าที่สุดอดคล้องกับความรับผิดชอบและหลักจริยธรรมควบคู่กันไป

จริยธรรมในการบริหาร (Administrative Ethics)

จริยธรรมในการบริหาร (Administrative Ethics) (Cooper, T. L., 2006) กล่าวว่า
หลักเกณฑ์ คุณค่า และมาตรฐานทางจริยธรรม ที่ใช้กำกับพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐและ
ผู้บริหารในกระบวนการใช้อำนาจ การตัดสินใจ และการให้บริการสาธารณะ เพื่อให้การปฏิบัติงาน
เป็นไปอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และรับผิดชอบต่อประชาชน ทั้งนี้ (Bowman, J. S., West, J. P., &
Beck, M. A., 2021) ยังให้ความหมายว่า จริยธรรมดังกล่าวมีบทบาทสำคัญ ในการคำนึงความชอบ
ธรรมขององค์กรสาธารณะและส่งเสริมความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อภาครัฐ

มุมมองของ Frederickson, H. G. (1997) จริยธรรมในการบริหารมิได้เป็นเพียงกรอบ
ของพฤติกรรมส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงความรับผิดชอบต่อเชิงสถาบัน (Institutional

Responsibility) ที่ต้องคำนึงถึงผลกระทบของนโยบายและการจัดสรรทรัพยากรต่อกลุ่มเปราะบางในสังคม โดยเฉพาะในระบอบประชาธิปไตย ที่ต้องให้คุณค่ากับความเท่าเทียม เสรีภาพ และความรับผิดชอบร่วมกัน

จริยธรรมในการบริหารภาครัฐ ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมสาธารณะ (Public Virtue) ซึ่งประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ และความยุติธรรมในการปฏิบัติงาน โดยมีเป้าหมายที่สำคัญที่สุด คือ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยที่แนวทางดังกล่าวจะทำให้ระบบราชการมีความน่าเชื่อถือและสามารถป้องกันพฤติกรรมที่บั่นทอนคุณภาพของหลักธรรมาภิบาลได้อย่างยั่งยืน

จริยธรรมในการบริหาร จึงเป็นทั้งกรอบแนวคิดและเครื่องมือในการกำกับพฤติกรรมภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่ประชาชนมีความตื่นตัวต่อประเด็นความรับผิดชอบและความโปร่งใสอย่างสูง การมีจริยธรรมที่มั่นคงจะช่วยให้การบริหารภาครัฐ มีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งรักษาความยุติธรรมและความชอบธรรมในระยะยาว

สรุปได้ว่า จริยธรรมในการบริหาร คือ กรอบแนวทางที่ใช้ควบคุมพฤติกรรมของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ทั้งในองค์กรภาครัฐและเอกชน ให้ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ยุติธรรมและรับผิดชอบต่อ โดยตั้งอยู่บนหลักคุณธรรมสาธารณะ เพื่อคงไว้ซึ่งความไว้วางใจและความชอบธรรมขององค์กรสาธารณะทั้งในระดับบุคคลและสถาบัน

แรงกดดันจากการเร่งรัดผลงาน (Performance Pressure)

ความหมายของแรงกดดันจากการเร่งรัดผลงาน (Performance Pressure)

ปัจจุบัน องค์กรจำนวนมากกำหนดตัวชี้วัดที่เน้นผลลัพธ์เชิงปริมาณ เช่น จำนวนโครงการที่สำเร็จ เวลาที่ใช้ในการดำเนินการ หรือผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ โดยละเลยกระบวนการที่เป็นธรรมและความถูกต้องทางจริยธรรม ในการดำเนินการ ซึ่งแรงกดดันดังกล่าว ส่งผลให้ผู้บริหารต้องตัดสินใจเร็วขึ้น ใช้ทรัพยากรอย่างเข้มข้น และอาจต้องเผชิญ กับการละเมิดหลักจริยธรรม เช่น การลดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน การละเลยผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือการตัดสินใจโดยไม่ได้เปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส

ในบริบทขององค์กรภาครัฐและองค์กรทางธุรกิจสมัยใหม่ แรงกดดันนี้ ถูกขับเคลื่อนโดยการแข่งขันที่สูงขึ้น ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งการบริหารงานภายใต้กรอบของความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Public Accountability การเร่งรัดผลงานจึงมักนำมาซึ่งความเสี่ยงในการตัดสินใจที่ละเลยมิติทางจริยธรรม และอาจทำให้เกิดการกระทำที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ในระยะสั้นโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว (Bouckaert, G., & Halligan, J., 2008)

โดยที่ สุทธิพร จิตต์อารีย์ (2564) ได้ให้ความหมายของแรงกดดันไว้ในบริบทของการปฏิบัติงานว่า คือ ความรู้สึกตึงเครียด วิตกกังวล หรือถูกบีบคั้น ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรับรู้ว่าการกระทำหรือผลงานของตนกำลังจะถูกตัดสินหรือประเมินโดยผู้อื่น และผลของการประเมินนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อตนเอง เช่น ผลต่อเงินเดือน โบนัส หรือตำแหน่งงาน โดยเป็นสถานการณ์ที่บุคคลต้องพยายามทำผลงานให้ออกมาดีที่สุดภายใต้ความคาดหวังที่สูง

แรงกดดันจากการเร่งรัดผลงาน (Performance Pressure) หมายถึง สภาวะที่องค์กรหรือบุคคล จำเป็นต้องเผชิญกับความคาดหวังและความต้องการที่สูงขึ้นในเรื่องของการบรรลุเป้าหมายหรือผลสัมฤทธิ์ ที่กำหนดไว้ภายในกรอบเวลาที่จำกัด โดยมักเกิดจากระบบการวัดผลที่เน้นตัวชี้วัดเชิงปริมาณและความเร่งด่วนของสถานการณ์ ซึ่งส่งผลให้เกิดความตึงเครียดทั้งในระดับบุคคลและองค์กร อีกทั้งแรงกดดันดังกล่าว ยังส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ โดยอาจกระตุ้นให้เกิดการลดขั้นตอนการตรวจสอบ หรือการใช้วิธีการที่เร่งรีบและไม่โปร่งใส เพื่อให้ได้ผลงานตามเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้น การจัดการแรงกดดันนี้จึงต้องอาศัยความสมดุลระหว่างการพัฒนาผลงานและการรักษาจริยธรรมในการบริหารอย่างเหมาะสม

สรุปได้ว่า แรงกดดันจากการเร่งรัดผลงาน (Performance Pressure) หมายถึง สภาวะที่องค์กรและบุคลากรในภาครัฐและธุรกิจถูกบีบคั้นให้ต้องบรรลุเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ที่สูงและเร่งด่วน ภายในกรอบเวลาที่จำกัด โดยเฉพาะเป้าหมายที่วัดผลเชิงปริมาณ (KPIs)

แรงกดดันนี้มีความเสี่ยงทางจริยธรรมสูง เนื่องจากอาจนำไปสู่การตัดสินใจที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ระยะสั้น โดยละเลยผลกระทบระยะยาว และกระตุ้นให้ผู้บริหารลดขั้นตอนการตรวจสอบ ขาดความโปร่งใส หรือละเมิดหลักธรรมาภิบาล เช่น การละเลยผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น การบริหารสมัยใหม่จึงต้องจัดการความตึงเครียดนี้ เพื่อให้เกิดสมดุลระหว่างการสร้างผลงานกับการรักษาความถูกต้องและจริยธรรมในการดำเนินงาน

ผู้บริหารกับการรักษาจริยธรรม

ทศวรรษแห่งการเปลี่ยนผ่านสู่สังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร การบริหารจัดการในภาคส่วนสาธารณะและภาคธุรกิจมิได้ดำเนินอยู่ภายใต้บริบทเชิงโครงสร้างเท่านั้น หากแต่ต้องเผชิญกับพลวัตของความคาดหวังที่หลากหลายและซับซ้อนจากสาธารณชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนกลไกภายในระบบราชการและตลาดแข่งขันที่เร่งเร้าให้เกิดผลลัพธ์โดยเร็ว ส่งผลให้ผู้บริหารยุคใหม่ต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้แรงกดดันอันเข้มข้น ทั้งในเชิงเวลา ทรัพยากร และเป้าหมายเชิงประสิทธิภาพ

ในบริบทเช่นนี้ ความท้าทายของผู้บริหารมิได้จำกัดอยู่เพียงการจัดการเชิงกลยุทธ์หรือการขับเคลื่อนผลสัมฤทธิ์เท่านั้น หากแต่ยังขยายไปสู่การธำรงรักษาหลักจริยธรรม ซึ่งเป็นแก่นของความชอบธรรมในการบริหาร และเป็นเครื่องยึดโยงระหว่างอำนาจกับความไว้วางใจของประชาชน ภาวะที่การตัดสินใจอย่างรวดเร็วถูกยกระดับให้เป็นคุณค่าในขณะเดียวกันกับการไต่ตรองเชิงคุณธรรมกลับถูกมองว่าเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้า ได้ก่อให้เกิดคำถามสำคัญต่อบทบาทของผู้บริหาร ในการรักษาสมดุลระหว่างผลลัพธ์กับความถูกต้อง

ผู้บริหารในฐานะกลไกกลางขององค์กร จึงต้องมีความสามารถไม่เพียงแต่ในการบริหารจัดการเชิงประสิทธิภาพเท่านั้น หากแต่ต้องเป็นผู้ที่สามารถหล่อหลอมวัฒนธรรมองค์กรให้ดำรงอยู่บนฐานของคุณธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสังคม ท่ามกลางกระแสแรงกดดันที่อาจโน้มนำไปสู่การละเลยหลักจริยธรรมโดยไม่รู้ตัว

การทำความเข้าใจบทบาทนี้ จึงมีนัยสำคัญไม่เพียงแต่ในเชิงแนวความคิด แต่ยังหมายรวมถึงภาคปฏิบัติที่ต้องการทั้งความกล้าหาญทางคุณธรรมการตัดสินใจอย่างรอบคอบและการสร้างระบบแวดล้อมที่เอื้อต่อการธำรงจริยธรรมในทุกระดับขององค์กร

ในฐานะที่ผู้บริหารเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leader) จึงมีหน้าที่สำคัญ 3 ประการในการรักษาจริยธรรมภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนี้

1. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลักจริยธรรม

ผู้บริหารต้องปลูกฝังวัฒนธรรมการทำงานที่ให้ความสำคัญกับความถูกต้อง ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยไม่ปล่อยให้ผลสัมฤทธิ์เป็นข้ออ้างในการละเลยหลักจริยธรรม

2. การตัดสินใจเชิงคุณค่า (Value-Based Decision-Making)

แม้ในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารควรยึดหลักการพิจารณาที่อยู่บนพื้นฐานของคุณค่าสาธารณะ มากกว่าผลประโยชน์เชิงตัวเลขหรือความสำเร็จเฉพาะหน้า

3. การเป็นต้นแบบของจริยธรรมในภาวะวิกฤต

ผู้บริหารต้องแสดงบทบาทภาวะผู้นำในเชิงจริยธรรมอย่างชัดเจน เช่น ไม่ปกปิดข้อมูลต่อสาธารณะในยามวิกฤต ไม่ใช้ช่องโหว่ของกฎหมายเพื่อเอื้อประโยชน์ และกล้าเผชิญกับความจริง แม้อาจส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงในระยะสั้น

ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การขับเคลื่อนภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ควรดำเนินควบคู่ไปกับการยกระดับจริยธรรมในการบริหารอย่างเป็นระบบ ผ่านกลไกเชิงโครงสร้าง เช่น

1. การจัดทำกรอบจริยธรรมสำหรับผู้นำองค์กร ที่ครอบคลุมมิติการบริหารยุคใหม่
2. การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงจริยธรรม (Ethical Literacy) ให้แก่ผู้บริหารระดับสูง
3. การประเมินผลการบริหารที่ไม่เน้นเฉพาะผลสัมฤทธิ์ แต่พิจารณาจากความโปร่งใส

และกระบวนการตัดสินใจ

ความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมกับจริยธรรม

การสร้างนวัตกรรมไม่อาจปราศจากกรอบทางจริยธรรมได้ เนื่องจากนวัตกรรมที่ขาดการประเมินผลกระทบเชิงคุณธรรม อาจก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและบ่อนทำลายความไว้วางใจของสาธารณชน ตัวอย่างเช่น การใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในระบบราชการ หากมิได้พิจารณาความเท่าเทียมในการเข้าถึงของประชาชน อาจกลับกลายเป็นการตอกย้ำความเหลื่อมล้ำในสังคม

บทบาทของผู้บริหาร: ผู้นำเชิงนวัตกรรมและผู้พิทักษ์จริยธรรม

ในยุคที่บริบทการบริหารจัดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนจากผลของโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีดิจิทัล และความคาดหวังของประชาชนที่สูงขึ้น บทบาทของผู้บริหารจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการควบคุมหรือบังคับบัญชาในเชิงโครงสร้างอีกต่อไป หากแต่ต้องแปรเปลี่ยนเป็นผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนองค์กรด้วยวิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการปรับตัวเชิงกล

ยุทธ์ ผู้นำในลักษณะนี้ คือ ผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leader) ซึ่งต้องมีความสามารถในการคิดนอกกรอบ สนับสนุนการทดลองแนวทางใหม่ ๆ และ กล้ารับความเสี่ยงเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กรในบริบทที่ไม่แน่นอน

อย่างไรก็ตาม การเป็นผู้นำที่มุ่งสร้างการเปลี่ยนแปลงย่อมมาพร้อมกับความเสี่ยงทางจริยธรรม เนื่องจากความเร่งรีบในการแสวงหาผลสัมฤทธิ์อาจทำให้ละเลยต่อหลักคุณธรรม ความโปร่งใส และความยุติธรรมในการบริหารราชการแผ่นดิน ผู้บริหารในยุคปัจจุบัน จึงต้องปฏิบัติตนในฐานะ ผู้พิทักษ์จริยธรรม (Guardian of Ethics) ที่มีหน้าที่ธำรงรักษาหลักจริยธรรมสาธารณะไม่ให้ถูกกลืนไปกับกระแสของการบริหารเชิงผลสัมฤทธิ์หรือแรงกดดันเชิงนโยบายที่ขาดความรับผิดชอบต่อคุณค่าทางสังคม

บทบาทในลักษณะสองด้านนี้ จึงท้าทายอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหาร เนื่องจากต้องประสานความขัดแย้งระหว่าง การเปลี่ยนแปลงกับความยั่งยืนทางจริยธรรม ซึ่งหากขาดดุลยภาพระหว่างสองมิตินี้ องค์กรภาครัฐอาจเผชิญกับภาวะเสื่อมถอยทั้งในด้านประสิทธิภาพและความชอบธรรม (Legitimacy) โดยเฉพาะในบริบทสังคมประชาธิปไตยที่ประชาชนมีความตื่นตัวต่อประเด็นธรรมาภิบาลและความโปร่งใสอย่างสูง

ดังนั้น การทำความเข้าใจบทบาทของผู้บริหารในฐานะ ผู้นำเชิงนวัตกรรมควบคู่กับผู้พิทักษ์จริยธรรม จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ไม่อาจมองข้าม โดยต้องพิจารณาทั้งในมิติของภาวะผู้นำ (Leadership Behavior) ระบบคุณธรรมในราชการ และบริบททางสังคมการเมืองที่แวดล้อมกระบวนการบริหาร เพื่อให้สามารถสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพเชิงนวัตกรรมกับความชอบธรรมเชิงจริยธรรมได้อย่างแท้จริง โดยสรุปบทบาทของผู้บริหารในบริบทนี้จำแนกออกได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ระดับแนวคิด (Conceptual Level)

ผู้บริหารต้องตระหนักว่าความสำเร็จขององค์กรมิใช่เพียงตัวเลข แต่รวมถึงความยั่งยืน ความโปร่งใส และการได้รับความไว้วางใจจากสาธารณชน

2. ระดับกลยุทธ์ (Strategic Level)

การออกแบบนโยบายควรตั้งอยู่บนสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและคุณธรรม เช่น การกำหนดตัวชี้วัดที่มีมิติด้านจริยธรรม หรือการประเมินผลกระทบทางสังคมควบคู่กับผลกระทบทางเศรษฐกิจ

3. ระดับปฏิบัติการ (Operational Level)

ผู้บริหารควรส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการตั้งคำถามทางจริยธรรม ไม่ใช้การวัดผลเป็นเครื่องมือในการกดดันจนเกิดความเสียหายทางจริยธรรม เช่น การบิดเบือนข้อมูล หรือการละเว้นขั้นตอนที่ควรมี

ประเด็นท้าทายของผู้นำเชิงนวัตกรรมในบริบทจริยธรรม

- ความขัดแย้งระหว่างความเร็วกับความรอบคอบ การเร่งผลงานอาจกระทบต่อการพิจารณาด้านจริยธรรมที่ต้องใช้เวลาและการมีส่วนร่วม
- การปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่โดยไร้แนวทางจริยธรรมที่ชัดเจน เช่น AI, Big Data, และระบบอัตโนมัติในภาครัฐ
- แรงจูงใจจากการประเมินผลงานแบบผลลัพธ์ ส่งผลให้ละเลยกระบวนการที่มีคุณธรรม เช่น ความเสมอภาค การเปิดเผยข้อมูล

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

- จัดตั้งคณะกรรมการกำกับจริยธรรมเชิงนวัตกรรม (Ethical Innovation Committee) ภายในหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรขนาดใหญ่
- พัฒนาหลักสูตร การบริหารนวัตกรรมอย่างมีจริยธรรม สำหรับผู้บริหารระดับสูง
- ทบทวนและออกแบบ ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่คำนึงถึงคุณภาพกระบวนการและความยั่งยืน
- สร้าง พื้นที่ปลอดภัยในการอภิปรายทางจริยธรรมภายในองค์กร เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรสะท้อนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

สรุปผล

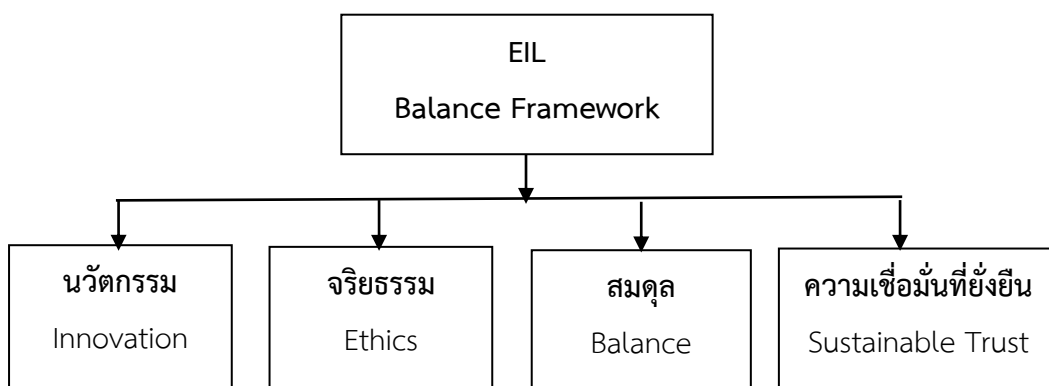
ผู้นำที่เป็นผู้บริหารที่แท้จริงจึงมิใช่เพียงผู้กล้าคิด กล้าทำ แต่ยังต้องกล้าหยุดคิดเพื่อตรวจสอบว่าการตัดสินใจนั้นยึดโยงกับหลักจริยธรรมหรือไม่ องค์กรที่ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง คือองค์กรที่สร้างนวัตกรรมภายใต้กรอบของคุณค่าที่ดีงาม และยึดมั่นในความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและการธำรงจริยธรรมในองค์กร ไม่ได้เป็นเพียงสองมิติที่แยกจากกัน หากแต่เป็นองค์ประกอบที่เสริมกันอย่างลึกซึ้ง ผู้นำที่สามารถสร้างนวัตกรรมได้ โดยไม่หลุดออกจากกรอบของความรับผิดชอบต่อทางจริยธรรม ย่อมสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารราชการยุคใหม่

การเผชิญกับแรงกดดันจากการเร่งรัดผลงานไม่ใช่สิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ แต่ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์จะต้องสามารถปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงแรงกดดัน ให้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนเชิงคุณภาพ โดยใช้หลักจริยธรรมเป็นกรอบกำกับพฤติกรรมองค์กร นี่คือการผสมผสานกันของการคิดเชิงนวัตกรรม (Innovative Thinking) และการบริหารเชิงคุณธรรม (Moral Governance)

ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีบทบาทเชิงรุกในการกำหนดวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมคุณธรรม ส่งเสริมการตัดสินใจเชิงคุณค่าและพัฒนาแนวทางการบริหารที่สามารถสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพกับความถูกต้อง เพราะเมื่อใดที่ผู้นำสามารถหลอมรวมความคิดสร้างสรรค์เข้ากับความรับผิดชอบต่อจริยธรรมได้ เมื่อนั้นการบริหารจะไม่เป็นเพียงเครื่องจักรผลิตผลงานเท่านั้น แต่จะเป็นกลไกที่สร้างความเชื่อมั่น ความยุติธรรม และความยั่งยืนให้กับทั้งองค์กรและสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืนอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาค้นคว้าได้พัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับความท้าทายทางจริยธรรม นำไปสู่กรอบแนวคิด ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจริยธรรม (Ethical-Innovative Leadership) EIL Balance Framework เป็นกรอบแนวคิดดุลยภาพภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับจริยธรรม ภายใต้แรงกดดันจากการเร่งรัดผลงาน

ภาพที่ 1 หลักการพื้นฐานของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจริยธรรม

แนวคิดใหม่ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจริยธรรม (Ethical-Innovative Leadership)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจริยธรรม เป็นการบูรณาการระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารเชิงจริยธรรมโดยทั้งสองเป็นองค์ประกอบร่วมที่ขาดกันไม่ได้ในการสร้างความยั่งยืนที่แท้จริง ให้แก่องค์กรยุคใหม่ทั้งภาครัฐและเอกชน

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจริยธรรม หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการออกแบบและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในเชิงนโยบาย กระบวนการ และวัฒนธรรมองค์กร โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ภายใต้กรอบของคุณธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพทางผลสัมฤทธิ์และความชอบธรรมทางสังคมในระยะยาว อันเป็นความยั่งยืนต่อองค์กรอย่างแท้จริง

หลักการพื้นฐานของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจริยธรรม

องค์ความรู้ใหม่นี้ตั้งอยู่บน 5 หลักการที่สังเคราะห์จากแนวคิดของนักวิชาการร่วมสมัย ได้แก่:

1. นวัตกรรมบนฐานของคุณค่า (Value-Based Innovation) การริเริ่มและทดลองแนวทางใหม่ต้องตั้งอยู่บนฐานของคุณธรรมไม่ใช่เพียงประสิทธิภาพหรือผลลัพธ์ระยะสั้น
2. สมดุลระหว่างผลสัมฤทธิ์กับความชอบธรรม (Balance of Performance and Legitimacy) ต้องตระหนักถึงการควบคุมเป้าหมายเชิงปริมาณที่เป็นดัชนีชี้วัด (KPI) กับเป้าหมายเชิงคุณค่า (public value, social justice)
3. การตัดสินใจเชิงคุณธรรมภายใต้แรงกดดัน (Ethical Decision-Making under Pressure) การตัดสินใจเร่งด่วนต้องมีระบบรองรับด้านจริยธรรม เช่น การทบทวนผลกระทบ การมีส่วนร่วม และความโปร่งใส
4. วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการตั้งคำถามเชิงจริยธรรม (Ethical Inquiry Culture) ต้องสร้างพื้นที่ปลอดภัยในการอภิปรายความเสี่ยงทางจริยธรรมเพื่อป้องกันการละเลยคุณธรรมโดยไม่รู้ตัว
5. ผู้นำในฐานะต้นแบบของการปรับเปลี่ยนอย่างมีคุณธรรม (Ethical Change Agent) ผู้นำต้องเป็นแบบอย่างทั้งในยามปกติและวิกฤต โดยกล้ายืนหยัดบนคุณค่าที่ถูกต้อง แม้จะไม่สอดคล้องกับแรงกดดันเชิงนโยบาย

สรุปคุณค่าทางวิชาการขององค์ความรู้ ความรู้ชุดนี้ตอบโจทย์ แนวคิดสหวิทยาการ ที่บูรณาการรัฐประศาสนศาสตร์ จริยศาสตร์ และนวัตกรรมเชิงนโยบาย โดยเสนอกรอบแนวคิดและแนวปฏิบัติที่ใช้ได้จริงสำหรับผู้บริหารทั้งภาครัฐและเอกชนในยุคเปลี่ยนผ่านที่ต้องเผชิญความไม่แน่นอนอย่างมีคุณธรรมและความกล้าในการริเริ่ม

เอกสารอ้างอิง

- กุลชลี จงเจริญ. (2561). *หน่วยที่ 12 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม. ในประมวลสาระชุดวิชา นวัตกรรม การบริหารการศึกษาและ ภาวะผู้นำ หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี : สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- สุทธิพร จิตต์อารีย์.(2564). ผลกระทบของแรงกดดันต่อผลการปฏิบัติงาน: บทบาทของ ความสามารถในการรับมือกับความเครียด. *วารสารบริหารธุรกิจ, 44(2), 152.*
- Bouckaert, G., & Halligan, J. (2008). *Managing performance: International comparisons.* New York : Routledge.
- Bowman, J. S., West, J. P., & Beck, M. A. (2021). *Public service ethics: Individual and institutional responsibilities.* New York : Routledge.
- Cooper, T. L. (2013). *The responsible administrator: An approach to ethics for the administrative role.* (5th ed.). San Francisco : Jossey-Bass.
- Denhardt, R. B., & Denhardt, J. V. (2015). *The new public service: Serving, not steering.* (3rd ed.). New York : Routledge.
- Frederickson, H. G. (1997). *The spirit of public administration.* San Francisco, CA : Jossey-Bass.
- Mumford, M. D., Scott, G. M., Gaddis, B., & Strange, J. M. (2002). Leading creative people: Orchestrating expertise and relationships. *The Leadership Quarterly, 13(6), 705–750.*
- Terry, L. D. (1998). Administrative leadership, neo-managerialism, and the public management movement. *Public Administration Review, 58(3), 194–200.*

Book Review: Emotional Blackmail

Pramaha Santas Titaviriyo (Jamuang)¹ and Sirirote Namsena²

Received: August 22, 2025

Revised: March 27, 2026

Accepted: March 31, 2026

Book Review

Author: Zhou Mu-Zi

Length: 224 pages

Year of Publication: 2017 (B.E. 2560)

Edition: First Edition

Publisher: Vara Publishing Co., Ltd., Bangkok

Abstract

This book review aims to provide an understanding the psychological mechanisms and relationships that give rise to emotional blackmail. Emotional blackmail is a form of control that forces victims to comply with demands or desires against their will, causing discomfort, distress, and inevitability. They comply out of fear of damaging the relationship, causing problems, or leading to a breakup, etc.

¹ Nakhon Sawan Provincial Office of Buddhism

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: nattha915628@gmail.com, Tel. 0992939147

"Emotional blackmail" is commonly found in interpersonal relationships, friendship groups, spouses, relatives, or in the workplace. The blackmailer uses both direct and indirect threats to induce various negative feelings in the victim, making them feel guilty, inadequate, or disappointed in the group, etc. This creates emotional pressure, discomfort, and distress, ultimately forcing the victim to comply with demands in order to alleviate the pressure.

Zhou Mu Zhi (the author) analyzes the characteristics of emotional blackmail, explaining who is easily blackmailed and what types of people are targeted for such actions. The book presents this information systematically and clearly, hoping to raise awareness of the problem, explain the consequences, help people identify different methods of emotional blackmail, prevent themselves from using such tactics, and effectively extricate themselves from the cycle of abuse.

Keywords: Emotional Blackmail, Emotional Management, Relationship

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) การข่มขู่ทางอารมณ์

พระมหาสันทรศน์ จิตวิริโย (จำม่ง)¹ และศิริโรจน์ นามเสนา²

Received: August 22, 2025

Revised: March 27, 2026

Accepted: March 31, 2026

บทวิจารณ์หนังสือ

ผู้เขียน: Zhou Mu-Zi (โจว มู่ จื่อ)

จำนวนหน้า: 224 หน้า

ปีที่พิมพ์: 2560

ครั้งที่พิมพ์: ครั้งที่ 1

สถานที่พิมพ์: บริษัท วารา พับลิชชิ่ง จำกัด, กรุงเทพฯ

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เข้าใจกลไกทางจิตใจและความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดการข่มขู่ทางอารมณ์ ด้วยการข่มขู่ทางอารมณ์คือการควบคุมอย่างหนึ่ง ทำให้ผู้ตกเป็นเหยื่อ ทำตามข้อเรียกร้อง หรือความต้องการของตน โดยที่ไม่เต็มใจ อึดอัดใจ เป็นทุกข์ใจแต่ต้องยอมคล้อยตามเพราะความกลัวความสัมพันธ์จะไม่ราบรื่นกลัวเกิดปัญหา กลัวความสัมพันธ์จะแตกหัก กลัวเป็นคนไม่ดีในสายตาสังคม ศาสนา ศีลธรรม ฯลฯ

“การข่มขู่ทางอารมณ์” มักพบในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มเพื่อนฝูง ระหว่างสามีภรรยา ญาติพี่น้อง หรือในสังคมหน้าที่การงาน ผู้ข่มขู่จะใช้วิธีการ “ข่มขู่” ทั้งทางตรงและ

¹ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: nattha915628@gmail.com, Tel. 0992939147

ทางอ้อม เพื่อให้ผู้ถูกข่มขู่เกิดความรู้สึกทางลบต่าง ๆ นานา รู้สึกว่าตนมีความผิด ตนทำตัวไม่ถูก ตนทำให้กลุ่มผิดหวัง ฯลฯ ทำให้กดดันทางอารมณ์ต่าง ๆ นานา อึดอัดใจ ทุกข์ใจ จนต้องยอมคล้อยตามคำเรียกร้อง เพื่อจะคลายความกดดัน

โจว มู่ จือ (ผู้เขียน) ได้วิเคราะห์ลักษณะของการข่มขู่ทางอารมณ์ รวมถึงอธิบายว่าคนแบบไหนบ้างที่ถูกข่มขู่ทางอารมณ์ได้โดยง่าย ลักษณะแบบไหนบ้างที่มีการใช้ข่มขู่ทางอารมณ์ โดยนำเสนออย่างเป็นระบบและมีลำดับชัดเจน เพื่อหวังว่าทุกคนจะตระหนักถึงปัญหา และ เข้าใจผลกระทบที่เกิดจากการข่มขู่ทางอารมณ์ สามารถแยกแยะวิธีการข่มขู่ทางอารมณ์ได้ ระวังมิเป็นผู้ใช้การข่มขู่ทางอารมณ์กับผู้อื่นเสียเอง รวมทั้งถอนตัวออกจากการเป็นเหยื่อ ในวงจรของการข่มขู่ทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การข่มขู่ทางอารมณ์, การจัดการอารมณ์, ความสัมพันธ์

บทนำ

หน้าที่ของคน ทำอย่างไรจึงจะมีความสุขชนิดที่ถาวรมั่นคง เพราะเห็นว่า โลกที่กำลังประสบความเดือดร้อนวุ่นวายอยู่ในขณะนี้ เนื่องจากยังไม่รู้จักหน้าที่ของคนที่เกิดมาจริง ๆ ถึงจะรู้แต่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่นั้นเลย ผลก็คือเหมือนกับไม่รู้ เช่นเดียวกับคนที่มีเงินแล้วเก็บไว้เฉย ๆ ยังไม่ยอมใช้จ่ายยอมไม่เกิดผลอะไรเช่นเดียวกับคนไม่มีเงิน เวลานี้คนส่วนมากไม่ได้ทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ เด็กไม่ทำหน้าที่ของเด็กบ้าง หนุ่มสาวไม่ทำหน้าที่ของหนุ่มสาวบ้าง คนแก่ไม่ทำหน้าที่ของคนแก่บ้าง เป็นต้น ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในหน้าที่กันเกิดขึ้น ส่งผลกระทบเป็นความอึดอัดบีบคั้นจิตใจในการอยู่ร่วมกันในสังคม มีบางคนเป็นเหยื่อเป็นทุกข์ คนจำนวนมากถึงรู้หน้าที่แต่ไม่ปฏิบัติหน้าที่นั้น แต่กลับเอาเปรียบผู้อื่นด้วยความสัมพันธ์และหน้าที่ สิ่งที่สำคัญผู้ใดได้กระทำตามหน้าที่ผู้นั้นชื่อว่าปฏิบัติตามสมเด็จพะสัมมาสัมพุทธเจ้า และผู้ใดปฏิบัติตามสมเด็จพะสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้นั้นย่อมพ้นจากทุกข์ได้ตามควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของคนทุกคน ที่ล้วนแต่ต้องการจะพ้นทุกข์ ปราศจากประสบแต่ความสุขที่ดีที่สุด ก่อนจะตายจากไป

เนื้อเรื่อง

การข่มขู่ทางอารมณ์คือการควบคุมอย่างหนึ่ง ทำให้ผู้ตกเป็นเหยื่อ ทำตามข้อเรียกร้องหรือความต้องการของตน โดยที่ไม่เต็มใจ อึดอัดใจแต่ต้องยอมคล้อยตามเพราะความกลัว ความสัมพันธ์จะไม่ราบรื่น กลัวเกิดปัญหา กลัวความสัมพันธ์จะแตกหัก แต่สุดท้ายผลของการข่มขู่ทางอารมณ์ทำให้น่าไปสู่ผลเสียในหลายด้าน ทั้งด้านสุขภาพจิต และนำไปสู่การใช้ความรุนแรงในความสัมพันธ์ ฯลฯ

“การข่มขู่ทางอารมณ์” มักพบในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มเพื่อนฝูง ระหว่างสามีภรรยา ญาติพี่น้อง หรือในสังคมหน้าที่การงาน ผู้ข่มขู่จะใช้วิธีการ “ข่มขู่” ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงก็ เช่น เรียกร้อง คุณค่า กดดัน ทางอ้อมก็เช่น ทำเมินเฉย ไม่ให้โอกาส ไม่ให้ความสำคัญ เพื่อทำให้ผู้ถูกข่มขู่เกิดความรู้สึกทางลบต่าง ๆ นานา รู้สึกว่าตนมีความผิด ตนทำตัวไม่ถูก ตนทำให้กลุ่มผิดหวัง ฯลฯ ทำให้กดดันทางอารมณ์ต่าง ๆ นานา จนต้องยอมคล้อยตามคำเรียกร้อง เพื่อจะคลายความกดดัน ให้สบายใจ แต่ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกกล่อมเกลว ความรู้สึกผิด ความหวาดกลัว ฯลฯ อารมณ์ความรู้สึกเหล่านี้จะสะสมอยู่ภายในใจของผู้ถูกข่มขู่ จนกลายเป็นบาดแผล ผู้ถูกข่มขู่จะยอมสนองตอบข้อเรียกร้องของอีกฝ่ายเพื่อบรรเทาความรู้สึกไม่สบายใจ เหล่านั้นให้ลดลง แต่นานวันเข้าก็จะก่อตัวเป็นวงจรอุบาทว์ ผู้ข่มขู่ใช้วิธีการเหล่านี้เพื่อควบคุมผู้ถูกข่มขู่ กำหนดการตัดสินใจและพฤติกรรมของอีกฝ่ายเอาไว้ เช่น เจ้านาย หรือหัวหน้างาน อาจข่มขู่ลูกน้องในสายการบังคับบัญชา ที่ไม่ยอมทำตามความต้องการของตน เช่น

“รู้ไหมว่า ถ้านายทำให้ฉันไม่พอใจ ฉันสามารถปลดนายออกได้, หรือ ฉันขอให้นายช่วยส่วนตัวแค่นี้ ถ้าไม่เต็มใจทำก็เตรียมหางานใหม่ได้เลย ฯลฯ” เป็นต้น

ส่งผลให้ผู้ถูกข่มขู่กดดันระเบิดอารมณ์ออกมาเป็นการประทุษร้ายต่อตนเองและสังคม ในหนังสือเล่มนี้ อ้างถึง ดร.ซูซาน พอร์เวิร์ด ว่าได้แสดงลักษณะสำคัญ ของการข่มขู่ทางอารมณ์ไว้ 6 ประการ

1. เรียกร้อง (Demand)
2. ต่อต้าน (Resistance)
3. กดดัน (Pressure)
4. ข่มขู่ (Threat)

5. โอนอ่อนผ่อนตาม (Compliance)

6. เกิดซ้ำซาก (Repetition) (Forward, S., 1997)

เหยื่อผู้ซึ่งตกอยู่ใต้อำนาจ อาจรู้สึกอึดอัดใจ อาจคิดว่ามีใบหน้าที่ต้องสนองความต้องการของหัวหน้าทุกเรื่อง ทำนองจิกหัวใช้ แต่ไม่ทำไม่ได้ เมื่อหัวหน้าโยนความรับผิดชอบมาให้ตน ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่สิ่งที่ตนถนัดด้วยซ้ำ แต่เพราะความกลัวเสียงาน เสียตำแหน่ง ขาดรายได้ จึงต้องยอมทน บางคนกลัวเสียเพื่อน กลัวไม่ได้รับการยอมรับในกลุ่ม จึงยอมคล้อยตามไปแบบไม่เต็มใจ ยอมกลายเป็นเบ้รับใช้คนในกลุ่มไป แต่การข่มขู่เช่นนี้มีได้หยุดลงเพียงครั้งเดียว มีการกระทำซ้ำ ๆ จนก่อให้เกิดปัญหาภายในจิตใจของเหยื่อ กลายเป็นความเก็บกดทางอารมณ์ จึงเป็นเหตุ เป็นที่มาของปัญหา เหยื่ออาจทนไม่ไหวจะระเบิดออกมาในวันหนึ่ง อาจลุกลามบานปลายเป็นปัญหาทางจิตใจอีกมากมายในอนาคต

การข่มขู่ทางอารมณ์หรือ แบล็กเมลทางอารมณ์ บางรูปแบบอาจเปิดเผยและน่าตกใจตามที่ดาร์ลีน แลนเซอร์ นักบำบัดด้านการแต่งงานและครอบครัวที่ได้รับใบอนุญาต และเป็นผู้เขียนหนังสือ “Conquering Shame and Codependency” กล่าว

“ตัวอย่างง่ายๆ ของการขู่กรรโชกทางอารมณ์คือการข่มขู่ที่โจ่งแจ้งหรือโดยนัย เช่น ‘ฉันจะบอกเด็กๆ ว่าคุณมีซู้’ หรือการขู่ที่คลุมเครือ เช่น ‘คุณจะเสียใจถ้าคุณ...’ หรือ ‘จะเป็นอย่างไรคุณชอบให้พ่อแม่ เพื่อน เจ้านาย ฯลฯ รู้ว่าคุณทำ XYZ เหนือ’” การคุกคาม ข่มขู่นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความกลัว และความหวั่นไหวไม่มั่นคงทางจิตใจ

ผู้ข่มขู่บางคนมีความเห็นอกเห็นใจในผู้อื่นต่ำ พวกเขาสนใจความต้องการของตนเองมากกว่าความต้องการของคนอื่น สำหรับคนเช่นนี้ น้อยครั้งนักที่จะใส่ใจว่าความต้องการของผู้อื่นคืออะไร แต่มักจะคิดว่า ความต้องการของตนเอง จึงจะเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด (Forward, S., 1997)

พ่อแม่บางคนนั้นใช้คำว่า ความกตัญญูมาข่มขู่บังคับลูก ให้ทำตามที่ตนเองต้องการ ใช้ธรรมเนียมประเพณีมาข่มขู่บังคับจิตใจ ให้ลูกหลานทำตามความต้องการ ทำตามผลประโยชน์ของตน ทำให้เหยื่อรู้สึกผิด หากไม่ทำตามที่มีพระคุณร้องขอ เช่น

ทุกครั้งที่เกิดเหตุการณ์ที่เราไม่ยอมตามใจแม่ คำต่อว่าที่แม่พร่ำบ่นบ่อยที่สุดก็คือ เธอผ่านชีวิตมาอย่างยากลำบาก ลำบากแทบตายกว่าจะเลี้ยงให้พวกเราโตมาได้ คนอื่นอาจจะคิดว่าทำน

คงจะสบายแล้ว แต่ไม่คิดเลยว่าลูกทั้งสามคนจะอกตัญญู ไม่รู้บุญคุณแบบนี้ ไม่เข้าใจหัวอกของคนเป็นแม่ (Forward, S., 1997)

ทุกครั้งที่แม่พูดแบบนี้ทั้งฉันและน้องชายน้องสาวก็รู้สึกจนปัญญาขึ้นมา พวกเราไม่เข้าใจจริง ๆ ว่า ทำไมทุกครั้งที่พวกเราแค่อยากจะแสดงความคิดเห็นของตัวเองออกมา กลับกลายเป็นว่า เราไม่กตัญญูไปเสียได้ เหมือนกับว่าถ้าเราไม่ได้ทำตามวิธีการที่แม่ต้องการ เท่ากับว่าเราทำผิดต่อแม่ (Forward, S., 1997)

“ลูกกตัญญูต้องไม่ขัดใจแม่” เมื่อลูกคล้อยตามความต้องการ เพราะไม่อยากขัดใจ แม่จึงได้ทีกลายเป็นคนเอาแต่ใจ เมื่อเกิดซ้ำ ๆ บ่อย ๆ ก็ก่อให้เกิดความอึดอัดใจเกิดความเครียดเกร็งทางอารมณ์ จนบานปลายกลายเป็นปัญหาความบีบคั้น คับแค้นในจิตใจ จนเกิดปมทางใจขึ้นมาได้ เพราะลูกไม่อยากเป็นคนถูกตราหน้าว่า อกตัญญู ตามหลักคำสอนทางศาสนา

ซึ่งบางครั้งพ่อแม่ก็ ทำตัวควบคุม บังคับข่มขู่ทางอารมณ์ต่อลูก ๆ เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของตน ให้เป็นไปตามความฝันที่ตนไม่เคยทำสำเร็จ ทำให้ลูก ๆ ต้องได้รับความอึดอัดใจ เป็นทุกข์เพราะไม่รู้จะจัดการหาทางออกอย่างไร (ชูชาน พอร์เวิร์ดและ เครก บัก, 2565)

โจว มู่ จื่อ (ผู้เขียน) ได้วิเคราะห์ลักษณะของการข่มขู่ทางอารมณ์ รวมถึงอธิบายว่าคนแบบไหนบ้างที่ถูกข่มขู่ทางอารมณ์ได้โดยง่าย ลักษณะแบบไหนบ้างที่มีการใช้ข่มขู่ทางอารมณ์ โดยนำเสนออย่างเป็นระบบและมีลำดับชัดเจนในบทที่ 1

นอกจากนี้ยังเสนอวิธีการสร้างคุณค่าในตน การสร้างเกราะป้องกันการถูกข่มขู่ทางอารมณ์ ไว้ในบทที่ 2 ยกกระดับ ‘คุณค่าในตัวเอง’ เพื่อหลีกเลี่ยงปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการข่มขู่ทางอารมณ์ โดยพินิจจากมุมมองทางวัฒนธรรมของชาวจีน นอกจากนี้ยังแนะนำการสร้างขอบเขตทางอารมณ์อย่างเหมาะสม แบบฝึกที่ต้องใช้ควบคู่กัน และวิธีกู้คืนอิสระในชีวิตของตัวเองขึ้นมาใหม่อีกครั้ง

“เพราะนี่คือชีวิตของคุณ คุณไม่ควรใช้ชีวิตอยู่เพื่อสนองความต้องการของผู้อื่น”

เมื่อนำเสนอปัญหา และวิธีการป้องกันแล้ว ในบทที่ 3 ยังนำเสนอผลกระทบและทางออกของการข่มขู่ทางอารมณ์ในแง่มุมต่าง ๆ เป็นข้อมูลความรู้ให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงภัยคุกคามชีวิตที่เกิดจากการข่มขู่ทางอารมณ์ และภัยซ่อนเร้นที่เกิดจากการตกอยู่ใต้การข่มขู่ทางอารมณ์เป็น

เวลานาน รวมทั้งเสนอแนะทางออกของปัญหาให้ลองนำไปใช้ฝึกฝนหาทางแก้ไข มีแบบฝึกหัดให้ลองสังเกต แยกแยะการข่มขู่ทางอารมณ์และฝึกรับมือกับปัญหา ฝึกแก้ไขเปลี่ยนแปลงตนเอง

เมื่อตระหนักถึงปัญหา จะตระหนักได้ว่าต้องลงมือแก้ไขเปลี่ยนแปลง เพราะว่า....การตกอยู่ในความสัมพันธ์ที่มี การข่มขู่ทางอารมณ์ นั้นเป็นสิ่งที่ทำให้ทุกข์ทรมานและอับจนหนทางอย่างแท้จริง (Forward, S., 1997)

ดังนั้น ถ้าคุณตกอยู่ในความสัมพันธ์ที่มี "การข่มขู่ทางอารมณ์" คุณต้องมองลักษณะของความสัมพันธ์นั้นให้ชัดเจน ทำความเข้าใจว่ารูปแบบการข่มขู่เกิดขึ้นได้อย่างไร ดำเนินไปได้อย่างไร คุณและอีกฝ่ายรับบทบาทใด ในความสัมพันธ์นั้น เพื่อให้คุณรู้ว่า ความทุกข์เกิดแล้ว มันเกิดได้อย่างไร อีกฝ่ายใช้วิธีใดบีบคั้น กดดัน ทำให้คุณไม่สบายใจ ไปจนกระทั่งบังคับคุณให้ร่วมมือกับเขาได้อย่างไร

บทวิจารณ์

จุดประสงค์หลักของหนังสือเล่มนี้ เพื่อหวังว่าทุกคนจะตระหนักถึงปัญหา และ เข้าใจผลกระทบที่เกิดจากการข่มขู่ทางอารมณ์ที่กำลังเกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสังคม หนังสือเล่มนี้ ช่วยให้ผู้อ่าน สามารถแยกแยะวิธีการข่มขู่ทางอารมณ์ในมิติต่าง ๆ ได้ ทั้งเตือนให้ระวังมิเป็นผู้ใช้การข่มขู่ทางอารมณ์กับผู้อื่นเสียเอง รวมทั้งถอนตัวออกจากการเป็นเหยื่อ ในวงจรของการข่มขู่ทางอารมณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หนังสือเล่มนี้ชี้ชัดปัญหาที่ซ่อนเร้นอยู่ในชีวิตและความสัมพันธ์ของผู้คน แจกแจงลักษณะปัญหาและผลกระทบออกมาให้เห็นชัด เพื่อให้ผู้คนตระหนักถึงภัยซ่อนเร้นที่ไม่เคยเปิดเผยชัดเจนมาก่อนในความสัมพันธ์ของผู้คน ซึ่งหลายจุดลูกกลายกลายเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาชีวิต ปัญหาครอบครัว และปัญหาการอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคม

บทที่ 1 นำเสนอลักษณะการข่มขู่ทางอารมณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม

บทที่ 2 การตระหนักถึงปัญหา การยกระดับ “การเห็นคุณค่าในตัวเอง” เป็นยัณฑ์ป้องกันการ “ถูกข่มขู่ทางอารมณ์”

บทที่ 3 นำเสนอทางออกของปัญหา เพื่อให้หลุดพ้นจากวงจรการข่มขู่ทางอารมณ์

ผู้เขียนได้บุกเบิกการตระหนักถึงปัญหาซ่อนเร้น นำมันออกมาในที่โล่งที่สว่าง ให้ทุกคนได้เห็นชัด ๆ และช่วยกันนำเสนอในวงกว้างเพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ ตื่นรู้เพื่อช่วยรับมือกับปัญหา มิใช่แค่ในสังคมของคนใต้หวัน แต่มันคือปัญหาที่ซ่อนอยู่ในทุกสังคมของมนุษย์ไม่ว่าแม้แต่ในสังคมไทย และจะเป็นประโยชน์มากต่อสังคมไทยในอนาคต หากมีการศึกษากรณีตัวอย่างด้านการข่มขู่ทางอารมณ์ในสังคมไทย

ในแง่มุมทางศาสนาเรื่องอารมณ์ความรู้สึกจัดอยู่ในหมวดเวทนา (ตามหลักชั้น 5) เมื่อไม่เข้าใจความจริงทางด้านอารมณ์ ไม่เข้าใจหลักการจัดการอารมณ์ ก็ไม่รู้จักแก้ไขอารมณ์ด้านลบที่เข้ามาบีบคั้นชีวิต ส่งผลทำให้ชีวิตเป็นทุกข์ ตกเป็นเหยื่อของการข่มขู่ ถูกกกดดันจนอาจจะเปิดออกมาเป็นผลเสียต่อชีวิตตนเองและคนรอบข้างอีกมากมาย ในหนังสือเล่มนี้ก็ได้นำเสนอทางออกของปัญหา ซึ่งจัดเป็นวิธีการจัดการความฉลาดทางอารมณ์อย่างหนึ่ง

ข้อดีของหนังสือเล่มนี้คือ รวบรวมปัญหาการข่มขู่ทางอารมณ์ ในลักษณะต่าง ๆ ไว้ให้เราได้รู้และตระหนักถึงความสำคัญ รวมทั้งนำเสนอทางออกของปัญหาไว้เป็นแนวทางเบื้องต้น

ข้อเสีย ของหนังสือเล่มนี้คือ ยังมีตัวอย่างแง่มุมการข่มขู่ทางอารมณ์ไม่ครอบคลุมทุกด้าน ยังมีการข่มขู่ทางอารมณ์ในรูปแบบอื่น ๆ ที่ปรากฏในหนังสือเล่มอื่น (อย่างเช่น พ่อแม่เป็นพิษของดร.ซูซาน พอร์เวิร์ด) ซึ่งมีได้กล่าวไว้ในหนังสือเล่มนี้

อย่างไรก็ตาม สำหรับสังคมไทย หนังสือเล่มนี้ถือว่าเป็นชุดความรู้แนวใหม่ที่เพิ่งเริ่มมีการเปิดเผยออกมาในสังคม เป็นหนังสือนำเสนอการข่มขู่ทางอารมณ์ไม่ก็เล่มที่มีการแปลมาเป็นภาษาไทย ซึ่งถือว่ายังมีหนังสือแนวนี้น่าสนับสนุนข้อมูลน้อยมาก เป็นปัญหาที่เป็นภัยซ่อนเร้นในสังคมที่ควรมีการใส่ใจศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านการข่มขู่ทางอารมณ์ให้มากขึ้น รวมทั้งแนวทางในการหาทางออกจากการเป็นเหยื่อ และเพื่อประโยชน์ทางวิชาการในภายหน้า

สรุปผล

การข่มขู่ทางอารมณ์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในระหว่างความสัมพันธ์ของผู้คนในทุกสังคมโลก เป็นปัญหาที่ใหม่มากสำหรับสังคมไทย ที่คนส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนักถึงว่ามีปัญหาเหล่านี้ อยู่ และปัญหาเหล่านี้กำลังก่อปัญหาอื่น ๆ ตามมา ทำให้เกิดความกดดัน บีบคั้นจิตใจ เกิดความ

ทุกข์ยากลำบากใจแก่ผู้คน จนลุกลามกลายเป็นปัญหาทางสังคมในที่สุด หนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นปัญหาหลายด้านพอสมควร และนำเสนอแนวทางแก้ไขเอาไว้เป็นแนวทางเริ่มต้น แต่จะดีกว่านั้นหากมีการศึกษาวิจัย เพิ่มเติมจากข้อมูลเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ซึ่งเริ่มมีปรากฏมากมายในข่าวประจำวัน เพื่อจักได้มีการตื่นตัว ตระหนักรู้ และช่วยการนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหากันต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- โจว มู่ จื่อ. (2560). *การข่มขู่ทางอารมณ์*. (สุธิมา กฤตย์ธนะวัต, ผู้แปล). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วาราร. ชูชาน พอร์เวิร์ดและ เครก บัก. (2565). *มูฟออนชีวิตตอนพิษพ่อแม่เผด็จการ*. (เชิญพร คงมา, ผู้แปล). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แซนด์คล็อกบุ๊กส์.
- Forward, S. (1997). *Emotional Blackmail: When the People in Your Life Use Fear*. New York : Harper Collins Publishers.